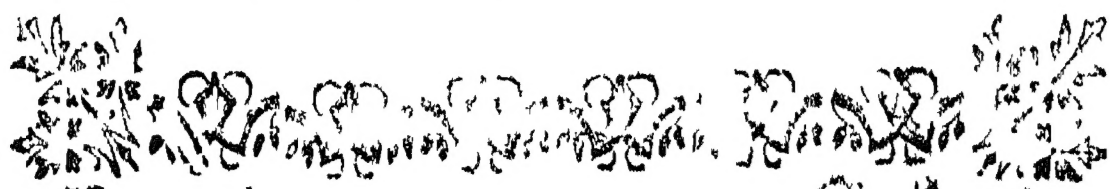
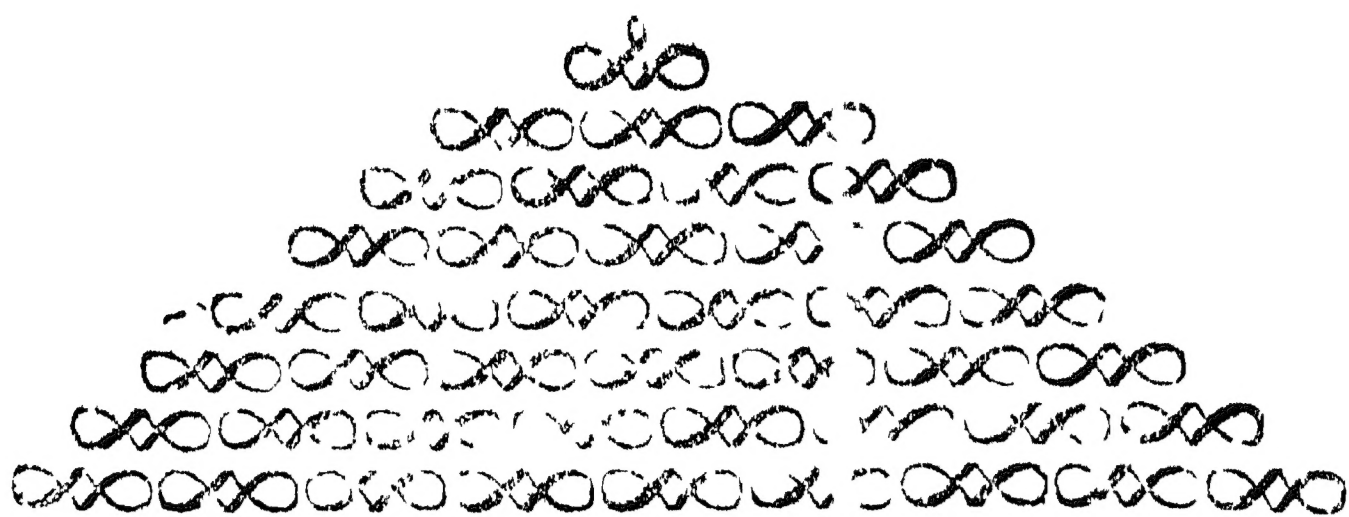
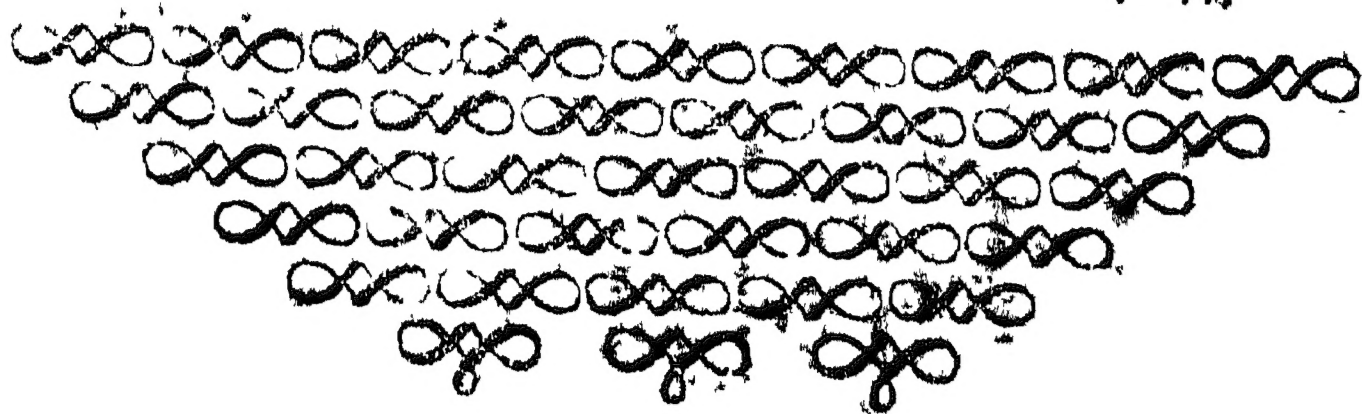

0000

కాళామృతపురుషుడు.

కటతిదహాతీదివేంకటః వేమితిపాపార్థేపాతోయం - సచాసౌనాయకశ్చేతి
అథవాభీమోభీమసేనఇతిభవత్ - నామైకదేశేనామగ్రహణాద్వేంకటశబ్దః - వేం
కటాఖలాత్థకః - తస్యచాయకఇతితపివోక్తంబ్రహ్మాండపురాణే || శ్లో || సర్వ
పాపానివేంప్రాహుంకటస్తద్దాహఉచ్యతే సర్వపాపాదహూయస్మాద్వేంక
టాచలఇత్యధూదితి || దాదృశంవేంకటనాయకం సదాసర్వదాగ్రంథస్యాహ్వా
మధ్యేఅంతేచేత్యర్థః | మంగళాదీని మంగళమధ్యానిమంగళాంతానిశాస్త్రా
ణిప్రథంతఇతిభావ్యకారవచనప్రామాణ్యాత్ | నత్వానమసాహరంకృత్య
జ్యోతిశ్శాస్త్రప్రయోనిధిప్రమథనాత్ | జ్యోతిషాంనక్షత్రాణాంగ్రహణాంత
శాస్త్రప్రంతప్రధానత్వాత్తద్వ్యపదేశః | తదేవపయోనిధిస్సీరాకబుధి || ౧ ||
పయోనిధిరంపయోంబుచేత్యమః || తస్యప్రమథనాద్విలోచనాత్ సవ్యాఖ్యా
లోచనాదిత్యర్థః - సా సిరాళోయస్సమస్తైర్విభిశ్చేషః || ౧ || న రోబలస్థ
రాంశేచేత్యమః || తంసారంసమతృప్త్య సంగహ్యవిద్వత్త్వేన వనోహరం
సహృదయ హృదయాహ్లాదకమిశ్యర్థం - ఇదిలక్ష్మీయావేషణలక్ష్యే విశేష
ణమితివాచోద్యం | మృదుపదంష్కదూరిపేలవానిపదానియస్య తత్తథోక్తం
సచామరవగాహ మిత్యర్థః గర్భాధానశబ్దేన తద్యోగ్య నక్షత్రాది ప్రతిపా
దకగ్రంథోలక్యతే | తదేవముఖ ఆచార్యస్యోక్తథోక్తం | ఇంచ | పిపాసు సు
లభం | పాతుమిచ్ఛుఃపిపాసుః పిబతేస్సన్నంతాదు ప్రత్యయః తస్యసులభంకా
లామృతమితి విశేష్యానుయాపేణ పిపాసుసులభ మిత్యుక్తం | అన్యధాశ్రవ
ణార్హస్యగ్రంథస్య పానాయూగ్యత్వాత్ | కాలామృతం కాలామృతాఖ్యం
గ్రంథంసంక్షేపతః అల్పార్థతఃఅనతివిస్తరానిత్యర్థం | సంస్ఫుటంఇతిగ్రంథా
నపేక్షంయథాతథా - అహంవచ్చి | కథయామివచపరిభాషణ ఇతిధాతోర్వ
ర్తమానసామిష్యేచ ర్తమానవ ద్వేతిభవిష్యద్ధైలత్ | నతువర్తమానే - మంగ
ళానుభవ ప్రతిజ్ఞాబంధస్యాద్యజ్ఞోకస్య | కాలామృతపదవాచ్యత్యానవ్యా
ఖ్యానేనాం వర్భావాత్ ప్రతిజ్ఞాతస్యచాద్య స్యారబ్ధస్థితత్వాదీతి | సర్వ
త్రాత్రగ్రంథేగోరూలవిక్రీడితంవృత్తం || శ్లో || సూర్యాశ్చైర్మసజాస్తతాస్స
గురవశ్శార్దూలవిక్రీడితమి || అవతరణిక || గ్రంథకర్తతాఽజప్యేదు గ్రంథ
మునిర్విఘ్నముగా సమాప్తినోందుటకు నిష్టదేవతాప్రార్థనా పూర్వకముగ
గ్రంథవివరమునుదలియజేయుచున్నాడు || తా || ఇష్టదైవంబును | ఇష్టములని
చ్ఛువాడును | సంపదధిస్తానదేవతయగు సలమేలుమంగాసమేతుండును పా
పనాశకయందునగు వేంకటేశ్వరస్వామికి నెల్లప్పుడునువందనంబుఁజేసి జ్యో
తిశ్శాస్త్రమనెడి పాలసముద్రము పరిశోధించుటవలన బుట్టినసారాంశమును
సంగ్రహించి విద్వత్సమూహ రహ్యంబగునెల్లు పృథుపదములు గలదియును |

సర్వాధానాదిమోడశకర్మ యోగ్యములగుచిధివార నక్షత్రాదుల దెలియజేయునదియును శ్రోత్రముచేపానము చేయదలంచినవారల కతిసులభముగాదెలియునదియునునగు కాలామృతమును గ్రంథమును సూక్ష్మముగానితరగ్రంథాపేక్షలేనట్లు నేదెలియజెప్పెదనని తాత్పర్యము. *

(౨) మూ॥ వహ్నిరక్షప్తహిమాద్రిజాగణపతిస్సర్వః కుమారోరవిగౌరీశోవసునాగధగ్గహరయః కామః కలీందూపితా । ఏతేసర్వదినాధిపాస్సృరధతేవారేశ్వరా భాసూరాశ్చంద్రోభూమిజఇందు జోగురుభృగుమందోభవేయః క్రమాత్॥ వ్యాః॥ అధగర్భాధానాద్యపయోగిల్వేనతిధివారాధిపతీనాహ॥ వహ్నితి॥ ఏతేవహ్నిదయః మోడశసర్వదినాధిపాః । ప్రతిపత్ప్రభృతమోడశకర్మ విధానాః॥ కమాత్యుః తథాహి॥ వహ్నిరగ్నిః ప్రతిపదక్షప్తాబ్రహ్మద్విధియాయాః॥ వి॥ క్షప్తాబ్రహ్మపతీశ్వేధా ఇత్యపరః॥ హిమాద్రిజాపార్వతీశృతియాయాః । గణపతిర్విశ్వేశ్వర చ తథాః । సర్వశేషః శంకరాః॥ కుమారః కుమారస్వామీషష్ట్యాః రవిస్సూర్యస్సప్తమ్యాః గౌరీశశ్శివోష్టమ్యాః వసవో అష్టవసవో నవమ్యాః రాగాదిగ్గజాః దశమ్యాః ధర్మోయవపికాదశ్యాః హరిర్విష్ణుః చంద్రశ్యాః కామోమస్మధః త్రయోదశ్యాః॥ సి॥ కామః పంచశరశ్చ సర ఇత్యపరః । కలీకలిపురుషః చతుర్దశ్యాః । ఇందుశ్చంద్రపార్శ్వమాశ్యాః పతాంగిష్టాష్టాదిపితరః అమావాస్యాయాః క్రమాదధిపాః । అధతీర్థధిపసీయాపాపణానంతరం । లేప్రసిద్ధాః భాసూరాదయః వారేశ్వరాః క్రమాద్భవేయః । అత్రోతచ్ఛబస్య క్రాంతార్ధార్ధకత్వాన్నయ చ్ఛబ్దాక్షేపాభాసూరః సూర్యః శానువారస్య । చంద్రస్సోమవారస్య । భూమిజః అంగారకః కుజవారస్య । ఇందుడిబుధస్సోమవారస్య । గురుః బృహస్పతిర్గురువారస్య । భృగుశ్శుక్రశ్శుక్రవారస్య । మందశ్శుక్లశ్శుక్లవారస్య॥ సి॥ శనివరదౌపంగుకాలావిశ్వమకః॥ అ॥ దినవారాధిపతుల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ పాడ్యమికి అగ్నివిదియకు బ్రహ్మరదీరుకు పార్వతి చవితికి విశ్వేశ్వరుండు పంచమికి ఆదిశేషుండు పష్టికి కుమారస్వామి సప్తమికి సూర్యుడు అష్టమికి శివుడు నవమికి అష్టవసవులు దశమికి దిగ్గజములు ఏకాదశికి యముడు చంద్రశికి విష్ణువు త్రయోదశికి మన్మథుడు చతుర్దశికి కలిపురుషుడు పూర్ణిమకు చంద్రుడు అమావాస్యకు పితృదేవతలు ఏకలిక్రమంబున దినాధిపతులనంబడుదురు వతీయునాదివారమునకు సూర్యుడు సోమవారమునకు జంద్రుడు కజవారమునకు అంగారకుడు బుధవారమునకు బుధుడు గురువారమునకు బృహస్పతి శుక్రవారమునకు శుక్రుడు మందవారమునకు శనివైశ్చరుడు ఏరలువారాధిపతులనంబడుదురు॥ *

(3) మూ॥ ఋక్షేశాలగనప్రకాలహుతభుగ్భ్రహ్మాంధురుద్రాది

కాటమనేటి - గవ్యాభ్యాసే - ప్రథమబింశం

X

[illegible]

(౫) మూ॥ క్రూరాభానుత మశ్వరీధ్వజక జాన్ము॥ కార్వసౌమ్యేదవ
స్సామ్యాస్తే ప్రమంక జారో గురవో రాహ్వాందుశుక్రాస్త్రియః॥ తిచ్ఛేషా
సునఖః సకాగురుభ్యగూవిప్రౌత జారో స్మృప్తావైశ్యాచంద్రబులధౌతదన్యకు

అజోమందస్తుశ్చైశ్వరమ్ వ్యా అ గ్రహణాంక్రూరసౌమ్యపురుషస్త్రీనపుంస
కసంజ్ఞాంజాతనిర్ణయంచ దర్శయతి॥ క్రూరాఇతి॥ భానుతమశ్వనిధ్వజకుజా
స్సూర్యరాహుశనికేత్వంగారకాః పంచయితేక్రూరాఃపాపగ్రహాశ్చైశ్వర్యాశు
క్రూర్యసౌమ్యేందవశ్శుక్రగురుబుధచంద్రాశ్చత్వారస్సౌమ్యగ్రహః శుభగ్రహః
శ్చైశ్వర్యాఅత్రాయంవిశేషః । బుధఃపాపగ్రహాయుక్తశ్చేత్వాపొభవతి చం
ద్రఃక్షీణదశాయాంపాపః పూరదశాయాంశుభఇతిఉక్తం చబాలబోధిన్యాం॥
శ్లో॥ బుధఃపాపయుతఃపాపః క్షీణచంద్రస్తథైవచేతి । కుజారగురవిపు
షాపురుషగ్రహః । రాహిష్విందుశుక్రాస్త్రీయస్త్రీగ్రహః । తచ్ఛేషాస్తుఉ
క్తగ్రహఃవిష్ణోబుధశనైశ్చరకేతవఃనపుంసకాఃషండగ్రహః । గురుభృగువి
ప్రాబ్రాహ్మణగ్రహశామకూరౌగౌశృపౌక్షద్రయగ్రహశా । చంద్రబుధౌవైశ్య
వైశ్యగ్రహశా । మందస్తుశ్చనైశ్చరస్తుతదన్యకులజః । తేభ్యఃబ్రహ్మక్షత్రియవై
శ్యకులేభ్యః । అశ్వశ్చిక్రాశూద్రకులేజాసఇతితథోక్తః । సప్తమ్యాంజనేర్దైత్యుడ
ప్రత్యయఃశ్చైశ్వరశ్చైశ్వర్యః । ననువశ్చైశ్వరశ్చైశ్వర్యః । ననువశ్చైశ్వరశ్చైశ్వర్యేనబ్రా
హ్మణశ్చైశ్వరశ్చైశ్వర్యేనలభ్యతేమతశ్శూద్రకులాధిపఇతిచెన్ననిచపలశజాతస్యఅ
రికవంశాధిపతిత్వాయోగాత్॥అ॥ నవగ్రహమునకుశుభాశుభసంజ్ఞలనుపురు
షస్త్రీనపుంసకసకసంజ్ఞలను బ్రాహ్మణాదిజాతీర్ణయమును దెలియు జేయుచు
న్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడుగురుడుశనిరాహువుకేతువుపాపగ్రహములు-చం
ద్రుడుబుధుడుబృహస్పతి శుక్రుడును శుభగ్రహములువీరిలోబుధుడుపాప
గ్రహముతోగూడినట్లయి లేపాపియనెయు । చంద్రుండుక్షీణదశయందుపాపి
యనెయుపూర్ణదశయందుశుభకరుడనియుతాత్పర్యము॥ సూర్యుడు అంగార
కుడుబృహస్పతియునుపురుషగ్రహములుచంద్రుడు శుక్రుడు రాహువును
స్త్రీగ్రహములు బుధుడుశని కేతువునునపుంసకగ్రహములు బృహస్పతి శు
క్రుడునుబ్రాహ్మణగ్రహములు సూర్యుడు అంగారకుడునుక్షత్రియద్రహము
లు చంద్రుడు బుధుడునువయిశ్యగ్రహాలుశనైశ్చరుడు శూద్రవ్యవహారిక
పంపదశవర్ణములకధిపతియైనశూద్రుడు ఈక్రమమునగ్రహములవర్ణనిర్ణయ
మును నెలియునది.

*

(౬) మూ॥ అష్టమ్యోగుభయోశ్చమధమగతశ్శుక్లానయోర్వ్య
శ్యయేపూర్ణమౌజితీక్రమాశ్చశధరః పూర్ణశ్శుభేయంగళే కృష్ణాదౌదినపం
చకంశుభకరం తస్యస్యమమధ్యమంతస్యాంత్యంత్యధమాభిధం శశివశాచ్ఛుక్లే
తుతద్వ్యత్యయమ్॥ వ్యాఅ॥ అథచంద్రస్యపూర్ణత్వం క్షీణత్వంచదర్శయిత
త్తస్మాద్యాశుః॥ అష్టమ్యోగిని ఉభయోశుక్లకృష్ణయోరష్టమ్యోమధ్యగ
తఃశశధరఃచంద్రఃపూర్ణః । శుక్లాన్యయో శుక్లావల్యావశుక్లాన్యయోర్వ్య

౦ కాలామృత - సవ్యాభ్యానే - ప్రథమవిందుః

రాత్రునర్వసూ జ్యేష్ఠాకృత్తికాపూర్వఫల్గుని పూర్వాషాఢా పూర్వాభాద్రా
భరణ్యాశ్రేషాదశైతాని నక్షత్రాణిశంభకరాణి ఇందుజజీవశుక్రశశినాం
సంబంధినోవాసంశ్చశుభకరాః । తేషాంఇందుజజీవశుక్రశశినాంవగాశ్చ
శుభాశ్శుభకరాః । ఆత్రవగశబ్రేనలగ్నపూర్వాదేకారణనవాంశద్విత
శాంశత్రంశాంశాభ్యోచ్చంతేకేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాః । కేంద్రా
ణిలగ్నవతుర్థసప్తమదశమాని । ఉపాంత్యమేకాదశస్థానంధనం ద్వితీయంత్ర
కోణోపాంతమనవమౌ ఆత్రవ లగ్నస్యఉత్తస్థానేషస్త్రిశశ్చభాశుభగ్రహం
శ్శుభకరాఃఅన్యేపాపగ్రహాః అరిలాభత్రగాః షష్ఠ్యేకాదశత్రృతయస్థానగతో
స్సంతఃశుభకరాభవంతి॥ అ॥ తాతీసమవిశయమైశుభాశుభనక్షత్రముల శ
ష్టయన్నాడు॥ అ॥ అశ్వినోహిణి మృగంషకము పుష్యము ఉత్తరాహ
స్తాచిత్తస్వాశివిశాఖఅనూరాధామూలాఉత్తరమాధ । శ్రవణముధనిష్ఠ
శతిభిషక్ ఉత్తరాభాద్రాశ్రేవతిఈగతి నక్షత్రములయందునవర్తాడినశంభ
కరమనియుభరణిక్పత్తికాఅర్ధ ౨ రాత్రునర్వసూఅన్యేషావఖాభ్యోజ్యేష్ఠాపూర్వ
షాఢా పూర్వాభాద్రాశ్రేణం నక్షత్రములయందునవర్తాడన శంభకరమనియును
యునోమబుధ గురు శుక్రవారములయందుర్తాడిన శంభకరమనియును
వీలగ్నములగు । వృషభమిగుళ కర్కాటక కన్యాశులా ధనురీలగ్నముల
చంద్రహేళారయు । నీలగ్నములద్రేకారణములను । నవాంశద్వాదశాంశ
త్రిశాంశములనుశుభకరమైవసంతోత్పర్యము ఒకలగ్నమునకుహేళారలు
రెండు అంశప్రమాణిబేసిలగ్నములయెందు మొదటభాగము సూర్యహేళా
ర । రెండవభాగముచంద్రహేళార । ద్వితీయాదినిలగ్నములయెందు లగ్నప్ర
థమభాగముచంద్రహేళార ౭ ఉపభాగముసూర్యహేళార । ద్రేకారణమనగా
లగ్నశృతీయభాగము యాంతాత్ప్ర్యము । షటియుశుభగ్రహములు ౭ జన్మల
యైనలగ్నమందును లగ్నమునకు రెండు నాలుగు ఐదు యేడు తొమ్మిదిపది
పదినకొండు । ఈ ముండ్లభానుండునేశుభకరములనియును పాపగ్రహము
లు ౩, ౬, ౧౧ ఈ న్నాంములయెందున్నశుభకరములనియుతొత్పర్యము ॥

(౮) మూ॥ దుభీహ్యోప్యేరౌద్రయై రదితిభేసాబరధకీశకగ్రభేష్య
గ్నానిస్వతరౌయే భౌమశివక్య ర్గరేభురోగాతికృత్ । బైధివ్యాసుతేనిర్ధహ
శుభఫలంయూవ్యత్రేప్రార్థ్యోగగేష్వేకద్వి త్రిచతుష్పచానియవతేవన్యోక్తి
మాదాతవే॥ వ్య॥ అ॥ పూర్వోక్తమఖావ్యగ్రితీత్రాకూగ్రవాసం
హౌంబభలమూహ ॥ దుఃఖం ॥ యోదయోమఖాద్రేయోయస్యాకన్యా
యోపగ్రహురజోదృశ్యతే స్నాదభిషిక్తే । శక్రగ్రేభునర్వసూచేతనోబంధక
వ్యభిచారిణీస్యతే శక్రగ్రేభేజ్యేష్ఠాకృత్తికాయామసిజేత్ । నిస్వత

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యాన - ప్రథమభరిదుః

దరిద్రతమా । అసీ-భౌమదినకృద్వా రేషు శన్యగారరవివాసరేషుచేత్ ।
 గార్తికృత్ రోగప్రయుక్తపిడాకృత్ । యామ్యశిషూర్వోరగేషు భరణీపూ
 వ్యఫల్లనీపూర్వాసాధాపూర్వాభాద్రా శ్రేషాసుపకద్విప్రిచతుష్ట దాన్ద్రత
 మతృతీథమద్వియచతుర్థపాదః యవలేకన్యాయాః క్రమాత్ వైధవ్యాసుతని
 నత్వంతకుభఫలంచదద్యుః । భరణ్యాశిషూక్తనక్షత్రేషుప్రథమపాదాః వైధ
 వ్యం । ద్వితీయపాదాః అపుత్రత్వం । తృతీయపాదాః చారిద్యగ్రితుగీయపా
 దాః అకుభఫలంచక్రమార్తద్యురిత్యన్వయః ॥ ఈరజోవిషయమైషుండుజెప్పబ
 డినదుష్టనక్షత్రవారఫలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ మఖిఅధ్ర= ఈనక్షత్రము
 లయందు బ్రథమరజస్వలయైవనితదుఃఖియగును - వనస్వసునందున్యభిచా
 రిణియగును- శ్యేష్ఠ కృత్తిక ఈయంద మిహ విదరిదురాలగును- భరణి-పుబ్బ-
 పూషా పూభా ఆశ్రేష ఈనక్షత్రములముదల పాదములందు విధవయగును ।
 రెండవపాదమునందు గొడ్డాలగును । మూడవపాదమునందు దరిదురాలగు
 ను । చాలవపాదమునందునకుభఫలములబొందును । ఇతరు విశేషముంగళి శని
 వారములయందురజస్వలయైనరోగములచే పడెంపబడునీ లాశ్యము ॥

(౯) మూ॥ సంధ్యోపస్తవ పర్వపాతః రిషూన్తాష్టమి ద్వాదశీపక్షీచి
 స్త్రివిషావమాదివసాదష్టకం సుస్థోరవి రంధ్రేందుర్నిసోడుభర్తురశుభా
 యోగానిశావైశ్యః పాపాక్రాంతభమస్త పాపవసంకన్యాః శేదోషకృ
 త్ ॥ వ్యా॥ రిజోదష్టకాలమాహాసంధ్యో ॥ సంధ్యాసూర్యోదయా న్యాయ
 కాలః ఉపస్తవః ఉపద్రవకాలః । గ్రహణకాలోవాపర్వాణిఅమావాస్యాపూ
 ర్ణిమాకృష్ణాష్టమిక్ష్ణవతుడకారీ సంక్రాంతియః పాతః పక్షిపాలోవస పాత
 శ్చపరిఘాయోగవిశేషః । రిక్తాశ్చతస్థి-వమిచతుశశ్యోష్టమిగ్వాద ఉష్ణ్యశి
 పక్షద్వయగతాః విష్టిగ్భద్రకరణంపమాః విషనాడ్యో లాఙమ వినత్రయః ఆదిశ
 బ్దేనత్రిమ్యస్పృయాదయః ॥ శ్లో॥ దినత్రయంస్పృశశ్శేకోవారస్యాదవమంపాత
 త్ ॥ త్రివారస్పృక్షధిర్యత్రోద్ధ్యస్పృగిణిం దితేభిత్వస్తంగష్టకం సస్థోదష్టన
 ష్టత్రాణిపూర్వోక్తకృత్తికాదీనితైషుస్త్రితోరవిభర్తుః పశ్యం ॥ రంధ్రేందురేష్ట
 మాచంద్రః నిధనోఉవైధనతారాచ అశుభాయోగః । వజ్రవిషకభగడవ్యా
 ఘాతసూలారిగండాదయః । నిశారాక్రివైధృతిప్రసిద్ధా పాపాక్రాంతభం
 పాపగ్రహాక్రాంతనక్షత్రంరాశిర్వా అస్తపాపవసంకంజోలగ్నాత్సప్తమేపా
 పగ్రహస్థితీశ్చకన్యాయాః అతః వేప్రథమాతః వేవోషకృత్ ॥ అ॥ సమతః కదు
 ష్టకాలమునుజెప్పుచున్నాడు ॥ సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలములు । గ్ర
 హణకాలము । అమావాస్యపన్నమ । క్షిప్తాష్టమిక్షిప్తచతుర్గణివేషాదిసంక
 ముణములు । వ్యో ఎకనాచయోగము । మహాపాతః నగాకృతి వైద్రలు । వజ్రఘా

నామయోగమును|చవితి|షష్టి|అష్టమి|నవమి|ద్వాదశి| చతుదశిభద్రకరణము
త్యాజ్యఘడియలును|అవమయన గామూడుతిథులుగలసినవారమును|త్రిద్యుస్పృ
క్ అన గామూడువారములతో గూడినతిథియును|క్రింద జెప్పబడినకృత్తికాదిదిష్ట
నక్షత్రములయందు సూర్యుడుండగాను| పెనిమిటిరాశికి| ఎనిమిదవయింటచం
ద్రుడుండగాను|నైధన తారయనగా జన్మనక్షత్రమునకు ౭వ నక్షత్రమును | వ
జ్రము| విషకంభముగండము| వ్యాఘాతము| శూల| అతిగండము| ఇవిమొదలై
నఅశుభయోగములును | రాత్రివైభృతినామయోగమునుపాశగ్రహంబులగు
సూర్యాంగారకశనిరాహుకేతువులచేనాక్రమింపబడిన నక్షత్రములునురజస్వ
లయైచలగ్నమునకు నేడవలగ్నమునందు సూర్యాదిపాశగ్రహంబులుండగాని
చెప్పబడినకాలములు ప్రధమాతవమునకు దోషకరంబులగుట||

✽

(౧౦) మూ॥ సప్తై కాష్టచతుష్టడతీనవదిక్ పుత్రాదిసంఖ్యాక్రమా
ద్రామాద్యైర్భిక్ రాభి రామశశభృచ్ఛందారజోబిందవః|జీణాంశ్యామలరక్త
శుభ్రమినిం కాషాయచిత్రచతద్వస్త్రం ధాతుమయంచపృచ్ఛకవశాత్పృ
చ్యాదికాష్టాఫలమ్ || వ్యా || అ || పృచ్ఛకదిగ్వశాత్పుత్రబిందువస్త్ర నిణా
యమాహ॥ సప్తైతి॥ తృచ్ఛకఃదైవజ్ఞస్యప్రాగాదిదిక్షుస్థిత్యాదిపృచ్ఛతి | త
దాదైవజ్ఞఃపుత్రసంఖ్యాం బిందుసంఖ్యాంవస్త్రలక్షణంచక్రమాద్వదేత్ | య
ధాప్రాగాచ్ఛగేస్థిత్యాదిపృచ్ఛతితదాదైవజ్ఞఃసప్త సప్తపుత్రాః| ఆగ్నేయ
భాగేస్థిత్యాదిపృచ్ఛతి | తదావీకపుత్రందక్షిణదిగ్భాగే అక్షపుత్రాఃనైరృతి
దిగ్భాగేచ త్వారః పుత్రాః పశ్చిమేషట్ వాయవ్యభాగే అక్షణీర్వాడదగ్భాగే
నవపుత్రాఃఈశాన్యేదిశిదశపుత్రా ఇతి| అథబిందునిణాయః॥పృచ్ఛకఃప్రాచ్యాం
స్థిత్యాదిపృచ్ఛతితదారామాఃపుత్రయోరజో బిందువఃఆగ్నేయేఅద్రయస్సప్త
రజోబిందవః దక్షిణేఅబ్దయశ్చ త్వారః నైరృత్యాంకరౌవ్వా బిందూప్రతీచ్యాం
అబ్దయశ్చ త్వారఃవాయవ్యేరామాస్త్రయోరజోబిందవః | ఉదీచ్యాంశశభృదే
కఃఈశాన్యేచంద్రవీకఃరజోబిందురితి | అథవస్త్రనిణాయఃప్రాచ్యాంస్థిత్యాం
యదిపృచ్ఛతితదాతద్వస్త్రం రజోదూషితంజీణం ఆగ్నేయ్యాంశ్యామలంశ్యా
మలవణాందక్షిణాయాంరక్తంరక్తంవర్ణం నైరృత్యాంశుభ్రంశ్వేతంపశ్చిమేమ
లినంమాలిన్యయుక్తం వాయవ్యేకాషాయం ఉదీచ్యాచిత్రం ఈశాన్యేధాతు
మయంచస్త్రమీతిప్రాచ్యాదికాష్టాఫలంప్రాగాదిదిక్షులంవక్తవ్యం || ని || దిశస్తు
కకుభఃకాష్టా ఇత్యమరణి॥ అ॥ ప్రశ్నచేసినదికుగనుబట్టి పుత్రబిందువస్త్రముల
నిర్ణయించెడిక్రమముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అడుగవచ్చినవాడు జోస్యజ్ఞైవత
వకుతూర్పుదికుగననుండియడిగిననేడు గురుపుత్రులనియు ౩ రజోబిందువులని
యుదీర్ణ వస్త్రమనియుంజెప్పవలయు ఆగ్నేయదికుగననుండియడిగిన వాకగ

మకనియుఁ బిందువులనియుఁకప్పువలుచునియు | దక్షిణదిశనుండియడిగిన నె
మండ్రుకొమరులనియుర బిందువులనియు | ఎఱ్ఱనివలువయనియు | నిర్వతిదిక్కు-
నుండియడిగిన నలుగురుకొమరులని ౨ బిందువులనియు తెల్లవలువయనియు
శ్చిమదెసనుండియడిగిన నార్గురుకొమరులనియుర బిందువులనియు మలినవ
స్త్రమనియు || వాయువ్యదిశనుండియడిగిననిరువురుకొమరులనియు ౩ బిందువుల
యు బెంగావచీ రెయనియు || కు బేరదిక్కుననుండియడిగిన తామ్మండ్రుపుత్రుల
యు ౧ బిందువనియు | పెక్కువ న్నెలుగలవస్త్రమనియు || ఈశాన్యదిశనుండి
యడిగిన పదుగురుకొమరులనియు ౧ బిందువనియు | గైరిక ధాతుమయమైనవ
స్త్రమనియు సీత్రమంబునజ్యోతిషుర డపుత్ర బిందువస్త్రనిజాయములం జెప్ప
లయును ||

*

(౧౧) మూ॥ శామంమృత్యుకరందృఢం శుభకరంచిత్రంచదారిద్య ౧
ప్రక్షత్తంవ్యాధికరంస్థిరం సుతకరంవస్త్రంరజోమాషితమ్ | స్త్రీణాంబిందుస
మత్వమామయరంకన్యాప్రదంచాతకావే బిందునాంవిషమత్వమేవసుతకృద్భా
గ్యప్రదంసర్వణా॥వ్యా॥ అ॥ పూర్వోక్తవస్త్రనిజా యస్యబిందుసంఖ్యాఋశ్చ
ఫలమాహ॥ శ్యామమితి॥ రజోమాషితంచస్త్రంశ్యామంచేత్మృత్యుకరం | దృ
ఢంఅచ్చిద్రంచేచ్ఛుభికరం | చిత్రంచిత్రవర్ణంచేద్దారిద్య ౧కృద్దరిద్రప్రదంరక్షం
చేద్వ్యాధికరంరోగప్రదం | సితంశ్వేతంచేత్సుతకరం పుత్రప్రదమితివక్ష్యం
ఆతకావేప్రథమరజసిబిందుసమత్వంబిందునాంరజో బిందునాంసమత్వంయు
గ్గత్వస్త్రీణామామయకరంరోగప్రదంకించకన్యాప్రదం స్త్రీసంతానకరంచ |
విషమత్వమేవ | యుగ్గత్వతుసుతకృత్ | పురుషసంతనకరంకించనిర్వధా
భాగ్యప్రదమైశ్వర్యప్రదంచ॥ అ॥ ఈచెప్పబడినవస్త్రమునకును | బిందుసంఖ్యకు
ఫలము జెప్పుచున్నాడు | తా॥ కప్పుచీరగట్టుకొనిరజప్పలయైననాశకరము | గట్టి
చీరయైనమంగళకరము పెక్కువ న్నెలుగలచీరయైనదరిద్రము | ఎఱ్ఱచీరయై
యినరోగప్రదము | తెల్లచీరయైనకొమరులుగలుగుదురుమఱియు స్త్రీలకు
మొదటిసమతకాయందు ౨-౪-ఇట్టిసమబిందువులుగల్గినరోగకరము | స్త్రీసంతా
నకరమనియు ౧- ౩- ఇట్టి బేసిబిందువులుగల్గినపురుషసంతానమనియు | ఎల్లప్పుడు
సౌభాగ్యప్రదమనియు॥ తా॥

*

(౧౨) మూ॥ గర్భధానమగిష్టవృష్టమవిధౌ పాపగ్రహాక్రాంతభేద
ప్రాహీద్యయకాలమూలనిధనశ్యేష్టాంత్యజన్మోడుషు | వష్టికష్టి విషావమా
సుపరిఘాశ్యధేదివావైధృతౌ సంధ్యాపర్వచిత్రర్దశీవత పితృశాద్దేషుపాతేభు
వేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అథకారణభూతస్యాగ్ధవస్యోద్దేశానంతరంకార్యభూతస్యగ
ర్భధానస్యవర్ణకాలమాహ॥ గర్భధానమితి॥ అష్టమవిధౌదంపత్యోరష్టమ

చంద్రే । పాపగ్రహశాంతిభేదాపగ్రహస్థితనక్షత్రేదప్రాపద్యయకాలమూ
 లనిధిశ్యేష్టాంశ్యజ్జమోమషద । సః । అప్సీ । అహిద్వయంత్రేషామఘేకా
 ల । భరణీమూలాప్రసిద్ధా । నిధనదంపత్యోరై యధనతారా । శ్యేష్టాప్రసిద్ధా
 అత్యా రేవరజన్మోమషదంపత్యోః జన్మనక్షత్రంతేషునవనక్షత్రేషుచ పక్షిప
 షద్వయగ రాఃస్థి ఛద్రకరణంవిషాః । షషరాడికాః । అవమాదినత్రయంఏతా
 సుచపరిఘాన్యర్థేషాఘాయాః । పూర్వాశ్శేడివాఅహ్ని వైధృతౌవైధృతినా
 మయోగే । సంస్యమోడిభయసంస్యయోః ॥ పర్వసుపంచపర్వసుచతుర్దశ్యం
 శ్లవతర్దశ్యంశ్లవతరజశ్యంపర్వాంతఃపాతీత్యేవగతార్థత్వాత్ । వ్రతే
 ఆచారవ్రతది నపత్తిశ్శాద్ధేమ శ్శాద్ధిప సేషుపాతేచవ్యతిపాతేమహాపాతేచ
 ఉక్తేష్వేతేషుగర్భాధానంస్యాద్య అష్ట అశుభంభవేత్విద్యకైట్ । అ ॥ గ
 ర్భాధానమునకుగోతగానికాలముంజెప్పించును॥తా॥భార్యాభతలరం
 శి క్షిమిదవయింతు జుర్రుడుడుడగాను ముందుజెప్పబడిన సూర్యాదిపాపగ
 హములుండిననక్షత్రములయందును అప్సర భరణి-ఆశ్రేష-మఖ శ్యేష్ట-మూల-
 రేవతి-ఈశత్రములయందు - భార్యాభతలజ్జమనక్షత్రములకేడవనక్షత్ర
 మునందుపక్షిద్వయగతేషులయందు పరిఘామయోగ పూర్వభాగమునం
 నుపగతియందువైశ్యురమయోగమునందు సూర్యోగయాగ్తమయకాలంబుల
 యందు । పంచపర్వములనగాకృష్ణాష్టమి/కృష్ణచతుర్దశి/పూర్ణిమ/అమావాస్య
 సంక్రాంతులుఈదినములయందును । శుక్లచతుర్దశియందును । ఏకాదశిమొదలు
 గాగలవ్రతదినములయందును । శ్రద్ధదినములయందును । వ్యతిపాతనామయో
 గమునందు నీచెప్పబడినకాలములయందు గర్భాధానము చేయగూడదని తా
 త్పర్యము॥

*

(౧౩) మూ॥స్త్రీణామూశవదర్శనాదిదినతస్సాన్వితోడశర్తుక్షపాః ।
 పుత్రాస్త్రీపరమేత్సనూసు సుముఖంతాస్యేశుద్ధాంకృశామ్ । పుంలగ్నేపురు
 షైరవేషతయితే పుంసర్గస్థైర్గృహైర్బీవలగ్న సుతాంకగేయదిసుతస్త
 ద్వ్యత్యమేపురికా॥ వ్యా॥ అ ॥ అథఋతుకాలసర్గయమాహ॥స్త్రీణామితి॥ ఆ
 తః పదిర్నవాదిదినభిఃఋతేభవం । తతభవభిశ్యోగ్గుణః । తస్యరజసఃదర్శనం
 తస్యఆదిదినం ప్రథమదివసః తస్మాన్వోడశఋతుక్షపాః ఋతురాత్రయఃస్యః
 రజోదర్శనాదిదినమారభ్యవోడశదినమభివ్యాన్యఋతుక్షపాభిత్సర్గః । పుత్రా
 స్త్రీపుత్రసంతానాభిలాషి । సమాన్వేవరాసుఋతుక్షపాసు సుముఖీమనుకూ
 లవతి । శుద్ధాంస్నానాదినాపిశుద్ధాంకృశారజస్వలానియమేనక్షీణాంగీం ।
 భార్యామితశేషః । వరయేద్గచ్ఛేత్ । అత్రాయంవిశేషః పోడశసుఆట్యాశ్చత
 ప్రానిద్యాః । తస్మాత్తాపరిత్యజ్యశేషాసుపరయేదితితదుక్తం ॥ శ్లో॥ ఋతు

స్వాభావికాః స్త్రీశాంరాత్రయస్తాంశస్యతాః చతుర్భ్యో నీవితరేస్సానా
మహాభిస్సృజ్యతే ॥ తానామాద్యశ్చ తస్మిన్ ద్యవకాదశేచయా ।
త్రయాదశిచ శేషాస్తు శస్తావశ ర్త్రయశ్చ । న కేవలమేతావత్పుంసగ్ సం
ధౌనైవగేశభేషశ్చగ్ ఉచ్యతే । పురుషగజ్జకరాశిర్గర్గః । యద్వాప్తరు
షగ్రహాధిపతీరాశిగ్గర్గః । పుంసగ్గర్గః తస్మాత్తై పురుషైః పురుషాంసాంపతీతే
దృష్టేయ తేవా । విశేషగగనా సాంపులగ్నై పురుషగజ్జికలగ్నైపులగ్నాని
తుమేష మిస్సుసంహతులాధనః కుంభాః । తేషామ్య శ్చేదేవేగరాలగ్న
సుతాంక గేగర్భాధానలగ్నైశ్చ పంచమేనవమేవాస్తి తేయదసుతః పుత్రఃజా
యతఇతిశేషః । తద్వ్యక్త్యేడ కలక్షిగ్గర్గ్యయేస్త్రీశాంసంధౌనైః స్త్రీగ్ర
హాంసంధౌనైః రాశిగ్గర్గః అవేషతేషాంవాస్త్రీలగ్నై పుషభకరీటకన్యా
వృశ్చిక మకరమీశానామ్యసామేవా । గర్గలగ్నైపంచమనవమాతిరిక్తస్థా
నైశ్చ స్త్రీతేవాద్యదిత్రైకేశ్యసంధౌ ॥ అ ॥ ౧ ॥ గర్గలగ్నై పంచమనవ
సకాలగర్గయమనుసంప్రచున్నా ॥ త ॥ స్త్రీలగ్నై పంచమనవమ
పదునాటురాశిగ్గర్గయమనుసంప్రచున్నా ॥ త ॥ తానమను గోరినవా
రీపదునాటురాశిగ్గర్గయమనుసంప్రచున్నా ॥ త ॥ తానమను గోరినవా
రునిగుమాదులదేత గృహేచిచ దేహమగులయితిచ శివ్యతి ॥ పయి
గాలునగునిల్లాదిగలయితిచ ॥ వతీయ ॥ పురుషరాసులగుమేషవిధునసిం
హతులాధనఃకుంభవడ్డగ్గలయితిచ ॥ పురుషగ్రహరాసులయినమేషసిం
హవృశ్చికధనుమిశముల పురుషగర్గయమనుసంప్రచున్నా ॥ గర్గలగ్నై
యితిచ ॥ మోడబడిచను బృహస్పతిలగ్నైపంచవనవవస్తానములయితిచ ॥
గానుగర్భాధానముచేసిన బుధ్రుండుగల గునియు స్త్రీరాసులనవృషభక
రాటకకర్కాశ్చికమకర మీశరాసులయితిచ ॥ స్త్రీగ్రహరాసులయిన
వృషభకరాటకమీశరాసుల పురుషగర్గయమనుసంప్రచున్నా ॥ గ్రహముల
చేబూడబడియైనను స్త్రీగ్రహములతోగూడయైననుండ గానుగర్గయపంచమనవ
వస్తానములయిందు బృహస్పతిలేక యుండగాను గర్భాధానముచేయగా
బుధ్రుండుగలగునితాత్పర్యము । ఇదియునుగర్గయపంచనాటు దినములలో
నాదిచరాగుగాగ్రహము పదనొకండవ పదముండివరాత్రియైనయాటురా
త్రియనింద్యములయియును ఇతరములగుపదిగ్రహములనుబులయియుగోదశి
యభిప్రాయము । ఇవఁజ్లేకంబుచ స్త్రీపురుషగ్రహగర్గయలను నలువదియ
అవఁజ్లేకముచ దక్షిణాంశములయిందు పురుషగర్గయమును శివ్యయిన్నా ॥
(౧౪) ము ॥ కుర్కాత్పుంసగర్గయత్రయవిధిశ్చోగ్రయాగోశ్చ
రామిత్రాంత్యాదిత్రయాలదశశ శభృద్భేషాద్యగర్గయము ॥ నగ్నైపు

హవాసరేరవిగృహంత్యక్వాళి సద్భాష్యమాక్రీడాభిద్రవవర్జితేహి యువతౌ
మాసేశ్యతేయేపతిః॥ వ్యా॥ అధపుంస వనకాలమాహ॥ కుర్యాదితి॥ ఆద్యగ
చ్ఛేదధిమగచ్ఛేశ్యక్తేనతి । కరత్రయంహ సద్భితాస్వాతయః॥ విధిరోహిణీ
శ్చ॥ శ్రయంక్రవణధాషాశతభిషం ఆర్యంపశ్యఉత్తరాత్రయం॥ మిత్రం॥ అ
మాగాధాఅంత్యా రేవతి । అదితీపునర్వసూమూగ్రాసద్ధాదన్రః అశ్వినీశశ
భృగ్చ్యగశీషణం । ఏతేషునక్షత్రేషు॥ ని॥ నక్షత్రమృత్యుభంతా రేత్యమరః॥
అస్మిన్పులగ్నేపుంగ్రహవాసరేరవికుజ గురుణామన్యతమేవాసరే రవిగృహం
సంహం॥ అసద్భాష్యశ్చిక్ వపిత్యక్వా । యద్యపసింహఃపులగ్నస్తథాపి
కంరోత్యై నిసిద్ధత్వాత్త్యజః అమూరిక్వాభిద్రవవజః తేలమాదర్శ చిద్రాణి
వక్త్యమాణపక్షచ్ఛి వాణపత్నైవర్జితేదివ సేశ్యతేయేమాసే । పద్దన్నోమాన్
హృదవైకల్పిక త్వామసాదేశః॥ పఞ్చర్తాయువతౌభార్యాయాం॥ పుంస
వనంపుంసాఖ్యంకర్మకుర్యాత్ । త్యేయేమాసశ్చి గర్భవ్యక్తోపలక్షణాధః
నతునియమాధః । పుంసవనంవ్యక్తేగర్భ ఇతిమాసనియమస్యాపస్తంబేనా
నుక్తత్వాత్॥ అ॥ పుంసవనకాలనిణయము జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ తొలుతగ
ర్భముగలగినవనితకుమూడవమాసము॥ అశ్వినీరోహిణి॥ మృగశీషణపునర్వ
సుపుష్యమిఉత్తర హస్త-చిత్త స్వాతి అనూరాధ మూల ఉత్తరాషాఢ శ్రవ
ణము- ధనిష్ఠ శతభిషకు- ఉత్తరాభాద్ర-రేవతి- ఈనక్షత్రములయందునువృ
శ్చికసింహరాసులయందును- చవితి నవమి చతుదశి- అమావాస్యల- బరిత్య
జించితక్రి-శుభదినములయందునుగర్భమునకుశుభము గలుగుటకై పెనిమిటి
నైనచాడుపుంసవనమనెడికమ-మ చేయవలయుననుట మఱియునాపస్తంబ
సూత్రమునందు స్త్రీలకుగర్భమున్నష్టముగానగ పిచ్చుట పుంసవనముచే
యవలయుననిచెప్పియున్నదిగాని మాసనియమము చెప్పలేదు గావుననిచ్చట
మూడవమాసమనిచెప్పట గర్భవ్యక్తోపలక్షణాధః చేయనితెలియవలయును॥

(౧౫) మూ॥ పూర్వంపుంసవనేయధైవకధితంమాసవ్యవస్థాంవినా
సీనుంతేపితధైవమాసవిషయేషష్టే చతుర్థేష్టమే । లగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషు
రహితేవ్యరూదిపాపగ్రహైశ్చ దైలగ్న వివజితేచ నవమేశుద్ధేసమంపుం
సవే॥ వ్యా॥ అధసీమంతకాలమాహ॥ పూర్వమితి॥ పూర్వస్థిక్లో కేయధైవక
ధితంచున్నక్షత్రవాసరాదికయుక్తం । మాసవ్యవస్థాంమాసనియమంవిచాసీ
మంతేపితధైవనక్షత్రాదికం । మాసవిషయేషు । షష్టే చతుర్థేష్టమేఏతేషా
మన్యతమేమాసీసీమంతం సీమంతోన్నయచాఖ్యంకర్మకుర్యాత్ । లగ్నాసీమం
తలగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషు వ్యాదశపంచమాష్టమేవ్యరూది పాపగ్రహైః
సూర్యాంగారక శనైశ్చరక్షీణచంద్రాభిః రహితేషువివజితేషు సత్సుచబ

ద్రేలగ్నేవివజికతేవందానాక్రాంతలగ్నాభ్యర్థః । నవవేళుద్దేనీవంతలగ్నా
 న్యతమలగ్నేగ్రహవర్జితేసతి । సీమంతకార్యం సమంపుంసవేడత్తరారోక్తంస
 ర్వంపుంసవసేచసమంబోధ్యమ్॥ అ॥ సీమంతకాలమును జేప్పుచున్నాడు॥ తా॥
 పూర్వశ్లోకంబునబుంసవసవిషయమైచేప్పిన మాసక్రమముదప్ప తేకున దిన
 వారసక్షత్రాదులుసీమంతమునకును గ్రహ్యాంబులమాసవిషయమై ౪౬౦న
 వమాసములయందును । పంచమాష్టమద్వాదశములయందును సూర్యాంశ
 రకశని । రాహుకేతుక్షిణచరిద్రాదిపాషగ్రహములులేకయుండగాజంద్రం
 డులగ్నమునందులేకయుండగాను నవవేళుద్ధిగలగ్నమునందు సీమంతముజే
 యవలయుననుట ఉత్తరార్థమునజేప్పినవన్న పుంసవనమునందుసమాసమయ
 నిత్రేయదగినది॥

❦

(౧౬) మూ॥ జాతేజాతదినాదిరాదశదినాతజ్జాతకర్మశేకు
 ర్యాదుద్రదిసేధవాస్థికచరక్షప్రాఖ్యమైత్రోడుషు । రిక్తామారహి యఖండ
 దివసేలగ్నేశుభేవాసరే పూర్వాష్టాసురపూజితే సురగరౌర్యకే సౌమ్య
 యనే॥ వ్యా॥ అథజాతకర్మకాలమాహా॥జాతఇతి॥ అశ్మజేకుమాః॥జాతేస
 తి॥ జాతదినాదిజన్మదివసమారభ్యదశదినాః దశదినపర్యంతేదశదినమధ్యే
 యస్మిన్కాకస్మిందివసేతజ్జాతకర్మకర్మశేఫుత్రవిషయేకుర్యాత్ । అథవారుద్రది
 సేయేకాదశేహ్నినాకుర్యాత్ యేకాదశదినేనత్రేనతస్థిచరక్షప్రాఖ్యమైత్రో
 డుషాస్థిరాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం । స్వాతీపునర్వసూత్రశవణధిష్ఠ శత్రు
 పజఃప్రాఖ్యాః అశ్వినీహస్తపుష్యామైత్రోడు । అనూరాధానక్షత్రైవతే
 షానక్షత్రేషురిక్తామారహితేక్తాఃపూర్వోక్తాః అమాదర్శయేత్తైరహిశేవేష
 ర్భిన్నతర్థః । అఖండదివసే అఖండమగ్రేవత్యశుభశుభగ్రహధిపేగ్నత
 ద్విధేవాసరే చపూర్వాష్టా అహ్నం పూర్వభాగే అసురపూజితేకుక్రేసుగ
 గురౌబృహస్పతౌచవ్యక్తే అనస్తంగతేసతీత్యర్థః సౌమ్యయనే ఉత్తరాయణే
 జాతకర్మకుర్యాత్॥అ॥ జాతకర్మకారముజేప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఫత్రోత్పత్తి
 కాలమందైనను । ఫత్రోత్పత్తిదినముముదలు ౧౦ దినములవరకునేనవవేళ
 ననుజాతకర్మముచేయవలసినది మఱియు ౧౧వ దినవేళనైనయవలయు
 నీచేప్పబడినదివసములలోజేయవలయునని॥ అశ్వినీ రోహిణీ పునర్వసు ప్రవ్యమి
 ఉత్తరహస్తస్వాతీఅనూరాధాఉత్తరాషాఢా । శవణముధిష్ఠశత్రుషకుర
 ఉత్తరాభాద్రా ఈనక్షత్రములయందును । చవితి । నవమి । పున్నమ । అమవాస్య
 ఇవితప్పతక్కినతిథులయందును - ఉత్తరాయణముందును - గురుశుక్రము
 లులేనికాలములయందును - పూర్ణాతిథులయందును - సోమ-బుధ-కృత్తి-శు
 క్రవారములయందును - శుభగ్రహధిపేగ్నములయందును - నీలక్షణయు క

మైనశుభమదినఘోర్వాహ్నమందుజాతకర్మముజేయవలెననితాత్పర్యము॥ *

(౧౭) జాత సంతర మేవనామకరణంజ్యేకాదశాహేస్సుటం॥ పుత్ర
స్యైవసమావరతుయు॥ ఏ కార్యంతతోవ్యత్యయమే । శుద్ధిర్జాతకవచ్చరా
మ్మినకలైస్సవ్యాసశేషోడశేద్వవిస్థేవ్యధవింశ కేహ్నివిహితంజాతివ్యవస్థాం
విచా॥ వ్యా॥ అ॥ అథనామకరణకాలమాహ॥ జాతానంతరమితి॥ జాతా
నంతర మునామకరణంహేమగణమాగణ్యః॥ ఇత్యాదినక్షత్రసామకరణం
హస్యకతకావ్యవక్షత్రసామదగ్గితే । తత్రరహస్యంభవతీత్యాసంఘోక్త
త్వం॥ ఏకాదశ హేవకాదశపిస్సుటం॥ వ్యవసారసామవ్యక్తంకర్తవ్యమితి
ర్థపుత్రస్యైవసమావరం నామకతకావ్యంయథా॥ ఏమహేష్వరఇత్యాదయివ
భావత్యాదాస్త్య తత్రపురుషావ్యవస్థాయంపషం॥ కరంచామయథాపార్వ
శేనానిత్యనిర్యంచామ్నసామకరణేశుద్ధిలగ్నాశిశుద్ధిః జాతకర్మవతే సక
లైః॥ కాశ్శుభేజ్యేకాజ్యే స్థాంపిహాంతోపవిసాద్వాదశేజ్యేతేర్వా
దశేషోడశేద్వవింశే । అపిహాంకకేహ్నివశేవాతన్నామకరణంపిహిత
మావశ్యకమిత్యర్థః॥ సచ॥ యో॥ దశాహం వ్యవశాహంచపక్షగమాసమసక్ర
మాదిత్యదినా బ్రాహ్మణాదీరాంకాంచా మాసాచ॥ దశ్యష్టత్యతాధం
జాతివ్యవస్థావిశేషి సాచ్యత్యతాదేత్యుచయో॥ సర్వేషాందశరాత్రేణసూ
తకేశుద్ధిగవ్యతఇతీజాతాః చపిషయే పిశేషవచనేససామాస్యవచనస్య బాధ
తత్త్వాతధిక॥ అ॥ నామకరణకాలనిర్ణయము జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ పు
త్రునికలిగిన నాంబుచ నక్షాంశామను॥ గాశోహిణీనక్షత్రమందుబట్టినవా
నికరహిణుడ ఈమొకలకునడ పరామకరణమునురహస్యముగాశేసి ౧౧ వ
దివసమందుకమాసించి యష్టాసమాసవర్ణములగులపేరన గాగ్నప్తః॥ శివహిను
హేగ్వరః । పట్టివ్యవసార చామములను మాతురువిషయమై శేసయక్షరములు
గులచామపుచగాజాంకిపార్వతీ ।భవానీ॥ ఇట్టిచామములునిశ్చయింపవలెనుఈ
నామకరణవిషయమైగ్నాదిశుద్ధిపూర్వజ్ఞానమునందు జాతకర్మమునకునిర్ణా
యించినప్రకారమని శేయపలయు ౧౧ వదివమంద జేయనిపక్షమునబా
హ్యులయమొదలుగాగ్నర వర్ణములర॥ ౦ దివసములపర్యంతముజాత
శౌచమనివిశేషవచనముంకటవలచ జాంబవదలలేక నాలుగువర్ణములవారు
నుశ్శుభదినముమొదలు॥౧౦॥౧౬॥ ౨౦॥౨౨॥ ఏనిలోనేదినమందైనను నామక
రణము చేయవచ్చుననితాత్పర్యము॥ *

(౧౮) మూ॥ అన్నప్రాశనమృత్యుశుభవంమాస్యేవయక్తేషు
శ్శేషస్యాదావధ పంచమారివిషయిహాశేషధూపాంశుభివారే సౌమ్యగ్నహే
విశుద్ధదశమేనందాప్తమి ద్వాదశేర్జ్యేవమాగహిశేరినేచర మృదుక్షేప్రధువా

ఘోషము॥ వ్యా॥ అ॥ అథాన్న సా శనమాహ॥ అన్నప్రాశనమితి॥ ఋషాదౌ॥
 తదిత్యేన అష్టమధికము వ్యాదశాఉవ్యంతే । తస్మిన్ యాగ్యేషాః క్యేవ అన్నప్రా
 శనం అర్చక స్వశిశుశ్శభదశుభద్రుదం । అధి-ధూనాః స్త్రీణాం తుపలమ
 దివిష మేమా సేపదిమన ప్రమనవమైకాద శేషుష మేశుభదం । శుభేశుభగ్ర
 హాధిపేవా రే విశుద్ధదిశ మేవిశుద్ధా గ్రహారహితదిశ మేచ్యుగ్య సరిధోక్తః
 నస్మిన్ సౌమ్యగృహే పృషభకర-టకాదినమరాశినా మన్యతమసౌమ్యగ్రహ
 ధవతిలగ్నేవా । నమరాశీనా సౌమ్యరాశిత్వం క్రూరిసౌమ్యపురమోషసితే
 త్యాదిరావరాహమిహే రేణోక్త త్వాత్ । సందాష్టమిద్వాదశేక్తామా రహి
 తేనందాః ప్రతిపక్ష మ్యేకాదశ్యం । అష్టమిపక్షద్వయగతాద్వాదశి పక్షద్వయ
 గతారిక్తారిక్తాధిః । అమద్య పిత్రైః దహితే । ఏతద్వ్యతిరీక్తదినేచరమ్
 దుష్టిద్రుద్భవాభ్యోదయ । చరాః స్వాతీపునర్వసూ శ్రవణధిష్ఠాశచిహ్నవిజి
 మృమానిచిత్రా రేపతిష్యగోర్హానూరాధాః । ఉప్రాణిలశ్వేనీహ స్త్రుప్యాః
 ధ్రువాణిరోహిణ్యత్తరాత్రయండయమ ఏతస్య జ్ఞాకనక్షత్రేషుచ అన్నప్రాశ
 నం శుభదమియోజ్యమ్॥ అన్నప్రాశనకాలః ర్థయము చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
 పురుషశిశువునిషయమై ఋషాదిమాసములన గా- ౬-౮-౧౦- ఈ నెలలయందును
 స్త్రీశిశువునిషయమై పంచమాదివిషమాసములన గా- ౫-౭-౯- ఈ నెలలయం
 దును- సోమ బుధ-గురు-శుక్రవారములయందును- అన్నప్రాశనలగ్నమునకు-
 ౧౦వచోట గ్రహములేకయుండగాను- పృషభకర-టకమిధునకర్కపిను
 ర్జీవముల సహిశుభలగ్నములయందును- పాడ్యమిచవిత-వృష్టి అష్టమి-నక్షమి-
 ఏకాదశి ద్వాదశి అమావాస్య-పున్నమ-ఈదినములకంటె సతరములగు దినము
 లయందును- అశ్విని-రోహిణి-మృగశీర్ష-పునర్వసు వృషభ ఉత్తర-మాస చి
 త్త స్వాతి-అనూరాధ-ఉత్తరాషాఢ-శ్రవణముధిష్ఠ శతభిషక్-ఉత్తరాశ్వా
 గ్ర రేవతి-యానక్షత్రములయందు అన్నప్రాశనము జేయవలయుననుట॥

(౧౯) మూ॥ కష్టిలగ్నగతేరవౌతనుకతే చంద్రేన దాదీక్షుకం పు
 ర్ణేంద్రాబహునత్రదోవనిసు తేషత్తార్థి నోజ్ఞానవాక్ । సజ్జేవేహ భోగవాన్భు
 గుసు రేదీక్షాయురరారాశ్శశేవా తాగీ అమసిష్టజ్యేవశశేచాలోన్న భౌక
 షావేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అన్నప్రాశనలగ్నగతగ్రహఫలమాహ॥ కష్టిపి రవౌసూరే
 లగ్నగతేనచిహ్నః అన్నభోక్తాయదికష్టికష్టరోగవాన్భవేత్ లగ్నగతేభ
 ద్యదీతిపదవ్యయం సర్వత్రభౌద్గ్యతనుక తేషాం చంద్రేన దాదీక్షుకం పు
 పూర్ణచంద్రే బహునత్రదోబహున్యదాతా । అవసంతులేక పిత్రాధిశః పశ్యంత
 తేషాం తేషాం భోగవాన్ । జీవేగరౌబహుభోగవాన్ భృగసు తేషాం కేరీభూ
 యుః అరారాశ్శశేవైవైవాతాగీవాతరోగయుక్తవర్జితేషానిరాహ॥

శా

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - ప్రథమవిందుః.

ధ్వజేకతాజలసశనీదరిద్రాభవేత్ || అ || అన్నప్రాశనలగ్నమందుఁడుఁడుగ్రహభ
లములజెప్పుచున్నాడు || తా || అన్నప్రాశనలగ్నమందు సూర్యుండుండినచిన్న
వాడుకప్పిరోగియును | క్షీణుఁడుండినదరిదుండును | పూర్వచంద్రుండుం
డినవన్నతాతయును | అంగారకుండుండినపైత్యరోగియును | బుధుండుండినవిశేష
జ్ఞానవంతుండును | గురువుండినమిక్కిలిభోగవంతుండును | శుక్రుండుండినదీ
ర్ఘాయువుగలవాడును | శనైశ్చరుండుండినవాతరోగముతోగూడినశరీరముగల
వాడును | రాహుకేతువులుండినమిక్కిలిదరిదుడు నొననితాత్పర్యము ||

(౨౦) మూ || జన్మాదౌసమమాసిపుత్రవిషయే స్త్రీతౌతుతద్వ్యవృ
త్తేకార్థింబాదమకేశఖండనమిదంపూర్వేష్టాసౌమ్యాయనే | ఆదిత్యద్వయది
ప్రపాష శభృద్విష్ణుత్రయారకత్రయేపూర్ణాహేళుభవాసరే జయదినేచప్ర
మ్యమాపర్జితే || వ్యా || అ || శిశోఃకేశకండనేమాసాదీనాహ || జన్మాదపితి || పు
త్రవిషయే జన్మాదౌజన్మప్రభృతిషమాసే ద్భూతిమిదం ర్దాది మాసేషు స్త్రీ
బాంతుతద్వ్యవృత్తయేకైర్వైషరీల్య త్వయిషచమాదిషమ మాసేష్వివ్య
ర్గపూర్వేహిపూర్వాభాసౌమ్యాయనదర్శనాయతే ఆదిత్యద్వయదప్రపాష
శభృద్విష్ణుత్రయారకత్రయేఅంతర్గతమతికమాద్యం | దిత్యదిత్యద్వయ
త్తరపదార్థణ్యితి స్థితిత్యయః | పునర్వసూతదాదిద్వయంపునర్వసూతప్రవృ
త్తుం | దస్మింస్పిపామోరేవతీశశభృతీష్వగశీర్షంఽష్టత్రయం అరకత్రయం
ప్రపాగుక్తమేషునక్షత్రేషు పూర్ణాష్టాపూర్వభౌ శుభవాసరే శుభదినేజ
యతిభౌ | అష్టగ్రహావర్జితే అష్టవర్జితేదియదినే అమఃవర్జితే పూర్ణభౌ
కేతేషుమాసేనక్షత్రేదియ | దివ్యమయంసఖుండుకాగ్రతేర్భూతిగ్రంథ ||
|| బాలరకుంకేశఖండనశిషయైషు నదికాలమునెప్పుడున్నది || తే ||
ప్రపిషయమైఖట్టినదిసొదలుసరినెట్లైనది, ౨, ౩, ౪, నెలలయందు ప్రపిష
యమైదేసినెట్లైనది, ౫, ౬, ౭ నెలలయందు సుఉభయలకనుత్తరాయణులదిను
శార్వాయామమందును అష్టగ్రహగోక్షకనక్షత్రములవ్యమిహస్తచిత్తస్వాతి
శేవణముధిగిష్టశతభివక్ | కేపలేయినక్షత్రములయందును సోమబుధగ్రంథ | గ్రంథ |
ప్రకవారములయందును | తదియ | అష్టగ్రహత్రయందశి అమఃవాగ్గ్రంథినాగ్రం
శెప్పినమనదిక్షత్రములతోగూడినగ్రంథములందు బాలరకుంకేశఖండనము
దేయవలయునని తాత్పర్యము ||

(౨౧) మూ || జాతాగ్నాదశమోమహేష్వానిధనేశుద్ధేష్టమేనప్రమేవ
మాసిశుభేచపారభవనేకణౌ సుఖద్వారశః | రిక్తాపర్వనిశాదినాదిరిహితే
ర్పూర్ణాభ్యుత్తయోః పోషాద్యకరిభ్యయోత్తాహరిత్రోబర్వయాగ్యేదు
|| వ్యా || అ || శిర్షభేధయోగ్యకాలపూహ || జాతాది || జాతాజన్మతఃబాహుదశ

రోడ శేద్వాద శేషోడ శేవాలక్ష్మిదివసే నిధనలప్త మేలగ్నేశుద్ధేగ్రహార్జితన
అథవాలప్త మేన ప్రమేషష్టే వామాసి శుభవారభవనేశుభవాసరేశుభగ్రహ
సంతలగ్నేచ । రిక్తాపర్వనిశాదినాదిరహితైక్తాః పూర్వోక్తాః పర్వాణిపంచ
పర్వాణిశిశోరాత్రిః దివాదిః ప్రత్యేతే । ఏతైరిహితసంపూర్ణ తిథౌ సంపూర్ణ
పక్షత్రయేతయోః పౌషాదిత్యకరద్వయోత్తరవారశ్రోణద్వియాగ్యందుషు । రేవ
శునగ్వసూ హస్తచిత్రోత్తరరాత్రయూవాః శ్రవణః సిన్ధూపుష్యవృశశ్చైషు
ద్వాదశనక్షత్రేషు శశోగ్బలస్య కఠోనువద్యో కర్కవదాఖ్యంకర్కకర్తవ్య
మగ్భ్యర్థః॥ అ॥ బాలరకుచేవులకట్టుటకు యోగ్యకాలముల జెప్పచున్నాడు॥
తా॥ శశువులట్టివదిమొదలు పెండ్రెండవదినమందైనను పదునాఱవదివసమం
దైనను పగటియందును కర్కవేధలగ్నమున కెనిమిదవయింటనే గ్రహములులే
కయుండగాచేవులకట్టుటలసనది । యీచెప్పబడినకాలముల నల్లిమించినను
— 121 — ఈనెలలయందును సోమబుధగురుశుక్రవారములయందును వృషభ
మిథున । కరాటక । కన్య । ధనుర్వలగ్నములయందును చవిరెనవమి చతుర్వ
శిఖార్జి మిలినావాస్యకృష్ణాష్టమి । కృష్ణ చతుదశి । సక్రమణములు । రాత్రిశు
క్లపాడ్యమివీరియందువినాపూర్ణ ధనక్షత్రములయందును మృగశీర్ష । ఆదా॥
వృశ్యసూ పుష్యమి హస్త । చిత్ర । ఉత్తర । ఉత్తరాషాఢ । శ్రవణము । ధధష్ట ।
ఉత్తరాభాద్ర । రేవతనక్షత్రములయందు బాలరకుచేవులు కట్టుటలయనని
తాత్పర్యము॥

*

(౨౨) మూ॥ మధ్యేహుత్తరవాయు మిత్రవరుణబ్రహ్మభీశేహుత్తమే
చిజ్జంక్యంతు పునర్వసూద్యయకరశ్రోణద్వయాద్యేదివా । బాలస్వక్రితయే
ధనునమన మేమాసాదిరిక్తాష్టమి పర్వాణ్యాసుశుభాంశవార భవసచౌలంవి
శుద్ధేష్టమే॥ వ్యా॥ అ॥ అథచౌలకాలపూహా॥ మధ్యేష్వతి॥ ఉత్తరవాయుమిత్రవ
రుణబ్రహ్మ భీశేహుత్తరాత్రయస్వాశ్యమారాధా శతతారారాహిణ్యాఖ్యే
మృగశ్యుమగ్భ్యమపక్షత్రే చిత్రాలస్యంపక్షపునర్వసూ ద్యయకర శ్రోణద్వ
యాద్యేచిత్రారేవత మృగశీర్ష పునర్వసూపుష్యహస్త శ్రవణధనిష్ఠాఖ్యనీప్రభృ
త్యుత్తమేశేష్ట నక్షత్రేదివాదివాభాగేబాలస్వక్రితయేసమేసంత్యే॥ ని॥ హ
యనోస్త్రీశరస్వమాంబశ్యమరః । అథవాపంచమసమేపంచమవర్షేవామాసాది
రిక్తాష్టమిపర్వాణ్యాసుమాపాదిః శుక్లప్రతిపత్రిక్తా ప్రాగుక్తాః అష్టమిపక్ష
మిపక్షద్వయగతాపర్వాణిపంచపర్వాణి అన్యాసువభ్యోన్యాసుతిదిష్వితిశేషః
శుభాంశవారేభవనే శుభగ్రహానవాంజే శుభలగ్నేచ విశుద్ధేష్టమే లగ్నాద
ష్టమస్తానేగ్రహారహితే సచిచౌలంబాణాకర్కకర్తవ్యమితిశేషః॥ అ॥ చౌలకా
లనిష్ఠాయము జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ కొమరుడుపుట్టినమొదలుమూడవసంవత్స

రిమందును | ఐకవసంవత్సరమందును | శుక్లపాద్యమి | చవితి | నవమి | చతుర్థశి |
శుక్లకృష్ణాష్టమి | పూర్ణమ | అమావాస్యచతుర్థశి | సంక్రమణమువీసిపే
ధి - చియిత | ములయినలిధు | యందును | సోమ | బుధ | గురు | శుక్రవారములయం
దును | వృషభమిధునక రాహుటక తన్యాధనుర్మీనములనెడు శుభగ్రహములల
గ్నములయందును | శుభగ్రమువలనపాంశములయంగును | రోహిణి | ఉత్తర |
స్వాతి | అమారాధ | ఉత్తరాషాఢ | ఉత్తరాభాద్రా ఈనక్షత్రములు మధ్యమము
లగుటవలనచోలకస్కంధ్రములుకావుగనుక | అశ్వినీమృగశీర్ష | పునర్వసు | పు
ష్యనిహస్త | చిత్తతపగము | ఫల్గుణియాయుత్తమనక్షత్రములయందు చేయన
సికూలించవికషమున యీక్రిందివిధమున పబడిన మధ్యమనక్షత్రములయంద
యికను | అష్టదిగ్గళలగ్నమందుచిన్నవానికేచోలకగ్నముచేయుటయు క్తంబ
ని తాత్పర్యము ||

*

(౨౩) మూ॥ కర్తవ్యావిధిశోకురార్పణ విధిశ్చాలాదికర్మాదితో
కాన్త్యోచితకర్మాన్తైలగణ నాశ్చేతాసుస్యధోధవారిక్తాపర్వవిషప్రదోషర
హితేవా రేశుభాచార్యమేషి ప్రశస్యోమృతము)వాసుకషఖా విష్ణుత్రయా
గ్రోహషు॥ వ్యా॥ అ | అథాంకురార్పణకాలమూహా॥ కర్తవ్యశ్చింతంకురార్పణ
మంకురోష్పత్స్యగంజీజజానాపః తన్యవిధివిధిశోస్యగృహ్యాక్తవిధానేన *
సార్వవిభక్తికస్తం॥ చోలాదికర్మాంతింశశిష్టేవాన్నప్రాశనోపనయనసివా
హసీమంతభంజనాదయోగ్యగ్యంతే తేషాంకర్మాదితాంకగ్నాః | పూర్వమే
వకర్మాన్తైలగణవాసుపంచమస్యేషునస్తమాన్వేతాసురాశ్రిష్టేవనతుది
వేత్యేవకారార్థః అథవాపశ్యోభననిరాచూర్వ రాత్రోవారిక్తాపర్వనివత్ర
దోషహితైర్నితాః ప్రసిద్ధాఃపర్వాణి సంచకర్వాణివిమాః విషమడికాఃప్రదో
షఃచతర్ధిప్రమిత్రయోదశీరాంప్రదోషః సర్వధీరాంప్రదోషకాలోవా | ఎ
త్యైకహితేదినఇతిశేషః శుభానానశుభద్ర హాశాంసంబంధివారే శుభగ్రహ
సంబంధలగ్నేషిప్రాణిఅస్వీహస్తపుష్యశి॥ శ్వాహి॥ ప్రసిద్ధామృతానిచిత్రాశే
వశిష్టగశీర్షామరాభా॥ ధృవాశిరోహిణ్యత్తరాత్రయంతిసురఃమూలామ
ఖాప్రసిద్ధాః విష్ణుత్రయంత్రవభాభఃష్టాశతభిషజః ఏతేషునస్తదశనక్షత్రైషుక
ర్తవ్యై అ | అంకురాలోపణమునకుగాలగ్నముమునుజేష్టుచున్నాడు॥ తా॥ అం
కురాలోపణమును | గృహసూత్రములో జేప్పినప్రకారము అన్నప్రాశనచోల
ఉపనయనవివాహాసీమంతపుంసవనకర్మములకు బూర్వమందనగావీనిమహా
గ్ననివమునకుబూర్వరాత్రియిగ్నానను | సద్యసాంలమంచైననుపరరాత్రయం
దైనను | ఇట్లుచేయిపక్షమందునిముహూర్తదివానికీ ౩ | ౫ | ౬ | ఈరాత్రుల

ప్రహేష్టమిక్ష్మచిత్రరశానిక్రమగమనవిధినిచవిణిసప్రమిత్రయో
మశాప్రవోషదనులును శాస్త్రబ్రహ్మమండలమునిమోధించి సోమబుధ బృహ
హుశుక్రవారములముందును బృహమిధునక రాకటక కన్య ధనుమీ నమా
ముతైవశుభద్రహములయొక్కలగ్నములయందును అశ్వే పుష్యమి హస్త
స్వాతిచిత్త రేవతి పృగశీషక అనూరాధ రోహిణి ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ
శతరాభాద్ర మూల మఖ శ్రవణాధిప శతభిష ఛత్రములయందును
అంకురాచోపణము చేయవలయునని తాత్పర్యము.

✱

(౨౪) మూ॥ మేషోగమకరస్సతశశిగృహంమీషసులోచ్చానిధాది
గ్రామోమనయగ్నినంశరమితంతారాః క్రమాద్వింశతిః । స్వస్యోచ్చాస్తగృ
హంస్వస్థభవనంసూర్యాతిస్సింహ గోమేష స్వస్థనస్తులాశ్చకలతోమూ
లత్రికోణాధిధాః॥ వా॥౭॥ గ్రహణామచ్చాః మా లక్రికోణార్థయమాహ॥
మేషభిః॥ మేషాఃప్రసిద్ధాఃకౌంభవభః । మకరశ్చప్రసిద్ధాః సతీకన్యాశశిగృహం
కరకటకమీషాఃప్రసిద్ధాఃతులాభవతేనవరాశ క్రికల త । సూర్యాదీనాంస
ప్తాకాండచ్చాభిధాండచ్చసంజ్ఞకస్థానానితథాహిసూర్యోమేషః । చంద్రస్య
పుషభః । కుజస్యమకరః । బుధస్యకన్యాగురోకరకటకః । శుక్రస్యమీనః । శని
స్తులోచ్చమితివివేకః । మేషేదశమోభాగః । రామంపుషభేశ్యోయోభాగః
మమయక్ వసుయగ్నంమనూనాయక్ మనుయక్ ప్తావింశోభాగభ్య
ధః । అన్యతంత్రన్యాయేనమనుశబ్దః పునఃపర్యతేతథాచమనుశబ్దశ్చచిత్రగృ
సంఖ్యావాచీమనునాయునక్రీతమనుయక్ । మకవేషప్తావింశోభాగభిఃఫలతి
దినంకన్యాయాం పంచదశోభాగః । శరమితంకరకటపంచయోభాగః తా
రామినేనస్తవింశోభాగః । వింశతిస్తులాయాంవింశోభాగః । ఏతేషరమో
చ్చభాగభ్యశ్చుతే స్వస్యోచ్చాస్త । గృహంస్వస్థాత్మకాండచ్చాత్ అస్త
గృహంసప్తవస్థాశం । స్వస్థభవశం । స్వస్థనీకస్థానంయథా । సూర్యగృతు
లానీచంతద్దశమోభాగః పరమనీచః । చంద్రస్యపుష్కేకోనిచః । తస్యత్వోయోభా
గఃపరమనీచః । కుజస్యకరకటకోనిచః । తస్మాప్తావింశోభాగఃపరమనీచః ।
బుధస్యమీనోనీచః । తస్యపంచదశోభాగః పరమనీచః । గురోమకరోనీచః ।
తస్యపంచమోభాగః పరమనీచః శుక్రస్యకన్యాశీచా । మస్యాస్సప్తవింశో
భాగః పరమనీచః । శనేమేషోనీచః । తస్యవింశోభాగఃపరమనీచః । సూ
ర్యాతస్సూర్యప్రశృతిపప్తగ్రహణామిత్యధః । సార్వవిభక్తికస్తసింహింహ
గోమేషాష్టవస్థాశ్చకలశః । సూర్యగృహింహః । చంద్రస్యపుషభ కు
త్రిస్యమేషః । బుధస్యకన్యాగురోగ్ధనః । శుక్రస్యతులా । శనేపంభః మల

భాగముచ్చముమిగతందు భాగములములప్రకారమును బృహస్పతికికరకుట
కరాశియుచ్చము-అందు ౫ వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదయినను
కరరాశినిచము-అందు ౫ వభాగముపరమనీచము-ధనూరాశిలోమొదలగుచా
గములములప్రకారమును-మిగత ౨౦ భాగములుస్వత్యేత్రము- శుక్రనకుమి
సరాశియుచ్చరాశి-అందు ౨౭ వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదయి
నకన్యనీచగాశిఅందు ౨౭ వభాగముపరమనీచము-తలూరాశిలోమొదలగు
భాగములములప్రకారమును-మిగత ౩ భాగములుస్వత్యేత్రము-శనైశ్చరన
కుతులూరాశియుచ్చము-అందు ౨౦ వభాగముపరమోచ్చము- ఈయుచ్చరా
శికేడవదయినమేష గాశినిచము-అందు ౨౦ వభాగముపరమనీచము-కుంభము
లోమొదలగు ౨౦ భాగములములప్రకారమును-౧౦ భాగములుస్వత్యేత్రము-శు
నీచరుసను సప్తగ్రహములయుచ్చావృత్తిని గాశినిచము-ములతెలియి వలయు

ప్రథమది దు స్వహి ప్రతి.

కాలామృతే-సవ్యాఖ్యానే-త్వీయవిండు పాఠరంభః.

కాలామృతే-సవ్యాఖ్యానే-త్వీయవిండు పాఠరంభః.

(౨౫) మూ॥ బ్రహ్మశత్రుశామితోపనయనంవత్సవసంశక్రీ
స్మతౌకశరదేహవర్ణనియత్రత్రాపిసాధారణౌ॥ మాసామాసముఖానుం
జననాద్వాగర్భతోద్భవమనత్యే పప్రకశోక్తమాన్మృషమితౌరకాదశేచ్ఛా
శే॥హ్య॥అ॥ అథబ్రహ్మత్రవిశాపంపనయిన యోగ్యకాలమూహం । బ్రహ్మ
అథశబ్దోంకురార్పణానంతమిత్యనంతయాకర్తకో మంగళౌగర్భకోబ్రహ్మత్ర
శివశామపనయముపయచాఖ్యంకమత్రమాద్యత్యేకతయూహం । వసుంత
సాహారానాం । గ్రీష్మతౌకత్రయూణాం । శరదవైశ్యావామితినియమయీ
స్మిక్ వణానియత్రాహ్లాదావణానామృతునియమేపితత్రాపుష్కనయ
సూఘముఖాః మాఘాద్వాః పంచమాసాపిసాధారణౌబ్రహ్మత్రవిశం
ల్యాః జననాజ్జననాదారభ్యహం అథవాగర్భతః గర్భాదారభ్యహం నిర్వ
ర్త్యమేషు బ్రాహ్మణముపన యితేత్యాదివిధిప్రాప్తేఅష్టమేభైవిప్రకశో
శాఖాకుమారి స్వస్థపవిత్రోక్తియవైశ్యకమా యోరేకాదశేషమేకాచ్ఛా
పమేకచక్రమాత్రాడపనయనంకార్యమిత్యధ్యాహరి॥అ॥ బ్రహ్మత్రయ
స్మిలకుపనయనకాలమన గ్రమముగాజెప్పుచున్నామి॥ త॥ బ్రాహ్మణులకు
సంవత్సరముమొదలయినను జననసంవత్సరము మొదలుగానైన నేమిద
వత్సరమునందు-వసంతయుకువునందును- ఉత్తరయలకు-గంగవసంవత్సర
మునుగ్రీష్మర్తువునందును- వైశ్యులకు-గంగసంవత్సరమునందునుశరదృతపు

నందును-మఱియు సవిధముననిజాఁయింపబడినముతువులయందును- మాఘమా
సముమొదలు శ్వేత్త మాసమువఱకు శ్వేత్త మాసములొటవలసజాతి భేదనిమిత్తము
లేకనీయ మాసములయందును బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యలకు పనియకర్మము చేయు
టముఖ్యమని తాత్పర్యము. *

(౨౬) ము॥ కామ్యాభేత్వన పంచమాదివిషమేషష్టే చతుర్థే పరేవాం
ఛంశ్యై హిమధ్వమేతదశషేదైవాచ్చకాలాత్యయే । కృష్ణాదౌదినపంచకేళు
భదినపక్షైవశత్యైవి రిక్తానధ్యయనానిమధ్యమతిభీనందేఅపిద్వాదశీ॥ వ్యా ॥
అ॥ ఉపనియనాబ్ధివిషయేషడౌంతరమాహ॥ కామ్యాబ్ధిభి॥ కామ్యాభేతునప్త
మెబ్రహ్మచర్యస కామమప్తమమాయుషామం సవమేతేజసామందశమ
న్నాద్యకాం॥ యేకాదశంబ్రదియకామం॥ ద్వాదశేషశుకామంధత్యాసస్త్ర
బోక్తకావ్యవక్షీధవా పంచమాదివిషమే అదిశబైన గప్తమనవమైకాదశా
నాంబ్రహ్మణం॥ ఏషామన్యతమేవిషమేబైనమేగుషష్టే ఆవస్తంభేనగర్భాష్టమే
షుబ్రాహ్మణముపనయాతేత్యత్ర బహువచనస్యగర్భష్టగర్భసప్తమగర్భ
ష్టసూక్తతత్వాత్యనసినిధాయ॥ షష్టభిత్వక్తవాక్ ॥ తస్యగర్భ షష్టసీంస
స్వీకారపక్షౌవలంబేనైన పంచమాబ్రహ్మణ సిద్ధిః గర్భష్టజన్మసంపజ్జ
మోభవతి॥ అన్యథాపంచమాబ్రహ్మణేమానాభావాత్॥ చతుర్థేచతుర్థేవా
మేకపరేకేజేనవాంఛంత్యుపనయనమితిశేషః॥ పరేభిత్వనేనాయుగ్మత్పక్షః॥
మానాబావాదిత్యస్వగ్రసూచ్యతే । హీతిప్రసిద్ధాదయివాద్విధివశాత్॥ కా
లాత్యయేఉక్త సంవత్సరాతిక్రమణేసతి మధ్యమేజఘన్యేదశషేదైవాకృష్ణాదౌ
కృష్ణపక్షౌదౌదినపంచకేళుగణచంద్రత్వాత్ । శుభదినేపంచాంగశుద్ధిదినేవ
శత్యైపక్షైశుక్లపక్షైః॥ వశత్యోధవళోజానభ్యుచరః॥ ఆద్యసంచకంపనావి
హాయేత్యథః॥ ధీణచంద్రత్వాత్ । శుక్లపక్షేఅదిపంచకమాత్రసిమేధేనద్యతీ
యత్యతీయపంచకయోస్వీకారఃపూణాచంద్రత్వాత్ । రిక్తాపూర్వోక్తా అ
నధ్యయనానివత్సమాణాని మధ్యమలిధి అష్టసీంసందేషప్యేకాదశ్యోద్వాదశీ
ప్రసిద్ధావతానివిహాహాయువుపనయనంకతకవ్యమిత్యథః॥ అ॥ పుననియము
నకుబడౌంతరముచేసంవత్సరములనిజాఁయింపుచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణౌర్ష
జాతిత్రయమునకుజననముముదలు ౫ ౬ ౭ ౮ ౯- ఈసంవత్సరములయందును
ఈకాలములయందుచేయుటకు దైవవశమునననుకూలించిపక్షమునకు ౧౦-
౧౧సంవత్సరములయందులు - కృష్ణ పాడ్యమిమొదలయిదుదినములయందును-
శుక్ల పాడ్యమిమొదలు ౫ దినములపక్షింబిమిగతదినములయందును- శుభకర
ములయినతిధివారనక్షత్రయోగకరణములతోగూడినదినములయందును- చంద్ర
సవమిచతుర్దశి- పాడ్యమిమధ్యమములగుష్ట్యేకాదశులు- ద్వాదశి-పి నదిచి

(౪)

కాలావృతే - సవ్యాఖ్యానే - ద్వితీయవిందుః.

౨౫

౩౯-౪౦ శ్లోకములయందు బెప్పుబడిన ప్రకారమ నధ్యయనవిషయమ లః ౨౦ చి
క్రింద శిష్యులచేసిన సర్వ కాలములయందు పనయనము చేయవలయునని తాత్ప
ర్యముః ముఖ్యమునా లవ సంవత్సరముం దుపనయనకర్మంబు జేయుటకొండ టిష్ట
మైనను గ్రంథక తఃకు సమ్మతమాటవలన విధింపబడ లేదు॥

(౨౭) మూ॥ శుక్రా ర్జ్యేందుజవా స రేరగ శశి నోర్వా రాచవ ద్యోత

యో ర్మిత్రాంత్యాదిమృగస్థి రాదితిగురు శ్రోణత్రయారగత్రయే । స్వాశాదస్య
శుభాంశ గేహిమక రే శ్రోణాదితిస్వాంశ గేనిగ్న చంద్రవివర్జితే శుభ దినేపూ
ర్వేస్థా శుద్ధేష్ట మే॥ వ్యా॥ అ॥ ఉపనయనస్యవారనక్షత్రలగ్ననిజా యమాహ॥ శు
క్రతీ॥ శుక్రా ర్జ్యేందుజవా స రేశుక్ర గురుబుధవా స రేతయోః ప్రసిద్ధయో అరగ
శనిధో స్సూర్యచంద్రయోః సుబంధినో భిన్నసోమ వాసరామధ్యో శుక్రబుధా
వివరపనయనముఖ్యో రాపి కుజ శనివాసర వజ్రఘన్యో కింతుమధ్యఫలదామి
త్రాంత్యాదిమృగస్థి రాదితిగురుశ్రోణత్ర యారగ త్రయే అనూరాధా రేవల్య
శ్వినిమృగ శీర్ష రోహిణుత్తరాత్రయే పునర్వసు పుష్య శ్రవణధనిస్తా శతభిషగ్ము
స్తచిత్రాస్యాతయః । ఏతేషు మోడశనక్షత్రేషు కింఛహిషక రేచంద్రస్వాం శా
త్ కరగటకాంశాత్ । అన్యశుభాంశ కేబుధగురుశుక్రాణాం అంశ గేన తిశ్రోణా
దితిస్వాంశ గే శ్రవణ పునర్వసోస్వాంశ గే శ్రవణ చతుర్థపాదే పునర్వసు
చతుర్థపాదేవా స్థితే గతికింఛచంద్రవివరచి తేలగ్నే శుభదినేపంచాంగ శ దినే
పూర్వే స్థాపూర్వాష్టమే అష్టమే ఉపనయనలగ్నాదష్టమే శుద్ధే గ్రహావర్జితే నని
ఉపనయనముఖ్యమితి శేషః॥ అ॥ ఉపనయనమునకు వారనక్షత్రలగ్ననిజా య
ముల జిప్సదున్నాడు॥ తా॥ ఉపనయనవిషయ మైబుధబృహస్పతిశుక్రవారములు
శ్రేష్ఠములని అదిత్యసోమవారములు మధ్యములని అనూరాధా రేవతి అశ్విని
మృగశిర ఉత్తర-పుత్తరాషాఢ-పుత్తరాభాద్ర-పునర్వసు-పుష్యమి-శ్రవణ-ధని
ష్ట-శతభిషక్ మాస్త-చిత్ర-స్వాతి-రోహిణి- ఈగలనక్షత్రముల శ్రేష్ఠములనిచం
ద్యుండుస్వకీయాంశమందుండగా - స్వాంశమైనకరగటకమనుచి - బుధగు
రుశుక్రులయంశమును బొందియుండగాను శ్రవణపునర్వసుపుల నాలవపాద
మందుండగాను చంద్యుండులేని లగ్నమందును- శుభదినపూర్వాష్టమందును ఉ
పనయనలగ్నమున కెనిమిదవయింటనే గ్రహముల లేకయుండగా నుపనయన
మునకుయోగ్యకాలమని తాత్పర్యము.

(౨౮) మూ॥ షణ్ణేశారగక విజ్యవేదః బలంచా బ్ధేందుతారాబలంశ

త్రాచార్యకుమార యోగ్యుబలం రేభ్యోమాముఖ్యం ప్రతే - తేషాం వర్గకచాల
మాధ్యరహితే యావిత్రికోణాలయే స్వోచ్చస్వాలయామితరాశి గహి యేష్వేతే

రగ-కవీజ్యవేదపబలంవణేశాః విప్రాణాంగుతుః క్షత్రియాణాంరవివైశ్వా
నాంచంద్రః తేషాంచలరగ-స్సూర్యః కవిశ్శుక్రః ఇజ్యోగురుః వేదపఃస్వశాఖా
ధిపతిఃపతేషాంచబలం అభ్యేందుతారాబలం అబ్జశబ్దేనలబ్ధాధిపతీర్లక్ష్మ్యతే త
స్యచబలంబందోశ్చంద్రస్యతారాయాశ్చబలం చత్రతోపనయంవటోశ్చింతనీయ
మితిశేషః । తేభ్యఃవణేశాదిభ్యఃగురుబలంవ్రతేపుపనయనే అచార్యకుమా
రయోముఖ్యమావస్యకంహీతిప్రసిద్ధౌ తేషాంచవణేశాదీనాంవార్ధకబాల్య
మాధ్యరహితేవృద్ధస్యభావోధాకం మూఢస్యభావోమాధ్యంబాలస్యభావో
బాల్యంగుణవచనేత్యాదీనామ్యశౌ । ఏతైరిహితేసతిపతేషువణేశాదిగ్రహే
షుమూలత్రికోణానిపూర్వోక్తాని సోప్చాన్యవిప్రాగుక్తానిమేషో గారిత్యాదీ
నిస్వాలయాఃస్వక్షేత్రాణి మిత్రరాశయః । మిత్రక్షేత్రాణితైస్సహితేషు స
త్సవ్రతంఉపనయనంకార్యం॥ అ॥ ఉపనయనవటువునకువణేశుడుమొదలయి
నవారిబలములశెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వణేశబలమనగా బ్రాహ్మణులకుబృహ
స్పతిబలమును- క్షత్రియులకుసూర్యబలమును- వైశ్యులకుచంద్రబలమునందితీకి
సూర్యశుక్రగురుబలములుతమతమవేదాధిపతులబలము- వుపనయనముచేయు
సంవత్సరాధిపతిగ్రహబలము॥ చంద్రతారాబలమునీలవణేశాదిబలముకంటె
నాచార్యవటువులకుబృహస్పతిబలమునుఅవశ్యముదగినది- ఈవణేశాదులకు
మూఢబాలవృద్ధత్వములులేకయుండగాను నీగ్రహములేతమతమమూలత్రికోణ
ములయందునుచ్చస్థానములయందును - స్వక్షేత్రమిత్రక్షేత్రములయందునుండ
గా నుపనయనముచేయుటముఖ్యమనితాత్పర్యము॥

(౨౯) మూ॥ ఋగ్వేదప్రభృతీశ్వరాగురుభృగక్షౌపుత్రసౌమ్యా
వ్రతేస్వీయంవేదపలగ్నవాసరబలంవ్యేతత్త్రియందర్లభం॥ లగ్నేందఃక్షయ
రోగిణంచకురుతేసోప్చచ్ఛితోప్యశ్చకం లగ్నాద్వాదశగంరవిం యదికజః ప
శ్యంగురోక్షేత్రహృత్॥ వ్యా॥ అ॥ అథవేదాధిపతీనాహ॥ ఋగ్వేదేతి॥గురుభృ
గుక్షౌపుత్రసౌమ్యాః గురుశుక్రాంగారకబుధాశ్చత్వారః ఋగ్వేదప్రభృతీ
శ్వరాఃఋగ్యజుస్సామాధర్వణానామధిపాఃక్రిమాత్సుయః । వ్రతేయపనయ
నేస్వీయంస్వకీయంస్వశబ్దాత్ । సంబంధార్థేభవత్యయః । వేదలగ్నవాసరబ
లంస్వకీయోయోవేదితస్యాధిపతేస్స్వకీయం యజ్ఞస్థులగ్నం తదధిపతేశ్చస్వకీ
యో యోజన్మవారః తదధిపతేశ్చబలంవటోశ్చింతనీయం ఏతత్త్రియంవేదప
లగ్నవాసరబలమిత్రయంతుదులభంప్రాయశోనలభ్యతేఇత్యర్థః॥లగ్నేందుః॥
ఉపనయనలగ్నచంద్రః సోప్చచ్ఛితోపివృషభశ్శితోపి అర్చకంవటుంక్షయరోగి
ణంక్షయరోగవంతంకురుతే । ననులగ్నేచంద్రవివక్షితఇతి పూర్వమేవోక్తత్వా
త్పునరిదానీంలగ్నేందుఃక్షయరోగిణంచకురుతేఇతి లగ్నచంద్రనిషేధాకిషర్థంక

ర్తవ్యయితీచేదుచ్యతే॥శ్లో॥ చాశేవ్రతేప్రయాణేవప్రవేశేగాజచశ్చనేలగ్నచం
ద్రశ్శుభఃప్రోక్తంవివాహేపరివర్జితమ్ । ఇత్యస్మిన్ శ్లోకేవిద్యమానవ్రతశబ్దం
ఉపనయనపరంకృత్వా ఉపనయనలగ్నచంద్రః శుభకరఇతిభ్రాంతిర్వాభూ
దితిపునరుక్తంవ్రతశబ్దస్యవేదవ్రతచతుష్టయపరతాత్తథాచకాశ్యపవసీష్టే॥
శ్లో॥ సోఽప్యసంస్థాపశీతాంశుర్వృతినయచలగ్నః॥తంకరోతిశిశుర్నిస్వంసత
తక్షయరోగణమితకాశ్యః॥ ప్రాలేయరశ్మయదలగ్నసంస్థేవశక్షిపక్షేపిభ
వేత్సహాగ్ని । వ్రతచసౌమ్యగ్రహవర్గగేషిఖలాపనిస్వశ్శుగ్రితికర్మహీనఇతివసిష్టః॥
కుజః అంగారకః॥లగ్నద్వాదశగఉపనయనలగ్నద్వాదశలగ్నస్థంరవింప
శ్యన్స్థితోయదిగురోఉపనయనకతుః॥నేత్రహృత్నేత్రహారతాభగతి॥అ॥వేదా
ధిపతుః॥జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ఋగ్వేదమునకుగురుగును॥యజుర్వేదమునకుశుక్ర
దును॥సామవేదమునకుఅంగారకుదును॥అధర్వణవేదమునకుబుధుడును॥వీరలీక్ర
మమునవేదాధిపతులనంబడుదురు॥ ఉపనయనవిషయమైస్వకీయవేదాధిపతిబల
మును । వటువుయొక్కలగ్నాధిపతిబలమును । జన్మవాసరాధిపతిబలమును॥
యివిముఖ్యముగానుండవలెను॥ ఈచెప్పబడిన-౩- బలములునేకకాలమందదొ
రకుటదుస్తరము । మఱిచంద్రుడుపనయనలగ్నమందున్ననుస్వకీయమైనఉచ్చ
రాశియునున్ననువటువును త్తయరోగవంతునిగాజేయును । ఉపనయనలగ్న
మునకుగతి టనుండెడిశూర్యునికంగారకవీక్షణముగలిగినట్లైనను వటువుతం
డ్రేయండంగునని తాత్పర్యము.

*

(౩౦)మూ॥నీచస్థేషుపరాజితేష్వరిగృహస్థేష్వస్థగేషువ్రతేవర్ణాధీశక
వీజ్యవేదపతిషుస్యాదంత్యతుల్యోవటుః । అన్యైరప్యఖిలైకవింశతిమహాదోషై
ర్వియుక్తభీలేకేంద్రేపాపవివర్జితేయదిశుభేలగ్నేచకార్యంవ్రతమ్ ॥ వ్యా॥ వ
ర్ణాశాదీచాంఘలవిచారంకుర్వన్నుపనయనలగ్ననిర్ణయమాహ॥ నీచస్థేష్వితి॥ వ్ర
తేఉపనయనేవర్ణాధీశకవీజ్యవేదపతిషు । వర్ణాధీశాఃపూర్వోక్తాఃకవిశ్చక్రఃఇ
ద్యోగురుఃవేదపతేశ్చపూర్వోక్తః ఏతేషునీచస్థేషునీచరాశిగతేషుపరాజితేషు
గ్రహయాదేశత్రుపరాజితేషుహరిగృహస్థేషుశత్రుక్షేత్రగతేషు॥ అస్తగేషు॥అ
స్తమితేషుచసత్సువటుః ఉపసీతకుమారః॥ అంత్యతుల్యః॥ నికృష్టజాలినమాన
స్సోత్తీ॥అన్యైఃఉక్తాతిరిక్తైఅఖిలైకవింశతిమహాదోషైశ్చ । వియుక్తైరహితై
లగ్నేః॥కింఽఖిలకేంద్రేలగ్నచతుర్థాస్తమదశమకేంద్రేపాపవివర్జితేపాపగ్ర
హారహితేసతియదిఉపనయనలగ్నతొంద్రేశుభగ్రహాక్రాంతేయది॥వ్రతము
పనయనంకార్యం॥అనేనకేంద్రేషుపాపగ్రహాక్రాంతేష్వితితేషుశుభగ్రహాయు
తేషుసత్సుదోషఇతితాత్పర్యార్థః॥తదుక్తందైవజ్ఞవిలాసే॥శ్లో॥ లగ్నాదికేంద్రే
ప్యథవాత్రికోణేదేవేద్యైత్యర్చితసోమసామ్యాః॥ఏకోనిహంతిస్సుజితాదిదో

సాక్షాత్ సుక్ష్మధా గాఢమివాంధకారిమిత|| అ|| వణాక్షధిపతులఫలమునువివరిం
పుచున్నవాడైతే పనయ సమునకులగ్నర యమునుజెప్పుచున్నాడు|| త|| దర్శా
ధిపతులును|గురు|శుక్రలును|వేదాధిపతులును|వీరలు|నివరాసులయందుండగా
నుశత్రుగ్రహములతోగూడియుండగాను|శత్రుక్షేత్రములయందుండగాగ్రహ
ముల స్త్రమించియుండగాను|పనయనముచేసినవటువుచండాలునితోసమానుడని
చెప్పవలెను| మణియుండవల్లొకముమొదలుచెప్పబోయెడిఆగమహదోషముల
క్షింతించికేంద్రములనగాలగ్నచతుర్థస్తమ| దశవస్తానములయందుబాపగ్రహ
ములులేకయుండగా| శుభగ్రహములుకేంద్రస్థానములయందుండగానుశుభల
గ్నమునందుపనయకషాముజేయదగ్గదసిభివము||

(౩౦) మూ|| లగ్నాస్త్రోద్రగతెవాస్థుశితత్యాచార్యశిష్యోప్రతే
భామీకూజితరామకస్తుజనసహంభ్యవయదెకులం | దోషోయందుధిరాభిధ
స్తమసచేనుగ్రాభిధోచాలకంరంధ్రాభ్యోపితరంధ్వజేనగదశక్షిత్వబ్ధికేంద్రాభి
దము|| వ్యా|| అ|| ఉపనయనలగ్నాంధ్రేద్రమపాపగ్రహాక్రాంతేమనత్సయే
దోషోఽడిషాంసంజ్ఞానదికళతత్రవోషఫలమాహాలగ్నాదితి|| వ్రతేలగ్నగు
పనయనలగ్నాద్రహసూర్యకేంద్రగతేచేత్ | స్ఫుజితఃస్ఫుజితాభ్యోదోషః | న
త్వాచార్యశిష్యోపిత్రోహంభామీఅంగారకేకేంద్రగతేచేత్ స్ఫుజితనా
మకోదోషఃసతుపననివదోగ్నారంహంతిశనైశ్చరేకేంద్రగతేచేత్ | అయం
దోషోదుధిరాభిదః | కులంకులొద్భవజనేషాపషద్యతేతమసిరాహాకేంద్రసతే
జేత్ | ఉగ్రాభిధోదోషదాలకంవటుంహంతిధ్వజేకతాకేంద్రగతేచేత్రం
ధ్రాభ్యోసదోషసితరంవటుజనకంహంతి | సర్వత్రయోజ్ఞానగదశక్షిత్వబ్ధికే
న్ద్రాభిధాస్తమదశమలగ్నచతుర్థస్థానానికేంద్రాభిదాఃకేంద్రసంజ్ఞికస్థానా
ని|| అ|| ఉపనయనలగ్నమునకుకేంద్రస్థానములయందుబాపగ్రహములుండగా
లిగెడిదోషరామములను| ఆదోషఫలమునుజెప్పుచున్నాడు|| త|| కేంద్రస్థానము
లనగాలగ్నములగ్నమునకు|ర|౭| ౧౦సంస్థానము|ఈరకేంద్రస్థానములయందు
సూర్యుండుండినస్ఫుజితమనుదోషము|ఆదోషముఉపనితునికినతనితండికినిమా
రకంబనియునంగారుడుండగూజితమనుదోషము| ఆదోషమతనితల్లికినిమార
కంబనియు|శనియుండినరుధిరమనుదోషము|ఆదోషమతనిగోత్రజులకుమారకం
బనియును|రాహువుండిననుగ్రమనుదోషము| ఆదోషముపసితునికిమారకంబని
యు|కేతువుండినరధ్రంమనుదోషము| ఆదోషమతనితండికిమారకంబని|| త||

(౩౧) మూ|| జీవకరకటచాపమీనగృహగస్తద్భాగసంస్తాపివాజ
స్తద్భాదశరంధ్రగోయదివటోద్విద్యార్థదస్యాద్వైతేప్రీగోయగ్గుతులా
మృగాఖ్యగృహగస్తద్భాగసంస్థాపివావిద్యాచారసుఖాయురర్థరహితంకు

ర్యాదురు స్తంశిశుః॥ వ్యా॥ అ॥ వలట రుమబలమాహ॥ జీవోబృహస్ప
తీః రుట బాపమినగ్నాగః కరట టధనుగ్నిరాశిషస్థిః స్సకథనుగ్నియోః స్వ
త్రేత్రత్వాతరట స్యోచ్చత్వచ్చేతభ ॥ ౧౦ ॥ యద్వతద్భుస్సోఽవాతే
మాంకరిటమినధనుషాంయథాగాః॥ అంశః తేషస్థితోపివాజన్మద్వాదశరం
ద్రగోపివటార్చిద్యార్థవః సంవత్సారస్వప్రదిస్యాత్ ప్రతీడపనయనసమయేస్త్రీ
గోయుగ్మగులావృగాఖ్యసూగహః॥ కన్యావృషభమిధునతలావకరసంజ్ఞిక
రాశిషస్థితోవాతద్భుగస్సోఽవాతేమాంకన్యావృషభమిధునతలామ కరా
ణాంభాగాః అంశః పతేషస్థితోపివాఅపిశబ్దార్థయత్రైక సిజాలపివతేశాః॥
అయోగ్యైర్వృకన్యావృషభమిధునతలానాంశత్రైకైః పితృత మకరస్యోచ
త్వాదితిభావః గురుస్తంశిశుండపిత కుమారంపిత్యి - సుఖాయురర్థరహి
తంకుర్యాత్॥ అ॥ ఉపనయవిషయమైగురుబలమును? పుత్రుడ॥ తా॥ కర్ణాటక
ధనుర్తినరాసులయందైవరాసులయస్థమయదై - సీతాజన్మరణియం
దైవసురటం॥ నైనసుబృహస్పలియుండగ నుపనయః॥ టువునంపూర్ణవిద్య
వంతస్తుచుభాగ్యవంతుడునగుననియునువృషమిధునకన్యాతలామశర॥ రాసుల
దైవసునియంశములయద్దెచ్చటనైనను గురువున గానుననియనమైనవాడువిద్య
చారసుఖాయుర్ధనములలోనొకటయైననులేకన్యాగృడగనని తాత్పర్యము॥

(౩౩) మూ॥ కుర్యాత్పాతనింపటుంశశధవసూర్యాశగస్సాంశగో
నిశ్వంసూమిసుతాంశమాయుధభృతః జ్ఞాంశతవిద్యాయతం॥ జీవాంశక
తుకారిణంభృగుసుతస్యాంశంపివాహస్థితం మందాంశంగతెటశుచోపనయన
చంవాలసేవాకరం॥ వ్యా॥ అథసర్వరహంశగత చంద్రభమాహ॥ కు
ర్యాదితి॥ శశధరః॥ చంద్రః॥ సూర్యాశగస్సింహంశగతశ్చేద్యటుం పా
తకినంపాపగతం కుర్యాత్ స్యాంశగశ్చేత్ కరటటాంశగతశ్చేత్ నిగ్వంశి
ద్రంకుర్యాదిలివటుమిలిసర్వత్రయోజ్యభూషిసుతాంశగః॥ భూషిసుతాం
గారకః॥ కస్యాంశా మేషవృశ్చకౌ తత్రగతశ్చేదాయుధభృతం శస్త్రజీవం
జ్ఞాంశంబుధస్యాంశం కన్యామిధున యోరన్యతరాంశగతశ్చేద్విద్యాయతం
విద్యావంతం జీవాంశం బృహస్పతేర్ధంశం దసుమీనయోరన్యతరాంశగ
తశ్చేత్ క్రతుకారిణ మాహితాగ్నిః॥ భృగుసుతస్యాంశం భృగుసుతస్యహ
క్రస్య॥ అంశంతులావృషభ యోరన్యతరాంశంగతశ్చేదాశుశేఘ్రినివాహ
స్థితం పత్నివంతముపనయనే ఉపనయకాలే మందాంశం మందస్యశ్చైవ
శ్యఅంశంమకరకుంభయోరన్యతరాంశగతశ్చేద్యటుం చండాల సేవాకరం
ర్యాత్॥ అ॥ చంద్రుడున్నరాశిః మను నిష్పమునుడు॥ తా॥ చంద్రుడనింప

అంబేద్కర్ సర్వోదయ - వ్యవహారము.

యోగియందుండగాను పనయమైనవాడు పాపవంతుండును । కరాటకరాశి
 యందున్నదరిదుండు । మేషవృశ్చికరాసులయందున్నవాయుధధరుండును । క
 న్యాశుభ్రురాసులయందున్నబండ్లితుండును । ధనుర్గీరాసులయందున్నసోమ
 యాశ్విమును । తులావృషభరాసులయందున్నశివుమునభాగ్యవంతుండును ।
 మకరకుంభరాసులయందున్న జండాలసేవకుండును । ఈత జడ్రుండిరా
 సులయందుండగా । నుపనయనమైనవాడీఫలములుగలవాడగు నితాత్పర్యము॥

(38) మూ॥ పూర్వేద్వ్యుత్పత్తయోఽపరాధానానాంతర్యామిన్వత్సరజన్మలాన్వజననీగర్భన్వితావాళిశోః । పిత్రోఽక్షయవత్సరో
యదిగురో స్సంధ్యాభిజిత్సద్గువాబాలావా యదికర్ణ వేధరపితోనైతేషుకా
ర్మ్యప్రతలం వ్యాఅ॥ అథఉపనయననిషేధకాలమాపాపూర్వేద్వ్యుత్పత్తిం । వ్రత
దివ్యతే ఉపనయనదివాత్పూర్వేద్వ్యుత్పత్తిం పూర్వనిషేధకాలాని పరది నేచతస్మాత్
వ్రతదినాచ్చతుర్థే దినేఅనధ్యాయోయదిఉపనయననిషేధకాలాని మాతారజ
న్వలావామదివ్రతముపనయనంకార్యం । నాందీముఖాత్పూర్వం చేన్నిషేధః
తదనంతరంచేన్నదోషః । తథాచోక్తం ॥ శ్లో॥ నాందీముఖేకృతపశ్చాన్నాతా
యదిరజన్వలా । మాంజీబంధం ప్రకర్ష్యతతత్ప్రా క్షేన్నైకకారయేదితి॥
గర్భాన్వితా వాళిశోర్జననీఅంతర్వత్తు గుదిపంచమాసాదూర్ధ్వ నిషేధఃప్రా
క్షేన్నదోషః । తథాచోక్తం ॥ శ్లో॥ గర్భణీగుదిపత్నీచేన్నకుర్యాదువనాయ
నం॥ పంచమాసాదధః కుర్యాదథక్షేర్ధ్వంనకారయేదితి । కించళిశోః పిత్రోః
మాతాచపితాచపితారౌజితామాత్రేత్యేకశేషతయోః త్సయవత్సరంమృతా
బ్జశ్చగురోశ్చ ॥ ౩॥ గురుస్తుష్పతేత్రేష్టే గురౌపితరిదుర్భరఇతిశబ్దాణావః॥ పి
తృం పిత్రోఃక్షయ వత్సరోయదిచ । సంధ్యాభిజిత్సద్గుసంధాసద్గుఅభిజిత్సద్గుతి
ద్వంద్వంద్వంతేనూ మమాణఃసద్గుబ్జప్రత్యేకమభిసంబంధ్యతే । సంధ్యాసద్గు
సూర్యస్థిరరాశిః అభిజిత్సద్గుసూర్యస్థితరాశేశ్చతర్థరాశిః యేతయోశ్చబాలః
వటుః కర్ణ వేధతపితోయదిఉపనయనకార్యం అత్ర కృష్ణాదౌ దినపంచకమి
తివాక్యేవకృష్ణపక్షే ఆదిపంచకస్యవ్రతయోగ్యత్వం । స్వీకృతంభవతిశుక్లప
క్షేర్వితియత్యతీయపంచకేపిస్వీకృతే । అత్రతువ్రతదినాత్పూర్వేద్వ్యుత్పత్తింపరా
నిచతుర్థేహనిచ । అనధ్యాయోయదిఉపనయననిషేధః కృతః । తథాచసతికృ
ష్ణాదౌదినపంచకఇతివాక్యవైపర్యంస్యాతుకృష్ణపక్షౌద్యపంచకాంతః పాతిద్వి
తీయపంచమ్యాన్నిషేధప్రతీతేః ద్వితీయాయాః పూర్వేద్వ్యుత్పత్తిప్రతిపదః పంచ
మ్యాశ్చతుర్థేదినే అష్టమ్యాశ్చసత్వాత్ తత్పక్షేత్యతీయ మాత్రావశిష్టత్వేన
పంచతస్వీకారోఽగర్భః ద్వితీయాపంచమ్యాగ్నింధాంతరేవ్రతయోగ్యత్వేనస్వీ
కృతత్వాచ్చ । తథాపి ॥ శ్లో॥ ద్వితీయాచతుర్తీయాచపంచమీసప్తమీతథా ।

త్రయోదశీచదశః ప్రసస్తాస్తిథయోవ్రతజ్ఞః తస్మాద్వ్రత నిరాత్వాత్వేనః
 పరేహానిచత్వర్యనే అనధ్యాయనిషేధః | చింతనియః ధాచదర్పణేశ్లో || ప్ర
 తబంధనపూర్వమ్యోపరేద్యురితియద్వచః తదనన్యుభిప్రోక్తం వచనానామ
 రోధత ఇతి || అ || ఉపనయనమునకు గోఱగానికాలము జెప్పుదున్నాడు || తా || ఉ
 పనయనముహార్యదినములకు బూర్వదివసమున పరమదివసము ర దినము
 వీరిలోనొకదివసమునధ్యాయదివసమై యుండగాను బాలనితల్లి నాందీకర్మము
 చేయక ముందు జన్మలవై ననుట | మాసములగర్భిణియైననుకుమారునితలదిం
 ప్రలుపితా మహాపితామహులు చనినీయిన సంవత్సరమందును సూర్యుండు
 న్నరాశియందు శుభరాశికి ౪ | శుభరాశియ దును బానికచెవులు కట్టకయుండ
 గానునుపనయము జేయగూడదని తాత్పర్యము ౨౬ వశ్లోకమందు గృహవ
 ములో మొదటి పంచకము శ్రేష్ఠమని చెప్పి యీశ్లోకమంద నధ్యయనములు లేక
 యుండగా జేయ వలయునని చెప్పటవలన వ్యాఖ్యానశ్లోకార్థమునే గ్రహించి
 వలెను ||

(3౫) మూ || జన్మన్మంజననోడుకర్మజశమంసాంఘాతికం మోడశలక్ష్మ
 నాశాఖ్యమథా వింశమపిభుతత్వంచ వింశంయతి | ఋతుం మూనససంజ్ఞికం ద్వి
 సవమంతత్సామదాయాభిధంత్యా జ్యసప్తమ భంతునైతనమిదంసర్వేషకర్మ
 గ్వపి || వ్యా || అ || వడ్డన్మనకుత్రస్వరూపందర్శయన్ తేషు సర్వకర్మమేషమ
 హజన్మన్మమితి || యస్మిన్మత్రేజన్మసంభవ తన్నక్షత్రం జననోడు సజ్జన్మంచ
 శమంజన్మనక్షత్రాత్ దశమర్మంకర్మసంజ్ఞికం మోడశంజన్మనక్షత్రాల పో
 డశలభం సాఘాతికం సాఘాతికసంజ్ఞికం త్రివిన్మన్మనక్షత్రాత్ త్రియో
 వింశలభంనక్షత్రం వైవాశాఖ్యతత్వంచ వింశం సజ్జన్మన్మనక్షత్రాల వి
 ఋతుం యదిమూనసం మానస సంజ్ఞికంతత్సామదాయాభిధంత్యా ద్వి
 సాముదాయాభిధంసాముదాయక సంజ్ఞికంసప్తమభంతు జన్మన్మనక్షత్రాత్
 త్రతన్మనైధననైధనసంజ్ఞికం యదముక్తనక్షత్ర సప్తకంసర్వేష శుభకమను
 ఉపనయనాది సకలశుభకర్మ సుత్యాద్వమ్ || అ || వడ్డన్మనకుత్రస్వరూపమేష
 లియజేయుచున్నవాడైనానియందు సమస్తకార్యములకు నిషేధము జెప్పుట
 న్నాడు || తా || ఏనక్షత్రమందు జన్మించినవానినక్షత్రముజన్మనక్షత్రమ | యుజ
 న్మనక్షత్రమునకు ౧౦ వనక్షత్రముకమకనక్షత్రమనియు ౧౬ వనక్షత్రము సాఘా
 తికమనియు ౨౩ వనక్షత్రమునైవాశమనియు ౧౮ వనక్షత్రము సాముదాయ
 కమనియు ౭ వనక్షత్రమునై ధనమనియు ౨౫ వ నక్షత్రము మానసకని
 యు | నీప్రకారముగానీ సజ్జన్మజగలనక్షత్రములయందు పనయముమొన
 నకార్యములేనియు జేయరాదని తాత్పర్యము ||

(31) మూ॥ జన్మర్త్యంశుభదరనిషేకమఖయోక్త్యానిలాన్నభక్త్యాఃకృ
 మోమాన్జీబంధనపట్టబంధనమహీప్రాప్త్యక్షరావాత్రిషు । యేభ్యోస్యేష్వశు
 భప్రదంబసువనే సీమంతసంక్రామయోర్గర్భధానపితృక్రియా తురభిషగ్యా
 త్రావివాహేష్వపి ॥ వా॥ అ॥ జన్మర్త్యేకార్యాణ్యోహంజన్మర్త్యమితి ॥ జన్మర్త్యం
 జన్మనక్షత్రనిషేకమఖయోనిషేకయాగయోః చోలాన్నభక్త్యాఃకృమాదాకర్మ
 న్నుపాశనయాఃకృమోహలక్ష్మణి । మౌంబంధనముపనయనం । పట్టబంధ
 నంకట్టాభిషేకమహీప్రాప్తిర్దేవ గ్రహణం అక్షరావాప్తిః । అక్షరస్వీకా
 రం యే అశుభదంశుభప్రదంబభ్యోనిషేకాదిభ్యోఅన్యేషు వ్యతిరిక్తేషుసువనే
 పుంసవనేసంగ్రామ సీమంతయోః యుద్ధసీమంకర్మణోగర్భధానపితృక్రి
 యాశుభభిషగ్యాత్రావివాహాదిషు । గర్భధానంబిక్రియా శ్రాధకర్మక్షు
 రంత్యంకర్మభిషక్ । ఔషధసేవానూత్రిప్రయాణంవివాహ ప్రసేద్యం
 తేషుజన్మర్త్యంఅశుభదంబవతి । అయంసీమేదంపురుషపరిః స్త్రీణాంతులవా
 హేశుభధమేవతథాచ చ్యవశిష్టో॥ జన్మంజన్మమానశ్చ ర్థాజన్మదినం
 శుభం । స్త్రీణాంజన్మత్రయంశ్రేష్ఠంవివాహంనూత్రిప్రవృత్తమితి ॥ అ॥ జన్మనక్ష
 త్రమందుజేయదగనచేయదగనికార్యమను శేవచున్నాడు ॥ తా॥ జన్మనక్ష
 త్రమునిషేకయాగ । చౌళకర్మఅన్నచాశనవ్యవసాయం । ఉపనయనం । పట్టా
 భిషేకభూసంపాదనం । అక్షరంభ్యాసములయందు శుభకరిమనియుఈచేస్స
 బడినిషేకాదులకంటె సితరకర్మములయందనగా పుంసవమయద్ధము । సీ
 మంతము । గర్భధానము । శ్రద్ధము । ఔషధసేవప్రయాణము । వి
 వాహము వీనియన శుభప్రదములయు తాత్పర్యము ॥ స్త్రీలకువివాహవివయ
 మైజన్మనక్షత్రముశ్రేష్ఠములయు । గ్రంథాంతముందు గప్పయుండుటవలనానీ
 వివాహానిషేధముపురుషులయమని తెలియదగును ॥

✽

(32) మూ॥ దోషాణాంనియుతంనిహంతబలవాక్ లగ్నస్థితశ్చేం
 దుజశుక్రస్త్రస్వగుణం గురుర్దశగుణంలగ్నంచపంచేష్టికమ్ । లగ్నస్థితదేవ
 స్థితోగృహపతిః క్రూరోబరచేష్ట్రితే లగ్నకాదశ గోరవిశ్వనకలాకాదో
 షానిహంశ్యేవతా ॥ వ్య॥ ఉపనయలగ్నస్థితోషాపవాదమాహ ॥ దో
 షాణామితి ॥ ఇందుసీమంధం బలవాక్ స్థానంపశ్యలయుక్తస్థలగ్నస్థితశ్చే
 దుపనయలగ్నస్థితో యదిదోషాణానియుతం శతసహస్రం నిహంతినాశ
 యతి । శుక్రంలగ్నగతోయదితద్వగుణం లక్షద్వయంనిహంతిబలవాక్ గురుర్ద
 గ్నగతశ్చేత్ దశగుణం । దశలక్షదోషాకా నిహంతిపంచేష్టికంలగ్నందశ
 గుణంపంచేష్టికం । బలయుక్తలగ్నం పీదశలక్షదోషాకానిహంతిపంచేష్టికంచ ॥
 శ్లో॥ కావాధిరోలగ్నపరిగ్గురుచ్చత్రసేష్టింపాద్రబలంచతుర్థకం । పంచేష్టికం

(౫)

కాలావృతే - సవ్యాఖ్యానే - ద్వితీయవిందుః.

33

చేతిసహస్రరశ్మిర్నిరీక్షితంపంచబలేనశస్త్రం ॥ కాలాధిపలగ్నాధిపగురసూ
 ర్యచంద్రమౌఖి దృష్టంలగ్నం పంచేష్టికమశ్యభి ధీయతెకాలాధి పతయః॥ శ్లో॥
 ప్రాకూర్వృత్తౌబలవాక్ శశాంకఃశుక్రోర్ధరాత్రౌచక్షుజోనిశాంతే । పా
 తన్భుధోమధ్యదినేచసూర్యశ్శనిర్దినాంతేసతతంబలిజ్యః ॥ గృహపతి । ఉపన
 యనలగ్నాధిపతిః । లగ్నస్యఉపచయస్థితో యదితృతీయ పక్షే కాదశ దశ
 మానిఉపచయస్థానానితేషస్థితో యదిద్విలక్షదోషాన్ నిహంత క్రూరస్సూ
 ర్యాంగారకశనినామశ్యశమంబలన్ । సన్ఉపచయస్థితశ్చేత్ పక్షద్వయదో
 షాన్నిహంతిప్రతే ఉపనయసేరవిః బలయుక్తస్సన్లగ్నైకాదశగః ఉపనయ
 నన్లగ్నైకాదశశేష్ఠితశ్చేత్తాన్ సకలాన్ దోషాన్నిహంత్యేవన సుశయభిశ్యే
 వకారార్థః॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకుదోషాప వాదముల జెప్పుచున్నాడు॥
 తా ॥ బుధువస్తూరాదిషశ్యలముతోడంగూడియుపనయలగ్న మందుండినల
 క్షదోషముల బోగొట్టుననియు శుక్రుడులగ్న మందుండినరేండు లక్షల దోష
 ములహరించుననియుబృహస్పతిలగ్నమందుండిన లగ్నముపంచేష్టికబలముగ
 లదైనను ౧౦ లక్షదోషములను బోగొట్టుననియు పంచేష్టికమనగాకాలాధి
 పలగ్నాధిప గురసూర్యచంద్రుల బలములగ్నాధిపతి యుపనయనలగ్నము
 యొక్కఉపనయమందనగా ౩వ ౬వ ౧౦వ స్థానములయందుండిన౨లక్ష
 లదోషములనుహరించుననియును సూర్యాంగారకశనైశ్చరులతోబలయుక్త
 మైయేగ్రహమైన లగ్నతృతీయపక్షే కాదశ స్థానములయందుండిన ౧౨లక్షల
 దోషములనుహరించునని యుపనయనవిషయమై సూర్యుడుపనయనలగ్నము
 నకు ౧౦వ స్థానమందుండినట్లయిన సర్వదోషముల నవహరించుననితా॥

(3౪)

మూ॥ బాలానాంశుభ వాసరేహ్నిశుభనేషధేక్షుస్వీకృతిః
 కార్యాపంనమవత్సరే ప్రతిపదంరిక్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః । హిత్యాపూష్టిచరస్థి
 రేచరగృహేవ్యక్తే గురౌభాగ౯వేషి త్రాంత్యాద్యరవిత్రయాదినిగురుత్రోణా
 సుసౌమ్యాయనే॥ వ్యా॥ అ॥ అథాక్షరస్వీకారయోగ్యకాలమాహ ॥ బాలనా
 మితి । శుభవాసరేశుభదినేలహ్నిదివాభాగేనిధనే అక్షరస్వీకారలగ్నాదష్ట
 మస్తానే । శుద్ధేగ్రహారహితే సతిపంచమవత్సరేజన్మతః పంచమవత్సరే ప్రతిప
 దంపక్షద్వయగత ప్రతిపత్తిధిః రిక్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః రిక్తాపూర్వోక్తాఃషష్ఠి
 షష్ఠ్యా పక్షద్వయగతేలమాఅమావాస్యవతాః పంచతిధిఃహిత్యా విహాయ
 పూష్టిసూర్యచరచరరాశౌస్థి రస్థిరరాశౌవాస్థితేసతీశేషః । చరగృహేచ
 రలగ్నేగురౌభార్గ వేకుక్తేవవ్యక్తేసతి । అనస్తమితేసతీశ్యగ్గః మిత్రాంత్యా
 ద్యరవిత్రయాదితిగురుత్రోణాను అనురాధా రేవత్యశ్శ్రీహస్త చిత్రస్వా
 తి కుజశంకు శుకశాశవశేషునవపక్షత్రేషుసౌమ్యాయనే ఉన్నారాయణేబా

మృగశీర్ష | అరుద్ర | పునర్వసు | పుష్యమి | ఆశ్లేష | శ్రవణం | మూలం | పూర్వఫ
ల్లసీ | పూర్వాషాఢా | పూర్వాభాద్రతదిగ | నక్షత్రములయందును | గురు | శు
క్ర | బుధ | సోమ | భానువారములయందును | చరలగ్నములయందును | విద్యా
భ్యాసముచేయుట ముఖ్యమనియును | అంగురక | భానువారములయందు శ
స్త్రవిద్యాభ్యాసముచేయుటముఖ్యమని యభిప్రాయము | సోమ | బుధవార
ములయందు విద్యాభ్యాసముచేయుటకొనరాదనియును | గ్రంథకర్తయి
ష్టానుసారముగా నిరంకుశవారములు శ్రేష్ఠములనియును || *

(౪౦) మూ॥ అశ్విరేచనగాఢచేదయసేన్యాత్పతి జేసాఢిశ్చిం
త్యోపాంత్యసుమన్యనాదితీ ధానినర్హేషచానన్యమూః | ప్రాచీనపంచమనా
డికాః క్షయతేభావ్యత్వా త్రయస్వత్పయంత్రమ శస్యమన్యము భయో
రాశీచతుషకంసదా॥ వ్యా॥ అ॥ అధానధ్యాంయత్వయమహాఅపి॥ అరే
రవౌచరరాశిగే మేషచతుటశాలామకరరాశిగేనల తదయనేచ రరాశ్య
యనగతేనతి | యాఢి॥ సాఢిధిపక్షేఅనధ్యాంసన్యాత్ | పక్షిణిసాగ్ధిప
సన్యాత్ | ఆగామిపర్తమానాహాన్యాత్తాయానిపసన్యాత్మర॥ ఆంత్యోపాంత్య
సుమన్యమాపిధయఃఅనిత్యేదర్శపౌర్ణమాస్యాడపాంత్యే॥ ఉభయచతుర్త్యే
సుమన్యమే అష్టమాతీప్రతిపదౌ ఏతాంస్తిథయః పక్షేషు శక్లకృష్ణయోరి
త్యర్కః అనధ్యాంయః అద్యయనామోగ్యాః క్షయతేభావంపవ ఘటకాః పృ
థ్వాభిచ్ఛేదా త్రయః త్రైలోఘటికాః ప్రతినదష్టమ్యాఘటికాః ప్రాతస్తుప్రా
తఃకాలేషువ్యాఖ్ననంతిచేత్ తదాఅనధ్యాంయః అథఅనం తరంక్షయతేభాత్ర
యః పృథ్వాపద్మటికాసాయంకాలే క్రమశఃక్రమాక్సన్తమీత్ర యోదశ్యోద్యా
ఖ్నంకాలేచతుర్తదాఅనధ్యాంయః | సమత్యేవ్యగ్ధిక్షయంపితేదినేఉభయోఃసా
యంపాతఃకాలయోర్వాడి చతుషకం అనధ్యాంయలిది ఘటకాఃత్రయం
వ్యాఘ్రితీచేత్ తదాఅనధ్యాంయః పక్షేద్యనేననిత్యాన ధ్యాంయః ఎషవిధిఃత
త్తునైరుత్తికగ్రహిగమ్యతే॥ అ॥ నిత్యముగావచ్చేడి అనధ్యయనముల శిష్టచు
న్నాడు॥ తా॥ మేష కరగటక శులామకరసంక్రాంతిలయందును నీరాసుల
యయనములయందునొకటిన్నరదివసమనియుపాద్యమిఆష్టమిచతుర్తగోచ్రాజికా
మఅమావాస్యతదిధును | క్షయకాలమందుదయానపాద్యమి॥ ఆష్టమిలు॥
గడియబండినసుఖ్యగ్ధియందు ౩ | ఘడినలును॥ వ్యగ్ధిక్షయములులేకయుండగా
౪ | గడినలును నాయంకాలమందునస్త్రుత్రయోదశులలోక్షయవ్యగ్ధిపాద్య
ములయందునుగ్రహముగా౬ | ౩ | ౪ | ఘడినలునుఆష్టమిచతుర్తసులునుకలిసియు
న్నదిధునుతదిచేప్పబడినవన్నియు సిత్యానధ్యయనములని తాత్పర్యము॥

(౪౧) మూ॥ చైత్రమాధపక్షయోరపినదా శుక్లేతృతీయాశుచౌ

వస్త్రీ చాదశమీర్ష్యోగ్దవచమిహ సేద్వితీయాత్విషే । ఉజ్జైమాస్యథపంచమీతప
సీచేత్సాన ప్రవిద్వాదశీమాభే భాద్రపదాదిషు త్రిషుశుచౌపాషేసితేకాదశీ॥
వ్యా॥ అ॥ శుక్ల పక్షే నైమిత్తికానధ్యాయనానాహ॥ చైత్రశతా॥ చైత్రప్రసీద్ధమాథ
వషష యోగియానవవైశాఖి వస్త్రోగ్ద్రాదసదశి॥ ని॥ వైశాఖే మాధవారాధా
శ్శుచిః । కయోశ్చశుక్ల పక్షే శుచియా । శుచౌపాషేశుక్లపక్షీనాం దశమీత
పాథశుక్లవశమి యోగ్దవచమి ఆశ్వయుజకార్తికయోశ్చుక్లనవమి॥ ని॥ ప్యా
ద్వాదశినధిసా శ్యాశ్వయుజోపిస్యాత్తుకార్తికే । బాహులోజౌకార్తికేక
శ్శుచియత్రాప్యమః॥ మాసేద్వితీయాత్విషేషేమాసేఆశ్వయుజమాసేశు
క్లపక్షియాహుజేమాసేకాతికమాసేశుక్లపంచమి తపసీచేత్ మాఘమాసేన
ప్రమిప్రసాద్ధానద్వాదశీ భాద్రపదాదిషు భాద్రపదాశ్వయుజ కార్తికేషు
త్రపుమాసేషుశుచౌపాషే॥ ని॥ శుచిస్తయంతపాథాత్యమరః । పౌషమ
సీశుక్లకాః శీత్రేవైశాఖే శుక్లశ్శుచియాపాషేశుక్లపక్షీ దశమ్యేకాదశః
భాద్రపదేచ్ఛేయైకాదశ్యో ఆశ్వయుజేశుక్లకాదశీ కార్తికే శుక్లపంచమి
నవమ్యేకాదశ్యం పౌషే శుక్లద్వితీయాదశమ్యే కాదశ్యం మాఘేశుక్లన ప్రమి
ద్వాదశ్యో సర్వంమిళితౌ శుక్లపక్షేషు పోడశనైమిత్తికా నధ్యాయాతిథి
లితం॥ అ॥ శుక్లపక్షమునందుండు నైమిత్తికానధ్యయనములను జెప్పుచున్నా
డు॥ త॥ చైత్రశుద్ధద్వితీయవైశాఖశుద్ధద్వితీయపాథశుద్ధపక్షీదశమి॥ ఏకాద
శిభాద్రపదశుద్ధశ్శుచియా॥ ఏకాదశిఆశ్వయుజశుద్ధఏకాదశికార్తికశుద్ధపంచమి
నవమిఏకాదశిపుష్యశుద్ధనియ ॥ దశమిఏకాదశిమాఘశుద్ధన ప్రమిద్వాదశి
శుచియ ॥ శుక్లపక్షమునందు నైమిత్తికానధ్యయనములని తాత్పర్యము॥

(౪౩) మూ॥ తచ్చేషాస్తుసితే తరాశ్చతిథయఃపక్షీతయో దశ్యదో
యామ్యర్క్షంచతపస్యకార్తిక శుచిష్వేవద్వితీయా ఇమాః । సంధ్యాగర్జితమ
న్యకాలం తా వృష్టిశ్చోష్ణాః రిక్తానధ్యయనే కృతోపనయనం స్యా
తగ్గోహిరాద్ధీకృతే॥ వ్యా॥ అ॥ అథకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యయనానాహ
తచ్చేషాఇతి ॥ తచ్చేషాః ఉక్తావశిష్టాస్సితేతరాః కృష్ణపక్షగతాః తిథయః ప
క్షీభాద్రపదేమాసిత్ర యోదశిః॥ యామ్యర్క్షంచ భాద్రపదకృష్ణపక్షేవత్ర
యోనశ్శౌఘార్ష్యాస్యాతిథౌ భరణీరక్షత్రమాయాతి । సాతిధిశ్చతపస్యకా
తికశుచిపుతపస్యఃఫాల్గునః॥ ని॥ స్యాత్తపస్యః ఫాల్గునికభిశ్యమరఃకార్తికః
ప్రసీద్ధశుచిః ఆపాథంవేతేషు ద్వితీయాఇమాః పంచకృష్ణ పక్షేషునైమిత్తికా
నాధ్యయాః॥ సంధ్యాప్రాతస్సంధ్యాకాలః గజితంమేఘధ్వఃఉదయాత్పూ
ర్ణయామం ఉదయానంతరం ఘటికాద్వయం ఏతతౌగల గర్జితం ఉక్తంచ॥
శ్లో॥ ఉదయాత్పూర్ణయామేతుపరేతుఘటికాద్వయం । తస్మిన్గర్జత్యనధ్యా

యః పునస్సంసారమర్హతీతి అన్యకాలపతేతావృష్టిః కాలవృష్టిః కాలశ్చక్షోః॥
అనూరాధర మారభ్యమోడశశేడివాకరః । యావచ్చరతితతాగ్రలమకాలం మ
నురబ్రవీత్॥ అసోష్టకం॥ శ్లో॥ సూర్యశీషే చ పౌషే చ మాఘే ఫాల్గునయే చ
పూర్వయా పరయా సహేతా॥ రిక్తాః పూర్వోక్తాః అనధ్యాయాః పూర్వోక్తాః కృ
ష్ణాష్టమ్యశ్చ తస్మాద్దేవమితి కాశ్చయే తేషు కృతోపనయనం వటోకర్మహీనా
ర్తికృత్యాత్॥ అ॥ కృష్ణపక్షనైమిత్తికానధ్యయనముల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ఆ
షాడబహుళద్వితీయ॥ భాద్రపదబహుళత్రయోదశి॥ యాబహుళత్రయోదశికి
పూర్వమేతిధియందు భరణీనక్షత్రము వచ్చుచున్నదో యాతిధియు గాత్రీకబహు
ళద్వితీయ ఫాల్గుణబహుళద్వితీయ యీ॥ నక్షత్రపక్షనైమిత్తికానధ్యయనము
లు వినియందును । ఉదయసాయంకాలములయందు ఉరిమేకాలమందు సూర్య
డు అనూరాధమొదలు మృగశీషే మువరకగుఁ దనత్రయము లయందునుండి గా
వర్షింపుచుండే నేనిట్టికాలమందును తస్మాద్దేవమితి కాశ్చయే తేషు కృతోపనయనం వటోకర్మహీనా
ర్తికృత్యాత్॥ అ॥ పుష్యబహుళసప్తమి॥ ఆష్టమి॥ నవమి॥ మాఘబహుళసప్తమి॥
ఆష్టమి॥ నవమి॥ ఫాల్గుణబహుళసప్తమి॥ ఆష్టమి॥ నవమి॥ వీ యందును రిక్తశిష్యు
లయందును । క్రిందఁజ్ఞోకమందు జెప్పబడిన । శుక్లపక్షనైమిత్తికానధ్యయనము
లయందును ఉపనయనము చేసినట్లయినచిన్నవాడు కర్మహీనుడగునని తత్పర్యం॥

(౪౩) మూ॥ పుత్రతాంశోపనయేత్పితౄనహి ట్టా తేదిమారంగతే
జేద్బాలస్యపితామహస్సచనచేద్భ్రాతృపితౄనోపి నోకతా సోదరపి నో
పియదినోజ్ఞాతశ్చకతాతదానోచత్సోపి నగోత్రజస్సుగులజః కర్తావ్రతేయం
క్రమః॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రసంగసంగత్యా ఉపనయనకర్మానాహుః పుత్రతాంశోపితాజ
నకపితౄతాకుమారాదేవయేత్ । ఉపనయనసంసారవంతఃకుర్యాత్
యేవకాదేణశస్త్రిస్థితేనతివాన్యః కతాభవతీతిగవ్యతేషట్టాశేపిరరి॥
తాతస్తుజనకఃపితేత్యమరః । విమారంచూరదేశంగతేచేత్ బాలస్యపితామ
హఃపితౄపితాకర్తానచపితామహూపి నోచేద్యదిపితౄర్వటోజనకస్య భ్రాతా
జ్యేష్ఠఃకన్యోవాపితౄవ్యభిషేకః । సోపిపితౄవ్యోపి నోచేత్తదసోదరపితౄవ్య
భ్రాతా । సోదరోపి నోచేద్యదితదాజ్ఞాతస్సపిండోవాకతాసోపి సపిండో
పి నోచేద్యదిసగోత్రజఃసమానకోత్రజాతయఃకశ్చిత్కతాసోపి నోచేత్ । స
కులజఃసమానకులజాతః । కర్తా॥ అయము క్తప్రకారం వ్రతే ఉపనయనేక్రమః
ర్యాదా॥ అ॥ ఉపనయనతండ్రిమొదలుసగోత్రపర్యంతముకర్తలనుగ్రమముగా
జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ తండ్రికుమారునకు పసియినము చేయుట ముఖ్యముతండ్రిదే
శాంతరమునందున్నపక్షమునకు తాతయనగాతండ్రితండ్రియు అతడులేనిపక్ష
మునకుపితౄసహాధరులైన పెత్తండ్రిపినతండ్రిలును వారులేనిపక్షమునకుజే

సుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యాగకర్మములనుగుమారులంగోరెడివారునాలుగు
వేదములను వేదాంగముననగా శిక్షాప్రకరణముమొదలగు వడంగవ అక్షర
దివిగురువుననజ్జవడసి సమావర్తనంబను నామంబుగలకర్మను వగరనులన
గామేషకరరటతులా మకరరాసులను పాద్యమిషష్టి శుక్ల స్తోమముల
సుపంచపర్వములనుదినత్రయమనగా మూడుదినములతో గుడివారములను
అమావాస్యనునినివిడిచిపగటిపూర్వయాగమమందును శుభవారములందు
నుచిత్తలనూరాధరేవతిమృగశిర్ష ములశ్వినీపుష్యమిషాస్త రోహిణిఉత్తరా
భాద్రాశినిగనక్షత్రములయందుసమావర్తనకర్మచేయవలెనని తాత్పర్యము॥

ద్వితీయనిందు స్సమాప్తః.

తృతీయనిందు పారంభః.

(౪౬) మూ॥ అదౌ స్వేస్థితదేవతాం గ్రహగణంసంపూజ్యకర్తుస్తదా
తారాచంద్రబలన్నితేశుభదినేలగ్నేశుభవాసరే । జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదప్రశాం
తమనసంసత్వా యథాస్వం గురుతాంబూలాది సమర్చ్యతస్య తవ దేవ్యధ్యా
వరస్యాపిభమ్॥ శ్లో॥ అ॥ అభవివాహప్రకరమాహ॥ ఆదావిత॥ ఆదౌ ప్రథమ
తః స్వేస్థితదేవతాం స్వేష్టదేవతాం గ్రహగణంసూర్యాగ్రహబృందంచనరి
పూజ్యసమ్యగభ్యర్చ్యతదాతస్మై హరతకతుః వివాహకర్తుః వరస్యపితృకన్యా
దాతురిత్యర్థః॥ తారాచంద్రబలన్నితేశుభదినేపంచాక్షరద్ధిదివసేశుభవాసరే
ప్రశాంతమనసంనిమోపాంతః కరణంజ్యోతిశ్శాస్త్రవిదజ్యోతిషతత్వజ్ఞంగు
రుంయథాస్వంగురుమివనత్వనమసృజ్యతాంబూలాది ఆదిశక్తేనగ్రహమా
ల్యవస్త్రాభరణాని సమర్చ్యతత్వావధ్యాః కన్యాయః వరస్యచభిక్షత్రు
వదేద్విజ్ఞాపయేత్ । జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాయేతశేషః । కన్యాతాతాస్వదుహిత్యవ
క్షత్రంవరజనకఃస్వపుత్ర నక్షత్రంజ్యోతిశ్శాస్త్ర విదుషేజ్ఞాస్యమదాగమన
లగ్నవశోఽఞ్చభాశుభఫలంవక్తంవ్యమితిపాథఃయేదిత్యర్థః॥ వివాహప్రశం
సనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహకతయగువరునితండ్రివివాహప్రయత్నరం
భమునందున్నదైవమునుసూర్యాది నవగ్రహములనుభక్తిమక్తుడైపూజచేసి
తనకుదారాచంద్రబలములు చక్కగానన్నరివనమందును శుభదినశుభలగ్న
శుభవారములయందుశాంతచిత్తుడగు జ్యోతిశ్శాస్త్ర వేత్తనుగురభావముతో
నమసురించి తాంబూలనక్షిణాదులచే తస్యజేనేయా జ్యోతిషగ్రహ
వరులనక్షత్రములదెలిపి మేమువచ్చినలగ్నమనుబట్టిశుభాశుభఫలములను
లయుననివివాహకతప్రార్థించవలెననితాత్పర్యము॥

(౪౭) మూ॥ పాపకఫచక్షుగోచిన్మతనయః । కర్మాత్మదామక్రిగ

కన్యాంలగ్నగతో వరంనిధనగోహం సృచ్చకన్యావరౌ । చంద్రోఽశ్వత్థరగోధ
 వారపుగతఃప్రప్తర్విలగ్నాద్భలీపశ్చా దిష్టమిషర్షతశ్చ పురఃస్సౌమ్యైర్మయి
 క్తేక్షితః॥ వ్యా॥౨॥ అథ ద్వాభ్యాంపుచ్చకలగ్నవశోభలాభలేదగ్నియత ॥పాప
 యితీ॥ పాపఃపాపగ్రఃప్రప్తఃపుచ్చకస్య లగ్నాత్పంచమగోయదికన్యావిసెష్ట
 తనయాంవిసప్తాఃతనయాః యస్యాస్తాంతథోక్తాంమృతప్రజా మిత్యర్థః। కు
 ర్యాత్ । సపాపగ్రహఃజామిత్రగఃపుచ్చకలగ్నాత్సప్తమలగ్నగతోయదికన్యాం
 హన్యాత్ నాశయేత్ । సయేవలగ్నగతఃపుచ్చసలగ్నస్థోయదివరంహన్యాత్
 సయేవనిధనగః అష్టమస్థానగతోయదికన్యావరౌహన్యాత్ చంద్రోపిబలీనః
 అష్టమగపశ్చేదధవారిపుగతోవాషష్టస్థానగతోవాయదిసోమ్యైః శుభగ్రహైః
 యుక్తోవాయాక్షితోవానచేద్యది వివాహానంతరం అష్టమవషణతః అష్టమప
 షాన్సృరతః పూర్వమేవకన్యావరౌహన్యాత్ । యేవంసవః త్రప్రశ్నేషుద్ర
 ష్ట్యమ్ అ॥రెండ్రోక్షోకములచేత నడిగినలగ్నమునుబట్టి ఫలాఫలముల జెప్పచు
 న్నాడు॥తా॥అడిగినలగ్నమునకు ౫ వయింటపాపగ్రహముండినట్లయిన-వివా
 హకన్యనుమృతపుత్రులుగలదానిగాజేయును। ౭ టనున్నక్షతమునుందుగన్యను
 నశింపజేయును। వృచ్చకలగ్నమందున్నట్లయినవరునినశింపజేయును। ౯ టను
 న్నట్లయినగన్యావరులనునశింపజేయును । మఱియుచంద్రుడుపుచ్చకలగ్నమున
 కుండుటను1౬ టనుశుభగ్రహములతోగూడియున్ననుజూడబడినను గన్యావరుల
 నువివాహానంతరము ౮ సంవత్సర ములకు ముందుగానే నశింపజేయునని
 తాత్పర్యము॥

*

(౪౮) మూ॥ లగ్నాత్పంచమసంస్థితౌగురుబుధౌవధ్వాస్సుఖప్రప్ర
 దౌశుక్రఃపూర్ణానిశాకరశ్చబలినోతస్యాశ్చకన్యాప్రదౌ । యేతేలగ్నగతౌవర
 స్యసుఖదాస్త్రీరత్నలాభప్రదాజామిత్రేయది సంస్థితస్తుయువతేపుంరత్నలా
 భప్రదాః॥ వ్యా॥లగ్నాదితి॥ గురుబుధౌలగ్నాత్పుచ్చకలగ్నా త్పంచమస స్థి
 తౌపంచవ స్థానగతోయదివధ్వాకన్యాయాః । సపుత్రప్రదౌభవఇతితిశేషఃశు
 క్రపూర్ణనిశాకరశ్చ శుక్రపూర్ణచంద్రౌబలినౌ సంతౌపంచవ స్థానగతోమది
 తస్యాః కన్యాయాంకన్యాప్రతౌ స్త్రీసంతానప్రదౌయేదే గురుబుధశుక్రపూ
 ర్ణచంద్రాఃయేతేషాంమధ్యకోవాలగ్నగతశ్చేత్ వరస్యసుఖప్రదః కించస్త్రీ
 రత్నలాభప్రదాశ్చభవంతిసకలలక్షణలక్షితకన్యాప్రదాశ్చభవంతిజామిత్రేపు
 చ్చకలగ్నాత్సప్తమలగ్నేస్థితశ్చేద్యవతే॥ వధ్వాః పుంరత్నలాభప్రదాఃయా
 పయూరనవిద్యావినయంసపన్నవరప్రదాభవంతి॥ అ॥ శుభఫలముల జెప్పచు
 న్నాడు॥తా॥అడిగినలగ్నమునకు ౫ టగురుబుధులుండినట్లయిన కన్యకనుసుపు
 త్రవంతురాలనిజేయుదురనియు॥ శుక్రపూర్ణచంద్రులుబలవతులై౫టనున్న

(౬) కాలాశ్చ తే - సవ్యాఖ్యానే - త్యేకీయవింధుః.

పక్షమందుగన్యకనుస్త్రీసంతానముగలదానిగాజేయుదురనియు । మఱియు
చెప్పబడినబుధః । గురుః శుక్రః । చంద్రులలోనొకరైననులగ్నమందున్నపక్షమున
రునికిమికి-లినుఖమునుసకలలక్షణసంపన్నురాలగుస్త్రీనిన్నియత్తురనియు । వ
చ్చకలగ్నమునకుఁ బటనున్ననీకన్యకుఁరూపయావనవిద్యావినయసంపన్నుడైనః
రునిఁత్తురనియధికము.

(౪౯) మూ॥ ఏవంసత్సమయంవిచార్యమనసాశ్రీవేంకటేశంస్మరణా
న్యాదాత్మగృహంప్రవిశ్యసహజైస్సంభాష్యకతైఃవతామ్ । కన్యాంశీలగుణా
న్వితాంస్వకులజాం నక్షత్రశ్యాదిస్సర్వైస్తైరనుకూలినీంచవరయేత్స్వణా
నాలంకృతామ్॥వ్యా॥అ॥కన్యావరణకాలమాహ॥ఏవమితి॥ఏవముక్తరీత్యాసత్స
మయంశుభలగ్నంవిచార్యమనసాశ్రీవేంకటేశం వేంకటేశమిత్యుపలక్షణంక
దైవతమిత్యధికః । స్మరణకన్యాదాత్మగృహంప్రవిశ్యతైఃకన్యాదాత్మజనైస్సహ
సంభాష్యశీలగుణాన్వితాంశీలం । సదాచారఃగుణాస్సాముద్రికలక్షణాక్తాః
రంన్వితాంయుక్తాంస్వకులజాంస్వకీయకులోద్భవాంత్తైః పూర్వోక్తైఃసర్వైః
క్షత్రరాశ్యాదిభిఃఆదిశబ్దేనగ్రహమైత్రగణకూటాదయఃవైరనుకూలనిలనుకూ
లవతీంస్వణాదినానువర్ణముక్తావిద్రుమచిత్రవస్తాదినాలలంకృతాంభూషి
తాంతాంకన్యాంకతైఃవవరయేత్ । వివాహకతైఃవనిశ్చయేత్॥అ॥కన్యకను
వాహమునకునిశ్చయించెడిక్రమమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఈక్రిందజెప్పబడిన
ప్రకారముశుభలగ్నమునువిచారించి మనమునెప్పుడైవంబునుస్మరింపుచుగన్యక
నిచ్చువారిగృహమునుబ్రవేశించివారితోసంభాషించిసదాచారవతయై । సాము
ద్రికశాస్త్రమందుజెప్పబడిన లక్షణములతోగూడినదైతవకులమందుబుట్టినదై
నక్షత్రరాశిగ్రహమైత్రాదులచే ననుకూలవయ్యైబంగారు । మత్యము । పగడ
ము । యివిమొదలైనవానిచే నలంకరింపబడినదైయున్నకన్యకను వరునికిదండిని
శ్చయింపవలెనని తాత్పర్యము॥

(౫౦) మూ॥ జాతాత్సప్తదశాబ్దతోధవిషమేష్వర్జేషుభ్రంసాంశుభో
గోదానాహ్వయకర్మలోపకరణైత్పంచమాబ్దాదిషు । కన్యానాంసమపత్స
రేషువిహితః పాణిగ్రహః పుత్రకృజ్ఞాతాద్వాదశవత్సరాత్తునియమోనేయం
వ్యవస్థాపరే॥వ్యా॥అ॥ వివాహసంవత్సరనియమమాహ॥ జాతాదితి॥ జాతాత్
జన్మతఃసప్తదశాబ్దతఃతప్తదశవషాత్ । అథలనంతరంవిషమేష్వర్జేషులయు
గ్నసంవత్సరేషు ఏకోనవింశత్యేకవింశత్యాదిషు భ్రంసాం పాణిగ్రహావివా
హః శుభదఃగోదానాహ్వయకర్మలోపకరణైచేత్ గోదానాఖమలోపా
యదిపంచమాబ్దాదిషు పంచమాదివిషమేషు శుభదఃఏతచ్చింత్యం మానాభా
వాత్ కన్యానాంస్త్రీణాంతుసమవత్సరేషువిహితః ॥ పాణిగ్రహఃవివాహఃపు

౨

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - తృతీయబిందుః.

తకత్పురుష సంతానప్రదః జాతజ్జన్మతః గణవషాకద్వాజన్మ ప్రభృతీదశ
మవషకమభివ్యాప్య అయంనియమః పరేదశవషాకదూర్ధ్వకం ఇయంవ్యఃస్థా
మయ్యాకదానాస్తీదశవషాకదూర్ధ్వకం రజోదర్శన సమయత్వాద్వితభావః॥
అ॥ వివాహము జేయదగిన సంవత్సరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుట్టిసంగి వసంవ
త్సరము మొదలుకొని బేసి సంవత్సరములయందు బురుషులకు వివాహయోగ్యం
బనియును స్త్రీలకు సరిసంవత్సరములయందు వివాహము పుత్రప్రదమనియును
గంవసంవత్సరములపై రజోదర్శన సమయమౌటవలన బేసి సంవత్సరములయం
దును జేయవచ్చుననుట॥

(౫౦) మూ॥ ఉద్వాహాత్సమనంతరం యదిపున పాణిగ్రహేచ్ఛభక
వెత్తద్వషాకద్యసమాబ్ధ ఏవశుభదస్తస్యాన్నపాణిగ్రహః । స్సాత్పత్నీమృత
వత్సరాదివిషమేషేషే వివాహశ్శుభో యుగ్మాబ్ధేత్వశుభప్రదోపిషమేమాసే
తికేషాంనుతమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వితీయవివాహయోగ్యయోగ్యకాలమాహ॥ ఉ
ద్వాహాదితి॥ ఉద్వాహాద్వివాహాత్సమనంతరమేవయః పుమాక్ పునఃపాణిగ్ర
హేచ్ఛః వివాహకాంతౌవాక్ భవేద్యదితద్వషాకద్యసమాబ్ధయేవపూర్వవివా
హవత్సరాదితి షషమాబ్ధయేవతస్య పుంసః అన్యపాణిగ్రహః॥ అన్యస్త్రీవివా
హశుభదస్యాత్ ఏవంబహువివాహేష్వపిబోధ్యం । పత్నీమృతవత్సరాదివి
షమేషత్నీయస్మిక్ వత్సరేమృతాద్వత్సరప్రభృతివిషమేషేషే వివాహశ్శుభః
యుగ్మాబ్ధేతుసమవత్సరేషు అశుభదోపి విషమేమాసే శుభప్రదఇతికేషాంచ
న్మత్రంఽత్రాయంవిశేషః॥ శ్లో॥ అపుత్రణీమృతాభార్యాతస్యాభితుర్ద్వివాహ
కమ్ । యుగ్మాబ్ధేయుగ్మమాసేవాకుర్యాత్చేచ్ఛభదోమతః । ప్రజావత్యాంచ
భార్యాకాయాంమృతాయాంబ్రాహ్మణ్యతమ్ । షషమాబ్ధేతుకర్తవ్యోవివాహ
శ్శుభకృద్భవేత్॥ అ॥ ద్వితీయవివాహములకు యోగ్యకాలము జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ వివాహమైనతర్వాత భార్యజీవవతియైయుండగా మరలవివాహమున గో
రువాడు ప్రథమవివాహ సంవత్సరము మొదలు బేసి సంవత్సరములయందును భా
ర్యమృతినొందినవెనుక చనిపోయినది మొదలుకొని బేసి సంవత్సరములయందును
గొందఱిమతానుసారముగా సరిసంవత్సరములలో బేసి నెలలయందును ద్వితీ
యాదివివాహము చేయదగినదని తాత్పర్యము॥ ఇచ్చట భార్య పుత్రహీనురై
మృతినొందిన సమవషకములందు సమమాసములయందైన జేయదగుననియును
పుత్రవతియై మృతినొందిన బేసివషకములయందు జేయవలయుననియు । కొందఱి
యభిప్రాయము॥

(౫౧) మూ॥ కుంభాబోజన్మయుగ్మతాళిసంజనేష్వరే స్థిరే ఫాల్గునే
మాఘే నూనాథవశుక్రయోశ్చ శుభదస్తాద్భిధ్వయేమధ్యమః । చైత్రే మనగలేధసు

ర్మగగ తేపాపేచయగ్న్యోతేపాపాథేన శుభోధనుర్ముఖవయతేష్యై
 వివాహశ్శుభః॥ వ్యా॥ అథవివాహయోగ్య మాసగర్భయమాహ॥ ఉంభేతి
 అరేసూర్యేకుంభాజోత్ న్మయగ్న్యతాళి సదనేషుకుంభవేష వృషవిధుః
 తులారాశిమస్థితేసతిఫాల్గునే మాఖేచమాధవశుక్రయోః వైశాఖశ్శేషమా
 సయోః॥ ని॥ వైశాఖేమాధవారాధోశ్శేషే శుక్రఇత్యుభయత్రాష్యమరః॥
 వాహశ్శుభదఃఊర్జద్వయేకార్తికమార్గశీర్ష మాసద్వయే॥ ని॥ బాహులౌజౌ
 కార్తికేయిత్యమరః॥ మధ్యమఃఅనుత్తమః అరేమీనగతేసతిచైత్రమాసిధన
 మృగగతే ధనుర్గతేమకరగతే వాయదిపౌషేమాసి యుగ్మాన్వితే మిధునగ
 సతిచఆషాఢేమాసి॥ అపిశబ్దాతరరటగతేఆషాఢేపినశుభప్రదః॥ తథాచ
 పస్తంబేన॥ ఉత్తమంచనైదాఘమిత్యాపాథత్రయస్యాపినిసిద్ధత్యాత్ ధనుర్ముఖ
 వయతే పౌషాతిరిక్తమాసిఅరేధనుర్గతే మకరగతేసతివివాహశ్శుభఃచైత్ర
 మీనగతేఇత్యనేనమీన చైత్రనిషేదఃవింధ్యస్యోత్తరదేశానామేవ॥ సతుదక్షిణ
 దేశానాంవింధ్యస్యోత్తర దేశానాంమధ్యేపి॥ కళింగవంగసింధూనామేవక
 త్స్వమీనచైత్రనిషేధః॥ శేషేతుమేషాయనప్రవేశాదారభ్యననిషేధః॥ తథా
 హదక్షిణ॥ శ్లో॥ మేషాయనప్రవేశేతుతదారభ్యప్రయత్నతః॥ వివాహంశుభవి
 చ్ఛంతీగర్భకశ్యపవేవతాః॥ మీనచైత్రమహదోషఃకళింగేవంగసింధుషు॥ వివా
 హంవర్జయేత్తత్రచాన్యేషుతుశుభప్రదః॥ పరాశరసంహితాయాంచ॥ శ్లో
 వింధ్యస్యదక్షిణేదేశేమీనచైత్రశుభావహః॥ తస్యస్యాత్సమ్యభాగేతుమే
 చైత్రశుభావహః॥ వివాహేమీనచైత్రేతుయావకమేషంవిశేదవిః॥ తావద్వై
 వాహికంకర్మ కుర్యాద్వింధ్యస్యదక్షిణఇత్యుక్తత్వాత్॥ అ॥ వివాహవిషయమై
 శుభాశుభఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేషవృషభమిధునతులకుంభరాష
 లయందుసూర్యమండగాను॥ సూర్యుడు॥ పుష్యమాసమునకంటె నితరమాస
 ములయందుధనుర్మకరములబొందియుండగాను॥ వైశాఖశ్శేషమాసఫాల్గు
 నమాసములయందును॥ వివాహముచేయుటమంగళకరమనియు॥ కార్తికమా
 ర్గశీర్ష మాసములయందు జేయుటయల్పఫలదంబనియు॥ సూర్యుడుపుష్యమాస
 మందుధనుర్మకరరాసులయందుండగాను ఆషాఢమాసమందు మిధునకరా
 టకరాసులయందుండగాను వివాహముచేయుట మంగళకరమనియు॥ సూర్యు
 డుచైత్రమాసమందు మీనరాశియందుండగా గలిగడి దోషము వింధ్యపర్వ
 తోత్తరదేశమునకేగాని॥ దక్షిణదేశమునకులేదుకానదక్షిణదేశస్థులుమీనచై
 త్రమందుమేషాయనప్రవేశమైనను వివాహముచేయదగునని తాత్పర్యము॥

(౫౩) ము॥ మాసాంతేదినఫంచకపితృధారికాష్టమిద్వాదశీషష్ఠి
 విష్టిషువాదినోత్తరదశేసాయంతసేహర్ముఖే॥ మాసాదావవమార్దరాత్రు

తామప్రదోషేషు నామన్వాదోచయ గాదివర్జదివసే పాణిగ్రహానిం
 యతః॥ వ్యా॥ అ॥ వివాహేనిపిద్ధతిధీనాహ॥ మాసాంతఇతి॥ మాసాంతేదినం
 దశకృష్ణైకాదశీ ప్రభృతిదినవంచకేపిశృణ్వేధౌసాంవత్సరికాదిపిశృదిసే । రి
 క్షాప సద్వాచశీపష్టి పష్టిచురిక్తాపూర్వోక్తాః । అష్టమీపక్షద్వయగతాద్వా
 శీశుక్లపక్షగతా । మాసాంతేదినపంచక ఇత్యనేనైవకృష్ణద్వాదశ్యాంతదం
 తఃపాతి త్వేనగత ర్థత్వాత్ । పష్టిచపక్షద్వయగతావిష్టిగృహ రగాయేతే
 సువాశబ్ధవిష్టిసముచ్చయ ర్థకః॥ సి॥ వాస్యాద్వికల్పపవయోరేనార్థేచసము
 చ్చయయిత్యమరః । దినోత్తరదశేదినస్యోత్తరాధే సాయంతనేచనస్యపంచ
 మభాగమేవఅత్రాపాదితః దినసస్యోత్తరార్థ మాత్రస్యనిషేధః స్తుతేస్తుపా
 తాయంతనమాత్రస్యాయనిషేకః నతూత్తరార్థమాత్రస్యేతివ్యాఖ్యాయం అన్య
 భాఉత్తరదశనిషేధేనైవతదంతః పాతినః సాయంతనస్య గతార్థత్వాత్ స్మర
 త్సాయంతనగ్రహాన్యవైఖ్యప్రసంగాఽప్తేః అహర్నుఖేడపఃకాః॥ సి॥ ప్ర
 ఘ్యామోహర్నుఖంక్యయిత్యమరః । మాసాదౌశుక్లప్రతిపదిఅవమః దినత్రయ
 శుద్ధరాత్రంపహసశేధం ద్వితీయయాపచరమ ఘటికామారభ్య తృతీయయా
 మప్రథమఘటికాచ నిశీధసంజ్ఞాదినకృష్ణప్రమికామః త్రయోదశీత్రయోద్రాదో
 షః యేతేషుమన్వాదోచచతుదశమన్వాదిపిష్టిశృద్ధః జాతావేకవచనంయుగా
 భివర్జదివసేయుగాదయశ్చత్వారిప్రసిద్ధాః । యేతేషువర్జదివసేషుపూర్వో
 క్తేషుసర్వేషువర్జదివసేషు పాణిగ్రహానించితః కర్మణక్రమివిధిరితేషః॥
 నల్లి॥ వివాహేనిపిద్ధకాలములజెప్పుచున్నాను॥ తా॥ కృష్ణైకాదశీమొదలమావా
 శ్యవరకును । పితృతిథులయందును । రిక్తతిథులయందునుఅష్టమిద్వాదశిపష్టిల
 భయందునుభద్రకరణయందునుదినోత్తరభాగమరగాదేవ జామునందును । నా
 భయంకాలమనగా౨౬వగడియమొదల౫గడియలను । ప్రభాతసమయమందును
 శుద్ధపాడ్యమయందునుమూడుతిథులుగూడినదివసమందును । సగమురాత్రివే
 లయందును । సప్తమిత్రయోదశీ ప్రదోషములయందును । గరమన్వాదులయం
 దును । రయుగాదులయందును । ముందుజెప్పబడినవజాదివసములయందువి
 గ్రహము చేయగూడదనుట॥

*

(౫౪) మూ॥ శుక్రాద్యేందుజవాసరేశుభదోమందారకయార్జ్య
 క్త్యమశ్చోద్వాహః కజవాసరేనిధనదస్సోమేనపన్నిప్రదః । రేవత్యుత్తరరో
 హిణీకరపిశ్యస్వాతీందుమితాసురేపాపా నస్వితపాపశేధరహితే పాణిగ్ర
 హాశ్చోభనః॥ వ్యా॥ అ॥ వివాహవారనక్షత్రనియమమాహాశుక్రేతి॥ ఉద్వాహః
 రిదాహః శుక్రాద్యేందుజవాసరేషుశుక్రగురుబుధవాసరేషు శుభదఃమందా
 రకయోశ్చని భానువాసరయోః మధ్యమఃకుజవాసరేనిధనదఃమృత్యుప్రదఃసా

మేసోమవాసరేః పత్నప్రదః ద్వితీయపివాహప్రదఇత్యర్థః । దేవత్యత్తర
హీణీకరపిన్యస్సాతీందు మిత్రాసురేదేవత్యత్తర త్రయరోహిణీహస్తపఖా
స్వాతీమృగశీర్షానూరాధామూలాని ఏతేషామన్యతమేషాపాన స్వితేషాప
వేధరహితేచనక త్రే పాణిగ్రహశ్శోభనః॥ అ॥ సవాహమునకుయోగ్యయో
గ్యవారసక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బుధగురుశుక్రవారము లత్రమం
బు॥ ఆదిత్యశనిహిములు మధ్యమంబులు । భౌమవారముమరణప్రదంబు॥ సో
మవారముపునర్వివాహప్రదము । మఱియుగోహిణీమృగశీర్ష । మఖఉత్తర ।
హస్త । స్వాతీ । నూరాధ । మూలఉత్తర । షాఢ । ఉత్తరాభాద్ర । రేవతి । పీలూ
పాపగ్రహములేని నక్షత్రమందునువివాహముచేయుటయు క్తమనుట॥

(౫౫) మూ॥ ఆర్ద్రాదావనిలాంతయుక్షదశ కేసూర్యేస్థితేవాగ్రౌ
శింహాస్తేన్యథవాతదంశకగతే పూర్వేదళేపారిఘే । ఉద్వాహూనశుభస్వ
జన్మనిధనేమానేచరాశౌ గృహేదంజత్యోరపి జన్మకర్మనిధ నాద్యృక్షేషుస
ప్తస్వపి॥వ్యా॥అ॥అథలన్యాసపినిషేధానాప॥ఆర్ద్రాదావతి॥ సూర్యఆధ్రా
దావనిలాంతయుక్షదశ కేఆధ్రాప్రభృతిస్వాత్యంతనక్షత్రదశ కేస్థితేసః॥ శ్లో॥
జ్యేష్ఠమాసేయదాసూర్యేయద్రక్షేచార్ధభోగభాక్ । వివాహాదిశుభంకార్యం
కేచిదాహుస్త్రయాంశకాఇతివిద్యమానత్వాత్ । ఆర్ద్రాదావిద్యస్యఆధ్రా
యార్చనార్థపాదమారభ్యస్వాత్యంతమిత్యర్థః॥ గ్రౌశింహాస్తేసింహరాశేస్థి
తేనతిఅథవాతదంశకగతేవాపిసూయాఇదంపారిఘం । తస్యేదమన్యృప్రేన్య
మః తస్మిన్పూర్వదళేపూర్వాగ్ధే ఉద్వాహూనశుభస్వజన్మనిధనేన్వజన్మమా
సాదప్తమేమాసేజన్మమాసస్తు॥ శ్లో॥ జన్మవోదనమారభ్యత్రంశద్దినమతఃపరం ।
జన్మమాసమితప్రాహుమునయస్సత్వవాదిన ఇత్యుక్తత్వాత్ స్వజన్మమాస
ప్తస్యవేదితవ్యః । రాశౌజన్మరాశేష్టమరాశౌగృహేస్వజన్మలగ్నాష్టమేల
గ్నీదంపత్యోజన్మకమనిధనాద్యృక్షేషుజన్మకమసాంఘాతికవైరాశికమా
నికసాముదాయక వైధనేషుసప్తనక్షత్రేషుచనశుభః । అత్రసింహగురునిషే
ధవింధ్యసోత్తర దేశానామేవనతుతద్దక్షిణదేశానాం । తథాచిగోవిలః॥
శ్లో॥ వింధ్యసోత్తర దిగ్భాగేసింహాయుక్తేబృహస్పతౌ । వివాహాన్వైవకుర్వీ
నాయందోషోస్థిదక్షిణే॥ అ॥ మఱికొన్నివివాహానిషేధ కాలములజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడార్ద్రానాలవపాదముమొదలు స్వాతినాలవపాదమువ
రకునుండిననుబృహస్పతిసింహరాశియందైనను । ఈరాశ్యంశయందయిననుం
దిగాను । పరిఘానామయోగపూర్వాధికమందునుజన్మమాస మనగాజన్మించి
దినముమొదలు ౩౦ దినములందును । జన్మమాసమునకురవమాసమందును ।
జన్మరాశికిరవరాశియందును । జన్మలగ్నమునకురవలగ్నమందును ౩౦ శ్లోక

మందుజేప్పటదినజన్మకర్మాది నతత్రములయందనువివాహముజేయదగదని
శ్లోకము బృహస్పతిసింహరాశియందుండగా విధ్యోతర దేశస్థుల కేవివాహ
పేథముతఁగనదేశస్థులకానిపేథములేదు॥

(౫౬) మూ॥ శుక్రశృక్రదిగద్గతస్త్రిదివసేబాలాదశాహే పరే
క్షేపృద్ధశతక్రమాద్దశదినేపంచాహమేవాధవా । పక్షేచోభయతోగురుః॥
మితశృక్రేజ్యయోస్తద్వయేపంచాహంతుదినశ్రయే ౭ ధృదివసేవృద్ధశ్శిః
స్యాచ్చశీ॥ వ్యా॥ అ॥ గురుశృక్రశశీనాంఫలం క్తుమిచ్చక్త్రయగదాంవృద్ధబ
లత్వేవశకయతి॥ శుక్రఇతి॥ శుక్రశృక్రదిగద్గతః శక్రఇంద్రఃతస్యదిక్ప్రాచీః
స్యాముదితస్సక్ త్రిదివసేత్రయాణాందివసానాం సమాహారః త్రిదివసం
స్త్రి బాలాభవతిపరేపశ్చ మదిశ్యవిశస్సక్ దశాహేదశదివసేషుబాలాభః
క్రమాదుక్తప్రాప్యశ్చ క్రమాత్పక్షేపంచదశదివసేషువృద్ధః ప్రాచ్యాండః
దివసేషువృద్ధః ప్రత్యాంబధవాపంచాహంపంచదినేషువా ప్రత్యాంబధ్వా
భవతిగురు ఉభయతఃఉతయే అసమయేచపక్షేపంచదశదివసేషుబాలాభ
ద్దశశుక్రేజ్యయోగురుశుక్రయోః తద్వయే ఉదయాస్తమయద్వయేపంచ
హంపంచదివానీతిపరమతం కేసాంచిత్పక్షఃశశీచంద్రదినత్రయేవృద్ధః అర్ధది
సేఉదయానంతరంత్రిశద్ధటికాః శిశువతి॥ శ్లో॥ చతుర్దశ్యత్యగశ్చంద్రస్స
కృదదస్తమయంద్రజేత్ । అమావాస్యాంతగౌసూర్య చంద్రాశ్యాదిభిస్స
మా । అతేప్రతిపదసూర్యాగ్నిగతశ్చోదయంగతఇత్యుక్తత్వాత్చతుదశ
శ్యంత్యఘటికాప్రభృతిప్రతిపదః అంత్యఘటికా పర్యంతదినద్వయమస్తంగ
తప్రతిపచ్చరమఘటికామారభ్యద్వితీయామస్త్రీశద్ధటికా పర్యంతంబా
లః । ద్వాదశ్యాప్రథమఘటికాదిమారభ్యచతుదశశ్యోచరమఘటికాపర్యం
తంసినత్రయంవృద్ధోభవతీత్యథః॥ అ॥ గురుశుక్రచంద్రులవృద్ధత్వబాల్యముల
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుక్రుడుతూవుకదెసఉదయించిన ఉదయానంతరంకె
దివసములు బాలాదునుపశ్చిమంబున ఉదయించిన ౧౦ దివసములుబాలాదు
నుతూవుకనలస్తమించిన అస్తమయమునకుముందు ౧౫ దినములువృద్ధుడు
నుపశ్చిమంబునలస్తమించిన ౧౦దివసములువృద్ధుడును । సోకపక్షమునపశ్చి
మంబున౫దివసంబులువృద్ధుడునుబృహస్పతిఉదయించిన ౧౫ దివసములుబా
లుడలస్తమించిన ౧౫ దివసములువృద్ధుడునుకొండఱియభిప్రాయముగురు
శుక్రులకుభయములకునుదయించిననస్తమించిన ౫ దినములుబాలవృద్ధత్వములని
యును । చంద్రుడుకృష్ణద్వాదశిమొదటిఘడియమొదలుచతుర్దశ్యంత్యగడియవ
రకువృద్ధుడును శుద్ధపాడ్యమితుగడియ మొదలు విదియ ౩౦గడియలవరకు
బాలుడనియు తాత్పర్యము॥

(౫౭) మూ॥ శుక్రా ర్ఘ్యేందుషుచాస్త గేషునిధనంప్రాప్నోతిశీఘ్రంవ
 రోదాలేషువ్యభిచారిణీచయువశిర్వృద్ధేషుసత్సుత్రుషు । కన్యామృత్యుగతావ
 వాహసమయేవ్రాత్యో వ్రతేవాభవత్సమంతం సవనంవిదైవసశుభంసర్వేషుక
 ర్మస్వపి॥ వ్యా॥ శుక్రేతి॥ వివాహసమయేశుక్రా ర్ఘ్యేందుషుశుక్రగురుచంద్రేషు
 త్రిష్యస్త గేషుసత్సువరః శీఘ్రంమృతింప్రాప్నోతిఏతేష్వేవదాలేషుసత్సుయువ
 తఃస్త్రీవ్యభిచారిణీస్యాత్ । పృథ్వేషుసత్సుకన్యామృత్యుగతాభవేత్వ్రతేడవ
 పయనసమయేఏతేష్వే వనిధనేషుసత్సువ్రాత్యః కర్మహీనోభవేత్వరురితశే
 క్షః॥ ని॥ వ్రాత్యస్సంసారహీనస్సాన్యదిత్యమరః సీమంతంప్రసేద్ధంపవనంభం
 సవనంవివాహభ్యాంవివాతయోర్గౌసనియమత్వాన్నమూఢాదదోషభ్యర్థః అ
 ప్నప్రాశనస్యాప్యేవంబోధ్యంసర్వేషు కర్మసుశుభకర్మసుసశుభం । అత్రగు
 రుశుక్రయోర్వృద్ధబాల్యయోర్దేశ భేదేనవ్యవస్థాకర్తవ్యాతథాహి॥ శ్లో॥ వి
 శ్వస్యదక్షిణేదేశే వృద్ధబాల్యేసీతేజయోః । త్రిదినంవర్జయిత్వాతుతతిః శు
 ర్యాత్తుశోభనమితి॥ అ॥ వీర్లఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రగురుశంక్ర
 మూఢములయందు వివాహమయినవరుషశీఘ్రమున మృతినొందుననియువీరు
 చాలురైయున్నవివాహమయిన కన్యకలుకులాడి యగుననియు వృద్ధులైయు
 న్నకన్యకమృతిబొందుననియు । సీమగ్గురీప్రకారముండగానుపనయినమైనవా
 పవ్రాత్యుడనియు మాసనియమముగలసీమంతాదులవిడిచియన్యములైనసర్వ
 ర్మలకుఃషేధము తాత్పర్యము వింధ్యపర్వతదక్షిణదేశస్థులకుగురుశంక్రలు
 వృద్ధబాలత్వములలోనున్న ర దివసంబులంబరిత్యజించిమిగిలినగురుసములలో
 కేయవచ్చుననికొందఱియభిప్రాయము॥

(౫౮) మూ॥ శ్వేష్టే మాసికరగ్రహానశుభకృశ్వేష్టాంగనాభాత్ర
 యోఃశ్వేష్టే మాస్యపిజాతయోయశ్చనివాశ్వేష్టోమసంభూతయోః । దంపత్యో
 యదియేన కేనవిధినాశ్వేష్టాత్రయంచాస్తిశ్వేష్టిశ్వేష్టాహ్వయదోషదోహిసతి
 ంనాప్యాద్యగర్భద్యయే॥ వ్యా॥ అ॥ అథత్రశ్వేష్టస్వరూపం జ్ఞాపయత్త
 తవివాహనిషేధమాహ॥ శ్వేష్ట ఇతి॥ శ్వేష్టే మాసిశ్వేష్టాంగనా భుతయో
 శ్వేష్టపుత్రీశ్వేష్టపుత్రయోఃకరగ్రహావివాహానశుభకృత్ । కేవశ్వేష్టమా
 జాతయోరపిశ్వేష్టోమ సంభూతయోఃశ్వేష్టానక్షత్రజాతయోశ్చశ్వేష్టమా
 నశుభకృత్ యేన కేనవిధినాదంపత్యోః శ్వేష్టాత్రయమస్తిచే ద్యదితిదాత
 శ్వేష్టాహ్వయదోషోభవతిహేతిప్రసిద్ధా । త్రీశ్వేష్టేనశుభకరభివ్యర్థఃనాప్యా
 గర్భద్యయేత్రశ్వేష్టత్వాభావేపి అద్యగర్భద్యయేపినశంభాకృదిత్యర్థః॥ అద్య
 గర్భద్యయేవిశేషః॥ శ్లో॥ అద్యగర్భద్యయోర్యత్యవివాహకార్యమేద్యది । మ
 ధిపతిమిత్రత్వవశాదత్రశుభావమా॥ మనశ్చ॥ శ్లో॥ వివాహానాదికర్తవ్య

శ్చాద్యగర్భవ్యయోరపి । అన్యోన్యరాశిమిత్రత్వేకంభంప్రాహ మనిగ్మమరితి॥
తా॥ ఏవిధమునవైనగన్యా వరులకుమూడుజ్యేష్ఠ శబ్దములుగూడ నేసితి జ్యేష్ఠ
మనుదోవమగుచున్నదిగానసహూచరులలో జ్యేష్ఠస్త్రీపురుషులకు జ్యేష్ఠమా
సమంసు । వివాహముచేయుగూడదనియు । జ్యేష్ఠమాసమః చైనను । జ్యేష్ఠానడు
త్రమందయినను బుట్టిన కన్యావరులకును జ్యేష్ఠమాసమంసు జేయగూడదని
యు । త్రిజ్యేష్ఠులుగూడకపోయినను గన్యావరునిరువురు సీవంతపుత్రులయినవి
వాహముసకునిషేధమని తాత్పర్యము॥ జ్యేష్ఠకన్యావరులయినదంపతులకురా
శిమిత్రత్వముగ్మామాసాధిపులమిత్రత్వముగానికలిగి యుండ నేనుభవకరమని
మన్వాదులయభిప్రాయము॥

*

(౫౯) మూ॥ వధ్వాద్వాదశరంధ్రజన్మసుగురుత్వైధవ్య దస్సన్య
త్త్రిషట్సంస్థస్త్రీపురుషకృచ్ఛతుర్థదశమస్థానస్థితోదుఃఖకృత్ । అవశ్యంబలమా
ర్యసూర్యశశినాంభానాంవివాహ హేద్వయోర్దుష్టస్థానగతామీతువిహితా
స్తేషాంచపూజాదినా॥ వా॥అ॥ అథవివాహేగురుభలమాహ॥ వధ్వాదితి ॥
వధ్వాంకన్యాయాఃగురుః ద్వాదశరంధ్ర జన్మసుపథూ జన్మకలగ్నజన్మకా
లచంద్రలగ్నద్వాదశాష్టమజన్మలగ్నేషు । స్థితస్థవైధవ్యదస్సన్యతీత్రష
ట్సంస్థః వరస్యత్పతీయపప్తస్థానగతోగురుఃస్త్రీపురుషకృచ్ఛతుర్థదశ
మస్థానస్థితశ్చేతేదభయోదుఃఖకృదుక్రవ్యతిరిక్త
స్థానేషస్థితశ్చేచ్ఛభవకరోభవతీత్యర్థాల్లభ్యతే । వివాహేద్వయోర్దుష్టాంతోన్య
అన్యసూర్యశశినాంగురు సూర్యచంద్రాణాంభానాంతాగాణాం చబలంత
వశ్యం ॥ఉక్తంవ॥శ్లో॥ చంద్రతారాబలంపీత్యదంపత్యోగురుసూర్యయోః ।
మాసేశుభేశుభదినేకారయేన్మంగళంముదే । అమీగురుసూర్యచంద్రాణిద్వ
స్థానగతాపిపూజాదినా జపహోమదానాదినా విహితాఃపశీకృతాస్సం
తః । తేషాందంపత్యోరిత్యర్థఃపూజాయాంబహువచనం । శుభదాభవంతీత్య
ర్థః॥ అ॥ వివాహమునకుబృహస్పతిజెప్పచున్నాడు ॥ తా ॥ బృహస్పతికన్య
కజన్మలగ్నమునకైనను । జన్మచంద్రలగ్నమునకైనను-౧౨-లగ్నముడీస్థానము
లయందున్నగన్మకవిధవయగుననియును । వరునిజన్మలగ్నమునకు ౩౬స్థానము
లయందున్నమృతభార్యవంతుడగుననియు । ౪ । ౧౦ । స్థానములయందున్నదం
పతులుదుఃఖవంతులగుదురనియు-౧ । ౫ । ౭ । ౯ । ౧౧ । స్థాలసున్నశుభకరుం
డని తాత్పర్యము॥ ఇదియుగాకదంపతులకుడవిచంద్రబృహస్పతితారాబలము
నివశ్యముగాటాడదగినదియీసూర్యచంద్ర బృహస్పతులనిష్టస్థానములందుండేరే
నిజహోమదానాదులచే సంతుష్టులగావించినశుభప్రదులగుదురని అర్థము॥

(౬౦) మూ॥ ఏకస్యాపిసుతాద్వయంన విహితంసామ్యేకజన్మద్వి

(2) కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - తృతీయవిందుః. ౪౯

యోరేకస్మిన్నద మేద్యయోశ్చవర యార్థ ద్యన్నపుత్రీద్వయం । పుత్రీపుత్ర
శుభద్వయంస యుగపత్యో నపుత్రద్వయోరుద్వాహ వ్రతయుగ్మపేకభ
వసేనాప్యన్యో సౌ సద్వయమ్ ॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాం శ్లోకాభ్యాం ఏకోదరా
ణాం వివాహా మేధమాహ ॥ ఏకస్యేతి ॥ ఏకస్వపుంసం సుతాద్వయం ఏకోదరక
న్యాద్వయంస హితంసయోగ్యంస దేయమితయావత్ । ఏకజన్యద్వయోః ఏకో
దరయోః । ద్వయోఃవరయోరపి సుతాద్వయంపుత్రీకాద్వయమపినపి హితం ఏ
కస్మిన్నద మేకలగ్నే ద్వయోః భిన్నోదరయోః వరయోః పుత్రీద్వయం సది
ద్యత్ । పు॥ పుత్రశుభద్వయం ఏకోదరయోః పుత్రీపుత్రయోః వివాహాద్వయం
యుగపత్ । ఏకలగ్నేన కార్యంపుత్రయోః । ఉద్వాహవ్రతయుగ్మవివాహయు
గ్మ ఉపనయం యుగ్మవాయుగపన్న కార్యం కించ ఉద్వాహాశ్చ వ్రతంచ ఉ
ద్వాహవ్రతే యోః యుగ్మఏకలగ్నే ఏకగృహేచ అన్యయోర్భిన్నోదరయో
రపితద్వయం వివాహాద్వయం ఉపనయనద్వయంవా ఏకలగ్నేన కార్యంఆప
ద్విషయేవిశేషః॥ శ్లో॥ ఏకోదరోద్భవసుతాసుతయో ర్వివాహంమా సాంతరే
మసువసిష్ఠపరాశరాద్యాః । ఇచ్ఛంతిమంగళమథాశు వదంతిగర్భాఃకేచిత్తదై
వదివసేప్యదాతుప్రభేదే । అపరావిశేషః॥ శ్లో॥ ఏకలగ్నేపిభిన్నాంశేవసేష్టా
త్రిపరాశరాః । తయోర్వివాహమిచ్ఛంతిపృథగ్గ్రామేధమంటపే । శుభకృత్పు
త్రీకోద్వాహాత్పశ్చాత్పుత్ర కరగ్రహః ఏకతిథ్యామపిప్రాహాభార్గ వోభిన్నవే
ళయా॥ బార్హస్పత్యే॥ శ్లో॥ ఏకస్మిన్కదివసేప్యేకలగ్నేభిన్నాంశేకేతయోః ఏ
కగర్భోదయోస్తత్ర వివాహాశుభకృద్భవేత్ । యమళవిషయేతు । ఏకస్మిన్కవ
త్సరేచైకవాసరేమంటపేపిచ । కర్తవ్యంమంగళంస్వప్రోర్భాత్రోర్వమళజా
తయోఃగణశక్తియమాణాంనాంయుగపన్నాత్పూజనం । నాందీముఖంభవే
దేకంహోమమంత్రాఃపృథక్పృథక్ ॥ అ॥ రండుశ్లోకములచేసహోదరులకే
కకాలవివాహమునునిషేధించుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకవరునినిరువురుసహోద
రకన్యలనీయగూడదనియు నన్నదమ్ములకుఆకొంచెల్లెండ నీయగూడదనియు నొ
కలగ్నమందుభిన్నోదరవరులకైనను గన్యకాద్వయము నియ్యగూడదనియునొ
కలగ్నమందుపుత్రీపుత్రులకు వివాహము చేయగూడదనియు । సోదరులకురెం
డువివాహములుగాని యుపనయనములుగాని చేయగూడదనియు నొక్కొకను
పనయనమునొకనికి వివాహమునొకగృహమందొకలగ్నమందు జేయగూడదని
యుభిన్నోదరులకైన నొకలగ్నమందొకవేదికయందు జేయగూడదనియు
తాత్పర్యము ॥ ఆపతాగలవిషమై మన్వాదులకొందలు మాసాంతరమందు
జేయవచ్చుననియు గొందలు లగ్నాంతరమందు జేయవచ్చుననియు గొందరి
కలగ్నమందంశాంతర మందన్వగ్రామమందు జేయవచ్చుననియు అనుడలవిష

యమైమేకకాలమందేచేయవలయునని చెప్పియున్నారు॥

*

(౬౦) మూ॥ పుత్రపాణిపీడనాచ్చపీఠతస్మాన్ గోర్ధివాహాశ్శుభో
నాన్యత్పుత్రకరగ్రహాత్తునకి మవ్యద్వాహ ఏవవ్రతాత్ । నాన్యత్పూర్వమ్
తుత్రయాత్స్వశరదిహ్యోకోదరాణామయం వ్రత్యద్వాహ విధిస్తయోర్మశు
భకృచ్ఛోక్తేత్రపూర్వత్రచ॥ వ్యా॥ పుత్రీతి॥ పుత్రీపాణిపీడనాత్ దుహితృపివా
హాత్ పరతః అనంతరంసూనోః పుత్రస్యవివాహాశ్శుభః పుత్రకరగ్రహాత్ పు
త్రవివాహానంతరం అన్యత్పుత్రికావివాహః పుత్రోపనయనాచికం సశుభకృత్
వ్రతాత్ పుత్రోపనయనా నంతరంఉద్వాహ ఏవశుభః స యపి పునరునయ
నాచికంసశుభమన్యర్థః స్వశరదివివాహ సంవత్సరే॥ ని॥ సంవత్సరోవత్సరో
భ్యోహానినోస్త్రీ శరత్సమాభివ్యవర్తతః । ఋతుత్రయాత్ వత్సరా త్పూర్వమే
కోదరాణామన్యత్ ఉపనయనశుభం ఆయంవ్రత్యద్వాహ విధిః వివాహవి
ధిః తయోర్మశుభకృదితి అత్రిశ్లోకేపూర్వత్రచ పూర్వశ్లోకేక్షుభః అత్రస్వశ
రదీత్యన్యేనాబ్జభేదేతు శుభకృదితిగవ్యలేఉక్తంచ॥ శ్లో॥ ఘాల్మనవైత్రమా
సేతుపుత్రోద్యహోపనాయనే । అబ్జభేదాత్ప్రకీర్తితఋతుత్రయవిడంబ
నమితి॥ తా॥ ఏకకాలమందుపుత్రపుత్రికావివాహములలోపుత్రకావివాహానం
తరముపుత్రవివాహముయభ్యుమసియు । పుత్రవివాహానంతరమందు పుత్రికా
వివాహమైనను బుత్రోపనయనమైన జేయగూడదనియును బుత్రోపనయనాం
తరమందు బుత్రికావివాహముశుభకరమనియు । బుత్రవివాహము చేసినసం
వత్సరమందు ౬ నెలలపర్యంత మేకోదరులకుపనయనాదులుశుభకరములనియు
మతీయునీవివాహవిధి యీక్రమమున నా సంవత్సరమందు ౬ నెలలుచేయగూ
డదనిచెప్పబడినను సంవత్సరభేదమైన పక్షమందునీచెప్పబడిన పరిమితలేకనేవి
వాహాదులుచేయుట యుక్తముగాన ఘాల్మనమాసమందు వివాహమునుజేసి
వైత్రమాసమందు మరలనేవ్రయోజనమైన జేయవచ్చునని తాత్పర్యము॥

(౬౧) మూ॥ చాతుర్థీంశధూంశతుర్థపురుషస్తాంశంశమించోద్వ
హోనోష్ఠస్థీంతుసముద్వహేత్తుయువతినోపంచమీంపంచమః । తాత్త్రియాం
తువధూం తృతీయపురుషస్తాముద్వహేనోద్వహేదిత్యన్యేప్రవదంతిసప్తమజ
నాదూర్ధ్వంపరేషామివ॥ వ్యా॥ అ॥ అథవివాహయోగ్యాగ్యాగ్యసంబంధమా
హ॥ చాతుర్థీమితి॥ చతుర్థపురుషఃకూటస్థాత్ చతుర్థపురుషఃచాతుర్థీంశధూంస్త్రీ
యంఉద్వహేత్ కించ చతుర్థయేవపంచమికూటస్థాత్పంచమీంతాం వధూంశ
ఉద్వహేత్ కింతు చతుర్థః వస్థీంయువతీంతనోసముద్వహే త్పంచమః పంచ
మపురుషః । పంచమీయువతీంనోసముద్వహే తృతీయపురుషః తాత్త్రియాం
తృతీయ వధూంశ ఉద్వహేత్ నోద్వహేదిత్యన్యే తృతీయం తాత్త్రియాన్యో

ద్వహేదితికేః త్ ప్రవదంతీత్యర్థః ఇయంవ్యవస్థాసప్తమ జనాత్సప్తమశ్చరష
 పర్యంతం స... చనాదూర్వకంతుపరేషామివసపిండానా మివసంబంధనో
 పంచమింపంచమిత్యత్రవిశేషోద్రష్టవ్యః॥ శ్లో॥ పంచమఃపంచమీంకన్యానో
 ద్వహేద్వహేద్వచః । పితృపతే, మేనాయంమాతృపతేనతద్భవేదితి॥ అ॥ వి
 వాహమనకు యోగ్యామోగ్యాసంబంధముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కూట
 స్థపురుషుడు, ఎవలు రవపురుషుడు నాలవస్త్రీనిన్ని ౫వస్త్రీనిన్ని వివాహము
 చేయవచ్చుననియు జతుర్థపురుషుడపక్షస్త్రీని వివాహముచేసుకొనగూడదని
 యుంచమపురుషునికి బంధమస్త్రీనివివాహముచేయగూడదనియును । తృతీ
 యపురుషునికి తీయస్త్రీని వివాహముచేయవచ్చునుగూడదని కొందఱిమతమి
 చెప్పబడిననియుమునప్తపురుషపర్యంతమేగాన అనంతరముసామాన్యబంధు
 సంబంధమువలనేవివాహముచేయవచ్చుననితాత్పర్యము ॥ ఈపంచమస్త్రీపం
 చపురుషవివాహము శండ్రివరుసకాదనియు దల్లివరుసయు త్రహంబసికొం
 దఱిమతము॥

*

(౬) మూ॥ మూలాహిప్రభవావధూశ్వశురతత్పత్నోవిహంతి
 క్రమాదంత్యాద్యం ఘ్రిసముద్భవాత్వధభివజ్జ్యేష్ఠగజాన్లేష్ఠజమ్ । ఇంద్రా
 గ్నిప్రభవావివాహ సమయేహంత్యేవసాదేవరం ఆప్యేతేష్వప్తభేషజ త
 పురుషాహంరీతికేచిజ్జగః॥ వ్యా॥ అధగండతుజాతకన్యఫలమాహ ॥ మూ॥
 లేతి ॥ మూలాహిప్రభవామూలాన్లేషానక్షత్రజాతాః ధూః క్రమాత్ శ్వశు
 రతత్పత్నో మూలజాశ్వశురం భర్తృజనకం ఆన్లేష్ఠజాతత్వోఽం శ్వశ్రూం
 మూలాహిప్రభవేతి కృత్సమూలాన్లేష్ఠయోః సిషేధేప్రాప్తేపాదభద్రదేవ్య
 వస్థాపయతి అంత్యాద్యఘ్రి సముద్భవామూలాంత్యపాదే ఆన్లేషాద్యపా
 దేసముద్భవావధూః శ్వశురతత్పత్నోసిహంతి । అధశ్లేష్ఠగజాన్లేష్ఠజభ
 ర్తృశ్లేష్ఠంనిశాంత్రీభవేత్ । ఇంద్రాగ్నిప్రభవావిశాఖానక్షత్రజాతాః ధూః
 వివాహసమయ ఏవదేవరంశ్వభర్తృకనిష్ఠంహంతి ఏతేషుత్రిషుభేషు మూలా
 న్లేషాశ్లేష్ఠానక్షత్రేషు జాతపురుషోపి పూర్వోక్తా హంతీతి కేచిజ్జగః
 మః॥ గైశబ్దఇతిధాతోర్భూతోలిట్ । త్రిప్విత్యుపలక్షణంవిశాఖజోవిదోషకృత్
 అయం । నసమీచీనఃపక్షిత్యన్యరసూచనాయకేచిదిత్యుక్తం॥ శ్లో॥ మూలా
 సార్పవిశాఖానుశ్లేష్ఠభేహోద్భవఃపుమాన్ । నదోషకృద్వివాహేషుస్త్రీయ
 స్సర్వత్రవర్జయేత్ । ఇతివిద్యమానత్వాత్॥ అ॥ గండనక్షత్రమందు బుట్టిన
 వారలకుఫలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ మూలానక్షత్రమందుబుట్టినస్త్రీమామకు
 గూడదనియు । ఆన్లేష్ఠయందుబుట్టినస్త్రీయత్తకుగూడదనియు సీమూలాన్లేష్ఠల
 యందుగూడదని సామాన్యముగాజెప్పినను మూలానక్షత్రము నాలవపాద

మందుబుట్టినమామకుమారకు రాలసయు సాశ్లేషముచేత మందుబుట్టినన
త్తుకుమారకురాలగు నదివిశేషంబనియు జ్యేష్ఠానత్రతమ ము బుట్టినస్త్రీప
తజ్యేష్ఠభ్రాతృనాశకాంఠియగుననియు । విశాఖానత్రతమ ముబుట్టినస్త్రీ వి
వాహకాలముదే మఱిదికిమారకురాలగుననియు నీమూల శ్లేషాశ్లేషాపశా
ఖానత్రతములయందు బుట్టినపురుషుడు క్రిందజెప్పినవారికివారకుడనికొందఱు
చెప్పినను స్త్రీలకుగానిపురుషులకు దోషములేదని తాత్పర్యము॥

(౬౪) మూ॥ యఃపంచాంగవిశుద్ధిహీనదీనకృత్ క్రాంత్యహంపా
పినాంషడ్వర్గకునవాంశకోష్ఠమకు జష్టటరంభగోకర్తరి । లగ్నాదష్టమమ
ష్టమేందురు భయోశ్చద్రోష్టరిస్ఫారిగశ్చంద్రస్సగ్రహ పంచారజనితస్సన్య
దుర్దుహాగ్నాభి॥

(౬౫) మూ॥ ఖర్జూరిస్థనమాంఘ్రిభంగ్రహణభవోత్పాతభం
క్రూరయుగ్దిష్ట్యంబాశుభవిద్ధనంవిషయుతంలగ్నాస్తదోషస్తథా । గండాం
తోవ్యతిపాతవై ధృతిమహాయోగా ఇతిస్వాభిధాలగ్నస్యాస్యభిలైక వింశతి
మహాదోషాన్ప్రవక్ష్యేథతా॥ వ్యా॥ అ॥ అథగ్లోకద్యయేవైకంశతిమహాదోష
నామాన్యాహ॥ యథిత॥ ఖర్జూరస్థేతీత॥ యఃపంచాంగశుద్ధిహీనదిత్యేకఃపిన
కృశ్చంద్రాంత్యహంశత్యేకః । పాపినాంషడ్వర్గఇత్యేకఃకునవాంశఇత్యేకఃఅష్టమ
కుజఇత్యేకః । భృగోష్టటమిత్యేకఃకర్తరితేకః । లగ్నాదష్టమమిత్యేకఃఉభ
యోర్దంపత్యోరష్టమేందురిత్యేకః చంద్రోష్టరిస్ఫారిగష్టడష్టరిష్ట చంద్రదోష
ఇత్యేకః । చంద్రస్సగ్రహఇత్యేకఃవారజనితదుర్దుహాతాభిదఇత్యేకః । ఖర్జూ
రిస్థనమాంఘ్రిభమిత్యేకఃగ్రహణభమిత్యేకః । ఉత్పాతభమిత్యేకఃక్రూరయు
గ్దిష్ట్యిత్యేకః । అశుభవిద్ధభమిత్యేకః । విషయుతంవిషయుతంలగ్నమిత్యేకః । ల
గ్నాస్తదోషఇత్యేకః గండాంతఇత్యేకః వ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగఇత్యే
కవింశద్దోషాఇత్యేకశ్యుగీకార్యం నతుభిన్నకాలికయోస్త యోరేకదినేయ
గాసంభవాదితశంకనీయమితి సర్వమవధేయం । ఎతేసర్వేమిళిత్యావకవింశతి
దోషాభవంతి । తాగ్లోకద్యయేనోక్తానభిలైకవిశంతిమహాదోషా లగ్న
స్యవక్ష్యేకథయామి॥ అ॥ రెండుగ్లోకములచేనిరువదియొకమహాదోషనామము
లశెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పంచాంగశుద్ధిహీనమనిసంక్రాంత్యహస్సని । పాపష
డ్వర్గమనికునవాంశమని అష్టమకుజుడఃభృదుషటరమని కర్తరియనిలగ్నష్టమ
దోషమని । అష్టమచంద్రుడని షడష్టరిష్టచంద్రదోషమని చంద్రసహదోషమని
వారజనితదుర్దుహాతామని । ఖర్జూరిస్థనవమాంఘ్రిభంబనిగ్రహణభంఉ
త్పాతభమఃక్రూరయుగ్దిష్ట్యమని । అశుభవిద్ధమనివిషయుతంలగ్నమనిలగ్న
స్తదోషమనిగండాంతమని । వ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగమనియీయిరువది

యోతమస పములపవరి మునుపెన ఎలయచేయుచున్నాడు॥.

*

(౬౧) మూ॥ దిష్టాశ్చేతరణర్తు వారతిథయోయోగశ్చతస్త్వేనం
సాద్యష్టే శమోఽశేత్యభయతోఽబ్యుక్తం వస్సంక్రమాత్ । రాశిష్టేనచరేషు
చయికిడిప సస్త్వాజ్యామసేరాశవత్తద్రాశింగతేవసత తదయనం । ప్రాచీనదా
సూరః॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లో॥ కిద్వయసిడిష్టా నామేకవింశమహాదోషాణాం స్వరూపం
నిర్వకుం । పథమోపదిషయోః పంచాంగశుద్ధిహీన దినకృత్సంక్రాంతి దోష
యోర్గతుం ద్వాదశ్యయత॥ దిష్టాశ్చేతరణర్తు వారతిథయో యోగశ్చ
యంతస్త్వే సంతాపాంశిధివార సక్షుం యోగకరణానాం పంచానాం వేళనం
చేరికరే షుభద్రః ఋతేష్వనక్తాశ్చిప్యేదీని వారేషువజః యోగేషుపరి
భూవ్యాసు తా దయోవక్ష్యమాణాః లిధిషుమాసాంతేదినపంకం ఇతిశ్లోకో
క్తావతేన స్థాపితైర్వధా సుభవంయుక్తమేవపంచాంగస్యదప్త్యం ఏవం
పంచాంగ శుద్ధిహీనోదోష ఇత్యుక్తే రశేస్సూర్యస్య సంక్రమాదుభయతః
పూర్వంషేడశనాడ్యం పశ్చాచ్ఛుషాడశనాడ్యశ్చ షడ్భాగః శుభకవః సుత్యా
జ్యావరేషుడరరాశిష్టేన మేషకరిటటలామకరేషు । రవిసంక్రమణేషు
కదివసః పూర్వత్రింశద్భుటికాఃపరేచ త్రింశద్భుకాత్యాజ్యా ఇత్యర్థం శుభక
ర్మస్వితశేషః అయినేరాశిష్టే యస్సంక్రమణయోఃద్భుకాః లిదయనేపితా
వద్భుటికాత్యాజ్యాఇత్యర్థః । భాసర రస్సూర్యోయదాస్మినార లేయదయనం
ప్రాప్తోతితచైవతత్రాశింగత ఏవనసందేహాఇత్యేవకారార్థః ఏవందినకృత్సం
క్రాంతిదోషః॥ అ॥ క్రిందరెండ శ్లోకములయందు జెప్పబడిన దేకవింశమహా
దోషస్వరూపములనెలియలేయ చున్నవాడై ముందుపంచాంగ శుద్ధిహీనదో
షుక్షణమానుసంక్రాంతి దోషుక్షణమునుచెలియజేయుచున్నాడు॥ త॥ ఆశు
భకరమైనైతిధివాసనక్షుం యోగకరణముల గూడినది పంచాంగ శుద్ధిహీ
నదోషముశుభకమకాలిషయ మేస్సూర్యసంక్రమణ ప్రవేశమనకు ముందు వెను
కగలగడియాలవర్తింపవలయునో సూర్యుడు మేషకరిటటలామకరరాసుల
యందుప్రవేశమునగుముందు॥ ౩౦॥ ఘడియలునువేనక॥ ౩౦॥ ఘడియలునుమేధిం
పవలయుననియు॥ అయినములకునిమేధవిధియీప్రకారవేయనియునిదేదినకృ
త్సంక్రాంతిదోషమనితాత్పర్యము॥

*

(౬౨) మూ॥ వెషోగౌమిధునంకుళిరమృగరాటాన్యాతలాపృశ్చి
కాశ్చాపాఖ్యోమకరో ఘటోర్ధువగతిప్యేతే గ్రహఖ్యాక్రమాత్ । భావ
శ్శుకబుధేందు సూర్యశశిజాభ్యగ్వరజీ వాసితామదో బీవగతిక్రమేణగ్న
హపావతేహీషడ్వర్గపాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథపంచభిష్టోక్తేషడ్వర్గస్వరూపంప్ర
పంచయతుంఆచౌతావత్తదుపయోగిరాశ్యధిపతీనాహ॥ మేషగతి॥ మేషప్ర

సిద్ధఃకౌఃవృషభమిధునంప్రసిద్ధలకుళిరంకటఃః ఎగరాటసంవః । కర్యాతు
లామృతేకాఃప్రసిద్ధాః చాపాఖ్యోధనుమకరఃప్రసిద్ధ । ఘటఃః పభంఝమోమి
నఃఇత్యేతద్వాదశశాశయఃక్రమాత్ । గృహఖ్యాఃరాశిసంజ్ఞా ॥ ని॥ ఆఖ్యా
హ్యేఃభిధానంచరామధేయంచనామచేత్యమరిః । భౌమస్సు బుధేఃససూ
ర్యఃప్రసిద్ధాఃశశిదోశుధిః । పంచమ్యపాక్షిజనేడప్రత్యయ వ్యగ్రస్ఫుక్తిః
వారోంగారకఃజీవోగురుః అసితశ్శునిపునజేవోగురుఃవైతద్వాదశ । క్రిమణ
భౌమాదిక్రమోగృహపాః రాశ్యభిపాఃవైతరాశ్యధిపతయఃవైషడ్వగఃపా
షడ్వగఃధిపతయశ్చభవంతిహిప్రసిద్ధా అయమధిఃమేషివృశ్చి యోర్చమః
వృషభతులయోశ్శుక్తిః । విధునకన్యయోశ్శుభఃకిరకటస్యచందః సింహస్య
మూర్ఖఃధనుమీనయోగుఃమకరకటంభయోశ్శునిరతి॥ అ॥ విద్యుఃకములచేష
డ్వగః - స్వగూఢముల అలయచేయటవైషడ్వగఃయోగులకు రాశ్యధిపతులజే
ష్టుచుండు ॥ ౩౩ ॥ మేషవృషభమిధునకరాటసంహకన్యతులవృశ్చకధనుమక
కరకుంభమంములు॥ ౩౪ ॥ సురాసులనియు । మేషవృశ్చికములకునంగారికుడువృ
షభతులగునుక్రుడుమిధునకన్యలకుబుధుడు । కరాటకమునకుజంద్రుడు । సిం
హమునకుసూర్యుడు । ధనుమీనములకుగురువుమకరకుంభములక శనైశ్చరుడు
వీరలీక్రమమున రాశ్యధిపతులనియువీరవేషడ్వగఃధిపతులనియుతాత్పర్యము॥

(౬౮) మూ॥ సౌమ్యారామపి రాశయశ్శుభగృహఃః క్రూరగృహఃః
పాపిరాంసర్వేషాంక్రమశశ్చరస్థిః ఇతిస్యాద్విస్వభావాభిధాః । త్రింశద్భా
గమయంచలగ్నమథతిల్లగ్నేద్వయోభాఃగయోరైవదూ విషమేసమేశశిర
వీచలాశ్శ్వరోతౌక్రమాత్ ॥ వ్యా॥ సౌమ్యారామి ॥ సౌమ్యనాంశుభగ్ర
హాశాంసంబంధినోరాశయః శుభగ్రహఃః శుభరాశయ ఇత్యుచ్యంతేపాపి
నాంక్రూరగ్రహాశాంసంబంధినోరాశయః క్రూరగ్రహఃః క్రూరరాశయఃసర్వే
షాంస్వాశరాశీరాంక్రమకఃక్రమాత్ చరస్థిగద్విస్వభావాఇశ్యభిధాపిచరస్థిర
ద్విస్వభావసంజ్ఞాఃస్యఃతద్యధామేషశ్చరఃవృషభస్థిరః విధునంద్విస్వభావః
ద్వాచరస్థిరస్వభావామస్యసతతోక్షఃపూర్వార్థస్యస్థిర రాశిసమీపత్వాత్స్థిర
త్వఉత్తరార్థస్యచరరాశిసమీపత్వాచ్చకత్యంపునఃకిరకటశ్చరఃఎవంద్వాదశ
రాశీరాంక్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావత్వం మోజసీయ॥ త్రింశద్భాగమయంత్రం
శద్భాగాత్కంఠగ్నమిత్యుచ్యతే । అథతిల్లగ్నేత్రింశద్భాగాత్కంఠగ్నేద్వయో
ర్భాగయోఃపూర్వార్థోత్తరార్థయోః । విషమేషమిధునసింహధనుఃకుం
భానాంపూర్వార్థస్యచరకటస్సూర్యఃపూరాధిపతిః ఉత్తరార్థస్యఇందుశ్చం
ద్రః సమిచృషభకరకటకన్యావృశ్చికమకరమీనానాంపూర్వార్థస్యచంద్రో
పూరాధిపఃఉత్తరార్థస్యరవిః క్రమాత్ పూర్వేశ్వరోభవత ఇత్యవగంత

వ్యం॥ తా॥ సౌమ్యగ్రహసంబంధిరాసులుశుభరాసులనియు॥ పాపగ్రహసంబంధిరాసులుక్రూరరాసులనియు॥ ఈగ్రహరాసులలో మేషముచరమనివృషభముస్థిరమనిమిథునముద్విస్వభావమని యీశ్రవకారము గ్రహరాసులకుజూడవలెను॥ లగ్నమురంభాగములుగలదనియు॥ గల్నమును రేండుభాగములు చేసిన హోరలగునందులో మేషాది విషమరాసులయందు శ్రవభాగము సూర్య హోరద్వియభాగము చంద్రహోరవృషభాదిసమరాసులయందు బ్రహభాగముచంద్రహోర॥ ద్వితీయముసూర్యహోర॥ ఈరేండుగ్రహములు హోరాధిపతులనితాత్పర్యము॥

*

(౬౯) మూ॥ తల్లగ్నేశసుతేశధర్మపతయోద్రేకాకాణపాస్వ్యస్త్రయస్యాత్యోపాంత్యగృహేశ్వరాయతిజగుత్రేకాకాణపాశ్చపరే॥ కచిత్యాస్త్రజధర్మపాత్యతిజగుః ద్రేకాకాణపాస్వ్యస్త్ర రేధర్మస్వాస్త్రజపాస్థిరే సుతనవస్వేగోద్విస్వాపేగృహే॥ వ్యా॥ అథద్రేకాకాణాధిపతీనాహ॥ తల్లగ్నేశో తల్లగ్నేశసుతేశధర్మ పతయఃక్రమాత్ ద్రేకాకాణపాస్వ్యః త్రింశద్భాగాత్మకస్యలగ్నస్వత్పతీయోభాగః ద్రేకాకాణశబ్దార్థః॥ అయమాశయః యస్యలగ్నస్వయోధిపః సవప్రథమ ద్రేకాకాణాధిపతీశః లగ్నాశ్చవమ లగ్నాధిపతీయః సవద్వితీయద్రేకాకాణాధిపః॥ ధర్మపతః లగ్నాశ్చవమ లగ్నాధిపతిర్యస్స సవద్వితీయ ద్రేకాకాణాధిపతిః స్వాంత్యోపాంత్యగృహేశ్వరాః స్వంలగ్నంలంత్యోద్వాదశః॥ ఉపాంత్యమేరాదశః॥ ఏవేషామధిపాః పతేత్రయః ద్రేకాకాణాధిపాశ్చత్యపరేజగుఃఉచయః॥ ధైర్యబలైతిధాతోర్భూత ధైర్యం కేచిత్తుచరేచరలస్వత్పర్యం॥ స్వాస్త్రజధర్మాక లగ్నాశ్చవమనవమాక పాంతరక్షంతీతితథోక్తాస్థిరేస్థిరలగ్నేషు ధర్మస్వాస్త్రజపాః సవప్రథమ పంచమాధిపాః ద్రేకాకాణాధిపతయః॥ ద్వితీయాపేగృహేద్విస్వభావలగ్నేషు సుతనవస్వేశాః పంచమనవమప్రథమ లగ్నాధిపతయః ద్రేకాకాణాధిపతయః స్ఫూరితిపగుః॥ అ॥ ద్రేకాకాణాధిపతులంజెప్పుచున్నాడు॥ తాత్పర్యము॥ లగ్నము మూడు భాగములు చేసినద్రేకాకాణములగునందులగ్నాధిపతి॥ ప్రథమద్రేకాకాణాధిపతియు॥ సంచమాధిపతిద్వితీయద్రేకాకాణాధిపతియు॥ సవమాధిపతితృతీయద్రేకాకాణాధిపతియునిట్లుకొందఱి యభిప్రాయము లగ్నాధిపతి ద్వాదశాధిపతియేకాదశాధిపతులు క్రమంబుగద్రేకాకాణాధిపతులకొందఱి యభిప్రాయములగ్నాధిప పంచమాధిపనవమాధిపతులుచరలగ్న ద్రేకాకాణాధిపతులనియునవమాధిపలగ్నాధిప పంచమాధిపతులు స్థిరలగ్న ద్రేకాకాణాధిపతులనియు బంచమాధిపనవమాధిపనకాధిపతులద్విస్వభావలగ్న ద్రేకాకాణాధిపతులనియు తాత్పర్యము॥

*

(౭౦) మూ॥ మేషఃకరకటకస్తులచమకరఃస్యస్యాదయోరాశయ
స్వస్యస్వాశ్శజగ్గయోశ్చన వతద్భాగానవాంశాఃక్రమాః । యల్లగ్నం
చతదాదిసర్వసలయా స్సద్వాదశౌంశాః క్రమాత్తత్తద్రాశ్యాధిపాస్తదంశప
తయస్స్యుర్వాదశౌంశాభిధాః॥ వ్యా॥ అ॥ నవాంశద్వాదశౌంశ స్వరూపమద
ర్శయతి॥ మేషఇతి॥ మేషఃకరకటకస్తులచమకరః ఎతేచత్వా రోరాశయస్వస్వ
స్వావయస్వస్వా స్వస్వకీయాంశౌఎవఆయోమేషాంతేః ధోక్తాంనకేవల
మేతావత్ । స్వాశ్శజగ్గయోశ్చలగ్నావ్పంచమ నవమయోశ్చస్వస్యసంభవి
నోఅంశౌఎవఆదయోసవనవసంఖ్యా కాస్తద్భాగాః క్రమాత్ నవాంశౌభ
వంతిఎతదుక్తంభవతిమేష సింహాధనుషాంమేషాంశ ఆదిఃకరకట వృశ్చికమీ
నానాంకరకటకాంశఆదిః తులాకుంభమిథురానాంతులాంశఆదిః మకరపృ
షభకన్యాచాంమకరాంశఆదిః । లగ్నంయద్వర్తతేతదాదిస్వనిలయాంతదా
దిద్వాదశ రాశయఃప్రసిద్ధాఃద్వాదశౌంశాః తత్తద్రాశ్యాధిపాస్తదంశపతయః
తేహింరాశీనాంయేఅధిపాః తేషాంఅంశౌనామపిత ఎవాధిపాః ద్వాదశౌం
శాభిధాస్సంజ్ఞాస్సృజి॥ అ॥ నవాంశద్వాదశౌంశ స్వరూపమలజెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ లగ్నపుగడియలను బాగములుచేసిననవాంశలనిమేషసింహాధను
రాసులకుమేషాదిగనవాంశగుణింపవలయునని । కరకటవృశ్చికమీనములకు
కరకటకాంశమొదలని । మకరపృషభ కన్యకలకు మకరాంశమొదలనితులా
కుంభమిథునమునకుతులాంశము మొదలనిలగ్నాధిప లయేనవాంశాధిపతియ
నియుయదినవాంశక్రమంబున తెలియవలెను । మఱియుద్వాదశౌంశలన గాల
గ్నపుగడియలనుగల భాగములుచేయట ద్వాదశౌంశలనియాయరాశ్యాధి
పతులేద్వాదశాధిపతులనుట॥

*

(౭౧) మూ॥ త్రిశాంశేష్వధిపాఃకుజారిగురువిట్పుక్రాస్త్యయూ
గ్నేక్రమాద్భాతేష్వప్య మునీషవస్సచగృహేత్రింశాంశ పాప్యత్యయూత్ । ష
డ్వర్గస్త్యయమేవసోపి శుభకృత్యైస్య గ్రహణాంభవేత్సప్షడ్వర్గోయదిపాపి
నాంసంధనకృత్యైస్వేషుకక్ష్మగ్వసి॥ వ్యా॥ అ॥ త్రింశాంశాధిపతీనావ॥ త్రింశాం
శేష్వితి॥ అయుగ్మేవిషమరాశౌవిషమే । కుజారిగురువిట్పుక్రాంకుజశనిగు
రుబుధశుక్రాః క్రమాత్త్రింశాంశేషు బాతేష్వప్యమునీషవః బాతేష్వప్యమునీ
షూణామిత్యర్థః ఎతదంశౌనామధి పతయఃకుజః పంచాంశౌనాంశనైశ్చర
శ్చపంచాంశౌనాం గురురష్టాశానాం । బుధస్సప్తాంశౌనాంశుక్రఃపంచాం
శౌనామధిపాఇత్యాశయః । సమగృహేసమరాశిషుతత్త్రింశాంశపాప్యత్య
యాత్విలోమేన॥ ష్టేయాఇశేషః తథాహి॥ శుక్రఃపంచాంశౌనాంబుధస్స
స్తాంశౌనాం గురురష్టాంశౌనాంశః పంచాంశౌనాంకుజశ్చపంచాంశౌనాం

త్రింశంశాం వధిపాత్యథః । అయమేవశ్లోకచతుష్టయః ప్రతిపాదితః ॥
 హూరద్రేకః కాణనవాంశ ద్వాదశంశానాం వత్తాంసమూహః । ఏవషడ్వర్గ
 ఇత్యచ్యతే సోషిషడ్వర్గోఽపసౌష్ఠ్యగ్రహణాం సంబంధీచేచ్ఛభిక్యద్భవే ॥
 వాంశంశాం హూరగ్రహణోషడ్వర్గోఽయదినర్వేమకర్మసుశుభకర్మసుసంధిసర్వ
 త్మృత్యుః ॥ అ॥ త్రిశంశాంధవతులజేష్ఠమన్నాడు ॥ తా॥ లగ్నముకంభా
 గములు ॥ త్రింశంశలనియందంగారక శవైశ్చరైదైదంశలకును గురువు
 రాంశలకును ॥ ఒధంశదేదంశలకును ॥ శుక్రముగ్రాంశములకును ॥ పీఠే గ్రామమున
 మేషాదు ॥ సుల కంభవతులనియును ॥ వృషభాదినమరాసులకు లగ్నము
 కంభాంశము ॥ శుక్రశుక్రైదంశములకును ఒధంశదేదంశములకును గురువు ॥ అంశ
 ములను ॥ శ్చరైదంశములకును ॥ గారకముగ్రాంశములకువీరిలు ॥ త్రింశం
 శాది ॥ తుల ॥ ము ॥ షటీయు ॥ మైన దిష్టిచలగ్నహూర ద్రేకాకాణనవాంశద్వా
 దశాంశత్రంశంశలనెడి షడ్వర్గము సకలకార్యములకు సంధిగ్రహషడ్వర్గముశు
 భాప్రదమనియు ॥ పాయగ్రహషడ్వర్గముమృత్యుప్రదమనియు తాత్పర్యము ॥

(౮౨) మూ॥ త్రింశద్భాగమయంచలగ్నని స హూరతరగ్నంచ
 తద్దే ॥ ౧౭ ॥ అస్తుశ్రీయ ఏవనవియాభాగోనవాంశంక్రమిత్ ॥ తస్యద్వాద
 శభాగఏవతుతత్తద్ద్వాదశాంశస్తతఃప్రీంశాంశ ప్రీదశాంశ ఏవత్రభవత్
 షష్టర్గఏవక్రమిత్ ॥ ఐ॥ అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమమాహ ॥ త్రింశద్భాగమయ
 మిత్ ॥ త్రింశద్భాగమయం త్రింశద్భాగత్వకలగ్నమిత్యచ్యతే ॥ ౧౮ ॥ లగ్న
 స్యార్థంపంచదశభాగాగ్నీకం ॥ స హూరపురోక్తహూరైశ్చరైః ॥ త
 ద్దే ॥ ౧౯ ॥ అస్తుశ్రీయ ఏవనవిభాగాగ్నీకం నవమోభాగః విశాలస్తాధి త్రి
 భాగాగ్నీకంనవాంశంక్రమాగ్నీకం ॥ తస్యలగ్నస్యద్వాదశభాగఏవనద్వాద
 శాంశంత్రింశన్లిప్తాధికద్విభాగాగ్నీకం ॥ తతఃప్రీదశాంశ ఏవప్రరావృతాః దశ
 త్రిదశత్రయోదశాఇతియావత్ ॥ తావతోఅంశాఏవత్రింశాంశశ్చభవత్షడ్వ
 గ్గఏవండ్ కరీ త్యాక్రమమ ర్యాదాబాధ్యఇతిశేషః ॥ అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమము
 సుజేష్ఠమన్నాడు ॥ తా॥ లగ్నముకంభాగములుగలదని లగ్నగ్నము హూర
 యని లగ్నత్రిభాగముద్రేకాకాణమనిలగ్ననవాంశమున వాంశమనిలగ్నద్వాద
 శ్వాశముద్వాదశాంశమని లగ్నత్రింశాంశము త్రింశాంశమనియును ఇదేషడ్వ
 గ్గవిభాగక్రమంబని తాత్పర్యము ॥

*

(౮౩) మూ॥ భూనెత్రేన్ధివిభూజలాత్యగమితోమేషాదితః ॥ పర
 స్సింహాదేర్ధసురాదికస్యచతథామీనాంతతస్యాతగ్రిమాత్ ॥ షడ్వర్గోఽయది
 పంచవర్గఇతివావగోఽశ్తమాంశస్త్వయం ప్రాజ్ఞస్యశ్చరమశ్చరాః ॥ షషనవాం
 శేషా శ్తమాదావిభావా ॥ వా ॥ అ॥ పుషకరాంశవగోఽశ్తమంశానాప ॥ భూ

నైతేతి॥ భూరేకా॥ నైతేద్యే॥ వామాంకప్రత్యే పేణవకవింశతిర్భవతిసర్వత్ర
సంఖ్యాప్రసంగేవామాంకప్రత్యేసోబోధ్యః । అబ్ధివిధూఅబ్ధయశ్చత్వారిః । వి
ధురేకఃచతుర్దశోభాగఇతియావత్ జలజాక్షజలంచత్వారిఃఅక్షీ శేద్యోచతుర్విం
శోభాగఃఅగమితఃసప్తపరిమితః । సప్తమోభాగఇతియావత్ మేషాదితఃమే
షవృషభమిధునకరూటకానాం క్రమేణపుషకరః మేషస్యేకవింశోభాగఃపు
షభస్యచతుర్దశోభాగః మిధునస్యచతుర్వింశోభాగః । కరూటస్యసప్తమోభా
గఇతివివేకః॥ సింహాదేః॥ సింహకన్యాతులా వృశ్చికానాం ॥ తుర్ణాంక్రమా
త్పూర్వవద్యోధ్యం । మీనాంతతఃమీనాధికస్యేత్యర్థః॥సార్వవిభక్తికస్తసిః॥ ధ
నురాదికస్యసనుర్భుకరకుంభమీనానామపితథాపూర్వోక్తభాగ ఏవక్రమా
త్పుషకరస్సౌత్ । షడ్వగోయదిపుషకరకాలశుభగ్రహసంబంధిషడ్వగో
భవతి । కదాచిచ్ఛుభగ్రహసంబంధిపంచవగోవాభవతి॥ చరాదిషచరిన్ధ్ర
ద్విస్వభావేషురాశిషుప్రాజ్యశ్యశ్చరమశ్చ॥ వగోత్తమాంశ ॥ చరేషుప్రధ
మాంశః॥ స్థిరేషుపంచమాంశః॥ద్విస్వభావేషునవమాంశః॥ వగోత్తమాంశభి
త్యర్థః । నవాంశేషుద్వౌవృషభ కరూట కాంశౌకునవాంశ త్సేనసిద్ధిధావపిడు
త్తమవగోత్తమాంశౌచేచ్ఛుభాశుభప్రదౌ । వృషభకటకయోగ్యుభగ్రహ
ధిపతిత్వాదితిభావః॥ మీనాంశస్యశుభగ్రహధిపతిత్వేవగోత్తమాంశోపినశు
భదఃయుషుమేళయోపి కండాంతత్సేనపక్ష్యమాత్వాత్॥ అ॥ పుషకరాంశ
వగోత్తమాంశలజస్పృచున్నాడు॥ తా॥ మేషరాశిలో౨౧వయంశమునువృష
భములో ౧౫వయంశమును మిధునములో౨౪వయంశమును కటకములో౭వ
యంశమును సింహములో౨౧వయంశమునుగన్యలో౧౪వయంశమునుతూలలో
౨౪వయంశమును వృశ్చికమలలో౭వయంశమును ధనూరాశికి౨౧వయంశము
నునుకరరాశికి౧౪వయంశమునుకుంభరాశికి౨౪వయంశమునుమీనమునకు౭వ
యంశమును పుషకరాంశములనబడు మణియుబుషకరకాలమంచీచెప్పబడిన
షడ్వర్గముశుభగ్రహసంబంధియైన శుభప్రదమనియు శుభగ్రహసంబంధియైన
బంచవర్గమైనశుభప్రదమనియు వగోత్తమాంశలనగాజరలగ్నములయందు
బ్రథమాంశలునుస్థిరలగ్నములయందు బంచమాంశలును ద్విస్వభావలగ్నముల
యందునవమాంశములనివిగోత్తమాంశలనితాత్పర్యము॥ నవాంశములయం
దువృషభకరూటకాంశములకు నవాంశములౌటవలన సిద్ధిముత్తైననురాశుల
కు శుభగ్రహధికతిత్వములుండుటవలన శుభప్రదమనిమీనాంశమునకు శుభగ్ర
హధిపతిత్వముండివగోత్తమాంశమయిన నతిగండాంతమాటచెతనిషేధింప
బడియుండుటవలన శుభప్రదమని తాత్పర్యము॥

*

(౭౪) మూ॥ కన్యాయుగ్మతూలాంశకాలపధినుప్రాగర్థభాగశ్చ

భావతేభాగ్గో స తాథా దానచరమం వగో తత్తమాంశం వినా । వైహంహ్యష్టమ
రాశిభాగః యోర్నద్వాదశాంశస్తథా తేభ్యో న్యేకునవాంశకాలపిశుభం
ప్రాపిష్యన్తి గాంశం పరే ॥ వ్యా॥ అ॥ వృషభకరకటకాంశయోర్వగో తత్త
మాంశ స్త్వం సుభప్రదత్వం నిరూప్య ఇదామిదశిష్టానాం చతుర్ణాం పుషక
రాంశ స్త్వం సుభప్రదత్వం నిరూపయన్నస్యేషాం కునవాంశత్వందశయతి ॥ క
న్యే ॥ క నా ముగ్ధతులాంశ కాంధనుః పూర్వభాగోపి పూర్వార్ధభాగశ్చ ఏ
తే శుభాః చతుర్ణాంశాః భాగ్యసుతాథా దాః సౌభాగ్యపుత్రీ సంపతరాః సచర
మావతేషు లక్షాః గాశ్యంతగతా శ్చేన్నయోగ్యాః వగో తత్తమాంశం వినా ద
గో తత్తమా శస్త్రుర్నిశ్యంతగతో ఏశుభ ఏఉభయోర్దంపత్యోః అష్టమరాశి
భాగో వశు దంతధాతయోః ద్వాదశాంశోపినయోగ్యాః తేభ్యో నేకన్యాయు
గ్ధతులాంధనుః పూర్వార్ధేభ్యః అన్యేనవాంశాః కునవాంశాః కున్సితనవాంశాః
అసుభనవాంశాః ఇలియావత్ వృషాంశం వృషభాంశమపిశుభమితి పరేప్రా
పిష్యన్తి ॥ వగో తత్తమాంశములౌటవలన వృషభకరకటకాంశలకు శుభప్రదత్వ
మును నిరూపించేసి మిగిలిన కన్యామిధున తులాధనుస్సులు పుషకరాంశలౌట
చేత వీనికిని శుభప్రదత్వము నిరూపణము చేయుచు నితరాంశలకునవాంశత్వము
దెలియజేయుచున్నాడు ॥ కన్యామిధున తులాంశలును ధనుః పూర్వభాగమును
సౌభాగ్యపుత్ర సంపత్ప్రదములనియు నీరాసులచరమాంశలు శుభప్రదములు
గావనియు వగో తత్తమాంశము రాశ్యంతర్గతమైన శుభప్రదములు గావనియు గ
న్యామిధున తులాధనుః పూర్వభాగములుంటే నితరములైన యంశలకునవాంశ
లనిగొందఱి ఓభిప్రాయము వృషభాంశము శుభమని తాత్పర్యము ॥

(౭౫) మూ॥ మేషాంశే చ విభర్తృకాపశుగణాకన్యావృషాంశేభ
వేమ్యుగ్ధాంశేధనపుత్రీణీచకులటా స్యాత్కరకటాంశేఖలా । సింహంశేపితృ
సద్గుణధనుగుణావిత్తార్థి తాచస్త్రీయూసత్పుత్రాచ తులాంశకేచ సుగుణా
నిస్వాంశకరాశినః ॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన నవాంశప్రత్యేక ఫలమాహ ॥ మే
షాంశ ఇతి ॥ మేషాంశేకృతపరిణయాకన్యావిభర్తృకావిధవాభవేత్ వృషాం
శేవృషభాంశేబరణీతాచేత్పశుగణా పశుసంపన్నాస్యాత్ యుగ్ధాంశేధనపు
త్రీణీధనవతీపుత్రవతీచరకటాంశేకులటావ్యభిచారిణీ ॥ ని ॥ కులటాపాంసు
లాచస్యాదిత్యమరః । ఖలాదష్టాచస్యాత్ । సింహంశేపితృసద్గుణావిధవాభ
వేత్ । అథస్త్రీయాః కన్యాయాః అంశే సుగుణాసౌశీల్యాదిగుణవతీవిత్తార్థితా
చ । తులాంశే సత్పుత్రాసుగుణాచభవతి । అశినః అంశేవృశ్చికాంశే నిస్స్వాదరి
ద్రాస్యాత్ ॥ అ॥ రెండు శ్లోకములచేత నవాంశులకు ప్రత్యేక ఫలముల జెప్పుచు
న్నాడు ॥ తా ॥ మేషాంశమందు వివాహమైనకన్యకవిధవయగుననియు వృష

భాంశమందైనకన్యక పశుసమృద్ధిగలదగుననియు మిథునాంశమందైన స్త్రీధన
వతియు బుధ్రవతియునగుననియు గరకటాంశమందైనస్త్రీవ్యభిచారిణియగున
నియుసింహాంశమందువిధవయు గన్యాంశమందైనస్త్రీగుణవలయుధనవతియు
నగుననియు మలాంశమందుసుపుత్రులుగలదగుననియు వృశ్చికాశమందు దరి
ద్రురాలగుననియు తాత్పర్యము॥

*

(౭౬) మూ॥ చాపాంశాదిమభాగ ఏవధనీభాగేన్యసక్తాపరే దుష్ట
లాదమృగాంశ కేగతధవాకుంభాంశకేరుగ్గణీ । మీనాంశేపతిపుత్రభాగ్యవి
యుతాలగ్నాన్నవాంశో బలిపక్షర్థస్థనవాంశ కేవదితంయద్భుత్త దలాపిచ॥
వ్యా॥ చాపాంశేతి॥ చాపాంశాదిమభాగే ధనురంశాద్యభాగఏవధనీధనవతిలా
పరదాగేఉత్తరాద్ధాన్యసక్తాపరాధీవా । వ్యభిచారిణీతియావత్ । కించదుష్ట
లాదురాచారవతీన్యాత్ మృగాంశేకరాం శేగతధనావిధవా । కుంభాంశే
రుగ్గణీరోగవతి । మీనాంశేపతిపుత్రభాగ్య వియుతావిధవాసంతానసీనాద
రిద్రావస్యాత్ లగ్నాన్నవాంశః లగ్నాపేక్షయానవాంశ ఏవబలీశ్రేష్ఠః పక్ష
ర్థస్థనవాంశకేరుగ్గణీగదితం ఉత్తరప్రాపిశుభ పక్షర్థస్థనవాంశకేపితద్వ
త్ తాదృశ్చలమేవ అనెనశేధనవాంశ సూత్రస్యయోగ్యస్త్విం గమ్యతే లగ్న
న్నవాంశోబలిత్యుక్తత్వాత్ ॥ తా॥ ధనురంశపూర్వభాగమందైనస్త్రీధనవం
తురాలునునపరాంశ మందైనస్త్రీవ్యభిచారిణి దురాచారవతియు నగుననియు
మకరాంశమందైన స్త్రీవిధవయుకుంభాంశ మందురోగవతియు మీనాంశమం
దైనస్త్రీవిధవయుచపుత్రవతియునరిదురాలునగుననియులగ్నమునకంటేనవాం
శముబలశత్రుమణిచెప్పుటవలన శుభనవాంశమయోగ్యమనితాత్పర్యము॥

(౭౭) మూ॥ లగ్నాష్టమగణికుజోధధనకృత్వా మాప్తమాఖ్యోప్య
యంయద్యేవ భృగుషటక దోషశతల్లగ్నాచ్ఛృగష్టష్టగః । యుద్ధేశత్రు
బిహాపరోక్షహాగతా నిఃస్థితాచాస్తగతా ద్వాదుష్కరేనాపదంతి చపరేదో
షస్తువాస్తీశ్యహా॥ వ్యా॥ అ॥ కుజాష్టమభృగుషటక దోషానాహా॥ లగ్నాదితి॥
కుజోంగారకం లగ్నాష్టమగణి అష్టాస్థానగతో యదివిధనకృత్ పృత్యుప్ర
దః । అనుమేవభౌమాష్టమాఖ్యోకుజాష్టమాదోషశత్యవ్యతేవవేవతల్లగ్నా
త్ ప్రకృతశుబలగ్నాత్ భృగుశ్చుకః పష్టగం పష్టగోయది భృగుషటకదోష
ఇత్యుచ్యతేఫలంతు ఘోరోక్త మేవతాద్వాగుజశుక్రాయుద్ధే గ్రహాయుద్ధేశ
త్రుజితౌశత్రుహరస్కుతావా । రివిగ్రహాగతాశత్రుక్షేత్రగతావానిచస్థితానీ
చక్షేత్రగతావాస్తగసూర్య సహితరేఖావానుదిదుర్బలినాబలసీనాబవ
తః దోషస్తుభృగుషటకాది దోషస్తువాస్తీశి పరేవదంతిఅహూ ఇత్యాశ్చరే॥
అ॥ కుజాష్టభృగుషటకదోషములజప్పుచున్నాడ॥ తా॥ అంగారకుడువివాహ

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - తృతీయశ్లోకం

లగ్నమునకు రదింటనుండినమృత్యు ప్రదుడనియు నదియే జాప్యమదోషంబని
యునుటయు శుభలగ్నమనకు ౬ రింటకుక్రడుండిన భృగువటదోషమని
యునుటయు బైంపుసఫలమయు । కుజకుక్రలుగ్రహయ దమిందుశత్రువుచేరిజ
యింపబడినరసరసింపబడినను శత్రుక్షేత్రముల నీచక్షేత్రములను పొండిన
మనస్తమానమును బొందియుండినను బలరహితమగుటవలనదోషచ లేదని
కొందఱియభిప్రాయమైన నాయభిప్రాయము గ్రంథకర్తకునత్యాశ్చర్యమని
తాత్పర్యము

*

(౭౮) మూ॥ లగ్నద్వాదశగోభవేద్యజగతిర్వాక్రిద్వితీయస్థితః
పాపాద్వాదశమధ్యలగ్నముభయోవృత్త్యుదాకతేరి । చంద్రోవాచయది
మధ్యగస్తమసయోరస్యేజగుః కతేరితేద్వాదశవకతేరిహ్వాజగతిర్ద్వ్య
త్యయావక్రిగో॥వ్యా॥అ॥ కతేరిదోషమాహ॥ లగ్నదితి॥ ద్వ్యస్వస్వభావ
వచ్చిన్నపాపాపాపగ్రహశాశ్చతః తదుభయోః పాపగ్రహయోః పకల
గ్నాత్ ద్వాదశగస్సృజుజగతః అన్యోవక్రిగో ద్వితీయతేరిలగ్నద్వితీ
యస్థానగతోభవేద్యుడభయోః ద్వాదశద్వితీయయోః మధ్యలగ్నంయత్తస్య
తదాలగ్నస్యకతేరికతేరినామదోషసాకతేరిమృత్యుప్రదాచంద్రునిదుభ
యోఃపాపగ్రహయోః మధ్యగోవాచయదికతేరిస్యేజగుఃఉచ్యతేచ్యుత్త్య
చితానీజంతుచంద్రః సపాదదినద్వయమేకస్మిన్ రాశేష్టతీతా వచ్చభక
గ్నప్రసంగేషేధః స్యాదితి । తేద్వాపాపగ్రహశాబుజగతేవాద్వాదశవక్రి
తేహావ్యత్యయాద్వాదశ గోవక్రిద్వితీయగోబుజగతిర్వాచయదితదాకతేరి
దోషోనాస్తి॥అ॥కతేరియనుదోషమునుజెప్పుచున్నాడు॥త॥ రెండుపాపగ్ర
హములలోనొకపాపగ్రహములగ్నమునకు ౧౨ట వక్రింపకయుండివలయు
కపాపగ్రహములగ్నమునకు ౨౮ట వక్రించియుండెనేనియారెంటి మధ్యమన
నున్నలగ్నమునకుగతేరియనుదోషమువచ్చు నీదోషమువృత్త్యుదాకతేరియ
ను । ఈదోషమురెండుపాపగ్రహములనడుమచంద్రుడుండెనేనిఅదికతేరిదో
షమనికొందఱుచెప్పుచున్నారీచెప్పబడిన పాపగ్రహములు రెండునువక్రించి
యున్ననువక్రివర్జితమైయున్ననులగ్నద్వాదశమందు వక్రించియుండిలగ్నద్వితీ
యమందువక్రిరహితమైయున్ననీచెప్పబడినకతేరిదోషములేదనితా॥

(౭౯) మూ॥ త్యాజ్యంచాష్టమలగ్నమేవజననాల్లగ్నాచ్చరాశే
స్తయోర్గంపత్యోరపిచుత్త్యుత్తదధిపోలగ్న స్థితోవాకయోః । చంద్రోస్యష్ట
మరాశిగస్తదుభయోర్నిత్యం దరిద్రప్రదస్తాన్యాజ్యంద్వాదశలగ్నమస్యశుభకృ
త్తజ్జన్మలగ్నంగృహం॥వ్యా॥అ॥ అష్టమలగ్నదోషమాహ॥ త్యాజ్యమితి॥ జనన
లగ్నాత్ జన్మలగ్నాత్ । రాశేజన్మకాలచంద్రరాశేశ్చాష్టమలగ్నయత్త

త్ ! తయోదకంపత్యోమృత్యుకృత్ అతోష్ణమలగ్నత్యజ్యవదంపశ్శోధిత
ప్రకరణబలాదుపవ్యస్త సవేషా మప్యష్టమలగ్నం త్యజ్యమత్యవధేయం
త్యజ్యమిత్యేవకా రణగుణయ క్తమపిత్యాకృమితిగవ్యతే॥ ౧౧॥ అష్టమంతు
నకతికవ్యంయది సర్వగుణాన్వితమితి దైవజ్ఞవిలాసారగ్రంధే ౧౨ జాగరూక
త్వోత్తదధిపః అష్టమలగ్నాధిపః । అగ్నగతోవావివాహాదిలగ్నగతోవాయు
దితయోదకంపత్యోమృత్యుకృద్భవతికించచంద్రోష్ణమరాశిః జన్మరాశేర
ష్టమరాశిగతోయదితదు భయోనిత్యందరిద్రప్రదః ద్వాదశలగ్నసంజన్మల
గ్నజన్మరాశ్యో ద్వాదశలగ్నమపిత్యాజ్యంజన్మలగ్నంతియోః కంపత్యోర్జన్మ
కాలలగ్నమప్యశుభకృత్ । కించగృహగతయోజన్మరాశిరంశుభకృత్ అ
త్రాయంశుషయ్యైక్ గృహేయస్యజన్మగృహంతస్త్వేవాప యదైదికానాం
నయోగ్యమితి॥ ౧౩॥ అష్టమలగ్నదోషమును జెప్పచున్నాడు॥ ౧౪॥ జన్మలగ్న
మునకును జననకాలచంద్రరాశికిని ౧ వలగ్నము మృత్యుప్రదమంటువలని నాల
గ్నము గూఢము క్తమైపదైనను సిషేధిపవలయుననియు సప్తవలగ్నానిపతివి
వాహాదిలగ్నములబొందె నేనిదంపతులకు మృత్యుప్రదమనియు చంద్రుడుజన్మ
రాశికి ౮ రాశిని బొందియున్నదంపతులకునియ్యదారిద్య్రప్రమాడినియుజన్మ
ద్వాదశలగ్నమును స్వజన్మలగ్నమును అశుభకరిమనియుమఱిజన్మగృహమన
గా నెముంటబుట్టినవానికాయుల్లుజన్మగృహమనియుజన్మగృహముపవాహాదులకు
యోగ్యముకాదనుట॥

*

(౮౦) మూ॥ లగ్నద్వాదశగేఢవారిపుగ శేచంద్రేష్టచ స్తేతదారి
ధృక్పూరితచంద్రనామకమహాదోషస్తయోగ్యుశ్యకృత్ దోషస్సంగ్రహనా
వకోసంధనకృచ్ఛంద్రే హే శాన్వితే దోషోస్తేతప రేజగుశ్శశధ రేసౌమ్యగ్ర
హే శాన్వితే॥ వ్యా॥౨॥ షష్టాష్టరిషవ. ద్రసగ్రహదోషానాహా లగ్నాదితి॥
చంద్రేలగ్నాత్ ద్వాదశగే ద్వాదశ రాశాన్వితేసతి అభవారిపుగ తేలగ్నాత్ ।
షష్టస్థానగతేవా । అష్టమస్థేవానిదితదా । రిఫుష్టారిగచంద్రనామకమహా
దోషోభవతి । సదోషస్తయోర్దంపత్యోగ్యుత్యకృత్ । చంద్రేగ్రహేశాన్వితే
తేశుభగ్రహేవాయుక్తే సతితదాసగ్రహ నామకోనోషః దంపత్యోర్నిధన
కృత్ । శశధ రేచంద్రేసౌమ్యగ్రహేశాన్వితేసతిదోషో స్తీతపరేజగుః॥ అష
ష్టాష్టరిషచంద్రసగ్రహదోషములను జెప్పచున్నాడు॥ ౧౫॥ చంద్రుడువివాహా
దిలగ్నమునకు ౬ట ౮ట ౧౨టనుండిన నపురిఫుష్టారి చంద్రనామకదోష
మనియునాదోషముదంపతులకు మృత్యుప్రదమనియు చంద్రుడు శుభగ్రహ
ములతోగాని పాపగ్రహములతోగాని గూడియుండుటయే సగ్రహనామక
దోషమనియునాదోషము దంపతులకునిధనప్రదమనియు మఱియుచంద్రుడు

శుభగ్రహములతో గూడియున్నప్పుడీ దోషములేకొందఱి యభిప్రాయమని యుతాత్పర్యము॥

(౮౦) మూ॥ దారిద్ర్యం మరణంత్యపర్యరహితం వౌధ్యాగ్యమేవం ।
 స్త్రియాస్సత్న్యం యతి భావమేవ కలహం దుఃఖంచ కుర్యాత్ - మూ॥
 ఉద్వాహం దిష చంద్రవకభవనన సూర్యాదిభైర్యుతో నక్షత్రైః తగశ్శుభో
 యదిశశిత్వన జగుత్పతరే॥ వ్యా॥ అ॥ సూర్యునియు క్తచంద్ర నవగ్రహస్య
 ప్రత్యేకఫలాన్యహా॥ దారిద్ర్యమితి॥ చంద్రః ఉద్వాహం దిష వివాహం దిష సు-
 ర్యాదిభైః సూర్యాదిగ్రహైః యశఃసహితః సత్ । ఏకభవన ఏకరాశ్యస్థి
 శ్చేత్ । క్ర సూదిదంధనం కుర్వాత్ । యథాగంద్రస్సూర్యయు క్తశ్చేత్ । స్త్రి-
 యాంకన్యాంకః । దారిద్ర్యం కుర్వాత్ । అంగారకయు క్తశ్చేత్ దుఃఖంబుధ-
 యు క్తశ్చేత్ దుఃఖ రహితం సంతానాభావం । గురుయు క్తశ్చేత్ దౌర్భాగ్యం ।
 భృగయు క్తశ్చేత్ సత్త్వం సపత్నీత్వం । శనియు క్తశ్చేత్ దుఃఖం రాహుయు
 క్తశ్చేత్ కలహం కేతు యు క్తశ్చేత్ దుఃఖం స్యాత్ । చంద్రః ఏకరాశితోపిన్య-
 త్తతాంతరగంభిన్ననక్షత్రదతోయది । శుభశుభప్రదఇత్యన్యైజనుః । అపర-
 నైతిభిన్ననక్షత్రతోపిన్ శుభఇత్యామః॥ అ॥ సూర్యాదియు క్తచంద్ర గ్రహ-
 మునకుప్రత్యేకఫలముల జప్తుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడు వివాహం దిష మున్నె-
 యేక రాశియందు సూర్యునితో గూడియుండిన వివాహమైనట్లే కింద దైత్యు-
 దుడనియనంగారకునితో గూడియున్న మరణప్రదుడని బుధునితో గూడినట్లే ।
 నియత్రహేనురాలుగా జేయునసబ్బహస్పతితో గూడినదౌర్భాగ్య ప్రదుడని ।
 క్రునితో గూడినట్లే సపత్నీప్రదుడని శనైశ్చరునితో గూడిననైశ్వర్యాభావ-
 ప్రదుడని రాహువుతో గూడిన కలహప్రదుడని కేతువుతో గూడిన దుఃఖప్రదుడని
 నిమిటివివివాహం దిష మున్నెచంద్రుడొక రాశియందు సూర్యాది గ్రహముల
 తోగూడిననునభిప్రాయ భేదముగలిగియున్న శుభకరుడనికొందఱి యభిప్రాయమ-
 నియునక్షత్రతాంతరగతుడైన శుభకరుడని మఱికొందఱి యిష్టమనితాత్పర్యము॥

(౮౧) మూ॥ రుద్రాఖ్యోరగమిత్ర సిత్యవసవో వారాఖ్యవిశ్వేషధి
 గృహేష్టాం దేంద్రహుతా శచైత్యవగుణా అశ్వగ్యమాఖోభగః । ఏతేపంచద-
 శక్రమాత్తుదివ సేజ్ఞాయాము హూర్తాభగశ్చేంద్రాస్సీ అహిచైత్యరాద్రపితర-
 స్త్యాజాస్తుశేషాశుభాః॥ వ్యా॥ అ॥ అధర్వాకద్వయేనవారజసితదుర్గుహా-
 తదోషమాహ॥ రుద్రేతి॥ రుద్రాఖ్య ఏకః ఊరగాఖ్యోద్వితీయః మిత్రాఖ్యః ప్ర-
 తీయః పిత్యగ్రతివతుధకః పస్వాఖ్యః పంచమః వారాఖ్యః షష్ఠః విశ్వేదేవాఖ్యః స-
 ప్తమః విధ్యాఖ్యోష్టమః బ్రహ్మఖ్యోనవమః । ఇంద్రాఖ్యోదశవ ఇంద్రహుతా
 శసాఖ్యోద్విదైవత్య ఏకాదశః ప్రత్యాఖ్యోద్వాదశః వరుణాఖ్యస్త్రయో-

దశఃసవ్యాఖ్యాశ్చతుదశఃభగవత్సంపదశఃపతేపంచదశఃసహజాతాఃకృ
మాన్త్రిక సేప్రతివ సజ్జేయఃజ్ఞాతవ్యాః । తేషాంప్రయోగనినాహా భగవం
చదశఃకద్రాగ్నీకాదశః । అహిఃఉరగాభ్యోవ్యోయదైవ్యద్వాదశః రా
ద్రోధమింద్రాభ్యశ్చతర్థశ్చపతేషణ్మహాతాఃఉగ్రవైల్యాః త్యక్త్యా
శుభకమిన్ద్రాభ్యోవ్యోయదైవ్యద్వాదశః । అ॥ సజ్జేయకములచే
తేవారజనితదుగ్ధహూతకదోషములనుజేష్టమన్నాదు॥ త ॥ మొదటిదిరుద్ర
ముహూతకమనియు రేండవదియరగముహూతకమనియుః చాడవదిమిత్రమ
నియుః చాలవదిపితృమనియునైవదీవసువనియు । నారవఃవారమనియునే
డవదివిశ్వదేవమనయు । నెనిమిదవదివిధియనయు । తొమ్మిదవదిబ్రహ్మయని
యుః బదియవదియంద్రముహూతకమనియు । భవనాకొండకదిగింద్రహూతా
శచమనియుబండ్రేండవదిదైత్యమనియు । బదమూడవదిపరుషమనియు । బదు
చాలవది రుద్రమనియు బదునైవదదిభగముహూతకమనియు । సీతేప్రీతః
చిరశముహూతకములప్రతిదివసమంద్రిమమున చలియవల యనయు । అం
దుభగభిప్రహురశనః ఉదగ్రాభ్యో రౌద్రః పితృగుహూతకములఽనుగ్ర
దైవత్యములవ్రావలసి శుభకముల పిషయామైనిపద్ధములనె యు మిగిలినవి
క్షుద్రముహూతకములునుశుభప్రదములని తాత్పర్యము॥

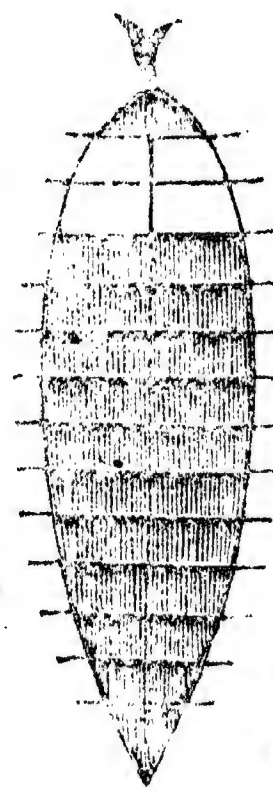
(౮౩) యా॥ రాత్రౌపంచదశశ్వరాజచరతేసోఽర్చ్యక్షాపా
భిధానాంత్యాతకపహ్నిధాతృ శశనశ్చంద్రేవచ్యతాః అరరత్నప్ర
సమ్మరతేవ్యభిధౌ చత్వరయవాంబ రేప్రవాణాఽఘ్రియమగ్నయోయ
రుమవిశ్చక్రేక్షదేమృతము॥ వా॥ ౮౩౥ తపి॥ ఈశ్వరఃసంజచరణఃఅహి
ర్బ్రహ్మచరమహాసర్వో అంతకపహ్నిధాతాశశీ అదిత్యః జీవః అచ్య
తఃఅరరఃఽత్నప్రా సమరణః ఇత్యేతస్స జ్ఞాంపంచదశముహూతాః । రా
త్రోన్ద్రేయః పంచదశముహూతానాంమగ్నరౌద్రాజాంఘ్రియమగ్నయ
ఇత్యేతేతత్వరవపముహూతాః । శుభవిధోశుభకర్మణిఅశుచాఃశేషాస్తు
శుచాయేవ । యదుదువిశ్చక్రేక్షదేయత్ఫలం యదృశఫలం యధాతథాద
దాతితద్వస్తుహూతాధిపాఃస్వానురూపఫలందదతే యధారద్రాఖ్యస్య
రుద్రాధిపరౌద్రఫలందదాతిఎవమన్యత్ర పూహ్యం యద్వాంస్సేన్నక్షత్రే
యతర్యోక్తంతద్దైవత్యముహూతకలతలెకర్గమిత్యర్థః । యథాఅనూ
రాధాయాంవివాహఉత్తంతస్యామిత్రదేవతాకల్వాత్ । మిత్రముహూతక
వివాహఃకార్యఇతిఎవమన్యత్రపూహ్యం । తథాచరత్నమాలాయాన్తో॥
యస్మిన్ధిష్ణేయచ్చకర్మోపదిష్టంతద్దయవత్యే తస్మహూతకపికార్యమిత ।
తస్మాగుగ్రదైవత్యస్త్యాజ్యఇత్యర్థః॥ త॥ ప్రతిరాత్రియందును పంచదశము

హూర్తములఁ గఁ మొదట దియింపవలయును | ౨ వదియ జచరణమని
యను | ౩ వదియ గార్బుధ్విమనియు | ౪ వదియ పునసయను | ౫ వది నాసత్యమనియు
౬ వది సుతక నియు | ౭ వది వస్పాయనియు | ౮ వది ధాతయనియు | ౯ వది యాది
త్యమనియు | ౧౦ వది జీవమనియు | ౧౧ వది యుచ్ఛ్రవనియు | ౧౨ వది యర్చననియు
౧౩ వది త్వష్టః నియు | ౧౪ వది సమీరణమహూర్తమనియు | ౧౫ వది శమహూ
తకములలో గ ద్రాలజాంఘీయమ | అగ్నియారహహూర్తములును సుభకర్మ
లవిషయమై యగ్రములొటవలననిషేధింపవలయునని | యేసేతు త్రాది పతి ఏయె
క్షణమం నెంతమాత్రము ఫలమునిచ్చుచున్నాడో యా ప్రకారమిహ హూర్తాదిప
తును దమతమ ప్యరూపమునకు దగి ఫలమునిచ్చుచున్నారనియు నెనడత్ర మండీక
ర్మచేయుట ప్రప్తమని చేప్పియున్నదో యీ సత్తాది చేపతమ హూర్తవస్తుశుభ
కర్మచేయుట ముఖ్యమని తా|| ౮౪ మూ|| అది శ్లేశ్యమనామ కశ్యశిది నైష్ఠ్యస్థురా
ఖ్యాకు శేషిత్రాఖ్యానల సంజ్ఞితౌ బుధది నెస్యా చేర్చుచు హూర్తోభిజిత్ దైత్యాపశా
గురువ్యాసరే నృగుది నైష్ఠాప్త్యాఖ్యపిత్ర్యాశనారే ద హివ్యఖిలేశు భేదనదాస్తే
దుర్ముహూర్తాక్రమాత్ || వ్యాఆదిత్య|| ఇతి|| అది త్యే ఆదిత్యవాసరే అర్చమనా
కశ్యతుర్దశో మహు రంశశిది నెశోమవాసరే బ్రహ్మవవమం లనుగో ద్వాదశో మ
హు ర్తంకుజవాసరే పిత్రాఖ్యశ్చతుర్థం | అనల సంజ్ఞికిః రానోన వసుశ ద్వాబుధ
ది నలభిజిత్ | అప్య మోముహూర్తః | గురువాసరే దైత్యాపశాద మిత్యే ద్వాద
శం అహం వారాఖ్యష్టష్టశ్చభృగుదీ నైబ్రహ్మఖ్యై త్రైవవ చ త ర్తౌ శనో శనివాస
రే దుద్రాహి ప్రధమద్వితీయ మహు ర్థం వేద్యాదశ మహు ర్తాక్రమాన్నిధన
దాః అతః అఖిలేశు భేతఖిలేశు భకర్మసు త్యాజ్యా ఇత్యర్థః తా|| అది వాసరే దగ్యమ
నెడినామ ముగలగరవ ముహూర్తమును | సోమవారి చ న్నైష్ఠాసు తోమ్మిదవము
హూర్తము | ఆసురమ నెడిం ౨ వ ముహూర్తమును | క జవార మునందు సగలు పిన్ద్య
మును రవ ముహూర్తమును రాత్రి ౭ వ దగునలము పునర్తమును | బుధవారి చుద
భిజిత్తును నెడి మిదవ ముహూర్తమును గురువారి చుద బుధుడెడదన గుదయశ్య
ము | వారము కేరుగలయారవ ముహూ రమను , లక్ష్మి వారమందు బ్రహ్మము
నుతోమ్మిదవ ముహూర్త మును పిన్ద్యమును నాలం ముహూర్తమును | శనివారి
మందురుద్రాహి ప్రధమ ద్వితీయ మహూర్త మును సీచిప్పన ౧౨- ము
హూర్తమును గ్రములొటవలన శుభకర్మములయందు నిషేధింపవలయునని తా
౮౫|| మూ|| యద్వారేచ యదీష్ట కాలఘటికా దీప్తిగాన్ధూర్తా ప్తాగ లాః పూర్వం శా
అధవ ర్తమాన సమయస్యా కాల హూర్తాక్ర. ౮౫ తే | వారేశ దిరక్షర్మగుర్బుద
విదూమన్దోగురుగ్గుప్తశ్చే త్పప్రహకాల పానిధనదాస్త్యాజ్యావాహా దీప్తి
వ్యా|| కాల హూర్తం మాహాయ ఇతి | యద్వారేచ యస్మిన్యా పరేయ దీప్త కాలఘట ||

కాఃతాఃస్వఘ్నద్వాభ్యాంగణితాఃతాపవసరాపాఃపంచస్థితాఃస్వత్కాస్సత్కాః
గతాలబ్ధాఃశరాప్తేభ్యఆగతాభ్యర్థంపూర్వంశాఃగతహోరాఃఆధవర్తమా
నసమయంయచ్చిప్తంతద్వర్తమానహోరాక్రమాక్తాలాహోరాస్యాత్వారే
శాదియస్యవారస్యయోదీపితదాదిరవిర్భృగర్భభోవిధుగ్నభోగరూపంగ
ళాంగారికశ్చవైతేఉదయాదాకభ్యక్తమేఃపునఃపునఃహోరాఃపాఃభవంతి | కే
చిత్తుత్తరరాత్రమారభ్యహోరాగణవాక్తరవ్యేత్యాహుః | తాయంవిశేషః
సార్థఘడికాద్వయాన్మికాయః హోరాయాః | పంచార్థనాడికభవంతి తాసా
మర్థనాడికానాంక్రమేణరవిశశికుజబుధగురవోధిపాఃతతఃశు హోరాతస్యా
పంచార్థనాడికానాంక్రమేణరవిశశికుజబుధగురవోధిపాఃతతః శుక్రహోరాత
స్యాపంచార్థనాడికానాంక్రమేణబుధగురుశుక్రశనిసూర్యాఃధిపాఃభవంతి
వంసర్వాసాంయోజనీయాః | తః హోరాధిపతేష్టప్రహాః | ఉదనంతరం హో
రాధిపోభవతేవతాఃహోరాఃపాఃప్రహాకాలజాతాఃశ్చేన్నధనదాః | అతోవివా
హాదీషుత్యాజాః | చూరేఖాద్వయోజనేషుతచ్ఛతర్థభాగంతక్వాభూరేఖా
యోఃప్రాగ్దశస్థైస్తైషుపునఃపంచదశఘటికానిస్సద్భ్యాఃరేఖాయాః | ప్రత్యేగశ
స్తైతేషుపునఃపంచదశఘటికాయోజ్యాయదితేషుపంచదశఘటికానశోభ్యాఃత
థాపంచదశీఘటికాన్వేదలాశ్శోభ్యాతానుదిన్వారేశోధితాశుశతేషుయావవశి
షోభవతీసూర్యోదయోపరితావర్ణుజీకామారిభ్యవారప్రవృత్తిదీది నూర్తేచ
శోభ్యాఃతదాదినర్థాద్యావవతిరిచ్యతేతదారభస్యోర్యోదయాత్పూర్వన్వార
ప్రవృత్తిఃక్రంతరత్నమాలాయాః | శ్లో || వారప్రవృత్తింమనయోజదం | సూ
ర్యోదయాక్రొవణరాజధాన్యాః | ఉర్ధ్వంతథాదోప్యపరత్రతన్నచ్చరార్థదే
శాంతరచాడికాభిః | అ || కాలహోరాక్రమమునుజెప్పచున్నాడు || తా || ఏవార
ముజెనచ హోరాః | ర్థయించువరకునుదయముమొదలైనగడియలను రెట్టించు
టభాగింపగావిగిలినదితత్కాలహోరయనియు నెవారమందు హోరచూచిన
నావారాధిపతియనియు మొదటహోరాధిపతికిఁగ్రహము వెంబడిహోరల
కునధిపతులనియునిందుకునుదాహరిగమాదివారమందు హోరచూచినపక్షమ
న్దుసూర్యుడుమొదటహోరాధిపతియనియు | భృగు | బుధ | చంద్ర | శనిగర్వం
గారకుఖీక్రమమున నుదయముమొదలుపలుమారు హోరాధిపతులనియుం
దెలిచువలెను | కొందరుగ్రంథకర్తలధికారాత్రిమొదలు హోరచూడవలెననిచెప్పి
రనియును చెప్పెను | హోర ౭౪, ఘడియయః | యు ౭౪, కు ౫, అరఘడియలు నీయరగ
కియలకుసూర్యుడారలో, రవి, శశి, కుజ, గురువులధిపతులనియు శుక్రహోర
కుకశనిరవి చంద్రులగులధిపతులనియునీక్రమముననన్ని హోరల
కుదిలనియు నీహోరలపాపగ్రహకాలజనితమలయ్యేనేగివాహాదీషు

భక్తర్కలయన్తున మేధింపవలయునని తువారములకు ననేకవిధములైన సర్వయములు చేప్పిన గ్రంథకర్త మతము కెందటి గ్రంథకర్తలకునిష్ఠము-వృదయము మొదలు దయపర్యంతమువారమని తొలగి మూఁఖార్జునాకృతమూర్ధ్వగామృతబలిభేదేకాన్వరేఖాంతతస్త్రికృత్యర్థకాస్త్రియోవశతధాఖార్జునచక్రంత్వదమ్|విషకంభాదిమధ్యధావశిరసిన్ధుఁజ్యేకరేఖాంగతౌస్యాతాంశీతగుభాసకాయ దితయోర్ధ్వస్త్రికోవృక్ష్యకృత్|వ్యా||ఆ||శ్లో|| ద్వయేనఖార్జునచక్రలక్షణం నిరూపయన్ తతోపమాపఁఖార్జునరేతిఏకాంరేఖామూర్ధ్వగాం|ఖార్జునాకృతింఖార్జునపత్రసదృశాంధుజులవక్రంయథాతథాలిఖేత్|తతఃతదనంతరతస్యాస్త్రికృత్యర్థకాస్త్రియోదరరేఖాఃతథాలిజతాశ్చేత్ ఇదంసప్తవింశతిరేఖాత్మకంఖార్జునచక్రంభవతిశిరసిచక్రమూర్ధ్వివిషకంభాదిమయోగేషుదస్రీభాది|| అశ్వీన్యాదినక్షత్రం అభిజిద్వర్జంస్తాప్యవిలిఖ్యగణనాయాం క్రియమాతాయాం సత్యాంశీతగుభాసకరౌశతాఃగావశిరతాఃయస్యసంజండఃభాసకరస్సూర్యశ్చ | తావేకరేఖాంగతౌస్యాంచుది | తదాతయోశ్చంద్రస్సూర్యయోర్మిధః అన్యోన్యందృష్టిభావతీసామృత్యకృత్ | అతశ్శుభకర్మసుత్యాజ్యేత్సర్వధా|ఆ||తాయంవిశేషః | నకేవలమేకరేఖాంగతయోరేవదృష్టిపాతఃకింతుచతుర్థపాదాద్యపాదగతయోర్ద్విత్వీయతృతీయపాదగతయోశ్చ అన్యోన్యదృష్టిపాతః చతుర్థద్విత్వీయపాదగతయోర్వాచతుర్థతృతీయపాదగతయోర్వాప్రథమద్విత్వీయపాదగతయోర్వాతదుక్తందైవజ్ఞవిలాసే||

విషకం-౦ అశ్వీని శ్లో|| చతుర్థగస్త్రావద్యపాదమాద్యగస్తుచతుర్థగమ్| ద్వి
రే భాతీయగస్తృతీయస్థంశృతీయస్థో ద్విత్వీయగమ్ | స
ఉ కృమాంఘ్రివేధస్సర్వత్రవిజ్ఞేయం ధిష్ణ్యమాండలమితి ||
పూ రో|| రెండ శ్లోకములచేఖార్జునచక్రలక్షణమును తెలి
శ మృయ జేయుచున్నవాడై యాదోషమును జెప్పచు
ధ ఆ న్నాడు||తా|| ఖార్జునపత్రమువలెనుర్ధ్వరేఖయొ
త్ర కట్టవ్రాసీయా రేఖమీదగకె అడ్డగీతలు గీచిన సప్త
ఉ పు వింశతి రేఖాత్మకమగు నదిఖార్జున చక్రమనియునీ
పూ ఆ చక్రశిరస్సునం దశ్వినీనక్షత్రమును విషకంభనామ
మా మ యోగమును విభించి యుక్కడనుండి సవ్యముగాలి
శ్య పు ఖింనుచురాగా సూర్యచంద్రు లొక రేఖయందున్న
ఉ నక్షత్రముల యందుండియొకరి నొకరు చూచినది
వి హ మృత్స్వప్రదము గనుక వివాహాది శుభకర్మల యం
స్వా చి దునిషేదింప వలయునని తాత్పర్యము || ఇచ్చటసూ

ర్యచక్షులకు నేక రకాగత నక్షత్రములయందున్నమాత్రము చేత నేరస్పరవీ
క్షామముగలుగుదు మఱియేమన్ననువిల్లనాలవ పాదమున నొకగ్రహము
మొదటి పాదముననొకగ్రహమునుండగాను రెండవ పాదముననొకగ్రహము
నుమూడవ పాదముననొక గ్రహమునుండగాను పరస్పరవీక్షణముగలుగునని
యుఁ బలియవలయు॥

౮౨॥ మూ॥ విషకంభవ్యతిపాత శూలపరిఘాగండా తిగండాశని
వ్యాఘాతాపివైశ్యవీర్నిధనధాయోగావివాహాదిషుదసాగ్రీప్రీందుమఖాసస్త
ధాదితిసుతానూరాధ వుష్యాదితిత్వస్త్రాఖ్యాః క్రమశఃప్రదక్షిణవిధౌజ్ఞేయా
శ్చిగస్తోమతఃప్యావిషకంభే॥విషకంభఃవ్యతిపాతః॥ శూలంపరిఘాగం
డాతిగండాతిగండాశని॥ వజ్రంవ్యాఘాతఃవైద్యం॥ ఏతేనవయోగాఃవివాహ
దిషుశుభకర్మలని ధనదాం ద్రుహింతుమఖాః అశ్విన్యాశ్రేష్ఠామృగశీర్షమ
ఖం॥ తథాపిసుతానూరాధ వుష్యాదితిత్వస్త్రాఖ్యాఃమూలానూరాధా
పుష్యసన్వసూచిత్రాశ్చేనపనక్షత్రాణిరస్తోడుతశ్చిగోనక్షత్రాల్ క్రిమ
శఃప్రదక్షిణక్రమేణజ్ఞేయాః యస్యయోగస్యయన్నక్షత్ర ముక్తంచ్చిరసివిలిఖ్య
తథాదిగణయేదిత్యర్థః॥ తద్యథావిషకంభస్యాశ్చివీ వ్యతిపాతస్యాశ్రేష్ఠా
శూలస్యమృగశీర్షంపరిఘాయాః మఖాగండస్యమూలాతిదండస్యానూరా
ధావజ్రస్యపుష్యఃవ్యాఘాతస్యభనర్యసూవైద్యతేజిత్రా॥తా॥ విషకంభము
వ్యతిపాతము॥ శూలంపరిఘాగండాతిగండాతిగండాశనివజ్రమువ్యాఘాతమువై
ద్యతి॥ యాయోగములు! వివాహాదిశుభకర్మలకుయోగ్యమనియు! అశ్వినీఆ
శ్రేష్ఠమృగశిర॥మఖ॥మూల॥ అనూరాధ॥ పుష్య॥ పునర్వసు-నిత్య॥ఈ॥నక్షత్ర
ములనుచ్చస్తామందుండెడి నక్షత్రముమొదలుప్రదక్షిణ క్రమముగాదెలియవ
లయుననియు నేయోగమునకు నేనక్షత్రమునుజెప్పియున్నదోయవిమొదలుచేసి
ప్రదక్షిణక్రమముగాలిఖింప వలయుననగావిషకంభమునకు నశ్వినివ్యతిపా
తకునాశ్రేష్ఠ॥ యాక్రమమునలిఖింపవలయుననితాత్పర్యము॥

౮౩ మూ॥ ఉత్పాతగ్రహణేభ్య ఏవతుపరంసప్తాహ మేవంత్యశే
ద్ధిష్యంతత్తద్యక్షేత్రయేఖిలశుభేనేష్టంగమృత్యుప్రదమ్గ్రస్తేస్తే పురతోర్థమే
వపరతోగ్రస్తోదయేహ్నిత్రయం సంధ్యామమపిసప్తసప్త వివసాన్నిశ్చేష
ఏవంత్యశేత్॥వ్యా॥అ॥ గ్రహాణోత్పాదోషచూషా॥పుత్పాతేతి॥ ఉత్పాతః
భూకంఠధామ కేత్వాదయఃగ్రహణానిసూర్యాచంగ్రహసాః సగ్వగ్రాసగ్ర
హణానితేభ్యః పరంపరతఃసప్తాహమేవంత్యశేత్॥శుభకర్మణితశేషః యన్న
క్షత్రేఉత్పాతగ్రహణాదయః సమత్పద్యంతే తత్తద్ధిష్యంతన్నక్షత్రంఋతు
త్రయంషక్నాసేషు అఖిలేశుభేమృత్యుప్రదః॥ తతోనేష్టం గ్రస్తాస్తమయాదే

ర్విశేషమాహ||గ్రస్తే సమతీ ||గ్రస్తేనేగ్రస్తాస్తమయఖండగ్రహణవిషయేపుర
తః పూర్వార్థమీవసప్తాహార్థం సార్థకత్రయమేవత్యాజ్య ||గ్రహస్తోదయే
గ్రహస్తోదయఖండగ్రహణేతుపరగ్రహణాదూర్ధ్వంలహ్నంత్ర యందినత్ర
యంత్యాజ్యం సంధ్యాయాఘపి విశ్వేషేనర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయ గ్రస్తోదయ
గ్రహణేపిసప్తసప్తసాత్త్యజేత్ సర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయే పూర్వం సప్తా
హంసర్వగ్రాసగ్రస్తోదయేపూర్ధ్వసప్తాహంలహ్నంత్రఖండగ్రహణే స్వసుపా
తేనయోజనీయంఏవసంమాసవిషవపి తదుక్తంశ్లో|| సర్వగ్రాహేషు షడ్మాసం
లర్థగ్రాసేతదర్థకంతదంతరేనుపాతేనత్యశ్వేద్భంగగ్రహణాహతమితీ||అ||గ్రహ
ణాత్పాదవోషములజెప్పమన్నాడు||తా|| వృత్పాతములనగా భూకంపము
ధూమకేతువు మొదలగునుత్పాతములును సూర్యచంద్రగ్రహణములునుగలిగె
నేనియనంతరమందేడుపాసరముపర్యంతము| శుభకర్మజేయ గూఢనియు
వీనక్షత్రమందిచెప్పినభూకంపనాద్యుత్పాతములుగలుగుచున్నవోయా నక్షత్ర
ముమృత్యుప్రదమౌటవలననారు నెలల పర్యంతము వివాహదీశుభకర్మలవిష
యమైయ్యమోగ్యమని |అర్థగ్రహణమై గ్రస్తాస్తమయమైనపక్షమునకుమందు
కెదినములుకూడదనియుఃర్ధగ్రహణగ్రస్తోదయవిషమై యనంతరముమూడు
దీవసములుకూడదనియు సాయంకాలమునగ్రస్తాస్తమయమైన సర్వగ్రస్తగ్ర
హణమందుమందు ౭ దీవసములుగ్రస్తోదయసర్వగ్రస్తగ్రహణ మందనంతర
మందేడుదీవసములునుకూడదనియుచుతీయుగ్రహణవిద్ధనక్షత్రముపూర్ణ గ్ర
హణమునందు౬ మాసములవరకు సర్ధగ్రహణమునందు౩మాసములవరకుసి
రీతిగాశుభకర్మలవిషయమయి యోగ్యముగాదనియుతాత్పర్యము||

౮౯||మూ|| తద్ధిష్ఠ్యంజ్వలితం తుపాపసహితం వృత్త్య పడంశ్చ
భంభస్సాఖ్యంతవధధూమితంచపురదోధిష్ఠ్యంవివాహదిషు| రాశీక్రూరయు
తస్తధాఖ్యఫలదశ్చాన్యచతా తాదృశా పృష్టాగ్రాశుభసంయుతాయదిశు
భాస్యాతాంతురాశీతుతా ||వ్యా||అ|| క్రూరయుక్తధిష్ఠ్యమితీ||పాపసహితం
పాపగ్రహ యుక్తంతధిష్ఠ్య తన్నక్షత్రంజ్వలితం జ్వలిత సంజ్ఞికంపుష్టభ
పాపగ్రహముయుక్తనక్షత్రంతుభస్సాఖ్యంభస్ససంజ్ఞికంఅతఃపురతోధిష్ఠ్యం
పాపగ్రహస్యఅగ్రగతంనక్షత్రంతుధూమితంసంజ్ఞికం|యేతన్నక్షత్ర
త్రయంమృత్యుప్రదంతోవివాహదిషు త్యాజ్యం క్రూరయుతః పాపగ్రహ
క్రూరరాశిశ్చతదాఖ్యఫలదఃజ్వలిసంజ్ఞః తత్ఫలదః పూర్వజన్మకృత్య ప్రదః

కరంసిలంనరంఫాలనాగోసిరం
హయకారిసిరభయభూపోనేక
బేకంతమఃనారంసిరసకంనయం
హయతపోవారసగన్దసోతస్సల
భ్యోర్థ్వోషనాడికాహ్యదద
యోలగన్దస్సృశోవృత్యదాః॥
వ్యా॥అ॥విషనాడిదోషమాహ॥
నైశమితి॥దస్త్రతం అన్విన్యాదేః

నైశాధిసంఖ్యోక్తవిషయః డి.కా.

౯౨॥ మూ॥ లక్ష్మణశేఖరీ తేజదంపతీనాం పృష్ఠేయం దేవేశుభే

దా సారాశ్యోగం రాశిఘటికావగోత్తమాంశాన్వితాపిమృత్యుక్రదైవ||అ||
గండాంతదోషమునుజెప్పచున్నాడు|| తా|| శ్యేమామూలలుఅశ్వినీరేఖలు
ఖాశేపలుఈనక్షత్రములవధ్యకాలమున రా- గడియలుగండాంతమగునగు-
శ్యేష్ఠా||రేవతి|| ఆశ్లేషనక్షత్రములతుదలయందురఘడియలునుమూల|| అశ్వినీ
మఖ|| ఈనక్షత్రములయాయందురఘడియలునునక్షత్రగండాంతములగాన
నిదియుచువృత్తికమీన|| కరకటకరాసులతుదయందరగడియయ దనుశ్లోషసిం
హారాసుల యాదీముదరగడియయురాశిగండాంతమగుటవలననిదివగోత్త
మాంశ యుక్తమైయున్నదియుచువివాహోదిశుభకమల విషయమైమృత్యుప్ర
దంబనితాత్పర్యము||

*

(౯౮) మూ|| మాసాదేరథపంచపంచతిథయోనందాచభద్రదాజయా
రిక్తాశ్యాచ్చపునఃపునస్తదభిధాఃపూణాక్రమాత్పంచమీ | నందాదౌఘటికా
ద్వయసిధనకృత్పూణాంత్య నాడీద్వయంగండాంతాస్త్రీవిధాన్సదానిధన
దాస్యాజ్యావివాహోదిషు||వ్యా||అ|| తిథిగండాంతమాహ|| మాసాదేరితి|| మా
సాదేశు పతిపదారభ్య అథఅనంతరం పంచపంచతిథయః - క్రమాత్,
నందాభద్రదాజయారిక్తా పంచమీపూణాంత్య- పునఃపునస్తదభిధాఃతత్సంజ్ఞా
కాభవంతి- తత్ప్రయోజనమాహ|| నందాదౌప్రతిపక్షమైకారశీనాంలదౌ
ఘటికాద్వయసిధనకృత్ | పూణాంత్య నాడీద్వయం | పూణాంత్యుతే
ఘటికాద్వయసిధనకృత్ | త్రివిధాఃనక్షత్ర రాశితీధిసంజ్ఞయాధాః |
గండాంతాః||వివాహోదిషునవానిధనదాంతస్త్యాజ్యాః|| అ|| నందభద్రతిథిని
జాయపూర్వకంబుగతిథిగండాంతమును జెప్పచున్నాడు|| తా|| శద్ధపాద్యమీ
మొకవైదేసిదులు క్రమంబుగనంద భద్రదాజయారిక్తపూణాయనుసంజ్ఞల
వైయుండునగునందలిధులగుచుండు ౨| ఘడియలుపూణాంత్యయం
త్యమందుఁగఘడియలునుతిథిగండాంతములనంబడునుగాననవి వివాహోదిషయ
మైమృత్యుప్రదములగు||

*

(౯౯) మూ|| తాజ్యౌశౌవ్యతిపాతవైధృతిమహదోషావివాహోచ
కేప్యాశీతోగణితానుసారఇతియోగాదవృత్త్యుక్రదౌ | దాషాణాపిస
ర్వతశ్చసతతం సవేషుకమన్వసిపోక్తాస్తేష్యఖిలైకవింశతివహదోషాస్తు
మృత్యుప్రదాః||వ్యా||అ|| వ్యతిపాతవైధృతిదోషానాహ|| త్యాజ్యావితీ|| గణి
తానుసారత గణితశాస్త్రానుసారేణ|| సార్యవిభక్తికస్తసిః| అనీతౌగమాప్ర
సిద్ధాయోగోవ్యతిపాతవైధృతిమహదోషా| వివాహోదికేవివాహప్రభులిశుభ
కర్మోదోషాణామపివంశతవహదోషాణామద్యేనర్వతః స్పృహయత్నే
సానతతనిత్యంయథాఅథా | వ్యతిపాతవైధృతిస్త్యాజ్యుక్తే ఉక్తత్యా

ప్రతిపాదితాః। తే। అభివైకవింశతిమహాదోషాస్తుసర్వేషుకమకసుమృత్యుప్ర
దాః॥ అ॥ వ్యతీచాతవైధృతిమహాదోషములజెప్పచున్నాడు॥ ౧౦౦॥ గణితశాస్త్రా
నుసారముచేత దోషతరములుగానేపరచుపడిన వ్యతీపాతవైధృతి యోగం
బులనెడిదోషంబులను ముందుజెప్పబడియున్నయేకవింశతిమహాదోషములను
వివాదివిషయమైమృత్యుప్రదంబులని యెఱుంగవలయు॥ *

(౯౬) మూ॥ తల్లగ్నంచశుభేస్త్రీభిర్యుతవపసోచ్చిస్థితైస్సన్వలయ
స్వాంశస్థేవ్యదిమిత్రైగుణశతైలగ్నంచపంచేష్టికమ్। క్రూరేషుత్రీభవారి
గేషుయదివావగోత్రమాంశాన్యితలగ్నందోషవిదూషితలయదితథావ్యవ్య
ప్రదంస్యాత్తయోః॥ వ్యా॥ దోషప్రతీపాదనంగనిగమయిత్రీల్లగ్నమితి॥ సన్వ
చ్చస్థితైః స్వకీయోచ్చస్థానగతైః స్వాలయ స్వాంశస్థైస్సక్షేత్రగతైర్వాయ
త్రకుత్రరాశౌ స్వాంశగతైర్వామిత్రైగ్మిత్తక్షేత్రగతైర్విత్తనవాంశగతై
ర్వా। త్రీభిశ్శుభగ్రహైశ్చక్రమపితల్లగ్నంచపహంలగ్నగుణశతైర్వక్రమ
పిపంచేష్టికంపంచేష్టికబలముక్తమపి। క్రూరేషుపాపగ్రహేషుత్రీభవారి
షుతృతీయైకాదశషష్ఠేషుస్థితేషుసత్పరాయది। లగ్నవగోత్రమాంశాన్విత
మపి। దోషవిదూషితంఉక్తైకవింశతిమహాదోషాణామన్యతమేనదూషితంచే
త్తదాలగ్నతయోదకంపత్యోమృత్యుప్రదంస్యాత్॥ అ॥ ఏకవింశతిమహాదో
షములెన్నిసుగుణములతోగూడియున్నను మిగులనింద్యంబులని వచింపుచున్నా
డు॥ తా॥ వివాహాదిలగ్నముస్వకీయోచ్చస్థానగ్నక్షేత్ర। స్వాంశమిత్రక్షేత్రమి
త్రనవాంశములయందున్న మూడుశుభగ్రహములతోగూడి పంచేష్టికబలయు
క్తమై 3, 2, ౧౦, ఈస్థానములయందుబాపగ్రహములగలదై వగోత్రమాం
శసహితమైయత్యంతాధికబలముగలదైయున్నను బూర్వము చెప్పబడియున్న
యేకవింశతిమహాదోషములలానొక దోషముచేతనూషితంచాయెనేని శుభక
మలవిషయమైమృత్యుప్రదంబగునని తాత్పర్యము॥ *

(౯౭) మూ॥ కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాస్సౌమ్యాస్తుఖేటా
స్తధాపాపాస్తుత్రీభవారిగాశ్శుభఫలాస్సర్వేవివాహాదిషు। శుక్రప్రప్తగతో
నచేదవనిజౌమృత్యుసిన్ధోవానచేజ్జామిత్రైగ్రహవజ్జితే హివకరల్లగ్నప్ర
స్థారిగః॥ వ్యా॥ ఇత్థమేకవింశతిమహాదోషానక్వాగ్రదాగ్నివివాహాదిలగ్న
స్యగ్రహసంపత్తిమాహ॥ కేంద్రేతి॥ సర్వేసౌమ్యాశుభగ్రహఃకేంద్రోపా
ంత్యధనత్రికోణసహితాః కేంద్రాణిసప్తమాతిక్తిక్తలగ్నచత్వర్థదశమానిసప్తవ
స్యత్యులనుపద మేవంజామిత్రైత్యేనూషణ విషయత్వాత్ ఉపాంత్యంఏకా
శంధనం- ద్వియంత్రీకోణేనవపంచమే- ఏతైశ్శుహితాః యుక్తాస్సంతః-
వాహాదిషు, శుభఫలాశోభనపద్రాః ఇయాంస్తువిశేషః, భేరికాశేలటంతి

చృంతితభేటాఃగ్రహః తత్పురుషేకృతబహుళమితిన ప్రమ్యాఅభుక్ పాపగ్రహాన్తు | త్రిభవారిలగ్న తృతయైకాదశషష్ఠస్థానగ తాస్పంతిశుభఫలదాభవంతి | న కేవలమతావత్ శుక్రష్టష్టగతం | అవనిజోంగారకఃమృత్యుస్థితఃలగ్న దష్టయస్తానగతోవానచేద్యచిక్చజామిత్రే లగ్నత్సప్తమేగ్రహవజ్జితేక్రూరసౌమ్యగ్రహారహితేసతిచ | హిమకరశ్చ గ్రహిలగ్నష్టరిఫ్పారిగఃలగ్నష్టమేద్వాదశేషష్టేవాస్థితోనచేద్యధి పూర్వోక్తకేంద్రలాభ ధననవమపంచమస్తానగతాః శుభగ్రహః తృతయైకాదశషష్ఠస్థానగాః పాపగ్రహఃఫలదాభవంతి || అ || వివాహాదిలగ్నమునకుప్రహసంపత్తిసజెప్పుచున్నాడు || తా || లగ్నమునకు శుక్రకుడారింటగుజుడెనిమింటను సకలగ్రహంబు లేడింటచంద్రుడు | ఓటను రటను ౧౨టను లేకయుండిన ౧౨-౪-౫, ౯, ౧౦-౧౧, ఈస్థానములయందున్న పాపగ్రహములును శుభ బ్రదంబులగును ||

(౯౦) మూ || జామిత్రేచకరగ్రహేస్థితశ్చనావైధవ్యమిందుఃస్త్రియాస్థానత్వైకమరణంకుజస్సుతహృతింసౌమ్యోవివాశం గురు | శుక్రోవ్యాధిమధారకాదస్తుగురుతేమృతుతంమో బంధనంశుక్లేదుశ్చ శుభగ్రహశుభఫలాశ్చేత్యాంబు న్యేబుధాః || వ్యా || అ || అద్భుతవింశతిరిక్తజామిత్రోషమాహ || జానుత్రాగ్ని || కరగ్రహేవివాహాసమయేజామిత్రేనప్తమస్థానేస్థిః ఇనస్సూర్యఃస్త్రియాః వైధవ్యంకురుతేఇమశ్చంద్రః సాపత్న్యంసపత్న సంపాదనంకుజోమరణంసౌమ్యోమధస్సుతహృతిం శుత్రనాశనంగురుర్వివాశం | శుక్రోవ్యాధింవస్త్రీయాఃకురుతః ఇతసర్వత్రయోజ్యంఅధారకాదస్తుశనైశ్చస్తు | తుశబ్దేల్లావ్యాదేవ్యవ్యంద్యోతయతి- తయోధకంపత్యోమృతిం, తమ రాహుబంధనంచకురుతేఅన్యేబుధాః కేచిదార్యాస్తుశుక్లేంశుక్లపక్షచంద్రఃశుభగ్రహాబుధగురుశుక్రాశ్చ జామిత్రగాఅపిశుభఫలాభవతీత్యాహుః || అ || జామిత్రోషముల జెప్పుచున్నాడు || తా || వివాహాదిలగ్నమునకు ఓటసూరుడున్న వైధవ్యమును జంద్రుడున్న సపత్నయుగుజుడుండినమృతిని - బధుండుండినపుత్రహని గురుడుండి నాశము - శుక్రడుండినరోగంబును - స్త్రీకింకలుగును శనియుండినమరణమును రాహువుండిన బంధనమునుదంపతులకగలుగును శుక్లపక్షచంద్రుండునుశుభగ్రహంబులును, ఓట నుండిననశుభకరంబులనికొందఱియభిప్రాయము ||

*

(౯౧) మూ || అద్భేషుక్షయవత్సగోనశుభకృత్పక్షోబ్ధసంధౌశధాపంచాశానితుమానయోదికపసయోర్నక్షత్రయోర్యోగయోః | మామాధకంఘటికాద్వయంకరణయోశ్చేల్లగ్నయోర్నాడికాసంధ్యాయాంఘటికాత్రయద్విఘటికేత్యాజ్యాస్తుసింధౌనిశి || వ్యా || అ || అద్భాదిసంధిషుత్యాజ్యకాల పరిమాణ

మానః॥ అభ్యేక్ష్యతీ॥ అభ్యేషుప్రపవాదిసంవత్సరేషుత్తయంసంవత్సరఃసశుభకృ
త్, శుభకమన్వీతశేషః, అబ్దసంధౌసంవత్సరయోశ్యంధౌ, పక్షఃపంచదశది
నాని, మాసయోశ్యంధౌ పంచాహానికృష్ణపక్షత్రయోదశీమా రభ్య శక్లపక్ష
ద్వితీయాపర్వంకరితపంచకం, దివసయోర్నక్షత్రయోర్యోగ యోశ్యసంధౌ
యామార్ధం ఘటకాదితుషరంకరియోశ్యంధౌ ఘటికాద్వయంలగ్నయోశ్యం
ధౌచేత్ వాడికాఏకఘటికాసంధ్యాయాః సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలే
షుఘటికాత్రయం । నిశిరాద్రౌద్వితీయ యామాంతినుఘటికా తృతీయయా
మాదినుఘటికాచేతి, ద్వేఘటికేనిశీధసంజ్ఞికేభవతః తత్రఘటికాద్వయంచ।
త్యాజ్యాభిసర్వత్రానుసంధేయం - సశుభకృదితిసర్వత్రహేతుశ్వేవావగం
త్యై, అభ్యేషుత్తయవత్సరభిత్వత్రదేశ భేదేనవ్యస్థాత్రష్టవ్యావధావభాగురి॥
శ్లో॥ వింధ్యస్యోత్తరదిగ్భాగేషష్ట్యంతం వత్సరంత్యజేత్ । తస్యదక్షిణదేశేతు
త్రిమాసంవజయేత్సదా॥ అంగవంగకళంకేషు మారషటరంవివజయేత్ ।
ప్రభవాదౌతు మాసస్సాస్యస్వకమన్సుగసౌతభిషక్తోబ్ద సంధ్యావిత్య
త్రాపిష్యవస్థా, యదాఫాల్గున । మినౌయుగపత్సమాప్యేతేతదాపక్షస్త్రా
జ్యతిదుక్తు॥ శ్లో॥ యదాఫాల్గునమినౌవ్యాయుగపద్విరతింగతౌ । తద్వైషప
క్షోద్ధ్వాంతేహేయోవాన్యత్రకుత్రచిదితి॥ క్రించదశచాంద్రేతు వర్షాంతేసౌ
భ్యేషుహివాసరంతధాద్విరాత్రంచైవాంతే వజయేచ్ఛుభకమన్వీతః॥
చా సుధికాలములయందు శుభకర్మలవిషయమైవజింపదగినకాలపరిమా
నముజేర్చుచున్నాడు॥ తా॥ సంవత్సరములలోనక్షయసంవత్సరంబునుప్రతి
సంవత్సరసంధికాలములయందు ౧౫ దినములు, మాసములసంధియందు ౫ ది
నంబులుదివసంధియందును, నక్షత్రసంధియందును యోగసంధియందునుసర్ధ
యామగాలంబు, కరణసంధియందు ౨ ఘడియలులగ్నసంధియందొకగడియ
యు, బ్రాతస్సాయంకాలములయందు మూడుగడియలు రాత్రియందునిశీధ
కాలముఇవి శుభకార్యంబులకయోగ్యంబులు, మఱియునీవిషయమైనవ్యాఖ్య
యందు దేశభేదములవలన దెలియజేసియున్న గ్రంథాంతరశ్లోకములయభిప్రాయము
గ్రాహ్యం॥

(౧౦౦) మూ॥ వృష్ట్యభిభ్రమణాభిఘోషపరిధింబ్రధేందుశ
 ణాన్వితావిద్యుచ్ఛాసహమప్రతిందరవిదిగ్ధామాదయఃకాలిజాః । దుర్యోగా
 బగవశ్చదుష్టశకునందుస్వప్నదుర్వీక్షణేదుర్వాక్యశ్రవణంచదుష్టమరుతోదుఃఖ
 ప్రదామంగళే॥ వ్యా॥అ॥ స్వల్పవోషాహహ॥ వృష్ట్యభేతి॥ వృషభిభ్రమ
 ణాభిఘోషపరిధిబ్రధేందువర్ణాన్విరాఃవృష్టిర్వషణం, అభిభ్రమణంమేఘా
 ధంబరః । అభిఘోషఃమేఘగజైతః । పరిధిస్సూర్యానంద్రమసోఃపరిమేషః॥ ని॥

పరివేషస్తునిధిరిత్యచరః॥ బ్రహ్మస్సద్భవం దుష్టాన్వితః చంద్రవచ్చక్లంకం స
హితభ్యర్థం ॥ ౩॥ భాసరంహాసరంబ్రహ్మపభాకరవిభాఽరణ్యమరః॥ కా
లచామమృతమతే । వామిత్యదంనుంహీషస్తుమారః॥ ప్రతీందంప్రచంద్రఃప్ర
లంకం ప్రసూన్యకృష్ణా మదయాశ్చ బహువాదర్యోగః॥ అన్యేధామకే
త్వావయం ద్దష్టమోఽః । ద్దష్టశకునం సర్పశశకాది ద్భునందుస్సవ్యం చ
ద్యుత్యం ద్దష్టమస్సవ్యం । దుర్విక్యశవణమమగళవాక్యశ్రవణదష్టమ
రుః మహామయవశ్యమగళే శుభకర్మణీగుఃఖప్రదాభవతీ॥ స్వేదోష
ములజెప్పుంబు ॥ తా॥ వర్షముమేఘాడలబరము॥ వేఘగిరిచం సూర్య
చంద్రులవేషము॥ సూర్యుడు॥ చంద్రునివలె రెల్లవన్నెగిరియుండటం॥ మరి
పుడు॥ గుర్రధనుస్సు॥ ప్రవీచంద్రుడు । మంచుల సూర్యుడు॥ గూమము॥ ధూ
మకేళపు॥ పెరుగ విమిదలగు ద్దష్టమోగంబులను దశ్యున॥ దుస్సవ
్యం । ద్దష్టమస్సవ్యం దుర్విక్యశ్రవణంబులను । శుభకర్మణీషయమైదు భ
వదంబు ।

S. 16544

*

(౧౦౦) మూ॥ ఋక్షోలాకశనిపాతనానిగురుభృగ్వనోన్యసప్తస్థి
తర్కిగ్నాపెనాచునుకటంకశృంగకాష్ట్యర్థప్రహారస్తతః । తోపగ్రహసౌమ్య
విద్ధిభవరాహ్మకాశ్యోధ్యౌష మోదధాఖ్యాఅపిపంగుకాణబధిరాఖ్యాంధా
ఖ్యుగ్నాదయః॥ వ్యాఅవ్యాపస్వల్పదోషానాహః॥ ఋక్షోలాక
శనిపాతంబు॥ ద్వంద్వంద్రాయమాః॥ పాతనశబ్దప్రత్యేకవభిసంబధ్యతే
నక్షత్రపాతనోలాకవేతనాశనిపాతనానీగురుభృగ్వనోన్యసప్తస్థితేగురు
శుక్రయోషరస్పరింసప్తచస్తాస్థిః॥ ధాహంయమకంటకగుళికార్థప్రహారాః
వారిజనితః॥ ప్రసిద్ధాంతాః॥ ప్రసిద్ధాండుపగ్రహస్సర్వతోభద్రచక్రోక్తాః॥ స్త్రా
ఖ్యగ్రహః । తేచనిస్తరభయాన్నేహలిఖ్యంతుసౌమ్యవిద్ధః॥ పంచశలాకోక్త
సౌమ్యగ్రహవేధః । ఖచరయోగంశూర్యాఖ్యలిధ్యాంశూన్యసప్తకరేధివారన
క్షత్రాణిచింతి । రద్ధాఖ్యాఅపిపద్ధ సంకరేధివారింక్షత్రాణి పంగుకాణబధి
రాధసప్తకానిగ్నదయశ్చ॥ అధిశబ్దేనతేధివారింక్షత్రాణిపైవివాహాదిషు
నయోగ్యాఖ్యాధ్యాహరః॥ అ॥ వాటికొన్నిస్వల్పదోషముల జెప్పుచున్నాడు॥
నక్షత్రములు । కొంతపులుపిడుగులిపిమొదలగునవియాకసమునుండిక్రిందబడుట
గురుశుక్రలూకరికొకరులిటనుండుట॥ దిగ్ధాహము॥ యవకంటకము॥ గుళిక॥ అ
ర్థప్రహారములత్తలు॥ ఉపగ్రహములు॥ శుభగ్రహవేధ॥ ఖచరయోగముశూన్య
తేధివారనక్షత్రములు॥ దిగ్ధాధివారింక్షత్రములు॥ పంగుకాణబధిరాధములసె
డిలక్షునిధివారింక్షత్రంబువివివిపరిధిలకయోగ్యంబులని తాత్పర్యము॥

*

(౧౦౧) మూ॥ ప్రోక్తావిస్తరభిత్తశ్చకతిచిన్యస్వల్పాశ్చదోషామయా

సంప్రాప్తకళింగవంగ మగధావంతికాశ్చరకే । గౌడద్రావిడసాల్యమ
 ధ్యాయకుమస్తే శ్చేషదేశేషుతే ॥ బాహ్లికాదిషుమంగ శే నిధనదా శ్చేషేతుదేశే
 ధ్యాయః॥ వ్యా॥ అ॥ అథస్వల్పదోషాశ్చాదేశవ్యవస్థామాహ॥ (౧౦౩) ము
 ద్యపిషేక్తాతిక్తాః దోషాః బహవస్సంతితథాప విస్తరభేతిదః విస్తరభయాత్
 కిందిదేశస్వల్పదోషాః మయాప్రోక్తాధితాః తేషస్వల్పదోషా అపసారా
 ప్రాంగళింగవంగ మగధావంతికాశ్చర గౌడద్రావిడసాల్య వధ్యయకుమస్తే
 శ్చేషబాహ్లికాదిషుదేశేషు ఏతేషుదేశేష్వేనిధనదాః శేషే దేశేషుమంగ
 శేషుభక్తగణిసుభా॥ అ॥ స్వల్పదోషములకు దేశవ్యవస్థను జేయువాడు॥
 తా॥ ఈచేష్టబడినదోషములుగాక యనేకస్వల్పదోషములుగలవైననుగ్రంథ
 విస్తరభయముచేతసంగ్రహముగ జేపుబడినవియైనస్వల్పదోషములనుసౌవా
 ప్రాంగళింగవంగ మగధావంతికాశ్చర గౌడద్రావిడసాల్య వధ్యయకుమస్తే
 చ్చబాహ్లికాదిదేశములకుదక్కదక్కినదేశములయందుబసలేమా *

(౧౦౩) ము॥ సోప్సోచ్ఛస్థా గతోవివాహసమయే మూర్తి స్థి
 స్వత్తేత్రే నవసంస్థితచ్చ బలవాక్ మిత్రత్రేత్రాయస్థోపిహ । ద్యుత్యోగ్య చాప్య
 జ్యోతేద్రమితరత్రేంద్ర ప్రకోస్థిసస్సామ్యో వాగురురేవవాసు రిగుర్హం
 త్యోదోషాన్బుదం॥ వ్యా॥ అ॥ స్థోకవ్యయస్వల్పదోషాపచాదయాహస్వచ్ఛే
 అ॥ సౌమ్యబుధోవాగురుర్వా అసురగురుశుక్రోవావివాహసమయే వివాహాల
 గ్నకాలేసోప్సోచ్ఛస్థానగతోవా । పూర్వోక్తమూలప్రకోస్థిశోవామిత్రత్రాయ
 స్థోమిత్రత్రేత్రనతోవా । బలవాక్ బలయుక్తస్సృజ్యత్వేన్ద్ర స్థితోవాయదికించ
 ద్యుత్యాఖ్యంసప్తమంకేంద్రం । విస్తరభయేనపూర్వోక్తబామిత్రదోషాక్రా
 త్తజ్యోది భావః । ఇతరత్రేంద్ర ప్రకోస్థితోయ । దోషాన్బుదంఅన్బుదనం
 వ్యాకదోషాక్ హింత్వే ఏవకావేనసంశయభ్యుద్ధోలభ్యతే॥ (౧౦౪) స్థోక
 ములచేష్టల్పదోషభాగమును జేయుచున్నాడు॥ తా॥ బుధగురుశుక్రలలానా
 ములవాహనములు బుధసోప్సోచ్ఛమూలప్రకోశ । మిత్రత్రేత్ర । స్వత్తేత్రముల
 యుక్తములగ్నమందైనను ర-గ-౧౦, ఈస్థానములయందైననుండిదేనియ
 బ్ధ్యసంఖ్యాకంబులగుదోషములబోగొట్టుననుటకు సందియంబులేదని తాత్ప॥

(౧౦౪) ము॥ క్రూరష్టవ్యభవత్రిగోయవిబలిహం త్యాశుదోషాయు
 తలగ్నేశశ్చబలీనుథోక్తగృహ గోలగ్నంచపంచేష్టికమ్ । రాత్రావేపనిశాక
 రోయదిబలీచైకాదశస్థోపివాలగ్న కాదశ గోరవిస్తుసకలాన్దోషాన్గహం
 తిస్ఫుటమ్॥ వ్యా॥ క్రూరఇతి॥ బలీఉచ్చాదిత్రేత్రగతః క్రూరస్సూర్యంగారకశ
 నీనామన్యతమః । షష్టభవత్రిగఃలగ్నాత్ షష్టేఏకాదశేతృతీయేవాస్థితోయది
 అశుశీఘ్రమేవదోషాయుతందోషాణామయుతదశసహస్రదోషానిత్యర్థఃపః॥

తివినాశయతి । లగ్నేశశ్చవివాహాలగ్నాధిపఃబలిసకాయథోక్తగృహగఃకేంద్రే
 త్రికోణవికాదశేవాస్థితోయతి । సోషిదోషాయుతంసహంతాపంచేష్టికగుణయు
 క్తంలగ్నంబహుర్వచత్ । బలీశశ్చకరశ్చంద్రపకాదశస్థితోయతి । రాత్రావేవ
 రాత్రింగతలగ్నాయుతదోషాస్సహంతా । ఏవకారణనావాభాగలగ్నగతదో
 షానిత్యర్థస్త్వీకార్యఃరవిస్తుబైకాదశగోయతి । సకలాకదోషాక । స్ఫుటం
 యథాంతథాహంతా । తుశబ్ధాదివాభాగగతదోషానికృత్యన్యస్థేదాథకం
 ద్యోతయతి ॥ ని ॥ తుస్యాశ్చేదైవధారణజ్యేష్ఠమరిః సూర్య్యవాభాగఏవబ
 లసత్వాదితీతత్త్వం ॥ నక్తంబలభౌషకకౌక్కుమందాగుర్వరికశక్రకాదివి
 శక్తయశ్చేతి శ్రీవతికారవచనప్రామాణ్యే ॥ తా ॥ బలయుక్తమగువాషగ్ర
 హముక, ౬, ౧౦, ఈస్థానములయందున్నను, బలవత్తుడైనలగ్నాదికలగ్న
 ముననున్నను ౪, ౫, ౧౦, ౧౧, ఈస్థానములయందున్ననులగ్నమునకేష్టిక
 లయుక్తమైయున్నను । పదివేలదోషములనాశమనొందును ౧౨ లగ్నముల
 యుక్తుడగుచంద్రుడురాత్రిలగ్నమనొందియున్న బదివేలదోషములను లగ్నైక
 కాదశగతుండగుసూర్యుడు పగలలగ్నమనొందియున్నకేదోషములనుమా
 తంబులుగావించునని తాత్పర్యము ॥

*

(౧౦౫) మూ ॥ ఉత్పాదకమైవశతీషహదోషాకవిస్మయేత
 రాకస్వల్పకదోషగణాకగుణాశ్చగణితస్మిన్చేతస్తాత్స్ఫుటం । ల
 గ్నంబుత్రగుణాధికంచకవైర్ద్రాశ్చ సదోషాధికబ్రహ్మవాపరిహితమ
 త్రైకలాకదోషాకసవర్ధోనహి ॥ వ్యా ॥ అ ॥ దోషప్రసక్తాః ముపసంహరతి ॥
 ఉత్పాదకమైవ ॥ ఏకవింశతిషహదోషాకవిస్మయేతరాకవిహదోషాతిరి
 క్తాక । స్వల్పకదోషగణాకదోషసంఘాకగుణాశ్చగణితాశ్చస్తాత్ ॥
 జ్యోతిశ్చస్తాత్ ॥ స్ఫుటంబుచ్చేత్య ॥ యత్రయస్మిన్లగ్నం గుణాధికదృశ్యతే
 త్త్వం ॥ ఉత్పాదకమైవ । సకవైర్విద్యద్భిగ్రహభ్యాం దోషాధికంలగ్నంతున
 గ్రహభ్యాం అపస్వల్ప దోషముక్తంలగ్నంగ్రహమిన్ద్యోథోలభ్యతేస్వదో
 షైశ్చముక్తంలగ్నంవ్యగ్యమిత్యహ ॥ అత్రేవహాహేదలగ్నం । సకలాకదో
 షాకాధికానల్పానపిదోషాక పరిహర్తుంబ్రహ్మవాసవర్ధోన హిమతిమను
 ష్యాఇతిభాషా ॥ అ ॥ దోషప్రసంతమునుపసంహరిముచేయుచున్నాడు ॥ తా ॥
 ఏకవింశతిషహదోషములుగాక తక్కినస్వల్పదోషములనునుగుణములనుజ్యో
 తిశ్చోస్త్రమువలననిర్ణయించి యేలగ్నంబున దోషములకంటే గుణములధిక
 ముగనుండునోయాలగ్నమును నివాహాదిశుభకార్యములవిషయమై గ్రహింప
 వలయుగాక యధికదోషములుగల లగ్నమునుగ్రహింపవలదు । స్వేదోష
 ములైకలియకయుండెడి లగ్నమునునిర్ణయించుట బ్రహ్మకైవశశంబుగాదు

గావనస్వల్పగోషము క్తంగములగువ్యామని తాత్పర్యము॥

✽

(౧౦౧) మూ॥ నాడీరాశితదీశయోనివనితాదీర్ఘగణశ్చత్రషడ్వర్గా
ముఖ్యతరావివాహసమయే శేషాస్తుచుధ్యాస్తతః । మాహేంద్రగణితాయ
వశ్యదినసావణోఽడుషడ్ధాండజాంజ్యోగినిలింగఘాతశశియుగ్లోత్రాహ్వా
యావింశతిః॥ వ్యా॥ అ॥ అభిషేకతీర్థవిచారమాహ॥ నాడీతి॥ నాడీరాశితదీశ
యోనివనితాదీర్ఘనాడీకూటరాశివర్గతదీశగ్రహమైత్రవర్గం । యోనియో
నివర్గం । వనిదీర్ఘస్త్రీదీర్ఘవర్గం । గణశ్చగణవర్గశ్చేత్యేతేషడ్వర్గాః । వివా
హసమయేముఖ్యతరాః అభ్యంతముఖ్యాతతశ్చషాశ్చత్రషవర్గాః । షధ్యా
అనుత్తమాభిత్యభః॥ మాహేంద్రమహేంద్రవగగణితః॥ ఆయః॥ వశ్యః॥ దిన
ః॥ దినసూతశ్చతతథోక్తాః॥ వణోఽజాతికూటః॥ డుషడ్ధవేధాకూటః॥ అండ
జః॥ పక్షికూటః॥ రజ్జుః॥ రజ్జుకూటః॥ యోగినిలింగఘాతశశియుగ్లోత్రాహ్వా
యానియోగినీగణః॥ లింగవగణః॥ ఘాతవగణః॥ చంద్రయోగవగణః॥ గోత్రవగణః॥
ఇతిఆహ్వానమేషాంతేతథోక్తాః॥ సర్వేషుభిత్వావింశతివ్యగణః॥ కూటభవం
తి॥ అ॥ వింశతివగణనామములదేబువుచున్నాడు॥ తా॥ నాడీకూటమురాశివర్గుచు
గ్రహమైత్రమోనిస్త్రీదీర్ఘవర్గుచును గణకూటమునుమిగులముఖ్యములుమా
హేంద్రగణితవర్గులముర్వర్గులవశ్యవగువులునుదినజాతివేధాపక్షిరజ్జుకూ
టములునుయోగినిలింగఘాతములుచంద్రయోగకూటముగోత్రవగునింక
ను॥ షధ్యసంబులన్నియుంజేరి ౨౦వగువులు॥

✽

(౧౦౨) మూ॥ యాతస్యాస్తుకరగ్రహేయది చతుస్త్రిద్య్వంశోధి
ష్ట్యోజితాదనర్థాత్తిగ్రహవహ్నిభోద్యుచితశ్చేద్యవేంద్రభాష్యచను । నాడీప
ర్వసుతతరగ్రహాచ్యగణవాభిర్వగళిస్తాను భానాడీశుద్ధిరిహావ భాగ్యజనని
మాంకల్యసూత్రంతుసా॥ వ్యా॥ అ॥ అథచతుర్భింగ్లోక్తేప్రథమోద్దిష్టనాడీ
కూటమాహ॥ యేతి॥ యానాడీవతుస్త్రిద్య్వంశిస్త్రిద్యోజితా । చతుష్పాత్తిగ్ర
హాద్విపాన్నక్షత్రేషుజనితేత్యంభుగ్రబ్ధ్యప్రత్యేకమన్వయః । త్రిపాన్నక్ష
త్రాటికృత్తికాపునర్వసూత్రఫల్గునీవిశాఖోత్తరషాధాపూర్వాభాద్రా
భ్యశిషట్ । ద్విపాన్నత్రాణిచమృగశీర్షచిత్రాధఃష్టాఖ్యాసిత్రీణి శేషా
భ్యష్టావశచతుష్పాన్నత్రాణిచతుష్పాన్నక్షత్రాణాం దనర్థాత్ । అస్మిన్
ప్రభృతి । త్రిష్టంగుళీపర్వసు । త్రిపాన్నక్షత్రాణాం వహ్నిభాత్కృత్తికాన
క్షత్రమారభ్యచతుర్షంగుళిపర్వసుద్విపాన్నక్షత్రాణాం ఇందుభాత్ మృగ
శిషన్క్షత్రాత్ప్రభృతి పంచసులగుప్తప్రభృతిరాడీపర్వసులగుళిపర్వసు । ఏ
వక్రమాత్ ఉక్తక్రమాత్ యాగణనాక్రియనేసాగణనా । వర్గనక్షత్రస్థానీయాం
గుళిభిర్నాంగుళిస్తానుది । శుభాశుభదాగ్నియంనాడీశుద్ధిశ్చనైహాసానజన్మని

(౧౧) కాలావృతే - సవ్యాఖ్యానే - వృత్తీయవిందుః ౮౧

భాగ్యజనసౌభాగ్యవర్ధిని-కించ-తస్యాస్తుప్రీయఃకరగ్రహేవివాహే-మాంగ
 ల్యసూత్రంషంగళసూత్రవచ్చభదాభవంత|| అ|| నాలుగుశ్లోకములచేనాడీకూ
 టమునుజెప్పుచున్నాడు|| తా|| చతుష్పాదనక్షత్రములయందుబుట్టినస్త్రీకి అశ్వ
 న్యాదిగమూడువ్రేళ్లయందును-కృపునడుత్తరవి-ఉపాఘాభాఈత్రపాన్నక్షత్ర
 ములయందుబుట్టినస్త్రీకి కృత్తిక మొదలునాలుగువ్రేళ్లయందున్నచిభిఈ
 ద్విపాన్నక్షత్రములయందు బుట్టినస్త్రీకి మృగశిరమొదలైనవ్రేళ్లయందున్నతే
 కింప గాగన్నియజన్మనక్షత్రమువరునిజన్మనక్షత్రమున్నవేలియందులేక మఱి
 యొకవ్రేలియందున్న శుభకరంబగుటయుగాక స్త్రీకిమంగళసూత్రముంబోలే
 మికి-లసౌభాగ్యప్రదంబగుననుట||

*

(౧౦౮) మూ|| ప్రాణిత్రయ్యధవసభాదిగణయే ద్భావిక్రమాద్వ్యతర
 మాద్దంపత్యోగపిజన్మభేశుభఫలేభిర్నాంగుళిస్తేయది! పాశ్చైవ్యకాంగుళిసంస్థి
 తంయదితదాహం త్యేకధిష్ణ్యద్వయం శుభాంగుళిసంస్థితం యదిపతంహం
 త్యేకపాణిగ్రహే|| వ్యా|| అ|| ఐతేనాడీకూటమాహ|| ప్రాణిత్రాణిత్రాణిత్రాణి
 నక్షత్రాణిదసభాత్ వ్యతరమాచ్ఛగణయేత్ |దంపత్యోజన్మనక్షత్రేభిన్నాం
 గుళిస్తేయదితదాశుభఫలప్రదేత్యరః|ధిష్ణ్యద్వయందపత్యోజన్మనక్షత్రద్వయం
 పాశ్చైవ్యకాంగుళిసంస్థితం పార్శ్వయోరేకాంగుళ్యాంసంస్థితం యదితదా
 పాణిగ్రహేపవధూంతత్ | ధిష్ణ్యద్వయంమధ్యాంగుళిసంస్థితంయదితదాప
 తింవరంహంతి|| అ|| నాడీకూటమునుఱియొకవిధంబున జెప్పుచున్నాడు|| తా|| అశ్వ
 ని మొదలుమూడేసినక్షత్రములు మూడువ్రేళ్లయందుగ్రమవ్యతరమములచేగ
 ణనచేయి గావధూవరులనక్షత్రములొకవ్రేలియందుండక వేరువడియున్నశుభక
 రంబులగుననియు మురువరునక్షత్రములు ఒకవ్రేలియందున్నమికి-లియాపతర
 రంబగుననియు ముఖ్యభిప్రాయము||

*

(౧౦౯) మూ|| పర్యామైస్త్రీతయ్యదివ్యవహేవం స్త్రీభంచకుస్త్వ
 యంపాశ్చైవ్యకాంగుళిసంస్థితంయదితదాతద్రాశికూటేశుభేనద్రజ్ఞావరయో
 ర్నియోగసమయేప్యేకాధిపత్యేద్వయోర్నై దేకేచిదైకనాడిజనోపస్తునే
 త్యాచిరేవ్యా|| అ|| పాశ్చైవ్యకాంగుళిదోషాపనాదమాహ|| పర్యామైతి! స్త్రీ
 భంస్త్రీజన్మన్మంభంభంజన్మన్మంచేతిద్వయంపదూవరజన్మనక్షత్రద్వయం
 త్రితయైపర్యామైఃప్రిభిరావృత్తిభిఃస్యహితమంతరితంసత్ | పాశ్చైవ్యకాంగుళి
 సంస్థితంవా|అథనాతదావివాహసమయే|తద్రాశికూటేదంపత్యోగరాశికూటే
 శుభేనాయదిఅథవానియోగసమయేవివాహకాలేవరాచవరశ్చవరౌ*ప్రమాం
 స్త్రీచేత్యేకశేషః|తయోర్నద్రజ్ఞాన్మకూటేశుభేనాయదీత్యర్థద్వయోదంపతి

జన్మరాశ్యోరేకాధిపత్యేద్వయోరేక ఏవాధిపతిశ్చేదిత్యర్థః। అథవాద్వయోరైశ్చ
త్రేందపతిరాశ్యధిపత్యోర్నిత త్వేచయదితదా ఏక నాడిజనితదోష ఏకాంగుళీజ
న్యదోషః। నా స్తితి కేచిదార్యాఃశాచిరేజగుః। వచేర్లిట్॥అ॥దంపతులజన్మనక్షత్ర
ములాకప్రేలికివచ్చిననుదోషములేకయు నైడివిధమును జెప్పచున్నాడు॥ అ॥పూ
ర్వశ్లోకమున జెప్పబడినక్రమంబున దంపతులజన్మనక్షత్రముల అగ్నినిమొదలుము
మ్మారుగణన చేయునపుడొక ప్రేలినిబొందకయుండియాపిమ్మటనొక ప్రేలినిబొం
దియున్నను। దంపతుల రాశికూటంజ్ఞుకూటములు శుభకరములైయున్నను। ఉభ
యులజన్మరాసులకొక గ్రహమిదిపలయైయున్నను। జన్మరాశ్యధిపతుల పరస్పర
మిత్రత్వముగలవారైయున్నట్టి సమయమున నేకాంగుళిస్థితనక్షత్రదోషము పని
లేదనికొందఱియభిప్రాయము॥

✽

(౧౧౦) మూ॥ ఇంద్రాగ్నివసుమిత్రపూషసవితృసావితృశివాజైకపా
శ్చేష్టేష్టేవాప్తసుదంపతీజనన భేద్యేష్టేకధిష్ట్యేశుభే । అంత్యోపాంత్యవిధివి
ద్విదైవగిరిశశ్రీశార్యవిత్తేషు వానానాపాదజయోర్య ఘేందువరుణబ్రహ్మధాన్య
సారేషువా॥ వ్యా॥ అ॥నాడికూటము క్త్వదానీమవస్థా భేదేనలభ్యంగమాహ॥
ఇంద్రాగ్నిఇతి॥ ఇంద్రాగ్నివసుమిత్ర పూషసవితృసావితృ శివాజైకపాదవిశా
ఖాధనిష్ఠానూరాధారేవతీ హస్తస్వాత్యార్ద్రా పూర్వాభాద్రాః ఏతేశుభే
షు। అప్తసునక్షత్రేషువా। ఏక నాడిదోషోనాస్తి। అథవా। ఏతేష్వప్త స్వేవనక్ష
త్రేషుద్వేదంపతీజనన భేదంపతీజన్మనక్షత్రే । ఏకధిష్ట్యేసమానపాదగతేవా
శుభేశుభకరేభవతః కుతస్తల్లభ్యతేఇతిచేత్ । నానాపాదజయోరిత్యుత్తరా
ధేవత్యమాణత్వాత్ అత్రేదంపతిభాతిధఃష్ఠానూరాధే మధ్యాంగుళిస్థితేఅపి
శుభేఅన్యానిపాశ్చైవకాంగుళి సంస్థితానిశుభానీతికించ అంత్యోపాంత్యవిధి
ద్విదైవగిరిశశ్రీశార్యపిత్రేషు రేవత్యుత్తరాభాద్రాదరోహిణీ విశాఖార్ద్రాశ్రవ
ణపుష్యమఖాసు । యమేందువరుణబ్రహ్మధాన్యసారేషుభరణీమృగశీర్ష శతభిష
గ్నుస్తపూర్వాషాఢాశ్లేషాసుపట్నుచ । నానాపాదయోఃభిన్నపాదసంభూత
యోర్వా। ఏక నాడిదోషోనాస్తిఉత్తరాభాద్రాపుష్యభరణీమృగశీర్ష పూర్వా
షాఢాపంచకమధ్యనాడి స్థితమపిభిన్నపాదగతంచేచ్ఛుభావహం । అన్యాని
నవపార్శ్వస్థితానిభిన్నపాదగతానిశుభాని । ఉక్తాతిరిక్తాశ్వినీపునర్వసూపూ
ర్వఫల్గున్యూత్తరఫల్గునీచిత్రాజ్యేష్టా మూలూత్తరాషాఢానామధ్యమధ్యేషిక।
నాడిస్థితేచిత్రాఫల్గున్యో అన్యానిపార్శ్వస్థితానిచ । సర్వదానింద్యానిఅత్ర
రేవతీవిశాఖాద్రాహస్తానాంపునర్గ్రహణం భిన్నపాదవివక్షార్థం॥ అ॥ ఏ
కాంగుళిస్థితనక్షత్రజన్యదోషమునకు విధ్యంతరముచేతబరిహారమును చెప్పచు

న్నాడు॥ తా॥ దంపతులు-ధ-అనూ-స్వా-పూభా ఈనక్షత్రములయందుండెనను ఈ
నక్షత్రములలోనొకనక్షత్రంబున నొకపాదమునందైనను- ఉభా- రో- శ్ర- పు
ష్క-మ-భ-మృశ-పూ-మో-అ-శ్లే ఈనక్షత్రములభిన్నపాదములయందైనను॥ రే॥
వి॥ అర్ధ ౧॥ హ॥ యీనక్షత్రములయందైనను॥ యీనక్షత్రములభిన్నసమానపాద
ములయందైననుజన్మి-చియుండి రేనియేకాంగభిస్థితనక్షత్రదోషములేదు॥

(౧౦౦) మూ॥ శ్లేయాన్యః ఘ్రిచతష్టయానిసకలాన్యతౌణిదస్రాదితో
వ్యేకైకస్యనవాంఘ్రికఽప్రతిగృహశ్లేయంచమేషాదీతః॥ రాశ్యంతంగణయేద్వ
రస్యతుసదాస్త్రీజన్మరాశ్యాదితః॥ బ్రొక్తాదోషనిరూపణేప్రథమతోవేషాదిరా
శీశ్వరాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథత్రిభిః శ్లోకైః రాశీకూటమాహ॥ శ్లేయాసీతపస్తాదితః అ
శ్విన్యాదీనిసకలానియుతౌణి॥ అఘ్రిచతష్టయానిపాదచతష్టయయుక్తాస్తే
యానిని॥ పాదఃపదంఘ్రిశ్చరణోఽస్త్రీయామిత్యమరః॥ మేషాదితఃమేషాదిచ్వా
దిశరాశీనామేకైకస్యరాశేః॥ ప్రతిగృహంనవాంఘ్రికంనవపాదాశ్మకంజేయం
జ్ఞాతవ్యంతత్రసదాసర్వదాస్త్రీజన్మరాశ్యాదితః॥ వధూరాశిమారభ్యవరస్యరా
శ్యంతంగణయేత్ దోషనిరూపణేఏకవింశతిమహాదోషనిరూపణసమయేప్రథ
మతపన॥ మేషాదిరాశీశ్వరాఃప్రోక్తాఃభౌమశ్శుక్రఇత్యాదినాఉక్తాః॥ కిమథామేత
న్నీరూప్యతఇతచేత్॥ వత్సమాణశ్లోకేమిత్రత్వేగ్రహయోరిమావితిరాశ్యధిపతి
త్వస్యాకాంక్షితత్వాత్॥ అ॥ మూడుశ్లోకములచేతరాశీకూటమునుజెప్పచున్నా
డు॥ తా॥ ఒక్కొక్కనక్షత్రమునకు॥ నాలుగుపాదములుఅట్టిపాదములతోంమిది
చేరిననొకరాశియగును॥ రాశీకూటాదివిచారముజేయునపుడుకన్నియజన్మరా
శిమొదలువరునిజన్మరాశివరకులెక్కింపవలయుననితాత్పర్యము॥ *

(౧౦౧) మూ॥ చంపత్యోస్సమసప్తమాచసుతదౌతావేకగాశిస్తయో
ర్ముఖ్యతౌత్రిభవచతర్థదశమాదత్వ్యశ్యయోవాశుభా॥ ఉద్వాహేనవపంచ
మాత్వశుభదౌతద్వ్యత్యయావాశుభామిత్రత్వేగ్రహయోరిమావపిశుభావేకా
ధిపత్యేసివా॥ వ్యా॥ అ॥ గణనాయాఃఫలమాహ॥ దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోఃజాయా
చపతిశ్చదంపతీతయోర్వధూకరయోఃరాశి॥ సమసప్తమాచేతిసుతదౌపుత్రప్ర
దౌ॥ స్త్రీ॥ రాశిమారభ్యపురుషరాశిపర్యంతంగణనాయాం క్రియమాణాయాం
రాసీనాంసప్తసంఖ్యాచేత్సమసప్తకంభవతి॥ తయోర్దంపత్యోఃరాశీకరాశిశ్చే
రావపిశుభ్యాఉత్తమాకిలచత్రిభవస్త్రీ॥ రాశిమారభ్యపురుషరాశిపర్యంతం
పునఃపురుషరాశిమారభ్యస్త్రీ॥ రాశిపర్యంతంచగణనాయాంసత్యాంత్యతీయై
కాదశౌ॥ తద్వత్చతర్థదశమాచతద్వ్యశ్యయాతావేకాదశమచతుర్థాచేత్
శుభాఅన్యధాఅశుభాఉద్వాహమయేనపంచమాతులశుభా॥ తద్వ్యత్యయాపం

చమనపమాచేత్ శుభాగ్రహయోర్వధూవరరాశ్యధిపత్యోమిత్వేనతివాది
కాధిపత్యేనతివాదిభయోజన్మరాశ్యోపకపవాధిపతిశ్చేత్ ద్విమావపివన
పంచమా పిసభా || అ || కన్యజన్మరాశిమొదలుగణనచేసినందునగలిగెడి ఫల
మునుజెప్పుచున్నాము || అ || కన్యజన్మరాశిమొదలువరజన్మరాశివరకు గణన
చేయఁ గావలసజన్మరాశి | ౭వది మైయున్నబుత్రప్రదబగును | దంపతుల
జన్మరాసు లొకట మైయున్న నుత్తమంబగును | స్త్రీజన్మరాశికి పురుషజ
న్మరాశికి | ౩ | ౪ | ౫ | ౧౦ | ౧౧ | ఈసంఖ్యగలదైయున్ననుపు
రుషరాశికి స్త్రీరాశికి | ౭ | ౪ | ౯ | ౧౦ | ౧౧ | ఈసంఖ్యగలదైయున్నను | శు
భకరంబగునుదంపతులజన్మరాశ్యధిపులుపరస్పరమిత్రశ్వముగలవారైయున్న
ను | దంపతిజన్మరాసులకుఁ గ్రహాధిపతిమైయున్ననపుడు | స్త్రీజన్మరాశికి
౯వదిమైయున్నపురుషరాశియు పురుషరాశికి౫వదిమైయున్నస్త్రీరాశియు |
శుభకరంబగునుఉత్తమోర్తికంబుగనున్ననడుముననశుభకరంబగుననుట ||

(౧౧౩) మూ || స్యాద్ద్విద్వాదశతర్తిదశికలహదష్టప్రోష్టవస్తుత్రమా
త్యన్వత్రాపిసమాలయాదిరథవాదీద్వాదశోశ్యత్తమః | దంపత్యోష్టవమాల
యాదిరథవాషష్టోష్టచశ్శోభనోవగా యద్యవశేశుభాస్తద్వ్యశ్యయాషధ్య
మా || వ్యా || స్యాదితి | ద్విద్వాదశశతతిదశ్యధాకరదవాదశద్వికత శుభమి
త్యర్థాల్లభ్యతేషష్టోష్టవస్తుకలహదః దంపత్యోకలహప్రదః | అష్టమషష్టాతుశు
భాస్వత్రాపత్యే సమాలయాదిస్సమరాశిరాదిర్యన్వనడత్తమః | అథవాద్విద్వాద
శోపిసమాలయాదిర్యదహభిఅనేన స్త్రీరాశిసమరాశిశ్చేచ్ఛభిషష్టోష్టవస్తు
విషమాలయాదిశ్చేద్దంపత్యోశోభనవగా శుభషడ్వర్గాయదశభాః | అశభా
శ్చేదశుభాః | తద్వ్యశ్యయాతేయోద్విద్వాదశషష్టాష్టయోవ్యశ్యయామధ్యమ
ఫలదావను త్రమావితియావత్ || అ || స్త్రీజన్మరాశిమొదలుపురుషరాశివరకు
గణనజేయగా స్త్రీరాశికిపురుషరాశి ౨వదిగా నుండుపురుషరాశి ౧౨వదిగా
నున్నదుఃఖకరంబులగుబురషరాశి ౬వదిగానుండి స్త్రీరాశి ౮వదిగానున్నగల
హకరంబగుబురషరాశి ౧౨వదిగానైన ౬వదిగానైననుండి స్త్రీరాశి ౨వదిగానైన
౮వదిగానైననున్న మధ్యమంబైయుండునిదియునుం గాక స్త్రీరాశివృషభాది
సమరాసులలోనొకటిగనుండెనేనియపుడు ౨వదిగానున్నపురుషరాశియు ౧౧
వదిగానున్న స్త్రీరాశియు శుభకరంబగును | స్త్రీరాశిమేషాదివిషమరాసుల
లోనొకటిగనున్నపుడు ౬వదిగానున్నపురుషరాశియు ౮వదిగానున్న స్త్రీరాశి
యు శుభకరంబగును షడ్వర్గులు శుభసంబంధులైయున్న శుభకరంబులై
యున్నశుభకరంబులగును ||

(౧౦౪) మూ॥ సూర్యావ్యర్థకు జేదవత్ససుహృదశ్శత్రూసితాః
 విధోస్సుస్యోస్సుహృదోనశత్రురవసిష్టత్రస్యమిత్రాణితే॥ అరూ॥ శ్యేంద్రం
 దుశ్శోస్యహృత్తేజస్వరూశుక్రాహితౌ చంద్రోరిస్సుహృదోగురుకుజశశే
 బ్రధాన్స్యోన్మోంఘావ్యా॥ అధద్వాభ్యాంగగ్రహమిత్రత్వమాహ॥ సూర్యశ్యే
 తా॥ సూర్యస్య ర్యకుబిందుః॥ గుర్వంగరకచంగ్రాః, సుహృదమిత్రాణి, సితా
 రూ॥ సితఘ్నక్ర, అరూ॥ శనైశ్చరణితౌశత్రూ, అవశిష్టోబుధఃసమగ్రపారిశేషా
 పవగంతవ్యం॥ ధోశ్చంద్రస్యసూరజ్ఞౌసూర్యాబధౌ, నశత్రుః, అస్యశత్రుఃకో
 పినాస్తి, కుజగురుశుక్రశనైశ్చరాస్సమభ్యుధః, అవశిష్టత్రస్యగారకస్య
 తేప్రసిద్ధా॥ అరూ॥ శ్యేంద్రం॥ సూర్యగురుచంద్రాః మిత్రాణి॥ ఇంద్రజిబుధఅహీ
 తక్ష్మశేత్రుర్యస్యధః॥ శశకుక్రాసమా, జ్ఞస్యబుధస్యఅరూశుక్రాహితౌ- సుహృ
 దౌ, చంద్రస్తుంబశత్రుఃకుజకశ్చబ్రధాన్, అంగరకశశసూర్యాసుహృదః, సిత
 జ్ఞౌశుక్రబుధౌరిపూశత్రూశశస్సమ॥

*

(౧౦౫) మూ॥ సౌమశీర సుహృదౌభృగోశ్శశిఃపీతతూర్భృగజ్ఞౌహి
 తౌమరదస్యారవిదవశ్చరణవోనక్రాంతమాస్మశ్యమాః॥ దంపత్యోర్భృజస్సు
 రాశ్యధిపయోరేకధిపత్యేశుభోమైత్రేవాస్తవయోస్సమస్తవహితయోర్నర్గ
 స్తయోస్సృష్ట్యకృత్॥ ప్యా॥ సౌవ్యేతి॥ భృగోశ్శుక్రస్యసౌమ్యాశీరబుధశః॥ సు
 హృదౌశశిరవీచంద్రసూర్యోశత్రూ ఇతరోకుజగురురూసమావిత్కర్థాల్లభ్యతే
 ఏవంసర్వత్రవోధ్యంమదస్యశనైశ్చరస్యభృగజ్ఞౌ శుక్రబుధౌహితౌసుహృదౌ,
 ఆరరవీందవఅరూంగారకః, రవిండు, సూర్యచంద్రమసౌవత్రయః॥ రిపవశ్శ
 త్రవః, అనుక్రాండుక్రాంతిక్రాంతిమాస్మశ్యమాస్సమాఇత్యర్థః॥ యథాసూర్యస్య
 ఆర్యకుజేందవస్సుహృదశుక్రశశిశత్రూఇత్యేతేదక్రాన్త్యోబుధః॥ అనుక్రగఃస
 మవసమస్తేసౌమపీత్రమాత్సవత్స॥ మగంతవ్యమిత్యాశయః॥ గ్రహమిత్రతా
 యాప్రయోజనసూహా॥ దంపత్యోర్భృజస్సు రాశ్యధిపయోమైత్రేమి
 త్రస్యేనతవీకాథవశ్యేవాంబుశుభః॥ సమయోదంపరాశ్యధిపత్యోః, సమయో
 స్సతోఃసమస్సంభవదఇత్యర్థః, అహితయోస్తయోరేవశత్రోస్సతోః॥ యో
 దంపత్యోర్నర్గః॥ రాశివగః॥ మృత్యుకృత్, అత్రకించ్చిఖ్యేభ్యమిచశత్రమిత్ర
 త్వేనైసగికే, తాతారలికశత్రుమిత్రత్వేతు, గ్రహస్యతతారలేవ్యతీయతృతీ
 యచతుర్థకదశమైకాదశద్వాదశేషస్థితౌమిత్రః, ప్రథమపంచమషష్ఠసప్తమష్ట
 మచవమేషస్థితస్యమృగవశానేతాతారలికత్రమిత్రత్వేతథాచ, నైసగిక
 మిత్రంతాతారలికమిత్రంయదిఅధిమిత్రంభవతి, నైసగికశత్రుస్తాతారలికశ
 త్రుశ్చేదధిశత్రుభావశ్చనైసగికమిత్రంతాతారలికశత్రుశ్చేత్సమృభావశ్చనై

హీషంగోవ్యాఘ్రమోత్వాఘచ॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాం యోనికూటమా
హ॥ ధా॥ నామి॥ వ్యాఘ్రావితిచ॥ ద్ద్రవరుణావశ్వసీశతభిషజౌ॥ అశ్వేతురగా
యమాంత్యోధరణీరేవత్యో । గజౌపుష్యాగ్నిపుష్యకృత్తికే । సదజౌచ్ఛాగౌ
విధివిధూరోహణమ్మగశీరేఅహీసర్పములేశ్వరౌమూమూలాద్దే ॥ శ్వానౌ
శునకౌ॥ ఉరగాదితి॥ అ॥ శేషాపునర్వసు॥ మాజా॥ శౌ॥ పితృభగౌమఘానపూర్వ
ఫల్గున్యోఆఘామూషకౌ॥ అర్యమాహీర్భుధ్యో । ఉత్తరఫల్గున్యత్తరాభా
త్రైపశూగాకౌ॥ మరుదరగభేస్వాతీహస్తామహిషే । ఇంద్రాగ్నిచిత్రాభ్య
భావిశాఖచిత్రానక్షత్రేవ్యాఘ్రాశార్దూతౌ । శత్రభమైత్రఫేతు॥ శ్వేతానూ
రాధేతు॥ హరితౌవృగౌ, తోయాచ్యుతౌ, పూవా॥ షాధౌశ్రవణేమరగబౌక
పీ, అజపాద్వసు॥ పూవా॥ భాద్రాధనిష్టే, సింహాఖ్యా, విశ్వాభిజిత్సేఉత్తరా
షాధాభిజన్మక్షత్రేఫణిరిపూఫణీనాం సపా॥ ణాంరిపూశత్రూజభూక్రమా
దుక్తక్రమాత్, బోధ్యః॥ తేషాంవైరయోనిమాహ॥ శ్వేణ్యణమితశ్వేణ్యణంశ్వాకు
నకఏణంకృష్ణమ్మగః, తయోస్సమాహరిః, శ్వేణ్యణంయేషాంచవిరోధశ్శాశ్వతక
ఇత్యేకవద్భానవస్సవత్రనపుంసకమితిసపుంసకత్వబభృసరిస్సపంబభృర్న
కులః, సరిస్ససస్సర్వశ్చతయోస్సమాహరిఃబభృససరిస్సపంహరిగజంసింహ
గజం, శౌఖామృగాజం, మరగటచ్ఛగం, అశ్వమహిషం, గోవ్యాఘ్రం, ఓత్వా
ఘమాజా॥ రమూషకం॥ ని॥ ఓతువి॥ డాలోమాజా॥ రఇశ్వమరః, ఏతేషాంయ
ధావైరంతధాతత్సంజ్ఞికనక్షత్రజాతయోషంపత్యోరపివైరంభవేత్, మా
లానక్షద్రేయోజాతస్సశ్వా అనూరాహయాంయజాతానఏణీభవన్తి॥ ఉభ
యోవై॥ రంవిరోధః ఏవమన్యేషాపిద్రష్టవ్యం, ఇయమేవ - భానాంయోనిః,
యోనికూటకూటఇత్యుచ్యతే, ఉక్తరీత్యాయయోర్నక్షయోర్నత్రవిరోధఃతన్న
క్షత్రజాతయోరేవదాంపత్యంయుక్తమిత్యభిప్రాయః॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచే
తయోకూటమును జెప్పచున్నాడు ॥ తా ॥ అశ్విని శతభిషజ్నక్షత్రములు
గుఱ్ఱములు భరణీరేవతులేనుంగులు, పుష్యకృత్తికలజములరోహిణీ । మృగ
శీషములుసపములు మూలాద్రులుకుకరాలు॥ ఆశ్రేపున॥ పిల్లులు॥ మఖ॥
పుబ్బ॥ కొకురలుఉత్తరఉషా॥ గోవులు॥ స్వాతి॥ నాస్తలెనబోతులు॥ విశా
ఖాచిత్త॥ పులులు॥ శ్వేష్ట॥ అనూరాధమృగములు॥ పూషాశ్రవ॥ కోతులు॥
పూర్వాధని॥ సింహములు॥ అషా॥ అభిజి॥ ముగిసలు॥ యారీతనక్షత్రములకు
సంజ్ఞల నెఱుంగవలయునిందు బరస్పరవైరముగలజంతువులెవ్వియనినశునక
హరిణంబులు॥ పాముముంగిసలు॥ గజసింహములు॥ కపిఘాగంబులు॥ అశ్వమ
హిష బుబుగోశ్యాఘ్రములు॥ ఇవిచిరకాలవైరములుగలవైయుండు గావున
నిపరమస్పరవిరోధిజంతుసంజ్ఞగల నక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీభుగములు

దాంపత్యముఘటించిన మహిమశలపాకరంబగుచెప్పబడినక్రమంబునవరస్స
రవిరోధముబలేకయుండెడి నక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీపురుషులకుదాం
పత్యముగయోగ్యంబగుననితాత్పర్యము॥

(౧౧౮) మూ॥ యుగ్మస్యాపురుషస్యభంచయవలెదస్య్యంతయు
గ్మస్యాభంచుంధస్యై ప్రభవశ్శుభశ్చపురుషః స్త్రీధిష్ణ్యజాస్త్రీశాభా । స్త్రీ
ధిష్ణ్యై ప్రభవాపుభావపిశుభాపాణిగ్రహే ద్వేషదౌతౌద్వౌవాపురుషర్షజౌతు
యదివాస్వస్యశ్శయోత్తోప్పచా॥ వ్యా॥ అథయోనికూటస్యఫలమావాహావ్యా॥
యుగ్మస్యబుతీయుగ్మద్యంయుగ్మ । పూర్వోక్తక్రమంబుభావిశ్చిన్ద్రాత
ద్వయేకద్యంప్రథమం భువనక్షత్రంపురుషస్యపురుషసంబంధినక్షత్రంయువతేర్ధి
ష్ణ్యస్త్రీనక్షత్రంతు । యుగ్మస్యాభంచయుగ్మస్యాభంచక్షత్రమివనదితవ్యంయ
థాఅస్యశతభిషగ్యుగ్మోద్యమశ్చిన్ద్రాత్రపురుషసంబంధి । యుగ్మస్యాభంచ
శతభిషక్ । స్త్రీనక్షత్రంఏవంసర్వతయోజ్యవీతస్యఫలంచదర్శయతీత్రంధిష్ణ్య
ప్రభవఃపురుషక్షత్రజాతః పురుషశ్శుభఃస్త్రీధిష్ణ్యజాస్త్రీనక్షత్రజాతా స్త్రీ
శుభాలభవాఉభావపిస్త్రీపురుషావపి స్త్రీధిష్ణ్యప్రభవాస్త్రీధిష్ణ్యజాతా
యదిపాణిగ్రహేవివాహవిషయేశుభాశుభప్రదౌ తద్వాస్త్రీపురుషాపురు
షర్షజౌయోనికవాస్వస్యశ్శయోత్తోప్పచాపురుషనక్షత్రజాస్త్రీ । స్త్రీనక్షత్ర
మాంశ్చేద్వాయదిద్వేషదౌకలహప్రదౌ॥తా॥ భానాంయోనిరియంతలక్షణో
కమునుజెప్పబడియున్న యశ్చిన్ద్రాతతారలు మొదలగు నక్షత్రములజంబలలో
మొదటినక్షత్రముపురుషనక్షత్రమురెండవది స్త్రీనక్షత్రముఅనె । సజ్జలందంబు
రుషనక్షత్రమానబుట్టినవరుడును స్త్రీనక్షత్రమునబుట్టినకన్మయు వివాహవిష
యమైశుభకరంబగుదురు స్త్రీనక్షత్రమునబుట్టినదంపతులును శుభకరులగుదు
రుఉభయుఁబురుషనక్షత్రమునబుట్టినవారైయున్నను గన్మియపురుషనక్షత్రం
బునబుట్టినదైయొందినపురుషుడు స్త్రీనక్షత్రమునబుట్టినవారై యున్ననునశ్చ
కలహముగలుగుచుండును॥

(౧౧౯) మూ॥ స్త్రీభాద్యంరథాంతమేవగణయేత్ స్త్రీదూరమా
ద్వేయదిద్వేషంమధ్యఫలం ద్వితీయనవకేద ద్యాత్తతీయేసుఖమ్ । స్త్రీధిష్ణ్య
యథాత్రయోదశ పరంపుం జన్మధిష్ణ్య భవేదేవంచా బహుపుత్రకృతణి ।
యేనోచేత్తయోర్వైరకృత్॥ వ్యా॥ క్రమప్రాప్తంస్త్రీదూరకూటమాహ॥
స్త్రీభాద్యమితి ॥ స్త్రీభాద్యంస్త్రీనక్షత్రమారభ్యవరథాంతంపురుషనక్షత్ర
పర్యంతమేవగణయేత్ ఏవకారేణనతూక్తవైపరీత్యేనేత్యర్థః । ఏవంగణనా
యాంక్రియమాణాయాం ఆద్యేప్రథమనవకేఫలంనక్షత్రంవిద్యతేయది । తదా
స్త్రీదూరంస్త్రీదూరకూటం ద్వేషందంపత్యో కలహందద్యాత్ ద్వితీయ

(౧౨) కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - శృణోయభేందుః. ౮౯

నవకేయది సుధ్యమఫలంబద్యాత్ త్రైతీయైత్యతీయనవకేయదినుభందద్యాదిన్యై
కఃపక్షఃపక్షౌంతరమప్యాహ॥ స్త్రీధీష్ణ్యస్యస్త్రీజన్మనక్షత్రస్యపుంజన్మక్ష్యంఘ
రుషజన్మనక్షత్రత్రయోదశపరత్రయోదశనక్షత్రాత్పరం, యదాభవత్, తదా
స్త్రీసూరకూటంబహుపుత్రకృద్భవేత్ నోచేత్, త్రయోదశనక్షత్రాత్పరం
పుంభంయది తదాత్రయోదశంసత్యోవైరకృద్భవేత్ - ఉత్తరోఉత్తరసూరస్య
శుభకరత్వాదితభావః॥ అ॥ స్త్రీధీష్ణ్యంపర్గువునుజన్మచున్నాడు॥ తా॥ కన్యనక్షత్ర
ముముదలుత మ్మిదేసనక్షత్రమువరుసను, ౨౭ నక్షత్రములను మూడుసవకము
లుగావింశగావరనక్షత్రముముదటి నవకమునున్నగలహకరంబును రెండవన
వకముననున్నచుధ్యఫలంబును ౩వ నవకమునున్న సుభకరంబునగుమరియొక
పక్షంబునగ మునక్షత్రమునను ౧౩ నక్షత్రములపై నవరనక్షత్రమున్నశుభక
రంబునంతకులోపలనున్న నశుభకరంబగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౨౦) మూ॥ మిత్రార్యాద్యదితీందుపాష్టపవనశ్రోణారకతారాస్స
రామర్త్యఖ్యానః చోత్తరాత్రయహరబ్రహ్మత్రపూర్వాంతకాః ఇంద్రాగ్నివ
సుమూలపిత్వగ్రదరుణజ్యేష్ఠాగ్నిహోతృష్ణభాన్యేతాన్యాసుర సౌజ్ఞికానినవ
తద్వత్సేగ్గణానాంఫలం॥ వ్యా॥ అ॥ అధగణకూటమాహ॥ మిత్రేణ॥ మిత్రార్యాద్య
దితీందుపాష్టపవనశ్రోణారకతారాః - అనూరాధాపుష్యోన్మీనర్వసుం
గణిషః దేవనాన్వాశ్రవణహస్తాః పితృసవశారః, సురాదేవగణాఉత్తరా
త్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంతకాః, ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా
ద్రాశ్రోహిణీపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యః ఏతాః, న
వతారాః, మర్త్యామిమవ్యగణా, ఇంద్రాగ్నివసుమూలపిత్వగ్రదరుణజ్యేష్ఠా
గ్నిహోతృష్ణభావి, విశాఖాధస్తామూలమఖాశతభిషజ్యేష్ఠాకృత్తికాశ్రే
షామిత్రాగ్నినవనక్షత్రాణి, అసురసౌజ్ఞికానిరాక్షసగణాభ్యర్థః, గణానాం
దేవరాక్షసమనుష్యగణానాంఫలంవక్ష్యే॥ అగ్రివశ్లోకభిత్తేషః॥ అ॥ గణకూటము
సువచింభుచున్నాడు॥ తా॥ ఆశ్వ, పున, వృషభ, హస్తావృషభ, నూత్ర, రే, ఈనక్ష
త్రములు దేవగణములు॥ ఉత్తర, ఉషా, ఉభా, ఆద్ర, రో, పూష, పూషా, పూ
భా, భ, ఈనక్షత్రములు మనుష్యగణములు, విశా, ధని, మూ, మ, శత, జ్యేష్ఠ, కృ, ఆశ్రే, చి, ఈనక్షత్రములు రాక్షసగణములు, ఇత్యైరంగుననినక్షత్రములకుగణసం
జ్ఞజేయుటకు ఫలమువక్ష్యమాణశ్లోకమందు జెప్పబడునని తాత్పర్యము॥

(౧౨౧) మూ॥ దంపత్యోగ్నగ్నశృభాపరిణయేమర్త్యమరాణాంక
పో, వర్షగ్నాసుకరిషసామబుభక్త్యగ్నాసురాణాంవర్షిణి॥ హితృదైత్యగ

జేనమానుషగణంహిత్యానురాణాంగణం చాన్యంతోభనమామనంతిమునయః
 కేచిత్తుపాణిగ్రహే॥ వ్యాఖ్యానోక్తగణానాంఫలమాహ॥ దంపత్యోరితి॥ పరి
 గమేవివాహవిషయేదంపత్యోః॥ స్వగణః, స్వకీయగణః, ఉభయోరేకగణాభివ్య
 దక్షశుభః మర్త్యామరణాంమనుష్యదేవానాంగణః ఏకస్యమనుష్యగణాభివ్యస్య
 రాక్షసగణశ్చేత్ మధ్యమఃఅమరరక్షసాంగణఃఏకస్యదేవగణాభివ్యస్యరాక్షస
 గణశ్చేత్ అశుభశ్చేత్ మర్త్యానురాణాంగణః ఏకస్యమనుష్యగణః, అన్యస్యరా
 త్సగణశ్చేత్ మృత్యురణంభవేత్ దైవత్యగణేనసహమనుష్యగణంహిత్యావి
 హాయగౌతమగణేన అమరగణంచహిత్యాన్యం మనుష్యదేవగణం పాణిగ్ర
 హేవివాహవిషయేశుభకరమితకేచిన్మునయః ఆమనంతివదంహిత్యాదైత్యగ
 ణేన మానుషగణంహిత్యానులంకాంగణమిత్యత్రవిశేషః కేవలదేవానురగణ
 స్వమనుష్యగణస్యవాననిషేధః । కింతుస్త్రీయా రాక్షసగణః పురుషస్యదేవగ
 ణోవామానుషగణోవాద్యదిహోషప్రదః । అన్యథాపురుషస్య రాక్షసగణఃస్త్రీ
 యాదేవగణోమనుష్యగణోవాద్యదిశుభప్రదః॥ శ్లో॥ స్త్రీరాక్షసంనకర్తవ్యం
 కర్తవ్యంనరరాక్షసమ్ । స్త్రీరాక్షసంభవేవృత్త్యన్యథ్యవనసంశయశ్చత్యక్త
 త్వాత్॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమున జెప్పబడినగణములకు ఫలముజెప్పుచున్నాడు॥
 తా॥ దంపతులగణమొకటియైయున్న శుభకరంబగుమనుష్యదేవగణములు
 మధ్యమంబులగును గొందఱిపక్షంబుననివియు శుభకరంబులగునుదేవరాక్షస
 గణములశుభకరంబులగును మనుష్యరాక్షసగణములు మృత్యుప్రదంబులగును
 వ్యాఖ్యానమున వ్రాయబడియున్న గ్రంథాంశరచనమువలనపురుషునిదిరాక్ష
 సగణమైయున్నను యోగ్యంబగుననుట॥

✱

(౧౨౨) మూ॥ స్త్రీభాద్యంవరభాంతమేవగణయేన్తా హేంద్రవగా
 స్త్వమీవేద్యస్సప్తమదిక్ త్రయోదశ రసత్తోణీధిక్షోణయ । దృశ్నేత్రేశర
 లోచనేపరిణయేహ్యాష్టాసుపుత్రప్రవాదంపత్యోరిత రేసదాకలహదావగేషు
 ముఖ్యస్త్వయమ్॥ వా॥ అ॥ అథమా హేంద్రవగామాహ॥ స్త్రీభాద్యమితి॥ స్త్రీ
 భాద్యంవధూనక్షత్రమారభ్య । పరభాంతంవరనక్షత్రపర్యంతమేవ గణయే
 త । ఏవకారఃపరనక్షత్రమారభ్యవధూనక్షత్రాంతగణనాయోగ్యవ్యవచ్ఛే
 దాథకః॥ ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంసత్సాంపేదఃచతుర్థనక్షత్ర
 సప్తమదిక్ త్రయోదశరసత్తోణీధిక్షోణయః । సప్తమనక్షత్రంద్విగ్ధశమనక్ష
 త్రం త్రయోదశనక్షత్రం రసాష్టత్ తోణీరేకః వామాంకప్రక్షేపేణమిళి
 త్వాపోడశవామాం కప్రక్షేపేజైవోత్తర త్రసంఖ్యాగ్రహణంకార్యం నిధి
 యోనవ । తోణీరేకఃమిళిత్యాఏకోనవింశతిః దృశ్నేత్రేద్వాఏకవింశతిః శర

లోచనేపంచవింశతిః అమితప్రావగామా హేంద్రవగాః దంపత్యోస్సుపుత
ప్రదాజితేడక్తారిక్తావగాఃకలహప్ర-అయంవర్గః- పరిణయేవివాహవిషయే
వర్గేషుముఖ్యోశ్రేష్ఠః। అ॥మా హేంద్రవర్గువునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వధూనక్తు
త్రముమొదలు ౪-౭ ౧౦-౧౩-౧౬-౧౯-౨౨-౨౫-ఈనక్తు త్రములుమా హేంద్ర
వర్గములనంబడుగాననీ, తుత్రములలోనొకటివరనక్షత్రమైయున్నవివాహవిష
యైయుత్తరబగునీమ హేంద్రవర్గు శుభకరంబగునటుగాకున్న గలహకరంబ
గుననీ తాత్పర్యము॥

✽

(౧౨౩)మూ॥ స్త్రీభాదేత్వరధిష్ఠ్యయుక్తగణనాసంగుణ్యతాంసప్రభి
ర్హృష్టావింశతీసంఖ్యయా పరిణయేభక్త్యైవపుంభాద్యది । తద్వత్తాంగణనాంచ
భాగకరణంశాయుష్యవర్గస్త్వయం యచ్ఛేషేనధికేపురైవమరణతస్యైవమ
ధ్యేతయోః॥వ్యా॥అ॥గణితాగతాయుష్యవర్గమాహ॥ స్త్రీభాదేరితి॥పరిణయేవి
వాహవిషయే స్త్రీభాదేః స్త్రీనక్తు త్రప్రభృతి- వరధిష్ఠ్యయుక్తగణనావరనక్తు
త్రాంతేవాభిశిత్సహితేనయుక్తగణనాయాం తాంగణనాంసప్రభిస్సప్తసంఖ్య
యా-సంగుణ్యలప్టావింశతీసంఖ్యయాభక్త్యావిభజ్య శేషమేవనిక్షిపేత్-లభ్యేన
ప్రయోజనాభావాత్ । పుంభాద్యపిపునఃపునఃక్తు త్రమారభ్యస్త్రీనక్తు త్రాంత
యుక్తగణనాయాం తాంచగణనాంభాగకరణంవిభాగక్రియాంచతద్వత్ పూ
ర్వవత్సప్తభిస్సంగుణ్యలప్టావింశతీసంఖ్యయావిభజ్యశేష్యనిక్షిపేత్ । ఏవంసతి
యచ్ఛేషే । యస్యపురుషస్యసంబంధినిశేషేఅనధికే స్త్రీశేషాన్మూన్యసేనతి త
యోర్దంపత్యోర్మధ్యేతస్యైవపురాప్రథమతఃమరణం । స్త్రీశేషేఅనధికేసతి
స్త్రీయాః । ప్రథమతోమరణమితివేదితవ్యం । అయమేవాయుష్యవర్గఇత్యుచ్యతే । ఉ
భయోశ్చేషాసమాయదిదంపత్యోర్గరణం । యగపదిత్యర్థాల్లభ్యతే॥అ॥గణితా
గతాయుష్యవర్గువునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥కన్యజన్మనక్షత్రముమొదలువరజన్మ
నక్షత్రమువరకుగణనచేసియాసంఖ్యను ౭టిచేగుణిన్చిఁచితభాగింపగా శేషిం
చినసంఖ్యనట్లుంచిమరలవరనక్షత్రముమొదలుకన్యానక్షత్రమువరకుగణనచేసి
యాసంఖ్యనుంబూర్వమువలెగుణించిభాగింపగా శేషించినసంఖ్యముందు శేషిం
యున్నసంఖ్యకంటెనధికముగనుండెనేనిపురుషునికంటెముందువనితకాలముసే
యును । సంఖ్యాద్వయమునమంబగు శేషించియుండెనేనియుభయులకుసమకాల
మునమరణముసీద్దించునని తాత్పర్యము॥

✽

(౧౨౪)మూ॥ ఆయాస్సుర్ధ్వజధూమసింహశునకాడుక్షాఖరాఖ్యోగ
జఃకాకోష్ఠావితిచైకమేకముదుతత్పాగ్రాదీదస్రాద్యపిశిష్టంభత్రితయంభవేత్

రిణయేస్వస్యాధిష్ఠ్యత సత్త్వంచమభంతయోః కలహాకృతస్యదాయ
 వర్గస్వయమ్॥ వ్యా॥అ॥ఆయవర్గమా॥ఆయాఇతి॥ధ్వజధూప సింహశునకాః
 యో॥ఖ రాఖ్యః॥గజః॥కాకః॥ఇత్యప్రాప్తా గా వ్యాయాస్స్యుః॥ద్రాదిలశ్వన్యాదిప
 కైకముడునక్షత్రతత్త్వాగాదతేషాంధ్వజాద్యాయానాంప్రా గాది పునఃపునః
 త్రివారంగణయేత్ చధాచత్రిరావృత్యాచతుర్వింశతినక్షత్రాణిభవంతిశ్చంద్రి
 రావృత్యాశ్చిష్టంభత్రితయంనక్షత్ర త్రితయంస్వస్యాధిష్ఠ్యతః ధ్వజధూమ
 సింహయాస్థితినక్షత్రాదితఃపునర్భవేత్ ఆయవర్గః । ప్రాచ్యాంధ్వజాయేలశ్వ
 న్యాశ్రేషామారాధాపూర్వాభాద్రాః॥ఆగ్నేయాంధూమాయేఘరణీమఖాశ్వ
 ప్రోత్రరాభాద్రాః॥వక్షిణస్యాంసంహేయేకృత్తికా పేర్వఫల్గు మూలా రేవత్యః
 నైమిత్త్యాంశునకావరోహణ్యత్తర ఫల్గునిపూర్వాషాఢా ప్రతీచ్యాంవృష
 భామేమృగశీర్ష హస్తోత్రరాషాఢాః॥వాయవ్యాఖరామేఆర్ద్రా చిత్రాశ్రవణాని
 ఉదీచ్యాంగజాయేపునర్వసూస్వాస్తీధగ్ధాః॥ఈశాన్యాంకాకాయేపుష్యవిశాఖా
 శతభిషజః । భవంతిపరిణయేవివాహేతత్త్వంచమభంతయస్మిన్నాయేపున్నక్ష
 త్రంతశ్చంచమాయస్త్రీనక్షత్రవిద్యతేచేత్ తయోర్దంపత్యోఃకలహాకృద్భవేత్
 ధ్వజాయేలశ్వనీపురుషభంత్యేచమేవృషభాయేతస్పంచమస్త్రీనక్షత్రవిద్య
 శీర్షంయదితయోః సరస్పరంపంచమగ్ధోభవతితయోఃపరస్పరవిరద్ధత్వాద్దం
 పత్యోఃకలహాకృతిభావః॥విరోధవిచారస్తువాస్తుప్రతరణేవత్యమాణత్వాత్ ఇ
 హవిస్తరభయాన్నలిఖ్యతేఅయమేవాదివర్గఇత్యుచ్యతే॥ అ॥ ఆయవర్గునుజెప్పు
 చున్నాడు ॥ తా॥తూర్పుమొదలరదికులయంన క్రమంబునధ్వజధూప సింహ
 శునక॥వృషభ॥ఖర॥గజ॥కాకాయములగుచున్నవిఅట్టియాయములలోధ్వజాయ
 ముమొదల । రాలశ్వన్యాదికముగాఁగినక్షత్రములముమ్మగుగణనచేయగానే
 పించినమూడునక్షత్రములనుధ్వజాద్యాయత్రయమునగణనచేయవలయునిట్లు
 గణనచేయగావరునినక్షత్రమున్నఆయమునకు । ౫వ ఆయమునవరనక్షత్రమున
 కు । ౫వదగుగ్ధాయనక్షత్రమున్నగలహాకరంబగుననితాత్పర్యము॥

(౧౨౫) మూ॥ కన్యాకుంభతులాధనుర్నరయుజాంత్యక్తావృగం
 కరకటంసింహచైవరుషం వివాహసమయే వశ్యాశ్చ శేషాగృహః । త్యక్తా
 వశికమేవసర్వ నిలమాస్సింహస్య పశ్యాస్తథాజ్ఞాతవ్యా అపితౌళికాశ్శుభక
 రావశ్యాఖ్యయోగాస్తవమీ॥ వ్యా॥ అధవశ్యవర్గమాహ॥ కన్యేతి॥ కన్యాకుంభ
 తులాధనుర్నరయుజాం ఆద్యాస్త్రయః ప్రసిద్ధాః ధనుర్నరయుక్థనుషః ప
 రార్థఇశ్యర్థః ధనుషః పూర్వార్థఅశ్వకారః । ఉత్తరార్థో నరాకారఇతిప్రసి
 ద్ధః॥ తేషాంచతుర్థాంక్రయేణమృగం । కరకటంసింహంరుషంచవివాహసమ

యే-త్యక్త్వా శేషాఃగృహఃరాశయః సర్వేషాంపశ్యాః-ఏవంసర్వత్రాపూహ్యం
 సింహస్యవృచ్చికమేవవృచ్చిక మాత్రంత్యక్త్వాసర్వసిలయాఃసర్వరాశయఃపశ్య
 ఇతిజ్ఞాతవ్యాః। అమీవశ్యాఖ్యయోగాఃశుభకరాఃతోళికాయోగాలపిశుభకరాః
 తోళికాయోగవిచారస్తుదైవజ్ఞవిలాసేస్సప్తవిస్తరభయాన్నేహలిఖ్యతే॥అ॥ వ
 శ్యవగుణునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహకాలమునందుగన్యారాశికిమకర
 రాశినికుంభ రాశికికర్కటరాశినితులారాశికిసింహరాశిని । ధనురుత్తరాధా
 మునకుమీనరాశిని సింహమునకువృచ్చిక రాశినిబరిశ్యజించి తక్కినసకలరాశు
 లు । సకలరాశులకునువశ్యంబులనంబడుగాననీవశ్యయోగంబులును దైవజ్ఞవి
 లాసమనుగ్రంథమునవిశదంబుగ జెప్పబడియున్నతోళికాయోగంబులునువివా
 హవిషయమైశుభకరంబులగుననుట॥

*

(౧౨౬) మూ॥ పర్యాయత్రితయైఃవోడుషుఃసూధిష్ట్యాదితస్తత్ఫలం
 మృత్యుప్రీతిపితృకాతిపశుకృద్గోగ్రజామిత్యేత్ । పుంభాంతంగణయే
 తయోఃపరిణయేవర్గోదినాఖ్యస్త్యయంపుంభాదితజగుః పరిత్యధఫలంపూర్వో
 క్తమత్రాపిచ॥వ్యా॥అ॥ అథదినకూటమాహ॥పర్యాయేతి॥ సూధిష్ట్యాదితఃప
 ధూనక్షత్రమారభ్యపుంభాంతంపురుషనక్షత్రాంతంగణయేత్ । ఏవంగణనా
 యాంసత్యౌపర్యాయత్రితయైత్రిషుపర్యాయేషునవోడుషుః । నవక్షత్రేషునవ
 నక్షిత్రాణామిత్యర్థఃక్రమాత్ మృత్యుః।ప్రీతిః। విపత్ సుఖంఆర్థః।పశుకృత్ గోగ
 కృత్ ।ప్రజాకృత్ ।అమితృకృత్ ।శత్రుకృత్ ।ఇత్యేతత్ఫలంలయోర్దృఢత్వోగ్భవతి
 పరిణయేవివాహసమయే అయమేవదినాఖ్యవర్గః దినకూటఃపరిత్యపుంభాదిపు
 రుషనక్షత్రమారభ్యవదూనక్షిత్రాంతంగణయేత్ । ఫలంతు । అత్రాపిలగ్నిన్
 త్కేపిపూర్వోక్తమేవేతిజగుః॥ అ॥దినకూటమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వదూన
 ష్టత్రముమొదలువరనక్షిత్రమువరకు నెన్నగావరనక్షత్రముమొదలదైయున్న
 మృత్యుపుండ్రదైనముదముకవదైన బడదరవదైన సుఖముగవదైన మనఃపీడవ
 దైనపశులాభముకవదైనరోగములవదైనసంతానముగవదైనశాత్రవప్రాప్తి
 యుంగలుగును।మరలగంవదైనమృత్యుపుంగవదైనముదమీరీతినిగ దేసినక్షత్ర
 ములకుముమ్మారునీదిఫలంబులనిర్ణయింపవలయుగొండులువరనక్షిత్రాదిగనె
 న్నవలయుననియుఫలనిర్ణయమునుజెప్పియున్నతెజంగేననియునుడువిరి॥

(౧౨౭) మూ॥విప్రామీనకుశీరవృచ్చికగృహస్సింహజచాపాకృపావే
 శ్యాగోమృగకన్యకాఘటతులాయుగ్ధాలయాశ్శూద్రజాః। దంపత్యోశ్శుభదైక
 జాతిరశుభా శ్రేష్ఠాతుజాతిస్త్రీయాహీనాచేదధమధ్యమా పరిణయేపుంజాశి
 రాశేస్తయోః॥ వ్యా॥అ॥ అథద్వాభ్యాంజ్ఞోకాభ్యాంజాతివగమాహ॥విప్రా

ఇతి॥ మీకుశీరవృచ్ఛకగృహఃత్రయోరాశ యోపప్రాంవిప్రజాతయః సింహజ
జాపాస్సింహమేషసినూంషిత్రయోన్మపాఃత్రయజాతయఃగోమృగకన్యకాః
వృషభమకరకన్యాఃవైశ్యజాతయఃతేషాంఫలమాహ - దంపత్యోఏకజాతిశ్చే
చ్ఛుభదాపుంజాతిరాశేఃపురుషరాశ్యపేక్షయాస్త్రీయోజాతిః శ్రేష్ఠాచేదశు
భాసోహస్యాత్ - స్త్రీజాతిఃపుంజాతేర్నూనాచేన్యథమాతతయోదణంప
త్యోమన్యమఫలదాస్త్రీరాశిః బ్రాహ్మణజాతిఃపుంరాశిఃత్రీయదిజాతిశ్చేద
శుభా॥ పుంరాశిబ్రాహ్మణజాతిఃస్త్రీరాశిఃత్రీయదిరాతిశ్చేన్యస్యమేతేఫలతో
ర్థః॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేతజాతివర్గువునుజెప్పుచున్నాడు॥ త॥ మిచకరకట
వృచ్ఛికరాసులుబ్రాహ్మణవర్ణములు-సింహ-మేష-ధనువులుత్రీయవర్ణములు-
వృషభమకరకన్యకలువైశ్యవర్ణములు- కుంభతులామిథునములుశూద్రవర్ణము
లుఇందుకుఫలంబేమియనినదంపతులరాసులొకవర్ణముగలవైయున్నశుభకరం
బులగును - వధూరాశివరరాశికంటెనుత్తమవర్ణముగలదయియున్నశుభక
రంబగునుహీనవర్ణముగలదయియున్నమన్యమఫలంబగుననితాత్పర్యము॥

(౧౨౮) మూ॥ విప్రక్షత్రివిశశ్చతుర్థకులజాయేపంచమాస్సంకరా
ష్టషాష్టస్త్విధవణజాభువిజనావిప్రాదిదసాదితః । శిష్టంభత్రితయంత్యజాం
ఘృభముఖంత్రైవణికానాంభవేద్యత్వాణామపి రాశిజాతిఫలవద్వర్ణాఖ్యైర్గ
స్త్యయమ్॥ వ్యా॥విప్రేతి॥ విప్రక్షత్రవిశఃబ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యః- చతుర్థ
కులజాత్మూద్రాశ్చపంచమాశ్చ-సంకమష్టషాష్టయేజనాః-తేషాంధవణాః
భువిసూయాకేససీద్ధాః - దసాదితః అశ్విన్యాద్యర్ధాగ్రింతానాంషణ్ణాంక
మేణవిప్రాదిబ్రాహ్మణాదివణాభవంతి - ఏవంపునఃపునగణయేత్తుఏవం
చతురావృత్త్యాచతువింశతిక్షత్రియభవంతి- అజాఘృభముఖం-పూర్వా
భాద్రాదికం - శిష్టంభత్రియంనక్షత్రత్రయం - త్రైవణికానాం బ్రహ్మక్ష
త్రివిశాంక్రమేణభవేత్తు- ఏతదుక్తంభవతి - అశ్వినీపునర్వసూహస్తమూలా
పూర్వాభాద్రాణాకబ్రాహ్మణవర్ణః - బరణిపుష్యచిత్రాపూర్వాషాఢోత్త
రాభాద్రాణాంక్షత్రియవర్ణః కృత్తికాకేషాస్వాత్మ్యజరాషాఢారేవతీనాం
వైశ్యవణాఃరోహిణీమఖావిశాఖాత్రవణానాంశూద్రజాతీః- మృగశీషాపూ
ర్వఫల్గునయనూరాధాధన్విషానాంపంచమజాతిః- ఆర్ద్రోత్తరాశ్లేష్ఠాశతభిష
జాంసంకరజాతిరితి- ఋతౌణాంజాతేధలం- రాశిజాతిఫలవత్తుద్రష్టవ్యం-దం
పత్యోర్నక్షత్రజాతి రేకాచేచ్ఛుభకరా - శ్రేష్ఠాస్త్రీచేదశుభాన్యూనాచేన్ని
న్యమామయమేవవర్ణాఖ్యవర్ణభిత్వ్యుచ్యతే॥ అ॥ నక్షత్రజాతి వర్గువునుజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ పుడమియందుబ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రపంచమసంకరం

బులను నారుపణకములుగలవు-ఆయూరుపర్ణములలో బాహ్యచౌదివర్ణములమీద
గ్రహమునచక్రివ్యాధినక్షత్రముల నలమారునెన్నగా శేషించినముఁమనఁజే
ములుబ్రాహ్మచౌదివర్ణత్రయములయందులెన్నవలయును. ఇంపగాదంపశాల
నక్షత్రముల కవర్ణముగలవైయున్నశుభకరంబులగును వధూనక్షత్రములకు
క్షత్రమునకలెనుత్రయవర్ణముగలవైయున్నశుభకరంబును. సోమవర్ణము
గలవైయున్నమంబుగుచునితాత్పర్యము॥

[illegible]

(౧౩౦) మూ॥ తర్వాత పింగళికాకళకుటభగాఽపొచంద్ర

మాత్రేషాంబాణరసర్తుమాగణశరాదప్రాచితాత్యోద్యపి । దంపత్యోరపి
జన్మభేపరిణయేయద్యేకపక్షిస్థితే ప్రీతిస్సాస్యతలహంభగద్వయగతేచేత్పక్షివ
గఽస్తవ్యయః॥వ్యా॥అ॥పక్షివగఽమాహ॥తార్మ్యభితి॥ తార్మ్యగరుడఃగరుత్మా
న్యరుడవస్తార్మ్యభిశ్యమరః - పింగళఃపక్షివిశేషఃకాకోవాఃసుకుకురఃపిప్రస
ద్ధఃపహిఃమయూరః॥ని॥మయూరోబహిఃచౌబహిఃరిత్యమరః-ఇత్యేతేపంచ
భగాఃపక్షిణాన్జ్ఞేయాః తేషాంపంచభగానాం సంబంధిదప్రాచీనాంపంచభగా
అధిపతయభిశ్యర్థః- బాణలశ్విన్యాదిపంచకస్య- తార్మ్యపింగళః-౬ చాక్రదిషట్ర
స్యపింగళః - ఋతుఃఉత్తరాదిషట్రస్యకాకఃమాగణః జ్యేష్ఠాదిపంచకస్య
కుంకుటఃశరఃధనిష్ఠాదిపంచకస్యబహిఃఅధిపతిః- ఏవంచసతిదంపత్యోజననభే
జన్మపక్షిప్రేషసంపక్షిస్థితేయదిప్రీతఃదంపత్యోరన్యోన్యంప్రీతిస్సాస్యతే - భగద్వ
గతేపక్షిద్వయగతేయదిశలహస్సాస్యతే - అయమేవపక్షివగఽ- ఇత్యుచ్యతే॥
అ॥పక్షివగఽమునుజెప్పచున్నాడు॥తా॥ అశ్వనిమొదలు౫నక్షత్రములకుగరుడప
క్షియు-ఆద్రో-మొదలు ౬ నక్షత్రముపింగళమనియు-ఉత్తరమొదలు ౬ నక్షత్ర
ములకుకాకము-జ్యేష్ఠాదిపంచకమునకుకోడియు-ధనిష్ఠ మొదలు ౫ నక్షత్రము
లకునెమలియునధిపతులగుటవలన - నీయాధిపత్యములలోవివాహనిషయమై
వదూవరులజన్మనక్షత్రముల - కొకపక్షియధిపతియైనందున- దంపతుకొకరి
యందొకరికిప్రీతిగలిగియుండును-

*

(౧౩౦) మూ॥ లింగానిత్రయనితానీవిలిఖద్రేఖాశ్చతస్రోగతాస్తి
ర్మక్తత్రహాలింగరజ్జితి తద్వాయవ్యకోణాదితః । తస్రావీక్రమశఃప్రదక్షిణ
విధౌతిర్మగ్నిరేకాంగతుదంపత్యోర్య దిజన్మభేపరిణయేస్యాతాంస్తువైరప్రదే॥
వ్యా॥ అ॥ అధరజ్జువర్గమాహ॥ లింగానీత॥ త్రితయానిలింగానిత్రణిలింగాకా
రాణితానిప్రసిద్ధానివిలిఖేత్ । దత్రలింగాకారరేఖావ్రతయే-తిర్మగ్నతాశ్చత్ర
స్రోరేఖావిలిఖేత్ - తతస్థద్వాయవ్యకోణాదితి - వాయవ్యకోణమారభ్యేతి
యావత్ - ప్రదక్షిణవిధౌప్రదక్షిణక్రమేణేత్యర్థః - దస్రాదిక్రమశఃఅశ్విన్యా
దిక్రమాత్సప్తవింశతినక్షత్రాణి చవిలిఖ్యేత్తు - ఏవంవిలిఖితేసతిదంపత్యోర్జన్మ
భేజన్మనక్షత్రైకృతఽణి - తిర్మద్విరేఖాంగతేప్రాప్తే యదిస్తువైరప్రదేదంప
త్యోః పరస్పరంత్యంతకలహ ప్రదేస్యాతాంపరిణయే అయమేవలింగరజ్జు
రిత్యుచ్యతే॥అ॥ రజ్జువర్గమునుజెప్పచున్నాడు॥తా॥ నిడుపుగమూడులింగాకా
రరేఖలువ్రాసియారేఖలమీద నాలుగడ్డగీటులు గీచియందువాయవ్యకోణము
మొదలుప్రదక్షిణక్రమముగసశ్వనిమొదలు ౨౭ నక్షత్రములునుంచగానడువపు
దూవరులజన్మనక్షత్రములాయడ్డగీటులో నొకరేఖయందున్ననపుడుదంపతుల

(౧౩) కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పృథీయన్విదం:

25

కుగలపాప్రదాయిలగునని తార్పియిమి॥

[illegible][illegible]

ధ్యాః॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడినయెట్లశక్తులకుఁ బ్రయోజనమును జెప్పచు
న్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు-మొదలెట్లదిక్కులకునశ్వనిమొదలొకొకదిక్కునకొ
కొకనక్షత్రమువరుసనక్షత్రముగఁ బరినక్షత్రములుసంపూర్ణముగువరకునువి
భజింపగావధూవరులజన్మనక్షత్రము లొకశక్తిసంబంధులైయున్నపరస్పరమై
త్రికరంబగునట్లు గాకున్నగలహకరమగుననితార్పర్యము॥ *

(౧౩౪) మూ॥ విశ్వాశ్రేష్ఠతత్త్వయోదకవసుస్థాన్విత్యశక్తాంతకన్వ
ష్టాన్త్రితయాభిధాఃపరిణయేస్త్రీలింగతారాస్త్విమాః । తారాస్యశ్చనపుంస
కాశ్చతభిషజ్జాలేందవశ్చామరాః పుంతారాస్త్యశుభాన్యలింగజనితాప్రీతిశ్చ
లింగర్థజా॥ వ్యా॥ అ॥ అథలింగవర్గమాహ॥ విశ్వేతి॥ విశ్వేఉత్తరాపాడాఅశ్రేషా
చతుష్టయంత్రేషామఖాపూర్వాఫల్గుశ్యుత్తరఫల్గునః ఉదకంపూర్వాపాడా-
వసుః-ధనిష్ఠా-స్థాని-ఆర్ద్రాఅంత్యోరేవతీ-శక్రః-జ్యేష్ఠా-అంతరీభరణీ-ష్టా-
దిత్రయం-చిత్రాస్వాతీవిశాఖాః-ఇమాశ్చతర్దశస్త్రీలింగతారాః-శతభిషజ్జూ
లేందవః-శతభిషజ్జూలముగశీర్షాణేనపుంసకతారాస్యైవరాక్షావశిష్టాఅ
శ్వినీకృత్తికారోహిణీపునర్వసూపుష్యహస్తానూరాధాశ్రవణపూర్వాభాద్రా
త్తరాభాద్రాదశపుంలింగతారాఃస్యైవన్యలింగజనితాతారాశుభాన్యలింగ
ర్థజాప్రీతిశ్శుభకరేత్యర్థః-దంపత్యోర్నక్షత్రద్వయంఏకలింగంచేచ్ఛభంభిన్నలిం
గంచేదశుభమితివేద్యం॥ అ॥ లింగవర్గువును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ఉషా-అశ్రే-మ-
పుబ్బ-ఉత్తర-పూపాడా-ఆర్ద్రా-రే-శ్వే-భ-చి-స్వా-వి- ఈగరినక్షత్రములుస్త్రీ
లింగములు- శ-మూ-మృ-ఈ3నక్షత్రములు-నపుంసకలింగములుతకి-ననక్షత్ర
ములు- పుంలింగములు- ఈలింగనిర్ణయమునకుఫలమేమనినదంపతులజన్మనక్షత్ర
ములొకలింగముగలవైయున్నపరస్పరప్రీతికరంబగునట్లు గాకున్నగలహకరంబ
గుననితార్పర్యము॥ *

(౧౩౫) మూ॥ భూవాగ్యగ్నిమరున్నభాంసీచమహాభూతానిపం
చక్రమాత్రైషాంబాణరసర్దుమార్గణశరాదప్రాదిభూమ్యాద్యపి । ఏకస్యోషజ
రేభవేదపరభంవహ్నాభవచ్చేత్తరయోగ్మృత్యుస్సృదపరేశుభాఃపరిణయే
భూతాక్యవర్గస్త్యయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథభూతవర్గమాహ॥ భూవారీతి॥ భూః
పృథివివారిజలంతగ్నిఃతేజః మరుత్వాయుః-నభః-ఆకాశః- ఏతాఃపంచమహా
భూతానిభవంతీ - భూమ్యాదిపృథివ్యాదీనాందప్రాది అశ్వినీప్రభృతిక్రమాత్
బాణరసఃమార్గణశరాఃఆయవర్థఃపృథివ్యాఃబాణఃఅశ్విన్యాదిపంచకం - జ
లస్యరసాఅర్ద్రాదిషటకం- అగ్నేః ఋతవః ఉత్తరఫల్గున్యాదిషటకం- మరు
తః, మార్గణః- జ్యేష్ఠాదిపంచకంతాకాశస్యశరాఃధనిష్ఠాదిపంచకం- ఏవంచస
త్ఏవకస్యదంపత్యోరన్యతర్యస్య- ఉదకనక్షత్రజలేఆర్ద్రాదిషటకభవేత్ అపర

భంబపరస్య భయోరన్యతరస్య నక్షత్రంవపశ్చాత్తరఫల్లన్యదిషటేభవే
 చేతతయోగంపత్యోర్జ్యుతిస్సన్యత్ పరిణయేవివాహవిషయే. అపరేడక్తారిక్తా
 ఘృభాఃఅయంఘా తాభ్యోవర్గః అ॥భూతవగుః పునుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ప్రసి
 ధ్ధంబులగుటకై యేమో వాయ్వాకాశమలనెడు పంచభూతములకునశ్వసముద
 లులెనియును ములలో గ్రమంబునపృథివిఁగనక్షత్రములు - జలమునకుఁగనక్షత్ర
 ములు-తైజస్సునకుఁగనక్షత్రములు- వాయువునకుఁగనక్షత్రములు-ఆకాశమునకు
 గనక్షత్రములు, సీరితనివిభజింపగా దంపతులజన్మనక్షత్రములలోనొకనక్షత్రము
 లుచేసోనక్షత్రముగనుండి మఱియొకనక్షత్రముజలభూతనక్షత్రముగనుండనేని
 మృత్యుప్రదంబగునట్లుగాకున్నశుభలరంబగుననుట॥

✽

(౧౩౬) మూ॥ ఇంద్రాగ్నియమతసురశ్చవరుణోవాయుఃకుబేరశ్శివః
 గాదిప్రభవోదినాదితియోష్వేకైకశష్టోడశః । నాసత్యాదికమేకమేకమడుతచ్చి
 ష్టత్రయంపూర్వవత్పూర్వాద్యష్ట భగాశ్చకేతురహితాః । ప్రాదిషస్థాపితాః॥
 వ్యా॥అ॥అథ ద్వాభ్యాంజ్ఞో కాభ్యాంచంద్రయోగవర్గమాహ॥ ఇంద్రాగ్నిః । ఇంద్ర
 శ్చఇంద్రాగ్నియమఃప్రసిద్ధః । ఆసురోసర్ముతిః-వరుణః-వాయుఃకుబేరఃశివః । ఇత్య
 ష్టావేతేప్రాగదిప్రభవః । ప్రాగాద్యష్టదిశామధిపతయః । ఏవంనినాదితిధయఃది
 నాదిఃప్రతిః । తేనైవాదిత్యేషాంతేతథోక్తాః । తనాదయష్టోడశతిధయః । తేష్వేకైక
 శఃఏకైకదినంఏకైకస్యాంప్రాచ్యాం దిశైక్రమేధద్విరావత్యస్థాస్యంఏవంనాస
 త్యాదికంనాసత్యావశ్వసీనైవతదిత్యస్యతతథోక్తం॥నాసత్యావశ్వనాధప్రా
 వాశ్వసీయాచతాపుభావిత్యమరః । ఏకైకమడునక్షత్రం చప్రాగాద్యష్టదిక్షుక్ర
 మే॥త్రిగావ్యత్యాస్థాస్యంతదాచతుర్వింశతి గ్భవతితచ్చిష్టత్రయం । తేషాం నక్ష
 త్రాణాంశిష్టత్రయంపూర్వవత్పూర్వాది దిక్షుస్థాస్యంకేతురహితాః । కేతుభి
 న్నాఅష్టభగాఅష్టగ్రహప్రాగాదిదిక్షుస్థాపితాఃస్థాపనీయాఇత్యర్థః॥

✽

(౧౩౭) మూ॥ దంపత్యోరపిజన్మధిష్ట్యవశతోజ్ఞాత్వాచతాంతాందిశం
 తత్రస్థోదుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిక్షాధారిసామ్యేష్టతామ్ । తేషామైత్రవశాచ్చ
 మైత్రముభయోర్సామ్యేసమత్వంతథాత్రతుత్వయందేశత్రవైశశశభ్యద్యో
 గాఖ్యవర్గస్తవయమ్॥ వ్యా॥ దంపత్యోరితి॥దంపత్యోరపిజన్మధిష్ట్యవశతఃజన్మననక్ష
 త్రవశాత్ - తాంతాంపురుషనక్షత్రాదిష్టితాందిశంస్త్రేనక్షత్రాధిష్టితాందిశం
 జ్ఞాత్వాతత్రస్థోదుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిక్షాధారి సామ్యేష్టతాంతత్రస్థాదు ప
 తేతదిశస్థానక్షత్రాధిపతేగ్రహేంద్రస్యవతిథిదిక్షాధయోఃతిథినాధోధిక్షాద
 శ్చతయోశ్చతేషాంచతుర్థాం మైత్రవశాత్మిత్రత్వేనత్యర్థః । ఉభయోర్దంప
 త్యోరపిమైత్రంమిత్రతా - తేషాంసామ్యేదంపత్యోరపి సమత్వంతథాతేషాంశ
 త్రుత్వేయది దంపత్యోరపిశత్రుత్వేన-అయమర్థస్సంపన్నః-పున్నక్షత్రాధిష్టితః

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - తృతీయబిందుః.

శ్రీమహానానానక్షత్ర గ్రహతదిక్షితీనాంచ స్త్రీ సత్యై ధర్మతదిశి విద్య
మానానానక్షత్రగ్రహతదిక్షితీనాంచ నాచపరస్వరంమిత్రేష్వదంపత్యైరపిమిత్ర
త్వంశత్రుత్వేకత్వత్వం సమత్వే సమత్వమితీయ మేవ శశభ్యోగ్యాభ్యోచంద
యోగవర్ధకత్వవ్యతీతం తా రంజన్యోక ములచేతజంధయోగవర్ధకత్వమజేష్వచు
న్నామ॥ తా॥ ఇంద్రాద్యధిపతులుగల ప్రా గాద్యష్టదికులయందును బ్రహ్మచర్య
ముదబంధులనొకొక కరటిగ రెండుచు ర్లు సన్నివ్యాదినక్షత్రములనొకొక
కరటిగ రెండుచు ములపూర్తిచరకు- సూర్యావ్యష్టగ్రహంబులనొకొక కర టి
గనుగ్రమంబుఁ ప్పాపించుగా పరసక్షత్రముంబుకుల సంపేర్పడిన నక్షత్రాధిపగ్ర
హాధిపతిశాసితం కును - వధూనక్షత్రమున్నదికుల సంపేర్పడిన నక్షత్రాధితుల
కునుపాత్రత్వముగలిగియున్నదంపతులకు ప్రాత్రత్వముగలుగును సవత్వముగలిగి
యున్నవీరలకును సమత్వముగలుగును - శత్రుత్వముగలిగియున్నవీరికినే శత్రుత్వ
ముగలుగును॥

*

(౧౩౮) మూ॥ గోత్రశాస్త్రమశోషరీచిభగవానతిర్వశ్యోంగిరాఃపౌల
స్త్యశ్రులహాక్రతుఃపరిణయేచ త్వోచత్వాచ । దస్రాదీన్యపినాధిజంతికలహ
స్యాదేకగోత్రంగతే దంపత్యోత్పదిజన్మభేదసతతంగోత్రాభ్యర్థస్తవ్యయమ్॥
వ్యాఅథగోత్రవర్గమాహ॥ గోత్రవాణమ్॥ మరీచిన్బగవానతిర్వశ్యోజ్జ్వలంగిరాః
పౌలస్త్యశ్రులహాక్రతుఃశ్రేణేసస్తమషణాత్వేవ్యాదీచాంధ్ర మేగోత్రశా
భవన్తి । ధిజన్తియన్తిహిహిహినిదస్రాదీన్ చత్వారిచత్వారిన్ తత్రాణి ఏకగోత్రా
భిభవంతి శేషంబిన్విభవన్త్యేత్తికానాహిన్యామరీచిగోత్రాభవన్తీవపంప్యగ
శిర్వాదీ గాంచతుర్థాంధ్ర మేగవాన్భ్యోత్ప్రయోజనమాహదంపత్యోజన్మభేదన్మ
నక్షత్రేవకగోత్రంగతేయదిదంపత్యోన్సతతం కలహస్యాత్-భిన్నగోత్రంగతే
యదిశుషమిన్యోధాన్భ్యతే, పరిణయే విహాహవిషయేఅయంగోత్రాభ్యవర్గమ్॥అ॥
గోత్రవర్గపును జన్మచున్నామ॥ తా॥ గోత్రాధిపులగుమరీచ్యత్రవనీష్టాంగిరాఃపౌ
లస్త్యశ్రులహాక్రతుఃపులనెడిసస్తమషణలయందును గ్రమంబునసభిజత్సహితాశ్వ
న్యాదినక్షత్రములు నాలుగేసినక్షత్రములవరుసననెన్న గావధూవరులజన్మనక్ష
త్రనాకగోత్రమునొందియున్నగలహకరంబగుచునుట॥

(౧౩౯) మూ॥ వగాఁతామపివిశతీపరిణయే జ్ఞేయాస్సుటంఘా
సురైన్విప్రాతాంగ్రహమిత్రతైవనియతారాజ్ఞాంధ్రధానంగణః । స్త్రీయారం
తువిశాంధ్రధామపరోయాన్యాభ్యవర్గో మహానస్యేషాంశుభదోభవేత్ స్ఫు
టమిదంశాస్త్రంవిచింత్యంబుడై॥ వ్యా॥ ఇన్ధంపింశతివర్గాంధ్రపంచయన్వేదా
నీంశేషువిప్రాదీనానియతవర్గానాహ॥ వర్గాతామితి॥ భూసురైన్వోకతిశ్శా
స్త్రజ్ఞేర్తి (జ్ఞేపరిణయేవిహాహవిషయేవర్గాతాము క్తవర్గాతాంపింశతీస్సుటం

యథాతథా జ్ఞేయాః పితృణీయాః క్షియాః స్తుతశ్చ విప్రాణాం గ్రహమిత్ర
త్రైవిదియతావశ్యకా - రాజ్ఞాంక్షత్రయః తాం గణః గణవర్తః ప్రధానం మఖ్యం
పశా వైశ్యం శూద్రురూరముప్రధానం అస్యేషాం శూద్రాదీనం అపరం మ
హాసభకం యావ్యవృత్తగణశ్శుభాదోభవేత్ - ఇదంశాస్త్రంబు ధైర్యపండితైస్సు
టంసమ్యక్ చింత్య విచారణేన నన్వేషం చతుర్వర్గాశ్శుభదా ఇత్యుక్తే ఇతర
వగోకమన్వేషసమ్యవైఫల్యంత్యాత్ - తేషాంక్షత్రావ్యయోకాభావాదచైన్ద్రై
వందేశభేదేన తేషామవిగ్రంధాంతరేణ యోగసద్భావదశః నాత్ - తథా
హింజ్ఞో॥ మహేంద్రం మౌగధేగౌత్ వాచాలేపంచనాడికామావ్యేనాడిరా
శికూటాంగమామైత్రంబుధైర్యం॥ చూలేవిడే హేలింగంస్యాద్వశ్యంకాశ్శురమండ
లేవధాసానాప్రసవయేమాశవేరససజ్జిగంసర్వేరాశిగణోయోర్గ్రహ
మైత్రంచశోభనమితి॥ తాజ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాగవిఫలకాంశ్యముగజాడదగిన
యీ॥౨౦॥ వర్గువులలోద్రావ్యణలకు ప్రతిమైత్రంబును - రాజులకు గణవర్గును -
వైశ్యులకు శ్రీదీక్షువర్గును - తక్కినశూద్రులకు యెనివర్గును ముఖ్యంబులు -
శేషించిన గణవర్గువులను దేశభేదముచేత వ్యక్తియుండు ద్వియున్నతెలుగున
నామూదేశములమందుఁ యోగించబడునని తాత్పర్యము॥

*

(౧౨౦) మూ॥ జన్మకేవలరస్యయోజ్యమనశంశ్రీ జన్మోష్ఠ్యంబు వైర్జ
స్థుకంబుల వస్యయోజ్యమనిశ్రీ నామధేనాథవా॥ పున్నచక్షుకి దాచన
పీఠుల తెలుకన్మగ యోగి పునదంపత్యోర్వదిదామధిష్ఠ్యయుగళం యద్వా
శుభంస్యాత్తయేచివ్యా॥ అథోక్తవగణ చారణాహాజ్జ్వాంమనక్షత్రపే
కమాహాజ్జ్వాతేకాణేతి॥ బుధశ్యోత్రశ్యోత్రాజ్జ్వాతేకాణేతి॥ బుధశ్యోత్రశ్యోత్రాజ్జ్వాతేకాణేతి॥
జన్మోష్ఠ్య శ్రీజన్మనక్షత్రం అనశంసర్వదాయాజ్యలభవ శ్రీనామధేనాథా
నామచక్షుత్రం సహపురుషస్య జన్మనక్షత్రం వాయోజ్యం పున్నచక్షుపురుషనా
మనక్షత్రేణయువతేశ్రీయోజన్మధిష్ఠ్యయోగంనక దాచననయోగ్యశ్యభేదః
యద్వాదంపత్యోర్వాచిధిష్ఠ్యయుగళంపునః, నామనక్షత్రద్వయంతరయో
దంపత్యోశ్శుభంస్యాత్॥ ఈతేష్టబడినవింశతివగుణలను విచారించుటకు జ
న్మనామనక్షత్రములయోగ్యయోగ్యత్వముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వరునిజన్మగ
ణత్రముతో శ్రీజన్మనక్షత్రము జేర్చుట ముఖ్యమటు గాకన్న శ్రీనామనక్షత్రవం
తో వరునిజన్మనక్షత్రము దేవతవలయునదియునుంగాని పక్షంబుననుభయులనా
మనక్షత్రముల జేర్చిచూడవలయుగానవలనామనక్షత్రముతో వధూజన్మనక్షత్ర
మునొకప్పుడుంజేరవలదని తాత్పర్యము॥

*

(౧౩౦) మూ॥ జాతాయాః పదమేకమేవయువతేజాతస్యపాదప్ర
యంపునశ్యోష్ఠ్యంబుమాఘృభేపరణయే సంస్కరాశిభవేత్॥ పూర్వాక్షంపు

గువస్యభేసమపదేజాతవధ్యాః పునరాతాయా అపరాధకమాధ్యముభయో
స్సందిగ్ధమృత్యుంత్యదమ్॥వ్యా॥అ॥ సందిగ్ధ రాశినక్షత్రస్వరూపందశకాయత త్ర
స్సందిగ్ధమాహ॥ జాతాయాఇతి॥ విషమాంఘ్రిభేత్రబాన్మక్షత్రైజాతాయాఃయ
వతేఃస్త్రియాః-ఎకపదమేవ, విషమాంఘ్రిభేజాతస్యపుంసఃపాదత్రయంచేత్ప
రిణమేశుభంభవేత్, అయమేవసందిగ్ధ రాశిత్వవ్యతే, ఏవంసమపదేభేద్విపా
న్నక్షత్రే, పునశ్శబ్దస్త్యధఃకఃజాతస్యపుషస్యపూర్వాధకంసమపదేభజా
తాయాః,వధ్యాః- అపరాధకముత్తరాధకంచేమభయోదకంపశ్యోః,అధ్యం
శుభకరమిత్యధఃఇదమేవసందిగ్ధమృత్యుమిత్యవ్యతే. పదమేకమేవేద్యేవకారేణ
వ్యత్యయేఅశుభకరమితిగమ్యతే॥అ॥ సందిగ్ధ రాశినక్షత్రములస్వరూపములనుచే
లుపుచున్నాడు॥తా॥ త్రిపాన్నక్షత్రములయందుబుట్టినవనితర శీఘ్రనక్షత్రమం
దొకపాదముతో జేరియుండినత్రిపాన్నక్షత్రజుడగువరునిరాశి- ఆనక్షత్రమందు
మూడుపాదములతో జేరియున్నను శుభకరంబగుననునది సందిగ్ధ రాశియనబ
డుద్విపాన్నక్షత్ర పూర్వాధకమునబుట్టినవరుండును ద్విపాన్నక్షత్రోత్తరా
ధకమందుబుట్టినకస్యయు॥ శుభకరులగుదురదిసందిగ్ధనక్షత్రమనంబడుకడక్త
వ్యతిరిక్తముగనున్నశుభకరంబగుననితాత్పర్యము॥

(౧౦౨) సూ॥ సూర్యస్థానయతశ్చతుర్థమభిజిద్యద్వాముహూర్తా
ప్తమస్సాన్యత్యర్హేష్వపిమంగళేషుశుభకృత్తోధూళికంసప్తమం॥ పామూర్వోద
యతోముహూర్తా ఉషభత్యంతద్వయతూత్తమంవేశ్యాః కరపీడినేనతుపరి
స్యాద్యత్రచిత్పూర్వవత్॥ వ్యా॥అ॥ ఇభిజివోధూశ్యుషఃకాలనిణాయమాహ॥
సూర్యేతి॥ సూర్యస్థానయ తఃసూర్యస్థితరాశేశ్చతుర్థంలగ్నమిత శేషఃఅభిజి
దభిజిత్సంజ్ఞకస్యాత్ పక్షాంతరమాహ॥యద్యేతి॥ అధవాఅష్టమసూర్యోదయా
ప్తమోముహూర్తావాభిజిత్సాన్యత తత్సర్హేష్వపిమంగళేషు శుభకమనుశు
భకృత్ సప్తమంసూర్యస్థితరాశేస్సప్తమలగ్నంగోధూళికంగోధూళిసంజ్ఞకం
స్యాత్ సూర్యోదయతస్సూర్యోదయాత్॥ ప్రాకూర్వం॥ ముహూర్తాఃఉషః
ఉషఃకాలభిత్వవ్యతే॥ అనయోఃఫలంతుపూర్వవద్బోధ్యం॥ అంతద్వయంగో
ధూశ్యుషసోద్వయంవేశ్యాదేస్సంకరాణామిత్యధఃకరపీడినేవివాహేఉత్త
మంముఖ్యం॥ పరస్యబ్రాహ్మణాదివణస్యతుగోధూశ్యుషసోద్వయంననుభ
క్యత్॥ తహితేషాంకీదృశంలగ్నయోగ్యమిత్యతఆహ॥ వేశ్యాదేరన్యత్రవైగ్రీన
న్జకవిషయేతత్ అభిజిన్సుహృతాపూర్వవత్ సూర్యోక్తవేత్యర్థః॥ అ॥ అభిజి
న్తోదూశ్యుషఃకాలనిణాయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యోదయలగ్నము
నకు ౪ వలగ్నముగానిలేక౪వముహూర్తముగానియభిజినుముహూర్తమని
యు ౭ వలగ్నముగోధూళికమనియు-ఉదయమునకుబూర్వముహూర్తము

షఃకాలమనియునినిలోబ్రాహ్మణాదివణాత్రయమునకభిజిన్యహూతముము
ఖ్యమనియుచికినవియశుభకరంబనియువేశ్యాదిసంకరులకు ౩ కాలములుము
ఖ్యములగుననియుననుట॥

*

(౧౦౪౩) మూ॥ యావత్స్పందతిలోచనంశుభకరంతతోఽటిభాగో
క్షునే తల్లగ్నేశుభకాలఏవసతతంబ్రహ్మనజానాతితం॥ అన్యేకేపునరేవకర్తుర
ధతతోఽలగ్నభోవాశుభః పూర్వాదృష్టవశాద్భవేత్సమయ విత్తత్యాక్షిమా
త్రంసదా॥వ్యా॥అ॥అథలగ్నప్రశంసానిగవ యే॥యావదితి॥లోచనంసేత్రంసు
ఖరంయథాశుభా - యావద్యాతతాఽంస్పందతిచలతి - తతోఽటిభాగస్త
స్యమిషకాలస్యకోటిభాగోయస్సఏవలగ్నేశుభకాలస్సతతంక్షువేత్ - తంతా
ద్యక్సూత్సకాల బ్రహ్మలానజానాతి॥ అతిసూత్సత్వాదితిభావః॥ అన్యేనసు
ప్యాః- కేచనంబ్రహ్మశుభకాలంజానంతీతికిమువక్తవ్యంసజానంత్యేవేత్యర్థః॥కిం
తుకర్తుః శుభాశుభకతుః॥ పూర్వాదృష్టవశాద్భగ్నంతరియపుణ్యపాపకర్మన
శాస్త్రతాఽలగ్నకాలశుభఃఅశుభోవావాభవేత్ , పూర్వాదృష్టంశుభం
వేచ్ఛభంభవతి సకలకార్యస్యాదృష్టజన్యత్వాదిభావః, తత్రజ్యోతిశ్శాస్త్ర
విదంప్రశాంతమనసమిత్యాదివాదైఃజ్ఞః కిమర్థంప్రార్థనీయ ఇత్యాశంక్యాహ,
సమయవిత్ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞతత్యాక్షిమాత్రం తస్యలగ్నస్యసాక్షిమాత్రంసా
క్ష్యేవ,నమశుభలగ్నప్రదాదా॥అ॥లగ్నప్రశంసనుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ శుభ
కరమగునట్లుచలించిబడికనురేపుపాటులో కోటిగంశపరిమాణ కాలముల
గ్నమందుశుభకాలమగును, చిత్రవిచిత్రనిర్మాణచతురుండగువిధాతకుంగూడ
దెలిసికొనుట సాధ్యంగానియట్టికాలమును మనుష్యులెటుంగజాలరుగాననే
ల్లరులకుజన్మాంతరకృతపుణ్యపాపకర్మాను సరణములగ్నముసంప్రాప్తమగు
ను,సకలమయినవారికిజ్యోతిశ్శాస్త్రాదీజ్ఞుడుసాక్షిమాత్రుడెగాకలగ్నప్రదాత
గాడనుటతాత్పర్యము॥

*

(౧౦౪౪) మూ॥ ముద్రారంభః ధౌద్రయోదశవసుశ్రోణాత్రిపూర్వో
త్తరాబ్రాహ్మదిత్యకృశానుశక్రపవనాఃపుత్రాథదాస్తారకాః॥ వారాజీవకవి
జ్ఞమందశశినాంశేష్ఠాలధాశోభవారిక్తామాదివసాదివిష్టితిథయః పాతౌవ
మావైశ్యతి॥ వ్యా॥అ॥ అథముద్రికారంభకాలమాహ॥ముద్రేతి॥ ముద్రారం
భవిధాముద్రాప్రదానకరణే , వసుశ్రోణాత్రిపూర్వోత్తరా బ్రహ్మదిత్యకృ
శానుశక్రపవనాః ధనిష్ఠాత్రవణపూర్వఫల్గునిపూర్వాషాఢా పూర్వాభాద్రా
ఉత్తరఫల్గు న్యుత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాద్రోహిణీ పునర్వసూక్యతికా జ్యే
ష్ఠాపౌర్వోష్యభిత్రయోదశ - తారకానక్షత్రాణి॥ ని॥ నత్రమృతంభంతా
రాతారకాఖ్యమవాస్త్రీయామిత్యమరఃపుత్రాద్భద్రాః పుత్రసంపత్కరాజీవ

కవిజమందశశిసాంగురుశుక్రబుధ శనిసోమ - సంబంధినోవా రాః పంచశే
ష్ఠాః యుఖ్యాః అశోభ నాన్తురిక్తా మాదివసాదిః ప్రిథిధయోక్తా పూర్వోక్తాః , అ
మావాస్యావసాదిః ప్రతిపత్ , విష్ణుశిథిభద్రకరణతిథిః ద్వింసాయస్సోపి, పా
తోమహాపాతః అవమా, దినత్రయం, వైస్పతివైశ్యతయోగం ఏతే, అశోభ నా
భషంతి సర్వమవగంతవ్యం॥ అ॥ ముద్రికారంభ మునకు గాలనిణా యమును జన్మ
చున్నాడు॥ తా॥ ముద్రికారంభ విషయమై, ధ, త్ర, పూ, ధ, పూ, పా, పూ, భా, ఉప
ఉపా, ఉపా, రో, పు, ప, కృ, జ్యే, స్వా, ఈ, త, త్ర, ము, లు, ను, గు, గు, శు, క్ర, బు, ధ, శని
సో, మ, వా, ర, ము, లు, ను, శు, భ, క, రం, బు, ల, గు, ను, ర, క్త, శి, ధ, లు, న, మ, వ, స, ప్రతిపత్తుభద్ర
కరణతిథివ్యసాతమహాపాత అవమతిథివైశ్యతినామయోగము లివియ శుభక
రంబగుననియెఱుంగవలయుననితాత్పర్యము॥ *

తృతీయనిందుస్సమాప్తః.

కాలామృతే సవ్యాఖ్యానే - చతుర్థనిందు ప్రారంభః.

(౧౦౬) మూ॥ శ్రావణ్యోగగురుశుక్రయోగ్విశులయోగికుయాడ్య
పాకర్మశత్రుర్యువాఖిలబహ్వచిశ్రవణభేసింహంగతేభాసురే! మాసే
కరకటకేవిమాధ్యగహేతేశాభేష్వరాణాం రవేస్సంక్రాంతోగృహణేనకార్య
మథవాతత్ప్రిష్టపద్యాచితే॥ వ్యా॥ అ॥ అధర్వాధ్యాంజ్లోకాభ్యాం శ్రావ
ణహేమామకాలమాహ॥ శ్రావణ్యోమిత॥ గురుశుక్రయోగివిమలయోగిఅనస్తం
గతయోస్సతోః శ్రావణ్యోశ్రవణనతత్రయంక్తాపార్ణమాసీశ్రావణీతస్యాం
శ్రావణశుక్లపార్ణమాస్యాంతత్ ప్రసిద్ధంఉపాకర్మకుర్యాత్ । విద్యధేలిట్
యాజుషఇతిశేషః అఖిలబహ్వచిశ్రవణకలబుక్చాఖాప్రవర్తకాః శ్రవణభేశ్రా
వణేమాసేయస్మిన్ కస్మిన్శ్చేతశ్రవణనతత్రయంక్తదివసే ఉపాకర్మకుర్యుః
ర్యేషాంభాసురేసింహంగశేషతి మాశేశ్రావణమాసేకరకటకేరివాకరక
టప్తే సతివాకార్యంసింహంషతేభాసురఇతిచనంసర్గదోత్తరదేశవిషయం
తదుక్తంనిణాయసింధో॥ శ్లో॥ కుశీరేరవిసంయుక్తేఉపాకుయాత్తుదక్షణేనర్మ
దోత్తరదేశేతుకర్తవ్యంసింహగేరవావితికించ! శాభేష్వరాణాంసామపేదా
ధిపోభామః అధర్వణవేదాధిపోబుధంతయోర్మౌఘరహితేసతికార్యం! గుణవ
చనంబ్రాహ్మణాదిభ్యిశ్చివ్యజ్ఞే । సామాధర్వణవేదినావిషయమిదం! ఋగ్య

(౧౪) కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - చతుర్థబిందుః. ౧౦౫

జుర్యేదిరాంతం గురుశుక్రయోర్విమలయోరిత్య సనైవగత ర్థత్వాత్ గురుశుక్ర
యో రేవఋగ్యజుర్యేధాధిపతిత్వాదితివభాః అతఏవశాఖేశ్వరాణామితి హావ
చనస్యవచనపరత్వేనవ్యాఖ్యానం సంగచ్ఛతే - రవేస్సంక్రాంతౌడిపాకగ్నాదీన
సేసూర్యసంక్రాంతిర్యదిగ్రహణేచీంద్రగ్రహణేవాయదిచనకార్యం తస్మిన్ దా
కార్యమిత్యాశంక్యాహ|| అథవేతి|| తదుపాకగ్నప్రోష్ణపద్యాంప్రోష్ణపదానక్షత్ర
యుక్తాపౌర్ణమాసీప్రోష్ణపదానక్షత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీప్రోష్ణపదీతస్యాంభా
ద్రపదపౌర్ణమాస్యాంచ రేత్ కుర్యాత్ || అ|| రేండ్లక్లౌకములచేత శ్రావణమౌ
కులమును జెప్పుచున్నాడు|| తా|| యజుర్వేదుల గురుశుక్రల స్తంగతుల గాక యం
డగా శ్రావణశుద్ధ ౧౫యందును సమస్తఋగ్వేదులను శ్రావణమాసమందెదిన
మందు శ్రవణనక్షత్రము సంభవించునో యాదినమందును - శాఖాత్రయప్రవర్తకు
లును సూర్యుడు సింహరాశియందైనను గటకరాశియందైననుండగా తమతమవే
దాధిపులన స్తగతులై యుండగాను పాపకర్మజేయవలయుననియు నాదివసంబు
నగ్రహణసంక్రాంతుల సంభవించెనేనిభాద్రపదశుద్ధ ౧౫యందు - జేయవలయు
నని తాత్పర్యము|| సూర్యుడు సింహరాశియందుండగా నగ్నదో త్తరదేశమందును -
కటకరాశియందుండగా దక్షిణదేశమందు జేయవలయునని గ్రంథాంతరమందు
జెప్పుబడియున్నది||

(౧౪౬) మూ|| దోషోయంసమవీచచేదనధి కోనల్పశ్చమాసద్వయే
తత్రశ్రావణమాసవీచవిధి వత్సర్యాదుపాకగ్నతత్ | కర్మోన్మర్జననామకం
తదపివాపూర్వోషధీరాంతదాప్రాకట్యం యదివాస్తి చేదధచరేన్మసేనభస్యే
తథా|| వ్యా|| దోషఇతి|| అయందోషఃపూర్వోక్తమూఢాదిదోషఃమాసద్వయే
శ్రావణభాద్రపదమాసద్వయే - అసధికొల్పశ్చసమశ్చేదిత్యర్థః - తత్రశ్రావ
ణమాసవీచ - తదుపాకగ్న - విధివచ్ఛస్తోక్తం ధాతథా - కుర్యాత్ - గ్వ
కాలస్యబలవత్వాదితిభావః ప్రసంగసంగత్యా ఉత్సర్జనకాల మాహకర్మేతి||
ఉత్సర్జననామకంకర్మ - పౌష్యశుక్లపౌర్ణమాస్యాంవిధేయం హిమకర్మయ
త్తదపివాపౌష్యమాసోదోషయుక్త శ్చేన్మాఘకార్యంఉభయత్రాపి దోషస్స
మశ్చేత్పౌష్యమాసవీచ కార్యమిత్యర్థః - శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యావధ్యాయ
ముపాకృత్యమాసంప్రదోషేణాభియాత - వైష్యాంపౌర్ణమాస్యాగ్నరోహి
ణ్యాంవావిరమేదిత్యుత్సర్జనకాలస్యాపస్తంజేనోక్తత్వాత్ - పూర్వోషధీనాం
ప్రాకట్యంపూర్వసస్యప్రదుర్భావఇత్యర్థః - శ్రావణేనాస్తియది తదానభ
స్యేమాసేభాద్రపదమాసే|| ని|| స్మర్యభస్యఃప్రోష్ణపదభాద్రభాద్రపదాస్స
మాభిత్యమరః - ఉపాకర్మచరేతుం క్రియాత్ - గురుశుక్రయోర్విమలయోరిత్య

౧౦౬ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - చతుర్బిందుః.

ధనుమోపాకర్మవిషయః - ఆధాచకాశ్యపః॥ శ్లో॥ గురుభార్గవయోర్హౌఢ్యే
 బాల్యేవావార్చ కపచితధాధిమాసేసంసర్పేమలమాసేషుచర్విజంనకుర్యాదా
 ద్యుపాకర్మకృతంకర్మచసిష్ఠలమితే॥ తా॥పు- ర్వోకోక్తములై-మూఢాదిదోష
 ములుశ్రౌవణ-భాద్రపదమాసములయందు సమానములుగానుండెనేనిస్వకాల
 ముబలవత్తగమైచందువలన శ్రౌవణమాసమునందేయుపాకర్మజేయవలయున
 నియుపుష్యశుద్ధంబయందు-జేయదగినయున్నర్జునమునుహేళామకర్మనాకాలము
 మూఢాదిదోషయుక్తమైయుండెనేని మాగశుద్ధంబయందు-జేయదగినదనియు
 బుష్యమాఘమాసములయందు దోషముసమానముగానుండెనేని పుష్యమాస
 మందేచేయదగినదనియు-శ్రౌవణమాసముందుమొదటపైగులుయూర్పిత్తి కయు
 న్దనేని సుపాకర్మవిషయమోకాశ్యపచరమువలన దేయవచ్చుచున్నది॥

(౧౦౮) మూ॥ సంవాపర్వసుర కప్తేశ్యకనిశాసంధ్యాప్రసీషువ్రతేభు
 క్తామిత్రమఘోత రాగ్నిదనుజప్రాశేషజన్మోత్పన్నా పాలేకరకటకన్యకాఘట
 ధనుర్మాసేషుమృత్యుప్రదక్షౌరం భానుజభౌమభానుదివసేషశ్చైవదాగర్భణీ॥
 వ్యా॥ అ॥ అథ ద్వాభ్యాంక్షౌరకాలమాహ॥నందే॥నందానినందితధయఃపర్వసు
 అనూవాస్యాది, పర్వసు, రిక్తాం పూర్వోక్తాం పిశ్యేధియః, నిశారత్రి, సం
 ధ్యాసూర్యోదయకాలస్సార్యస్తమయకాలశ్చఅష్టమషటద్వయగతా, ఏతే
 షుదివ సేషువ్రతేప్రతదివ సేషుక్త్వాభోజనంకృత్వామిత్రమఘోత రాగ్నిదనుజ
 ప్రాశేషజన్మోదుషమిత్రమనూరాధామఘాప్రసిద్ధాఉత్తరాంఉత్తరాత్రయం
 అగ్నికృత్తికాదనుజంమూలంప్రాశేషోరోహిణీ, జన్మోడుజన్మనత్త్రత్రవీతేషు
 నత్త్రతేషుచపాతేష్యో పాతమహఃపాతయోరనుకరణంకించకరకటకన్యకాఘ
 టధనుర్మాసేషు, భానుజభౌమభానుదివసేషశన్యంగారకారక వాసరేషుచప
 త్నీయదాగర్భణీ-అతర్జుని నావిలమక్తధేనిః ఋషేభ్యశ్శలిషాషరషాభ్యామి
 తిణత్వంషణ్మసామూర్ధ్వపతేషుసరేషుక్షౌరక్షౌరకర్మమృత్యుప్రదం - అయో
 గ్యమితియావత్॥ అ॥ రండుశ్లోకములచేతక్షౌరకాలమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥
 ౯౮వశ్లోకమునందుచెప్పబడిననందరి క్తతిధులు, పంచపర్వంబులు, పితృతిధులు, ఉ
 భయాష్టములు, ఈతిధులయందును రాత్రియందును, సూర్యోదయసూర్యాస్తమ
 యకాలములయందును, వ్రతదినములయందును, భోజనానంతరమందును అనూ
 రాధా, మఖ, ఉత్తరఉత్తరాషాఢ, పుత్తరాభాద్ర, కృత్తిక, మూల, రోహిణీ, జ
 న్మనత్త్రమువీటియందును, వ్యభిపాతమహఃపాతలయందును, కటకకన్యాకుంభ
 ధనుర్మాసములయందును, ఆదిత్యాంగారకశనివారములయందును భార్యగర్భ

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - చతుర్థనిందుః.

ణియైయిండగానాఅననెలమొదలప్రసూతికాలమువరకును, ట్టొరంబశుభక
రంబనితాత్పర్యము॥

(౧౪౪) మూ॥ తస్మాహస్తచతుష్టయాచితిగురుశ్రీశత్రయా డ్యేంద్రవో
జ్యేష్ఠాంత్యోదుచమధ్యమంచశుభకృచ్ఛంద్రజ్ఞ వారాన్వితేరోగాంతేమృతకర్మ
సుక్రతువిధౌపుణ్యస్థలేశోభనేకారాగారవిమోచనేశుభకరం ట్టొరంతువర్జ్య
స్వపి॥వ్యా॥అ॥తహియోగ్యకాలమాహ॥ శస్తాఇతిహస్తచతుష్టయంహస్తచి
త్రాస్త్యాతివిశాఖాః, ఆదిత్యః, వునన్వసూ, గురుః, వుష్యః, శీశత్రయం, శ్రవణధని
ష్ఠాశతభిషః, ఆద్యఃఅశ్వినీ, ఇందుః, మృగశిషః, ఏతాషికాదశతారాఃశస్తాఃప్ర
శస్తాః జ్యేష్ఠాంత్యోదుచేతిసాధక్యాభిప్రాయేణ ఉడ్విత్త్యేకవచనంజ్యేష్ఠారేవ
తీర్థయఃచమధ్యమంఅనుత్తమమిత్యర్థః చంద్రజ్ఞ వారాన్వితేసోమబుధవారయు
తేదనే ట్టొరంశుభకృత్ రోగాంతేవ్యాధినివృత్తి కాలేమృతకర్మసుక్రతువిధౌక్ర
త్వారంభేపుణ్యస్థలేకాశ్యాదీపుణ్యక్షేత్రేశోభనేవివాహత్పూర్వదినఇత్యర్థఃకా
రాగారవిమోచనే బంధనగృహనివృత్తౌఏతాసువర్జ్యస్వపి అయోగ్యతిధ్యాది
ష్వపి ట్టొరంశుభకరం॥ అ॥ ట్టొరమునకుయోగ్యకాలమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥
అశ్వినీమృగశిర్ష ముఖనర్వసుపుష్యమిహస్తచిత్రాస్త్యాతివిశాఖ- శ్రవణము-ధనిష్ఠ-
శతభిషము- ఈగరినక్షత్రములు- సోమబుధవారంబులునుప్రశస్తంబులనియుజ్యే
ష్ఠరేవతిఈఽన్నుచమధ్యమంబులనియు ఆరోగ్యస్నానమృతకర్మ యాగారంభకా
లములయందు కాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రప్రవేశకాలములయందునువివాహాదినమున
కుబూర్వదినంబునందును గారాగృహవిముక్తికాలంబునందు నీకాలములయన్తు
ట్టొరసమేధతిధ్యాదులున్నశుభకరంబులనితాత్పర్యము॥

(౧౪౫) మూ॥ బద్ధీయాచ్ఛరికాంచరాజపురుషఃప్రాగేవపాణిగ్రహః
న్మౌజీబంధనభేసురాస్పితృగణంసంపూజ్యతత్సద్గుబ । కట్యాంవామతపవలక్ష
యుతాం శేషంవివాహాక్తవత్తారాచంద్రబలాన్వితః కుజగురుబ్రహ్మఖ్యవా
రేష్వపి॥వ్యా॥అ॥అథరాజకుమారణాంఘరికాంబంధనకాలమాహ॥ బద్ధీయా
దితి॥ రాజపురుషఃరాజాచాసౌపురుషశ్చేతిసమానాధికరణసమానః- తారా
చంద్రబలాన్వితస్సృక్ పాణిగ్రహః- ప్రాగేవపూర్వమేవ- మాంజీబంధనభేడప
నయనయోగ్యవక్షత్రే- సురాక్షగ్రహదేవతాః- పితృగణంమాతాపిత్రోర్గురూ
ణాంచగణం సంపూజ్యగంధమాల్యాదిభిరభ్యర్చ్యతత్సద్గుచ ఆయుధగృహంచ-
తోరణపతాకాది భిరలంకర్యకుజగురుబ్రహ్మఖ్యవార్యేషుకుజగురుసూర్యవా
షు- లక్షణయుతాంశస్త్రశస్త్రాక్తలక్షణసంపన్నాంఘరికాంఅసిపుత్రికా॥ని॥
స్యాచ్ఛస్త్రీ చాసిపుత్రీచఘర్వికాచాసి ధేకేత్యమరః - కట్యాంనామతఃసవ్యక్

ట్యాం॥ ని॥ పామంశరీ రేసవ్యంస్యాదపసవ్యరితుదక్షణమిత్యమరః - బద్ధీయాత్
ధారయేత్ - శేషంవారనక్షత్రాంతరిక్తంలగ్నాదికంవివాహాత్ప్రవేత్ - వివాహే
యాగ్రహసంపత్తిఃయల్లగ్నంవతత్సర్వమత్రాపూజ్యం॥ అ॥ రాజకుమారులు
కత్తిరిధరించుటకు గాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రాజకుమారుడువివాహము
నకుమున్నేయుపనయనయోగ్యనక్షత్రముతోడను భాన్వంగారకగురువారము
తోడను - వివాహయోగ్యవైనగ్నదులతోడను - తారాచంద్రబలముతోడను
గూడియున్నయొక శుభదినంబుననిష్ప్రదేవతలందలిదండ్రులనుగురువులంబూజిన్చి
అయుధగృహంబునలంకరించి శస్త్రశాస్త్రోక్తంబులగులక్షణములుగలసూరిక
త్తినింటిప్రదేశమున కుడిప్రక్కఁ ధరంపవలయుననితాత్పర్యము॥ ❊

(౧౫౦) మూ॥ షష్ఠాదౌసమవాసరేనవవధూసద్భావప్రవేశశుభఃస్యా
వాపోడశవాసరాశ్చరిణయాశ్చంచాంగశుద్ధింవినా ఉద్వాహవ్యసవూర్జవీచి
యవస్తాస్వపంచవూర్జాత్తులకన్యారగటచాపగోరుషన్యయుకుంభాఃషే
కేశుభాః॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోక పాదత్రయేణనూతనవధూగృహప్రవేశకాలవరాహ॥
షష్ఠాదౌపరితాయాత్ వివాహఃసంతరం షష్ఠాదౌషష్ఠదినప్రభృతీసమవాస
రేసమదినే - పంచాంగశుద్ధింవినాపిపోడశవాసరాత్, పోడశదినపర్యంతం, న
వవధూసద్భావప్రవేశః, నూతనవధూగృహప్రవేశః, శుభఃస్యాత్ పోడశదినాఽక్ర
మేణగతివరాహఉద్వాహాదివివాహప్రభృతిఅసవూర్జావిషమసంవత్సరేయాస్త్రిన్
కస్త్రిశుభదినేశుభః అయంనియమః విషమసంవత్సరనియమః ఆపంచవూర్జా
శ్చంచమసంవత్సరపర్యంతమేవఇతః పరంసపాఞ్శ్లోకత్రయేణనిషేకకాలవరా
హ॥ తులేత్యాదినాతులకన్యారగటచాపగోరుషన్యయుకుంభాః అన్యా
స్త్రాక్షరసిద్ధాఃవాపోధనుః, గౌప్యఃషంఘపోషిషన్యయుక్ మిథునకుంభఃప్ర
సిద్ధాఃతాన్యస్థులగ్నానిషేకమిథునకస్త్రిశుభాః॥ అ॥ శ్లోకంబునకె పాదముల
చేతనూతనవధూగృహప్రవేశకాలంబును నాలవ పాదమునిషేకయోగ్యలగ్నం
బులం జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహమైనది నముమొదలుగడవదినమువరకుసం
వదినములందుండినవారనక్షత్రయోగకరణములనైనంబూడక నూతనవధూ
గృహప్రవేశముచేయుననియు గడవదినములకు వెనుకఁ సంవత్సరములవరకు విష
మసంవత్సరములయందొక శుభదినంబున జేయవలయుననియు సంవత్సరము
లకుఁజేసుక విషమసంవత్సరనియమముబనిలేదనియు, వృషభమిథున, కటక, కన్యా
తులాధనుః, కుంభమీనములనిషేకయోగ్యంబులయు తాత్పర్యము॥ ❊

(౧౫౧) మూ॥ దసాగ్రారానిలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యత్ర
రాంత్యాచ్యుతాః పూజ్యాః పుష్యపునర్వసూ తసుశశిత్వష్ట్రాహ్వయా మధ్య

మాః । మధ్యేవాత్రతుల్యమవపిఫలాస్తా రానిషేక పరామధ్యోభానుజవాస
 రశ్చభృగుజ్ఞా ర్యేందువారా శ్శుభాః॥ వ్యా॥ అ॥ అధనిషేకేనక్షత్రవాసరానా
 హాద్రసేతి॥ దస్తారానలమిత్రమూలవరుణద్రావ్యత్తరాంత్యాయతాః
 అశ్వినీహస్తస్వాక్యనూరాధా మూలశతభిషగ్రోహిణ్యత్తరోతరాషాధోత్త
 రాధాద్రావేవత్రవణాఃపూజ్యాశ్రేష్ఠాఃపుష్యపునర్వసూవసుశశిర్వేష్టాహ్వ
 యాఃపుష్యపునర్వసూధనిస్తామృగశీషచిత్రాభధామధ్యమః అనత్తమాభ్యో
 ధః॥ అత్రతుల్యమనక్షత్రాణామతుల్యమధ్యపరిగణితః పుష్యవిఫలఇత్యేవకారా
 ర్థః॥ అపరాశ్శేషాస్తారాభరణీకృత్తిక్వాశ్రేష్ఠా మఘాపూర్వఫల్గునివిశాఖా
 శ్శేషాపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రావిఫలాః త్యాజ్యాఇతియావత్ భానుజవా
 సరశ్చమధ్యమంభృగుజ్ఞా ర్యేందువారాః శుక్రబుధగురుసోమవారాః శుభాశ్శు
 భకరాః॥ అశ్వినీశుభాభ్యోధాల్లభ్యతే॥ అ॥ నిషేకవిషయా మైనక్షత్రవారముల
 జెప్పుచున్నాడు॥ అశ్వినీ-రోహిణిపుత్తర-హస్త-స్వా-అనూరాధమూల-పు
 త్రరాషాఢ-శ్రవణము-శతభిషము-ఉత్తరాభాద్ర-దేవత-ఈనక్షత్రంబులును-సో
 మ-బుధ-గురు-శుక్రవారంబులును- నిషేకమునకుముఖ్యమునియు- మృగశీష
 ము-పునర్వసు-చిత్ర ధనిష్ఠ-ఈత్రనక్షంబులుశనివారమునుమధ్యమంబులనియుపు
 ష్యనక్షత్రమత్యంతమధ్యంబనియుదహి-ననక్షత్రవారమునిషిద్ధంబులనియుసభ
 పాయము॥

(౧౫౨) మూ॥ షష్ఠీ పర్వచతుర్దశీపితృతిథీరిక్తాధరాత్రాష్టమీహి
 త్వానిష్ఠ్యవమాదనాదిదినదృతామప్రదోషానపి॥ మఘాదిష్ఠ్యపిఁచసూది
 తమహదోషాన్పరిత్యజ్యలాన్ శ్రావణ్యామపికాతికే సహిసిమాసే నిషే
 కశ్శుభాః॥ వ్యా॥ షష్ఠీతి॥ షష్ఠీపక్షద్వయగతాపర్వాణి అమావాస్యాపూర్ణి
 మాదీని-చతుర్దశీపక్షద్వయగదా-పితృతిథయఃశ్రాద్ధదీనాది-రిక్తాఃపూర్వోక్తాః
 అధరాత్రానిశీధః- అష్టమీపక్షద్వయగతా- కించవిష్ట్యవమావిష్టిర్బద్రకరణం
 అవమఃదినత్రయం - దినాదిదినకృతామప్రదోషానపిదినాదిఃప్రతిపత్దినకృ
 తామా- సప్తమీద్రయోదశ్యో- తయోఃప్రదోషావతాంతస్సర్వానపిహిత్యా
 త్యక్త్వాతాన్ప్రసిద్ధాన్ ఉచితమహదోషాన్ మూఢాదిమహదోషాన్ పరిత్య
 జ్య-మాఘాదిషుమాఘప్రభృతిషుపంచసుమాసేషువాశ్రావణ్యాం- కాతికే-
 అధవాసహసిమాగశీషేమాసేవా॥ ని॥ మాగశీషేసహమాగఇత్యమ
 రః॥ నిషేకశ్శుభాః॥ అ॥ నిషేకకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మాఘఫాల్గునచైత్ర
 వైశాఖజ్యేష్ఠశ్రావణగాత్రకమాగశీషమాసములయందు పక్షద్వయగత
 ములగుషష్ఠ్యష్టమీచతుర్దశీప్రతిపత్తులును పర్వతిథులును శ్రాద్ధదినంబులును రిక్తతి

౧౧౦ .కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - చతుర్థబిందుః.

దురునుత్రయోదశినస్తమలప్రవోషంబునుఅర్థ గాత్రంబును మూఢాదిషపందో
షంబులునువినింబరిశ్యజించితకీన దినంబులయందునిషేకము శుభావశామని
యునుందుజెప్పబడినమాసములుగాక యితరమాసములయందేదినంబునంజే
యవలదనితాత్పర్యము॥

(౧౫౩) మూ॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషుయువతిఃపత్న్యర్షిషే కప్రియా
దంపత్యోశ్చపరస్పరం త్రియమపిస్యాద్వాదశస్తీశభాత్ । శ్శేష్టత్యాదినవో
దుషప్రియతమోవధ్యాస్సితారోశుభౌ స్యాతాంభత్సగృహ ప్రవేశసమ
యేచైవ్యానుగౌభ్యగౌ॥ వ్యా॥ రేవత్యాదిష్యతి॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషు
రేవతీప్రభృతిషున్యగశీషాంశ్శేషుషట్సుతేషు , నిషేకేకృతేయదియువతీర్వ
ధూఃపత్న్యోపురుషస్యపియక రాస్యాత్ , ఈశభాత్ , అద్రాసత్తత్రమారభ్య
ద్వాదశఅద్భూత్యూరాధాంతేషు , నిషేకేకృతేదంపత్యోపరస్పరంప్రియం
స్యాత్ శ్శేష్టగ్నాదినవోదుషుశ్శేష్టామృతరాభాదాంతేషు నవనత్తతేషునిషే
కకృతే,వరంధ్యాఃప్రియఃప్రియతమఃప్రిత్యతిశయవాన్స్యాత్ , అతిశయ
సేతమభిష్టానామత్యతిశయాగ్ధేతమప్రశ్యయః , భస్మగృహప్రవేశసమయే
నూతనసంగమాయత్రీదా , గృహప్రవేశసమయేసి తారోశుభఃసూర్యాద్వౌ
వధ్యాఃశ్శేష్టగౌవానుగౌవాయశుభౌస్యాదా॥ అ॥ దంపతులకన్యోన్యప్రితక
రంబులగునత్తత్రములజెప్పుచున్నాము॥ తా॥ రేవతిమొదలగు ౬ నత్తత్రముల
యందునిషేకముజేయవనితపురుషున క్షిప్తురాలగుననియు , నార్ద్రామొదలు
౧౨ నత్తత్రములయందునిషేకముచేయదంపతులకన్యోన్యప్రితి గలుగుననియు
శ్శేష్టమొదలగు ౯ నత్తత్రములయందునిషేకముజేయ స్త్రీకిబురుషుండత్యంత
ప్రియుండగుదనియు,వసితనూతనసంగమమునకైభత్సగృహమునుబ్రవేశించు
నపుడురవిశుక్రులుస్త్రీవసుకనైనను గుడిప్రక్కనైననుండిరేని శుభకరులనియు
నభిప్రాయమనితాత్పర్యము॥

(౧౫౪) మూ॥ కుర్యాన్నాతనవస్త్రధూషణధృతింవిష్ణుత్రయారగ.
త్రయంబ్రంహాదిత్య గురూత్తధాచ్యశశభృశ్శితాంత్యమూలేష్వపి । వారా
కారదినేశయోః ప్రతిపదరిక్తావమాషష్టమీనందావైశృతివిష్టి నాతపరిఘాన్
హిత్యాధమందేధవా॥ వ్యా॥ అ॥ అథనూతనవస్త్రధూషణధారణకాలమా
హ॥ కుర్యాదితి॥ విష్ణుత్రయశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః అరగత్రయం హస్తచి
త్రాస్వాత్యః, బ్రహ్మరోహిణీ,ఆదిత్యః,పునర్వసూ,గురుః, పుష్యః,ఉత్తరాః,
ఉత్తరాత్రయంఅర్యః, అభినీశశభృత్,మృగశీషం, మిత్రమనూరాధా,అం
త్యోరేవతీమూలంప్రసిద్ధం ఏతేషుసప్తదశనత్తత్రేషు నూతనవస్త్రధూషణా

నాంధృతింధారణంకుయాత్ ఆరది సేశ యోఃభరోం గారకఃది సేశస్సూర్యః, త
యోఃవారోభోమారగవసరౌ॥ ౧॥ ఆరోవక్రోమహీజశ్చరుధిరో క్రవవచే
తనిఘంటుః , ప్రతిపదంపక్షద్వయగతా, రిక్తాఃపూర్వోక్తాఃఅవషఃదిసత్రయం
అష్టమీపక్షద్వయగతానందా పూర్వోక్తాఃపైశ్చతిః పైశ్చయోగః విష్టిగ్భద్ర
కరణంపాతౌశ్చతీపాతమహఃపాతౌపరిఘఃపరిఘయోగః , తాకహీత్వాసరి
శ్యజ్యధారదేదితి పూర్వేణాన్వయః అరది సేశయోర్వారా విశ్వసేనశేషా
ణాంయోగ్యత్వేప్రాంతే మందవారాయోగ్యత్వచూహ, అథవామందేవంద
వాసరేఅశుభమిత్యధ్యాహరః॥ అ॥ నూతనవస్తాగ్రభరణములధరించుటకుగా
లమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ఆదిత్యాంగారకశనివారంబులును, ఉభయ-ష్ట
మీప్రతిపత్తులును ౯౮ వ శ్లోకమునందుజెప్పబడిననందరి క్తతిధూలును క్తిత్ర
యముతో జేరినదినంబును, పరిఘపైధృతినావయోగంబునును, భద్రకరణము
ను, వ్యతీపాతమహఃపాతంబులును, వీనిఁబరిశ్యజేంచి, తక్కినదినంబులయందు
అశ్విని, రోహిణి, మృగశిరశము, పునర్వసు, ఫల్గుని, ఉత్తర, హస్త, చిత్త, స్వా
తిఅనూరాధ, మూలఉత్తరాషాఢ, శ్రవణము, ధనిష్ఠ, శతభిషము, ఉత్తరాభా
ద్రపదేవతీ, ఈనక్షత్రములయందును నూతనవస్తాగ్రభరణములధరించినశుభములు
గలుగుననితాత్పర్యము॥

(౧౫౫) మూ॥ మేషేషమీనగృహేచేత్యుభయోర్లగ్నయోశ్చత్రోఃఘటికాః - వృషేకుం
భేసాధంయధాతథాచత్రోఃఘటికాః మకరస్త్రీయగ్నతౌఃఘమకరకన్యా
మిధునతులాసు , నాదయుతాస్సశాదాఃపంచఘటికాఃకుశీరకేసరిధనుఃకీటే
షుకరగటకసింహాధనుర్విశ్చికేషు, సాధంపంచఘటికాఃవీవంలగ్నానందా
దశ్యలగ్నాసాంఘటికాప్రవరాణగణనాక్రవగుత్, భూసురైఃజ్యోతిశాస్త్రజ్ఞైః

జ్ఞేయా॥ అ॥ మేషాదిద్వాదశలగ్నఘటికాప్రవరాణముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
మేషమీనలకుగడియలు ౮ వృషకుంభములకుగడియలు ౮౪ మకరకన్యామిధు
నతులలకుగడియలు ౫౧ కటకసింహాధనుర్విశ్చికములకుగడియ ౫౪ ఈరితిని
లగ్నములఘటికాప్రవరాణముదెలియవలయు॥ చతుర్థబిందుగ్నవూహః॥

శాలామృతేన వ్యాఖ్యానే, పంచమమిమపాకంభః.

శ్లో॥ ప్రణమ్యచక్షిణామూలంసచ్చిదానందరూపేణమ్ | వ్యాఖ్యానతే
 గురూసమ్యక్తాత్రకరణంమయా॥ (౧౫౬) మూ॥ ప్రస్తుతాంకమిత్యతస్యగ
 మనంవాయుష్కతస్సంవదేత్ ప్రస్తావిస్త్వతజాతకోయదిభవేత్తస్యాపకృచ్చా
 ద్వ్యవేత్ | తల్లగ్నగ్రహదృష్టిచారంశునైరన్యేర్నిమిత్తైశ్శుభేస్తారాచంద్ర
 బలాన్వితోగ్రహముఖంకృత్వాశుభేహ్నివతేజేత్ | వ్యా॥ ప్రస్తుతాప్రస్తుప్ర
 యాంలగ్నపక్షక్షర్తుః జాతకంజన్మకాలగ్రహసంపత్తిం వీత్యసమ్యగ్విచార్య
 ఆయుష్కతఃసమ్యగ్దీప్తాయుష్కతస్త్రితస్యపుసంగమనంయత్రాసంవదేత్ దైవజ్ఞ
 భిశేషః, ప్రస్తావిస్త్వతజాతకః, అజాతజన్మకాలగ్రహసంపత్తిచ్చవేద్యది,
 తదాసమ్యగ్నితజాతనస్యాపకృచ్చాత్తేనప్రజాతకాదివిచాన్తశాత్ వదే
 త్ | ౧ | స్యాంకృష్ణంకృష్ణమూర్ధ్నిమిక్యమరః, తతఃప్రయాణర్తాతారాచం
 ద్రబలాన్విశస్కో, గ్రహముఖంనవగ్రహపూజామంకృత్వాతాకసంప్రాప్త్యగ్ర
 హంకృష్ణిచారుశుభేః యాత్రాలగ్నగ్రహదృష్టిశాత్ యనిచారుశుభానా
 నిమ్యశుభానితేచ్చ అనేశ్చ బ్రహ్మచరైః మంగళగీతపాద్య సర్వసంభిక్షస
 హ, గుహ్యోపచారంశుభదీనివసేతల్లగ్నదైక్షోక్తశుభలగ్నై ప్రజేత్, గ
 ఛేత్ విక్షేపేభ్యో॥ అ॥ యాత్రాప్రకరణమును జేపిచున్నాడు॥ తా॥ యాత్ర
 యంపథిగావలన గుహ్యోపచారాని శుభలగ్నప్రశ్నభేదముగానా జ్యోతిషుడు
 ప్రయాణకర్త తకమును జక్కగానాలించిచియతడు దీప్తాయుష్కంతుడు
 గానుండేనని ప్రయాణలక్షునును జేపవలయుననియు, అప్రయాణకతక
 జాతకముదెలిచునివాడై యున్నపక్షమందుగష్టముచేసినైన నప్రజాతకాదివి
 చారమునెనియననియు యుప్రపరాణమునుదెలిసికొని ప్రయాణమునకులగ్న
 మును జేపవలయుననియు విష్ణుటబయాణకతకజ్యోతిష్టునిచేత జెప్పబడినతా
 గాచంద్రబలము క్తలగ్నమందునవగ్రహపూజావరాగులంచేసి శుభశకునముల
 గుచుండ గామంగళవాద్యధ్వనులతో గూడబోవలయుననితాత్పర్యము॥

(౧౫౭) మూ॥ పష్టాష్టవ్యయగశ్యశీశుభఖగైర్నప్రేక్షతోభంగకృత్
 క్రూరోలగ్నగతోష్టగోఽశుభకృత్తత్ప్రశ్నలగ్నాద్భవీ | ఏకోలగ్నగతశ్శు
 భస్తుధనదోద్వాలగ్నగోచేచ్ఛభారత్త స్త్రీషశుభామియానముఖదోయాతు
 ర్భృహేయది॥ వ్యా॥ అ॥ అష్టోకతయేగాయాత్రాప్రశ్నఫలవరాహ॥ పక్షేతి॥
 పష్టాష్టవ్యయగః ప్రశ్నలగ్నాత్ పష్టాష్టమద్వాదశానామన్యతవేస్థితః, శశీ
 చంద్రః, శుభఖగైశుభగ్రహైః, నప్రేక్షితోయదినదృష్టాయది, భంగకృత్వి
 ఘ్నకారీశాత్, బలిడద్యుత్రాదిక్షేత్రగతఃక్రూరఃపాపంతత్ప్రశ్నలగ్నా
 త్ అష్టగఃఅష్టమలగ్నగతోవా, లగ్నగతః తత్ప్రశ్నలగ్నగతోవాయది తశుభ

(౧౫) కాలావృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమభింద - ౧౧౩

కృతస్యోత్పత్తిశ్చ భగవతః - లగ్నగతశ్చేత్ - య త్తేజోఽయాజీన - ధవలీకర్త
 వోభవతి - యిష్టావశ్యంతబలవంతౌ ద్వౌశుభౌ శుభగ్రహౌ లగ్నస్థాని ద-
 యానిః రత్న స్త్రీపశుభామియానసుఖం న్యాతామితీ - క్రష్టారం - ప్ర దై
 వజ్ఞో వ దేదిత్యధ్యాహరిః॥ అ॥ శ్లోకములచేయాత్రాప్రశ్నఫలమును జెప్పఁచు
 న్నాడు॥ తా॥ చంద్రుండు శుభగ్రహములచే నాడబడక క్రశ్మిలగ్నము నగు ౬-
 టనై ౮ - టనై ౧౦ - టనై ముందెనేని ప్రయాణమునకు విఘ్నము గలుగని
 యు - ఉచ్చుత్రతేత్రాదియు క్షమై నపాపగ్రహము ప్రశ్నలగ్నముందైనను ౮-
 టనై నుండెనేని యశుభకరంబునయు నొకశుభగ్రహము ప్రశ్నలగ్నమును
 బొందియున్న ప్రయాణకర్తకు ధనలాభముగలుగుననియు సత్యత బలయు. క్ష-
 మునై చరెంబుగ్రహములు ప్రశ్నలగ్నముందుండెనేని రత్నవసితాపశుభాలా-
 భంబులును ప్రయాణమిందత్యంతసౌఖ్యంబులుగలుగుననిజ్యోతిషుడు ప్రయా-
 ణకర్తకు జెప్పవలయునని తాత్పర్యము॥

(౧౫౮) మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహార్యసప్తమగతామాగ్నేహదా
 ద్వితిగాః కన్యాబంధుసహాయదాస్యతగతాయాశుశ్చమిత్రాధాదాః ౨ంధు
 స్థాశుభదాశుభాగగనగాస్యతగర్భదాధగ్నగాః క్షేమాయుష్యపశుప్రదా
 శ్చపకలారుద్రేతుపూణాఽర్థదాః॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ సకలాస్సౌ స్థాశుభాశుభ
 గ్రహః - యాత్రాప్రశ్నగృహార్యయాత్రాప్రశ్నలగ్నస్య - సప్తమగతాస్సప్త
 లగ్నగతాశ్చేత్ - మాగ్నేమాగ్నేమధ్యపవతిధాదాః లంభప్రదాద్వితిగాఃద్వి
 తీయతృతీయస్థానగతాశ్చేత్ కన్యాబంధుసహాయదాః - సుశగతాపచమ
 స్థానగతాశ్చేత్ మిత్రాధాతాః మంధుస్థాశ్చతుర్థస్థానగతాశ్చేత్ శుభదాఃగ
 గనగాఃదశమస్థానగతాశ్చేత్ - సతగర్భదాః ధర్మగాఃనవమస్థానగతాశ్చేత్
 క్షేమాయుష్యపశుప్రదాః-రుద్రేతుపకాదపస్థానస్థితాశ్చేత్-పూణాఽర్థదాః
 ఇష్టపదార్థదాభవంతి॥ తా॥ శుభగ్రహములు యాత్రాప్రశ్నలగ్నమునకు
 ౨-టనైవను ౩-టనైవను ౪-టనుండిరేని స్వజనసహాయకన్యాలాభంబులను ౫-ట
 నుండిరేని శుభఫలంబును- ౬-టనుండిరేని సుహృద్లాభధనలాభంబులను ౭-ట
 నుండిరేని ప్రయాణమైపోవునపుడు మార్గమధ్యంబున నేధనలాభంబును ౮-టనుం
 డిరేని దీర్ఘాయుష్యక్షేమపశులాభంబులును ౧౦-టనుండిరేని యుత్తమకర్మ
 బులును-౧౧టనుండిరేని సర్వాభీష్టసిద్ధులును నీరీతిప్రయాణకర్తకి ఫలములును
 తాత్పర్యము॥

(౧౫౯) మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహంచరంశుభగతిస్సౌత్పత్తిశ్చ
 లగ్నంస్థిరంనాక్ష్యేవాస్యగతిర్విమితఫలదంచేర్ద్విశ్వభావంగృహమ్ ॥ క్రీతి
 గ్నగతోగ్రహానపీగతిగ్యవ్యస్తతీలగ్న గోహానిస్సౌదధవాస్త గోప్యశు

౧౧౪ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః.

భక్తృ త్వశ్చలగ్నైశ్చరః॥ వ్యా॥ యాత్రాప్రశ్నగృహం యాత్రాప్రశ్నల
గ్నంచరంచేత్ శుభగతిస్సుఖప్రయాణం స్యాత్ప్రశ్నైశ్చలగ్నైశ్చ ప్రయాణశుభృ
కలగ్నంస్థిరంచేత్ - అన్యజిగమిషోగతిః ప్రయాణంనాప్త్యేవగృహం ప్రశ్నల
గ్నంద్వస్వభావంచేన్నిశ్చలదం - పూర్వార్థంచేన్నగతిస్థిరగమిపత్వాత్ , ఉ
త్తరార్థంచేచ్ఛుభగతిః చరసమిపత్వాత్ - గ్రహణాయః కశ్యనగ్రహణాపక్తి
సకలగ్నగతిస్సద్ధరశ్చభవతి - అస్తపఃప్రశ్నలగ్నైశ్చప్రమరాశ్యధిపః ప్ర
శ్నలగ్నగతో యదిపణిస్యాత్ - యాతురితిశేషః అథవాతత్ప్రశ్నలగ్నైశ్చర
అస్తగతోలగ్నైశ్చప్రమస్థాగతిశ్చేదశుభిక్యత్॥ తా॥ ప్రయాణప్రశ్నకాల
లగ్నముస్థిరలగ్నమైయుండినను- ద్వస్వభావలగ్నమునబూర్వార్థమైయుండిన
సుప్రయాణమునకుభంగముగలుగుననియు చరలగ్నమైయుండిననుద్వస్వభావ
లగ్నములో సుత్తరార్థమైయుండినను- సుఖప్రయాణముకలుగుననియు ఏగ్ర
హణబైననుపక్రించిప్రశ్నలగ్నమందుండిన ప్రయాణమునకు విఘ్నముగలుగు
ననియు - ప్రశ్నలగ్నసప్తమస్థానాధిపతి యాలగ్నమందుండిన ప్రయాణక
తకునశుగలుగుననియు-ప్రశ్నలగ్నాధిపతీసప్తమస్థానమందుండిననుశుభకరు
డనియుతాత్పర్యము॥

*

(౧౬౧) మూ॥ రిక్తాపర్వదినాదిశిష్టితిథయఃపవ్యవస్థమీద్వాదశీవ
ర్జ్యాభూమిజభానుపుత్రదినకృద్వారాశ్చయాత్రాత్మకే । హస్తాదిత్యహరిద్వ
యాంత్యశశభృద్ద్రావ్యమిత్రాహ్వయాశ్చస్తావధ్యమతారకౌశతభిషజ్జ్యాల
ప్రజేశోత్తరా॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాయాస్తిధివారనక్షత్రోర్ణయమాహ॥ రిక్తే
తి॥ రిక్తాఃపూర్వోక్తాః సర్వాణిపంచపర్వాణిదినాదిః ప్రతిప్రతీష్టతిథయఃభ
ద్రకణరదివసాః- కించపవ్యవస్థమీద్వాదశీవతాః పక్షద్వయగతాఃయాత్రాత్మ
కేప్రయాణకాలేవర్జ్యాః ప్రయాణస్యాయోగ్యా ఇత్యర్థః భూమిజభానుపు
త్రదినకృద్వారాః భౌమశన్యరగివాసరాశ్చఃర్జ్యాః హస్తాదిత్యహరిద్వయాం
త్యశశభృద్ద్రావ్యమిత్రాహ్వయాః హస్తపనర్వసూత్రవణధనిష్ఠా రేవతీమృగ
శీర్షాశ్వినీపుష్యనూరాధాఇతినవతారాఃశస్తాఃముఖ్యాః - యాత్రాయాఇతిశే
షఃశతభిషజ్జ్యాలప్రజేశోత్తరాః, శతభిషజ్జ్యాలరోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢో
త్తరాధాద్రాః మధ్యమతారకాః అనుత్తమతారా ఇత్యర్థః శేషాస్త్యాజ్యః॥
అ॥ ప్రయాణమునకుతిథివారనక్షత్రంబులజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రిక్తతిథులు
ను, పంచపర్వంబులును, ప్రతిపత్తును, భద్రకరణయుక్తదినంబును, పక్షద్వయ
గంబులగుద్వాదశీపవ్యవస్థములును, భౌమ్వింగారకశనివారంబులనివిప్రయాణ
మునకయోగ్యంబులనియు దక్షిణతిథివారములనశ్వినీ, మృగశీర్షము, పునర్వసు ,
పుష్యమి, హస్త, అనూరాధ, శ్రవణ, ధనిష్ఠ, రేవతి, ఈశత్రుములప్రయాణ

ములకుబ్రహ్మ స్తంబులనియు - రోహిణి - ఉత్తర - మూల - ఉత్తరాషాఢ - శతభిషము - ఉత్తరాభాద్ర - ఈనక్షత్రములు మధ్యంబులనియొదకి - సనాతనములయోగ్యము లనియును తాత్పర్యము॥

*

(౧౬౦) మూ॥ శూలాభ్యేష్వథవారభేషుగమనః యాతుభేషేద్రోగకృచ్చందః రాజశ్శుజవారయోస్సురపభేషాచీసగచ్ఛేద్దిశమ్ జీవేజాంఘ్రిభేషవచాతకదిశం శుక్రారగయోః ప్రష్టభేషశ్చదర్శయభేషుజ్జది సయోర్యాతంచసౌమ్యాదిశమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథవారనక్షత్రాణాం దిగ్భేషేన శూలనిగ్రహమాహ॥ శూలాభ్యేష్వితి॥ యాత్రాత్రాయాం కర్తాచంద్రారాజశ్శుజవారయోస్సోమశనివాః యోః సురపభేష్యేష్టానక్షత్రేషాచీదిశం - జీవగురువాసరే అజాంఘ్రిభేషూర్వాభౌద్రానక్షత్రేష - అంతకదిశం అంతకోయమః తస్యైకతాదానక్షత్రాదిశమిశ్యధః - శుక్రారగయోః - శుక్రరవివారయోః ప్రష్టభేరోహిణీనక్షత్రేషశ్చత్ ప్రతీచీదిశమిశ్యధః కుజ్జదిసయోః భౌషబధవారయోః అశ్వమభేషూర్వఫల్గున్యాంచసౌమ్యాం ఉదీచీదిశం - సగచ్ఛేదితీసర్వత్రయోజ్యో ఏతేషువారనక్షత్రేషు ఏతాసుదిక్షుగచ్ఛతిచేతోగదోషఇత్యత ఆహశూలాభ్యే సశూలనామధేయేషువారభేషు ఉక్తవారనక్షత్రేషుగమనః యాతుః యాతురోగకృచ్ఛవేత్॥ అ॥ దిగ్భేషముచేతవారశూలనక్షత్రశూలలజెప్పుచుండును॥ తా॥ పూర్వకదికుగనకు సోమ-శనివారంబులను - శ్యేష్టానక్షత్రంబులను దక్షిణమునకు - గురువారంబును పూర్వాభౌద్రనక్షత్రంబును పశ్చిమంబునకు భానుశుక్రవారంబులను రోహిణీనక్షత్రమును - ఉత్తరమునకు - మంగళబుధవారములను - పూర్వఫల్గునీనక్షత్రంబును ఈనీనన్నిదిక్కులకీవారనక్షత్రములశూలసంజ్ఞగలవిగావున నట్టివారశూలనక్షత్రశూలలయంద బైః ముఖోయినవారికివ్యాధిగలుగుననితా॥

*

(౧౬౧) మూ॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోశ్చవిలిఖే దేకాంచరేఖాంచతుషోః తేప్రాగ్లిఖితే ప్రసిద్ధపరిఘారండాఖ్యచక్రేషుభే । తత్ప్రాగ్దిషుసప్తసప్తగమనేవసప్త్యితారాలిఖే దప్తావింశతిసంఖ్యయైవపరిఘాదదోనలంఘ్యైర్వై॥ వ్యా॥ అ॥ పరిఘాదండచక్రస్వయాపసిరూపయతి॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోశ్చ ఏకాంచరేఖాంచవిలిఖేత్ - ఏవమీశాన్యనైర్ముఖేకోణయోశ్చ ఏకాంచరేఖాంచవిలిఖేత్ విలిఖేషః - ఏవంవిలిఖితేపరిఘాదండచక్రంభవతి తతః - ప్రాగ్లిఖితేచతుషోః తేషుభేప్రసిద్ధ పరిఘాదండాఖ్యచక్రేషుసప్త్యదితారాః కృత్తికాదీనినక్షత్రాణి - అప్తావింశతీసంఖ్యయాతత్ప్రాగ్దిషు తస్యచక్రస్వప్రాగాదిషు చతుదిక్షున సప్తసప్తవిలిఖేత్ యథాప్రాచ్యాం కృత్తికాద్యాశ్రేషాంతానిసప్త - దక్షిణస్యాంచుఖాదివిశాఖాంతాని ప్రతీచ్యామనూ

శుభసుఖానాం పశుప్రదంబులనియు దూతాదికరసకువేషసింహాధనూరాసులు
నుదక్షిణమునకువృషభకన్యామకరరాసులును , పశ్చిమంబునకుమిథునతలా
కుంభరాసులును ఉత్తరంబునకు గటకవృశ్చికమీనరాసులనీరీతిని రాసులీదికర
నకు ద్వారరాసులుగావున నిట్టి ద్వారరాశిలగ్నములయం దాదికురలకబోగూ
డదని తాత్పర్యము॥

*

(౧౬౪) మూ॥ మేషేభద్రమవాపున్నయాధ్దని సుఖయుగ్మేష్మతంక
రకటేలాభంశోకభయంహరౌజ్వరభయంకన్యాగృహేథణంధటే కటేవిగ్ర
హమేవచాపవిలయేక్షేమంమృగే స్త్రీధనం కొటిల్యంకలశేతభోజ సుఖంమీ
నేప్రయాణేస్వగం॥ వ్యా॥ అ ద్వాదశలగ్నానాంగమనేఫలమాహ॥ మేషఇతి॥
మేషమేషలగ్నేఅధ్వగప్రయాతాభద్రంమంగళం , గవివృషభేసుఖంయుగ్మే
మిథునేమృగంకరకటేలాభం-శుద్ధివ్యాదిలాభం , హరౌసంహేశోకభయంక
న్యాగృహేకన్యాలగ్నేజ్వరభయం, ధటేతలాయ-అధఃధనలాభం-కటేవృ
శ్చికేవిగ్రహమేవయేనకచిద్విరోధం, చాపనిలయేధనులగ్నే, క్షేమంమృగే
మకరేస్త్రీధనంస్త్రీరూపధనం, కలశేకుంభేతుకొటిల్యంవక్రగమనం, మీనభో
జనసుఖంప్రయాణేఅవాపున్నయాత్॥ అ॥ప్రయాణవిషయమైలగ్నములఫలంబు
లవివరింపుచున్నాడు॥ తా॥ మేషలగ్నమందుబయనముపోయినవారలకుశుభం
బులునువృషభమందుసౌఖ్యంబును మిథునమునందుమరణంబును, కటకమందు
భూధవాదిలాభంబులును, సింహమునందువ్యసనంబును, కన్యాలగ్నమందుజ్వ
రభయంబును, తులయందుధనలాభంబును, వృశ్చికమందు కలహంబును, ధన
స్సునందుక్షేమంబును, మకరమందుస్త్రీలాభంబును, కుంభమందువక్రగమనం
బును, మీనమందుభోజనసుఖంబునుగలుగుననితాత్పర్యము॥

*

(౧౬౫) మూ॥ యత్రాయాంప్రతిభాగవంప్రతికజలప్రత్యబ్జజం
చాతికృచ్ఛక్రౌడక్షిణతస్థితోవ్యశుభకృన్యాతుఃప్రవేశేపివా॥ నా గేయద్య
దితోగ్రతస్సశిశు తస్మైగ్రహంతావనేత్యేమ్య స్మాస్తమవాప్తతశ్చ పరతో
యాతాధ్యనేషంప్రశేత్॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రతిశుక్రభౌమబుధవోషమాహ॥ అ॥ యా
త్రాయామితి॥ యాత్రాయాంప్రవేశేపునఃప్రవేశేకాలేగ ప్రతిభాగవంభృ
గోరగశ్యంపుమాణభౌమపశుక్రంతస్యాభిముఖంప్రతీకజలకజాభిముఖంకిం
చప్రత్యబ్జజం అశ్విజాతఇత్యేబ్జః చంద్రః తస్మాజ్జాయత ఇత్యేబ్జజోబుధఃపంచ
మ్యాంజాతావితిసనేధంతస్యాభిముఖంయాతురాతికృత్ప్రతీకరంఅన్యోవిశే
షశుక్రః దక్షిణతోయాతుదక్షిణభాగేస్థితోయదిచాశుభకృత్ అత్రేదంప్రతి
యతే, శుక్రేప్రాచ్యాంస్థితే ప్రాగీశాన్యోదగ్వాయశ్యేష్యేవం ప్రతీచ్యాంస్థితే
నైర్ముతిదక్షిణాగ్నేనఃపునగంతవ్యమితి ఉక్తంచదాబోధిన్యా॥ శ్లో॥ పూ

దానితదిదయాత్రాఫణేర్వత్ఫలంకించ క్షేణఫణిస్వయాపమశుభంత్యాజ్యంశు
భేకన్మణి॥వ్యా॥ అ॥యాత్రా ఫణిచక్ర సంపత్తిమాహ॥ త్రీణితి॥ అరర స్థోడలః
సూర్యస్థిరనక్షత్రమారభ్య, త్రీణిత్రీణినక్షత్రాణిశశిస్థభాంతంచంద్రస్థితనక్ష
త్రపర్యంతం, గణనాసంఖ్యా, కార్యకతవా, గంతమిచ్ఛతేభిషపీష గ
ణ రాయాంప్రయమాణాయాం సప్తనిశితినక్షత్రాణాంనవగ్రహాణిభవతిత
త్రవిషమాణపంచత్రి కాణితరోగభయ దానిభవతి, అచ్యుతత్యాగియ
గ్నాత్రికాణితనక్షదానినవ్యగిష్ట ఫలదానిస్యూర్యాతునిశేషః, యాత్రా ఫ
ణేః యాత్రా ఫణిచక్రస్యశుభలము క్తంతస్ఫలంబద మేతదేవ, అతశ్చక్రేణఫణి
చుక్రేఃకింప్రయోజనంప్రయోజనమిత్యర్థః, అసేనైవవచిరిత ర్థబ్యాజిభాజి
ఫణితమాహ శశిస్వయాపయద్యత్ శ్రీకంఠేణవంశవం, తత్తదశుభవత్కర్మ
భేషుభకర్మనిత్యాజ్యం॥ అ॥ యాత్రాఫణిచక్రమునకు సమానఫలముజేష్టచ
న్నాడు॥ త॥ పైనముపేరువారుసూర్యస్థిత నక్షత్రముమొదలుచంద్రస్థితనక్ష
త్రమువరకుమూడేసి నక్షత్రములనుగణనచేయవలయుననియును, నీక్రమము
నగణచేయుగానినువది మేడునక్షత్రములు ౯, త్రికంబులగును, అట్టిత్రికంబు
లలోవిషయత్రికంబులగు౧, ౩, ౫, ౭, ౯, ఈత్రికప్రతిపాదకనక్షత్రములలో
పైనముపేరున రోగభయంబులు గలుగుననియు, మిగతమత్రికంబులగు౨,
౪, ౬, ౮, ఈత్రికప్రతిపాదకనక్షత్రములు-శష్టఫలప్రదవనియు, గ్రంథాలెర
మందుజెప్పబడియున్న యాత్రాఫణిచక్రాధికంబిదియు గాననాచక్రమువ్యర్థం
బనితాత్పర్యము॥

(౧౦౮) మూ॥ ఆగ్నేయర్క్ష మఘానురాధవసుభేష్యైకైకభాశ్శాశి
న్నక్షత్రాణిగసప్తకమనేదద్యుః ప్రయాయః ఫలం । వృశ్యవ్యాధిభయార్థ
రాశివసుధాభీత్యుచయూఖ్యం క్రమాతికంబక్రేణతు చంద్రగర్భఫణితోవ్య
తస్యచునిశ్చితమ్॥ వ్యా॥అ॥ చంద్రగర్భసత్త్వతిమాహ॥ఆగ్నేయజ్ఞే॥ ఆగ్నే
యర్క్ష మఘానురాధవసుభేషు కృత్తికానురాధ ధస్తానక్షత్రేషుచతుషా
సాభిజిన్నక్షత్రాణి అభిజిత్సహితాన్యస్తానితతినక్షత్రాణి స్థాస్యాన్యైకైకభా
దేకైకనక్షత్రాశ్చప్తసప్తనక్షత్రాణి చాతుః వృశ్యవ్యాధిభయార్థరాశివసు
ధాభీత్య మయూఖ్యంఫలంక్రమా ద్ద్యుః యథాకృత్తికామృత్యుః, రోహిణి
వ్యాధి, మృగశిరోభయఅర్ధగ్రాహరాశిం పునర్వసూపసుధాంభూమిం, పు
ష్యభీతిం , ఆశ్లేషాఆమయంరోగం , పునర్నఘానురాధాధస్తాదీనామ
వ్యూహ్యం, చంద్రగర్భఫలితంచంద్రగర్భచక్రజన్యఫలం, మయాశ్చితం, అ
తశ్చక్రేణకించంద్రగర్భచక్రనిమాణబ్రహ్మసేనకేఫలం, ఏతరుక్తరీత్యాచరి
తాథాతాత్ అత్రాయంవిశేషః, అయంకృత్తికాది,యయోయూత్రాయామే

౧. కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుకి.

వరోగేషుకుస్థితరాశిః అన్యేషుశుభకర్మసుః సూర్యస్థితక్షత్రాచ్చం । దక్షిణ
క్షత్రపర్యంతంగణయేత్, ఫలంతుపూర్వవత్ ఉక్తంచ॥ శ్లో॥ రోగేషుజన్మక్ష
త్రాద్యుద్దేవపుశుషర తః॥ త్రా॥ మౌంకృత్తికాదస్యాదరం స్థిచ్ఛుభకర్మణీ
ఊ॥ అ॥ చంద్రగర్భచక్రమునకు సమానఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కృత్తిక
ముదలాలాశ్రేషః పరకును, మఘముదలుపిశాఖవరకును, అనూరాధముదల భిజి
క్షుతోగూడత్రచణమువరకును, ధన్వముదలుభరణిపరకును, క్రమంబుగ నేడే
సినక్షత్రములేడేరి ఫలంబులగులుగ జేయుననియు ననియేవిధ్యంబుని కృత్తికమృ
త్యువును, రోహిణిన్యాధిని, మృగశిరభమును అర్ధ, అర్ధ రాశినిపునర్వసు,
భూమినిపున్యైని, భీతినిఅశ్రేషరోగమును మరలమఘమృత్యువును, పుబ్బవ్యా
ధిని, ఉక్తక్రమంబుచతుస్సప్తక నక్షత్రములును సప్తవిధ ఫలంబునుప్రయాణ
విషయమై గలుగజేయుననియు చంద్రగర్భంచక్రసిర్మాణముచేత గలిగెడుఫలము
ను నేనుస్పష్టముగా వివరించితి గాననాచక్రమువలనవేరేఫలంబులేజనిత *

(౧౬౯) మూ॥ చంద్రాధిష్ఠితభాంత మేఘగణయేదరాంశ్వోవా
తోనక్షత్రాణ్యపి సప్తసప్తగమనైదద్యోఫలంసాభిజిత్ । ష్టేమంతాడనమ
మాయునభయంచేశభ్రమంతాడనంయౌతుశ్చాడలదోష ఏవసకలేకాశ్యేచ
చింత్యంభవా॥ వ్యా॥ అ॥ అడలస్వరూపమాహ॥ చంద్రేతి॥ అరాంశ్వీర్వాది
తఃసూర్యస్థితనక్షత్రప్రభృతిసాభిజిత్, అభిజిత్సహితంయథాతథాసప్తసప్త
నక్షత్రాణి, చంద్రాధిష్ఠితభాంతంచంద్రస్థిత నక్షత్రర్యందమేఘగణయేత్,
తానితానిసప్తసప్తక్షత్రాణి గమనే గమనవిషయేయౌతుః ష్టేమంతాడనం
అతాంతయుః అభయం, షేశభ్రమంతాడనంచేతిఫలరిక్రమాద్ద్యువిశేష
మాహ॥ యౌతుశ్చాడలదోషఏవచింత్యం, నేతరణ్యత్యేవకారార్థఃఅథవాసక
లేకాశ్యేచఅడలదోషోవిచింత్యం॥ అ॥ అడలస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ సూర్యుడున్న నక్షత్రముముదలభిజిన్నక్షత్రముతోగూడునటులచంద్రు
డుండెడి నక్షత్రమువరకు నేడేసిక్షత్రములగుణింపవలయుననియు, నటులగు
ణింపబడినయేడేసినక్షత్రము లేడేసిఫలంబులగులుగ జేయును, ఎవ్విధంబునిసప్త
థమనక్షత్రము ష్టేమమును రెండవదితయరహితమును, ఆరవదిదేశసంచార
మును ఏడవదితాడనమును, నీక్రమంబున సప్తనక్షత్రములు సప్తవిధఫలంబులగు
లుగ జేయుననియును ఏవకారాధికమునప్రయాణవిషయమయియూచెప్పినఅడ
లదోషవిచారము, అపశ్యముగాబూడదగినదనియు లేకమఱియొకపక్షంబున
సమస్తశుభకార్యముయందును అడలదోషముబూడదగినదేనని తాత్పర్యము॥

(౧౭౦) మూ॥ యాత్రావారభవాసరాంశ్వమిళితా స్వస్యాది
తస్తాకక్రిమానకృత్వద్విత్రి చతుగుణాన్ప్రవిభజేత్సప్తాష్టషడ్విక్రిమాత్

(౧౬)

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమభిరక్షః.

౧౨౧

శూన్యేషుత్రిషురోగభీతిమరణౌ న్యశుప్రయాతః క్రిమాన్యేషుత్రిషురాజ్య
 రత్నస్పృధివీర్చద్వాతుత్యగ్రంకస్త్వణమ్॥ వ్యా॥ అ॥ శ్యగ్రంకస్వరూపంఽరూప
 యోక్తాయాశుప్త్యైలమాహాయాతేతి ॥ యాత్రావారభవాసరాక్యాత్రా
 యాంయోవారః యద్భిం యన్నక్షత్రం యాతిధితాక్- స్వస్యాదితఃశేషా
 మాదితః యథావాసరస్యారాదితః నక్షత్రస్యాశ్విన్యాదితః దివసస్యశక్త
 ప్రతిపదాదితః మిళితాక్త్రేధాఃక్షి పృథ్విశ్రిచతుర్గుణాక్ కృత్వానారిన
 క్షత్రీవససమాశాం త్రేధాపరికల్ప్య యథాఅద్యం ద్వాభ్యాంస్వతీయంభిః
 శృతీఃచంచత్సృః గుణేష్వశ్శర్థః తతఃకమాత్ సప్తాష్టషడ్భిఃప్రవిభ శేలేప
 వంపభజ్యమానేషు త్రిషుఃక్షేషు శూనేషు శేషాభావేషు సూక్ష్మాప్రయాతాః
 గభీతిభరణౌ ఫలనిక్రమాద్ద్యుతిషుశేషేషు సత్సర్గాభ్యరత్నపుధివీర్చ్య
 శేషే రాజ్యంద్వితీయశేషేరత్నాచితృతీయశేషే శృధివీర్చద్వాదిత్యవగంశ్యం
 లభేప్రయోజనంచాస్తిఅయమేవశ్యగ్రంభిత్వగ్యతే॥ అ॥ శ్యగ్రంకస్వరూపము
 నుదేలియజేయుచున్నాము॥ తా॥ ప్రయాణకర్తృపైరముఖోఽన్యమయమానంధి
 వారనక్షత్రముల మొదటనుండి లేకకాక్షేప్తియగుగా శుక్లపాద్యమిమొదలప్ర
 యాదిసముపరకును భానువారమొదలుప్రయాణవారమువరకాభ్యసినక్షత్ర
 ముమొదలుప్రయాణనక్షత్రమువరకును గణనచేసి అయినగుణకముననొకరా
 శిగాజేర్చియారాశిని మూడుభాగములుగాజేసి యందుప్రథమభాగమును రెం
 టుచుద్వితీయభాగమును మూటనుశృతీయభాగమునురెండుటను ఎచ్చగుణించియూ
 త్రివిధరాసులనీక్రమముగప్రథమభాగమునురెండుటను ద్వితీయభాగమును రెండు
 తృతీయభాగమునురెండుటను భాగహరింపగా నాత్రివిధరాశియందు గణనశేష
 ముండెనేనిప్రయాణకర్తకురోగభీతిషరణములను- మూడురాసులశూన్యము
 లైయండెనేని రాజ్యశ్శ్నాధూలాభములను ఉక్తక్రమంబుగలుగుననియును
 ఇతితుత్యగ్రంకస్వరూపముగానగ్రంథాంతరమందు జెప్పబడియున్నబ్ధమువల
 నుచేరేప్రయోజనములేదనియును తాత్పర్యము॥

✽

(౧౭౧)

మూ॥ యాత్రావారివిలగ్నధిష్ణ్యదివసాక్స్వస్వారితిస్సర్వ
 తోరాశీకృత్యదినారంభగ్వసుజలేష్వేకైక సంఖ్యాం క్రమాత్ । క్షిప్తావపి
 గ్భృతేషేవతంప్రవిభజేదేకైక సర్వంధ్రువంశేషః ప్రాక్తనపంచకేబహుధనం
 శూన్యేఫలంవత్సృతే॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన యాత్రాపంచకశ్శి స్వరూ
 పమాహ॥ యాత్రేతి॥ యాత్రావారిధిలగ్నధిష్ణ్యదివసాక్ప్రయాణసమయో
 యేవారలగ్ననక్షత్ర దివసాంతాక్స్వస్వాదితః స్వేషామాదితః సర్వతఃస
 రావాక్ రాశీకృత్యతానేకైక సంఖ్యాందిగ్వసుజలేషు పంచదశద్వాదశదిశా
 వ్యవతస్రశ్చ అనుసంఖ్యానుక్రమాత్క్షిప్తావపిక్షిప్త - ప్రాగ్భృతంపైకైకసంఖ్యా

౧౨౨ .కాలాచ్యుతే - సవ్యాఖ్యానే పంచవ చిందుః.

యుతంసర్వంపంచవిధం - ధృవంతమంతైర్నవభిఃప్రవిభ జేత్ ఏవంవిభజ్యమా
నేసతిప్రా క్తనపంచక శేష శ్చేద్యహుధనం పంచసంఖ్యాతిరి క్త శేష శ్చేత్యధికః
పంచ శేషశ్చూన్యఫలత్వాత్ ఉక్తంచదర్పణే॥ శ్లో॥ తిధ్యుడుదినలగ్నంమిశ్రితం
పంచ ధాక్య త్తిధిరపదశనాగ్నైదసంఖ్యాయుతంయత్ । నవహృతశరశేషం
శోభనేవజన్మీయం రుగనలనృపహోరైమృత్యు నాదూషితం తదితిశూన్యేపం
చ శేషేఫలంవత్సృతే ఉత్తరశ్లోకనేతిశేషః॥ అ॥ రెండశ్లోకములచే యాత్రా
పంచక శుద్ధిస్వరూపమును చెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణపారలగ్న
నక్షత్రదివసములను పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న క్రమమునమొదటనుం
డిగణించేసి అయినసర్వగుణక మునుగొక రాశి జేసియా రాశినినైదుభాగములు
గా జేసియందుప్రథమభాగముతో బదియయిదునున్న రెండవభాగముతోపం
డంపునున్నమూడవభాగముతో నెనిమిదిన్నెదవభాగముతో నాలుగునున్న
జేచి ఒకొకకభాగమున వేర్వేరున తొమ్మిదిటభాగహరించగా ప్రథమ
భాగమందైదుమిగిలెనేని గోగపంచకమనియు - రెండవభాగమందైదుమిగిలె
నేనియగ్నిపంచకమనియును మూడవభాగమున యిమిగిలెనేనిరాజపంచకమని
యును నాలవభాగమున యిమిగిలెనేనిమృత్యుపంచకమనియును సిద్ధాంతంబు
గానసిపంచకలగ్నములయందు ప్రయాణముమొదలగు శుభకార్యములజేయ
గూడదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౨౨) మూ॥ వ్యాధ్యగ్నిక్షీతి పాలచోరమృతితోభీతి శ్చశూన్యక్ర
మా దేతిత్సంచదశాదియోదితఫలం మృత్యోభయంసర్వదా । చోరవ్యాధిభ
యంసిశాసుదివసే భూపాగ్నిభీతిభవేద్యాత్రాపంచక శుద్ధి రేవగమనేసంజీవ
నీయాఖిలు॥ వ్యా॥ అ॥ అంగీకారాధకమాహ॥ వ్యాధీతి॥ వ్యాధ్యగ్నిక్షీతిపాల
చోరమృతితఃభీతిశ్చక్రమాత్ - శూన్యపంచశేషేసతిఅదిః జ్ఞానపంచశేషశ్చే
ద్యాధిఃస్వీయాయాంఽజ్ఞాన పంచశేషశ్చేదస్మితః శృతియాయాంక్షీతిపా
లతఃశరీయాయాంచోరశఃచోరాత్ - పంచమన్యంఽజ్ఞామృతితఃభీతిగ్భయం
భవేత్ - ఏతత్పంచదశాదియోజితఫలగమనవిషయేచింత్యంమృత్యోభయం
భీతాధాకనాంభయపేతురిత్యపానత్వం - సర్వనాత్యాజ్యమితి శేతిషః . అ
న్యేషాం కాలభేదేనాంగీకారా దంగీకార మేవాహచోరవ్యాధిభయం నిశాసు
తాత్రోష్వేవనదివాభాగేభూపాగ్ని భీతిస్తుదివసేవాభాగఏవనరాత్రా భవేత్
గమనేయాత్రాయాం - ఇయంపంచకశుద్ధిఃసంజీవనీయాఖిలు దివ్యావధవత్
ప్రాణసంరక్షణీయాఖిలు అతోవిచారణేయేత్సర్థః॥ అ॥ అంగీకారాధకమును
జెప్పచున్నాడు ॥ తా ॥ ప్రథమపక్షియందైదుమిగిలెనేనివ్యాధిభయమును
ద్వితీయపక్షియం దిగ్విభయమును - తృతీయపక్షి యందు రాజభయమును

చతుర్థపక్షీయందు చోరభయమును - పంచమపక్షీయందు మృత్యుభయమును గలుగునుగాన నీపంచదశాదియోజితఫలము గమనవిషయమై అవశ్యకముగా నాలోచింపదగినదియును మిగతకాలభేదములచేనగీకారమనయును అగీకారక్రమంబెట్లునిన మృత్యుభయము సర్వ వాత్యాజ్యమనియును చోరవ్యాధిభయములు రాత్రులందును భూపాగ్నిభయములు పగటయందును బలిష్ఠములుగాన నాకాలములయందవశ్యముగా నాలోచింపదగినవనియను ఈపంచశుద్ధిసంజీవయనునాషధవిశేషమువలె ప్రాణసంరక్షకమైనదిగాన ప్రయాణవిషయమై యవశ్యము విచారింపదగినదని తాత్పర్యము॥

(౧౭౩) మూ॥ జీవేచ్ఛ్యర్థచంద్రకంటకగృహేష్వేతేషునైవవ్రజేన్యేషేసింహగృహాధనువ్యపినుధీర్యాతాప్రతీచీందిశమ్ । కొబేరింమకరేవృషేచయుఃతాయుగ్మేకులాయాంఘటేప్రాచీంమృత్యుదిశంతుకరకటగృహేమీనాలమేవృశ్చికే॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాచంద్రకంటకసిర్ణయమాహ॥ జీవేచ్ఛ్యరితి॥ సుధీర్ఘర్థిమాన్యాతాజీవేచ్ఛః జీవితమిచ్ఛాయస్యసతథోక్తంజీవితమిచ్ఛావాన్యాదివీతేషువక్ష్యమాణేషుచంద్రకంటకగృహేషునవ్రజేత్ - తథాహి-షేషేసింహాధనుషిచంద్రతీచీందిశం - మకరేవృషేయువతౌకన్యాయాముదీచీందిశంమిధునతులాకుంభేషుప్రాచీందిశం - కరకటమీనవృశ్చికేషుమృత్యుదిశందక్షిణాందిశంనవ్రజేదితసర్వత్రానుషంగః॥ అ॥ యాత్రాచంద్రకంటకసిర్ణయమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ మేషసింహాధనూరాసులుపశ్చిమదిక్కునకును-మకరవృషభకన్యలు దగ్గిక్కునకును- మిధునతులాకుంభములుతూర్పుదిక్కునకును- కటకమీనవృశ్చికములుదక్షిణపుదిక్కునకును- చంద్రకంటకరాసులుగానజీవితాశగలప్రయాణకర్తయీచేప్పబడిన చంద్రకంటకరాసులలో నాయాదిక్కులకుపైనముహూర్తాడదని తాత్పర్యము॥

(౧౭౪) మూ॥ ప్రాచ్యాదిప్రభవోరకశుక్రకుజరాహ్వరీరందువీట్యూరయోయద్దిగ్రాజిహితద్దిగుక్తగృహగేత్రాతాందిశంనవ్రజేత్ । ప్రాగాదిక్రమశోప్రదక్షిణవిధౌభానుప్రవిష్టాలయద్దిక్షేప్రకం ద్వితయంవిదిషుమృతిశ్చద్యాత్రాలలాటంత్యదమ్॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాలలాటమాహ॥ ప్రాచ్యాదితి॥ అరకశుక్రకుజరాహవఃప్రసిద్ధాః అరకస్యాపత్యంపుమాన్ అరిఃఉతఇథోతద్ధితేవ్వచామావేరితివృద్ధిః శనైశ్చరః - ఇందుశ్చంద్రః - విచ్ఛుధఃసూరిర్గురుఃశిశ్మేతేఅష్టాగ్రహః ప్రాగాదిప్రభవః ప్రాగాదీనాందిశాం క్రమాత్ప్రభవః అధిపతయోభవంతి యద్దిగ్రాజియస్యాద్దిశోయోరట్ తస్మిన్రాజతద్దిగుక్తగృహగేబగ్యోదిశోయత్ - గృహంరాశితత్రస్థితేసతి - ద్రవాశాతాంతాందిశంనవ్రజేత్ - భానుప్రవిష్టాలయత్ - సూర్యాధిష్ఠితరాశిమారభ్య

అబ్రవీషీణవిధౌక్రమశః ప్రాగాదియధాతధాదితుపైకంవిదితుతద్వితయం
 రాశిద్వయం ఇతి పదిశిష్యుః అత్రయమాశయః సూర్యార్థస్థితరాశౌ ప్రా
 చ్యంసిద్ధిపేత సూర్యస్థిప్రాగ్గత త్వాత్ తద్రాశాప్రాచిందశంనవజేత్ - సూ
 ర్యస్థిత రాశిద్వయం సూర్యార్థస్థితరాశౌ సూర్యార్థస్థితరాశౌ - తద్విశోగుర్వధిప
 తిత్వాత్ తద్రాశద్వయం సూర్యస్థితరాశౌ తేనతతల్లగ్నద్వయే ఈశాన్యాంనవజేత్ సూర్య
 గాశేశ్వరగ్న గాశిముదీగ్యాంసిద్ధిపేత్ తద్విశోబుధాధిపతిత్వాత్ తద్రాశాబుధ
 స్థితేనతతల్లగ్నద్వయేచిందశంనవజేత్ సూర్యస్థితరాశౌ పంచమవష్ట రాశిద్వయంవా
 యవ్యాంనవజేత్ - తద్విశశ్వత్రాధిపతిత్వాత్ తద్రాశద్వయే చంద్రేస్థితేనతతల్ల
 గ్నద్వయే వాయవ్యాంనవజేత్ సూర్యస్థితరాశౌ శేస్సప్తమరాశింవారుణ్యాంసిద్ధిపే
 త్ తద్విశశ్వనైశ్వరధిపతిత్వాత్ తద్రాశద్వయే శేస్సప్తమరాశింవారుణ్యాంసిద్ధిపే
 తేనతవారుణీందశంనవజేత్ సూర్యస్థితరాశౌ అష్టమవష్ట రాశిద్వయం నైమిత్వాంసిద్ధిపేత్ - తద్విశో
 రాహ్వాధిపతిత్వాత్ - తద్రాశద్వయే రాహ్వాస్థితేనతతల్లగ్నద్వయే నైర్ముతీం
 దిశంనవజేత్ - సూర్యరాశేర్దశమరాశిందక్షిణాంసిద్ధిపేత్ తద్విశశ్వజాధిపతి
 త్వాత్ - తద్రాశాకుశేస్థితేనతతల్లగ్నద్వయే దక్షిణాంసిద్ధిపేత్ - సూర్యస్థితరాశౌ
 శేనాదశద్వాదశ రాశిద్వయం మగ్నయాంసిద్ధిపేత్ తద్విశశ్వత్రాధిపతిత్వాత్
 తద్రాశద్వయే శుక్రేస్థితేనతతల్లగ్నద్వయే ఆగ్నేయాంసిద్ధిపేత్ - తద్విశశ్వజాధిపతిత్వాత్
 శావగంతవ్యంభవంయత్రాలలాటంమృతికృత్ - తతస్సర్వదాత్యాజ్యమిత్యాశ
 యః॥ అయత్రాలలాటస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు - మొద
 లప్రదక్షిణక్రమంబున సూర్యుడుగురువు - బుధుడు - చంద్రుడు - శని - రాహు - అంగ
 రకుడు - శుక్రుడు - వీరతేనమండ్రునెనిమిదిదిక్కులకుప్రభువులుగాన - సూర్యుడు
 న్నరాశినితూర్పుననిలిచి యారాశిమొదలుతక్కినరాసులనప్రదక్షిణక్రమమున
 జెనిమిదిదిక్కులయందొక్క - కటినిమూలలయందు రెండేసిగాబండ్రెండురాసుల
 నుంచగానే రాశియేదిక్కునకువచ్చుచున్నదో యారాశియందాదిక్కునకుప్రభు
 వయినగ్రహముండగా నాదిక్కునకుబయనముపోవమృతికరంబనితాత్పర్యము॥

(౧౭౫) మూ॥ రాహుక్రాంతభవస్త్రయోదశముఖంభాన్వగ్రతః
 పృథ్వతఃపుచ్చంకేతురితిత్రయోదశ రవిస్థాయీచయాయీశశీ । యస్మిన్యాస్య
 గతేగృహేపరిభవస్తస్యైవపుచ్చంగతే యస్మిన్కతస్యజయోగతౌ యుధివతా
 వేకత్రతత్తద్భవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ యుగ్ధగమనే రాహుఫలమాహ॥ రాహ్వితి॥ రా
 హుక్రాంతభవః రాహుస్థితనక్షత్రాదగ్రతః త్రయోదశభానిముఖం రాహు
 ముఖం - పృథ్వతో రాహుక్రాంతనక్షత్రాత్ పృథ్వతః త్రయోదశనక్షత్రాదేవ

చృంకేతుః పుచ్చయాపకేతుర్భవతవవంచనతిరపిః స్థాయిశశీయాంపీవంచో
భయోగ్భయేష్యున్నహేత్యగతే మఖగతేసతతవైవ పరిభవంతరసా
రిః పలామనమియూవత్ స్థాయససూర్యేమఖేన్ధిలేస్థాయనోభంగః యాయ
నిచంద్రేత్యగతేసతయాంనోభంగః స్థాయనోజయిత్యాశయః యస్మిన్
గృహేపుచ్చంగతే స్థాయససూర్యే పుచ్చంగతే తస్యస్థాయనోజయః య
యనిచంద్రపుచ్చంగతే రుదియాంనోజయః తాసూర్యాచంద్రమశౌ ఏక
త్రగతౌముఖే పుచ్చేవాగదౌ యదియుధియుద్ధే తత్తద్భవత్ - ఉభావాన్య
గతౌచేదుభయోగ్భంగః - పుచ్చగతౌచేదుభయోజయఃసమత్వంభవేదిత్య
థకా॥౨॥ యుద్ధమునకుంబోవునపుడు రాహుఫలముజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ రా
హుస్థితనక్షత్రముమొదలుముందుపదమూడునక్షత్రములుముఖమున్నవెనుకప
దమూడునక్షత్రములుతోకయునుగానసూర్యుడు ముఖస్థానముననున్ననక్షత్ర
ములయందుండగా రాహుపునుజేర్చుకొని యుద్ధమునకువడలు రాజునకుజయ
మనియు-చంద్రుడుముఖస్థాననక్షత్రములయందుండగా యుద్ధమునకుబోవు
రాజునకపజయమనియు - నాసూర్యచంద్రులిరువురును ముఖస్థానమునందుండి
రేసిరాణువతోవెడలిపోవురాజునకును తనపురములోనున్నరాజునకునుభయ
లకునపజయమనియు-నాయిరువురును బుధస్థాననక్షత్రములయందుండి రేసియి
రువురకుసమజయమనియుననుట॥

(౧౨౬) మూ॥దగ్ధేస్వస్యగృహేకళత్రకలహేయస్యాతకవేళోభనే
మధ్యేవాయదిజాతకేచమృతమానేష్టమేజన్మతః । పిత్రోర్వాత్మయవత్సరేయ
దిపిత్రాద్ధక్రియానంతరేజీవాధీకయదినవ్రజేత్స్వయుగతౌగర్భాన్వితాయా
మపి॥వ్యా॥౨॥ అథగమనేవజకాలమాహ॥ దగ్ధయితి॥ స్వస్యగృహేదగ్ధేన
తికళత్రకలహేకళత్రేకలహంకృతేత్యథః॥ యస్యాతకవేయస్యకళత్రస్యాతక
వేరజసి-ళోభనేమధ్యేవ-ళోభనమధ్యేవారజాతకేజాతకాశౌచమధ్యేమృతకే
మృతాశౌచమధ్యేవ-జన్మతఃజన్మమాసాదష్టమేమాసివా-పిత్రోఃపితాచమాతా
చపితరాతయోః పిత్రోపితామాత్రేత్యేకశేషః - త్మయవత్సరేపిత్రాద్ధక్రి
యానంతరేమాతా పిత్రోస్సంవత్సరికాత్పరదికేస్వయువతౌస్వధార్యా
యాంగ్గర్భాన్వితాయామపిఇదంపాశ్చాసాదూర్వకంబోధ్యం - తేషుసర్వేషు
ప్రయంతాజీవితాధీకాయుషామాయదినవ్రజేత్విధ్యథేలిఖ్॥౨॥ ౧౨౭
అవిషయమైనిషేధకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జీవితాశగలపురుషుడుత
నశ్చమామగ్నిదగ్ధమగునపుడు - భార్యతోగలహముచేసినసమయంబునను-భా
ర్యరజస్వలత్రాయందునపుడును - శుభమధ్యకాలంబుననజాతాశౌచమృతా
శౌచమధ్యకాలంబును, స్వదస్యమాసమునకేనిమిదవమాసమందును- తల్లి

దండ్రులుమృతిబొందినసంవత్సరమందును తల్లిదండ్రులశ్రద్ధదీవసమునకుమఱు దీవసమందునుతనిభార్య యాఱునెలలకుపైకర్చుము కలదైముందునవ్రేడును. పయనముపోయి సేపిక్షేమమునుబొందదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౭౭) మూ॥ స్యాద్భంగోభిజిదాహ్వాయేచసలయేధిష్ఠ్యేమహా తేతథారోగస్యాద్భసుభస్యదాత్తరదళాదృక్షేషుపంచస్వపి దుఃఖిందక్షిణ దిక్పక్ష్మియాతురధవానాన్యత్రయాతుస్త్వయం మీనేచేదిథసర్వదిక్షు గమనం యాతుశ్చవవ్రంభవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అభిజిద్ధిష్ఠాపంచకేగమననిషేధమాహ॥ స్యాదితి॥ అభిజిదాహ్వాయేనిలయేఅభిజిల్లశ్చేధిష్ఠ్యే మహాతేత అభిజిన్నక్ష త్రేడుభిజిన్సుహూతేత చ - ప్రయాతుఃభంగః స్యాత్ వసుభస్యభిష్ఠానత్ర స్య - ఉత్తరదళాచారభ్యరేవత్యంతమపంచ సుఖుక్షేప్యపియాతుః రోగః స్యాత్ యాతురితి సామాన్యచేత శేనకలదిక్షు ప్రయాతురపిగమననిషేధ ఉక్తాధవతీతాశంకాయామిధానీపతౌంసరిమాహ॥ అథవేతి॥ అథవాదక్షిణ దిక్పక్ష్మియాతుఃపూర్వోక్తేషుగమనం దుఃఖిందుఖికరమిత్యథః॥ అన్యత్రయాతుః అన్యదిక్పక్ష్మియాతుః అయంధిష్ఠాపంచకేగమననిషేధస్తునభవతిమీనేచండ్రేన్ధి తేనతితుసర్వదిక్షుగమనంయాతుర్వక్రంభవేత్తుప్రయాణే సిద్ధిర్నభవేదిత్యర్థః॥ అ॥ అభిజిద్ధిష్ఠాపంచకమందుగమననిషేధమునుజెప్పుచున్నాడు॥ దో॥ అభిజిల్లగ్నమందును- అభిజిన్నక్షత్రమందును- అభిజిన్సుహూతేతమందునుపైనము పోవువారలకశుభకరంబనియును - ధనిష్ఠానక్షత్రోత్తరదళముమొదలురేవతివ రకుధిష్ఠాపంచకముగాననీపంచకమందుదక్షిణదిక్కుకు పయనముబోవువార లకు రోగకరంబనియునితరదిక్కుల బోవువారలకు శుభకరంబనియు మఱి యుచుమీరగాశియును జండ్రుడుండగానేదిక్కునకుబయినము పోయిననుప్ర యాణకతేతకున్వసిద్ధిగలుగదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౭౮) మూ॥ స్త్రీయాత్రాసుఖదాప్యషేచయవతేయగ్నేప్రయా తుథకేగోయాత్రాపశులాభదైవవృషభేమేషేహారావామృగే । కుంభేక రటకేరుషేచమకరే యాతుర్జనస్యార్థదా శార్యామువ్యధన ప్రదాగది హారాయుద్ధేతుచాపేహ్యజే॥ వ్యా॥ అ॥ నానాయాత్రాసులగ్ననిణాయమాహ॥ స్త్రీయాత్రేతి॥ వృషేయవతేకన్యాయాంయగ్నేమిధునేచ - స్త్రీయాత్రా స్త్రీకాంయాత్రాసుఖదా - ధపేతులాయాంవృషభేమేషే-హారాసింహా- మృగేమకరేచయాతుఃగోయాత్రాపశులాభదా- కుంభేకరటకేరుషేమీనే మకరేచయాతుః జనస్యపురుషస్యయాత్రాఅర్థదాయుద్ధేతుగవివృషభే హారా సింహాచాపేధనుషి - అశేమేషేచశార్యామువ్యధనప్రదాభవతి॥ అ॥ సర్వ యాత్రావిషయమైలగ్ననిణాయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వృషభకన్యాయ

ధనురాసులయందు స్త్రీయోత్రసుఖప్రదమనియు - తులావృషభ-వేష సింహ
మకర ధాసులయందు గోయోత్రపోవువార్లకు పశులాభప్రదమనియు - కుంభ క
ర్క-టక-మీన- మకర రాసులయందు ద్రవ్యాధి-యై వెల్లడిచానికి ధనప్రదమనియు-
కృషభ- సింహ- ధనుమేష రాసులయందు యుద్ధమునకు బోవువారి కశాస్త్రా
యుష్యధనప్రదమనియును తాత్పర్యము॥

(౧౭౯) మూ॥ వా రేరక-స్యగురోదిక నేసురపశు - కాదా

సువాయద్ధే చాభ్యుచంద్రయోర్యమదిశం ధౌష్ట్యే
ధానుజపౌమ్యయోస్తుః కలహస్సాత్కల
యాప్రయాతురథవాచేద్వామగః పృష్ఠగః॥ ౧౭౯ యుద్ధగమనకాలేరా
హుస్థితిఫలమాహ॥ వారణి॥ అరక-స్యవారేధానువారేగురోదిక నేగువారేచ
తతాకలహరాసు - అత్రబహువచనేధాన్వాదిసకలవా రేషుతత్తద్వారా
ధిపతిహారాస్త్విశ్యథోకోలభ్యతే రవిగురుహారయోశ్చ సురపతేరింద్రస్యచి
శంప్రాగ్దిశంప్రతియుద్ధేప్రయాతుః యుద్ధస్యప్రయాతురిత్యర్థః కలహస్సాత్కల
అకస్తద్వారయోః ప్రాచీందిశంనవ్రజేత్తుతద్వారయోః తత్రదిశిరాహారాస్స
త్వాదిభావః - భృగుచంద్రయోశ్చక్రసోమవారయోః తద్గోః యోశ్చయమ
దిశందక్షిణాదిశంనవ్రజేత్తు - తత్రకాలరాహారాస్స త్వాదితి హేతుస్సర్వత
యోజ్యః ధౌషేదినేనద్ధో రాయూవారిణీం ప్రతీచీందిశంనవ్రజేత్ ధానుజసౌ
మ్యయోస్తుశనిబుధవారయోః తద్ధోరయోశ్చిసౌమ్యమదీచీందిశంనదిశ్చేత్ - అ
యంకాలరాహుః యుద్ధేప్రయాతుః పామగః - పార్శ్వగతోవాపృష్ఠగతోవా
యదిలాభజయాస్యాత్కల॥ అ॥ యుద్ధమునకు బోవుచపుడు రాహుస్థితిఫలము
ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ధానుగురువారములయందును భానుగురుహారల
యందును రాహువుతూర్పుదిక్కుననుండును గాననీవారలహారలయందాది
క్కునకును శుక్రసోమవారముల యందును వారిహారలయందును రాహువు
దక్షిణమందుండుగాననీవారహారలయందాదక్షిణ దిక్కునకును-అంగరక
వారమందును వానిహారయందును - రాహువుపశ్చిమంబుననుండును- గాన
నావారహారలయందుబుధిమదిక్కునకును , శనిబుధవారములయందును,
వారిహారలయందును, రాహువుత్తరంబుననుండునుగాన నీవారహారల
యందీదిక్కునకును యుద్ధయోత్రపోవువారలకు మిక్కిలికలహంబు గలుగునని
యు, కాలరాహువుయుద్ధమునకు వెళ్లునపుడప్రయాణకాలకు విరుపార్శ్వము
లయందుండినను వెనుకనుండినసులాభజయకరుడగునని తాత్పర్యము॥

(౧౮౦) మూ॥ పక్షాదిర్నవవీచదుఃఖ భయజేప్రాచీంప్రయాతు

స్తయోరానంతగృహిణీకుబేరకకుభంత్యాగ్నౌ యకాష్టాంతయోః । ఆనంతర్భ

౧౨౮ కాలామృతే - సవ్యాభ్యానే - పంచమబిందుః

ది నేతయోః పరదినేరక్షోదిశంపంచమీరాకావాయుదిశంచతుదశశదినంచక్షిదీ
శంపారణీమ్||౧౮౧|| యామ్యామామయకృత్త్రయోదశదినంస్యాన్యక్షిమీత్వ
క్షమీదశశశ్చేదశంప్రయాణసమయే హ్యేషాస్థిరామోగినీ| పాదోనంఘటి
కాచతుష్టయమితాపాగ్రాది షష్టాంతగాస్యాదేషాచరయోగినీనిధనకృద్భా
గయాన్నిశ్యశః|| వ్యా|| అ|| అథద్వాభ్యాంస్థిగచరయోగినోఽభిమామా||

పాదోనంఘటిచ|| పక్షాదిప్రతిపత్తుపవమీచేత్యే ప్రాచీంప్రయా
- ఏవంచతయోఃప్రతిపన్నవమ్యా అనంతర్యతిథిక

మ
కుభంకుబేరస్యకతుభ ముదించిదశమిశ్యథః||
దశస్తుకభంకాష్టమ్|| ప్రయాతుఃపూర్వవద్దుఃఖషయదేతయోద్వి
తీయదశమ్యారాన-తర్యది నేతృతీయై కాదశ్యా అగ్నేయకాష్టాం అగ్నేయరి
శంప్రాయతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదేతృతీయై కాదశ్యోః పరచినేవతుధీ=ద్వా
దశ్యోరక్షోదిశంచైర్ముతీదిశం ప్రయాతుః పూర్వద్దుఃఖభయదే పంచమీ
ప్రసద్ధా రాకాపాణమాసీచేత్యే తేదినేవాయుదిశం వాయవ్యా ప్రయాతుః
పూర్వవద్దుఃఖభయదే - చతుర్దశదినంచతుర్దశీషష్టిదినంచేత్యే తేరారణీపరు
ణస్యేమాందిశం || స్వేదిమిశ్యోఽర్థాణాభిత్యాదినాజీవ ప్రతీచీదిశంయా
తుర్దుఃఖభయదేస్యాసామితి స్వత్రాగ్రహంకః త్రయోదశదిశంత్రయోదశీన
ప్రమీపయామ్యాం దక్షిణదిక్ప్రయాతుః ఆమయకృత్తు రోగకృశ్శత్తు అ
క్షమీదశ్శబ్దతశదశం ఆశాన్యాదిశంయ-తుః ఆమయకృద్రోగకృశ్శస్యత్తు
|మయాసమయే షష్ఠే స్థిరామోగినీ|| అథచరయోగినీమామా|| నిశ్యశః తిది
సంభానూదయాయుర్వోయూ దారభ్యచరయోగినీపాతోనఘటికాచతుష్ట
యమితాసత్ప్రాగాదిషష్టాంతగా అయమాశయః సూర్యోదయానంతరం
పాదోనఘటికాచతుష్టయంప్రాగ్భాంతతస్తావతం లమేవతస్యాః షష్ట్యం
భాయవ్యాంతతస్తస్యాః షష్ట్యాందక్షిణస్యాంతతః తస్యాఃషష్టామైశాన్యాం
తతఃతస్యాః షష్ట్యాంప్రతీచ్యాంతతస్తస్యాః షష్ట్యాంఅగ్నే యాతతస్తస్యాః
షష్ట్యముదీచ్యాం తతస్తస్యాః షష్ట్య వైర్ బుత్యాఏషా చరయోగినీసం
చరతీసతీ - అభిముఖాయాసంగి నిధనకృద్భవతీతి సర్వమవధాతస్యం|| అ||
రెండవ్లోకములచే స్థిగచరయోగినులకు ఫలముజెప్పుచున్నాడు|| తా|| పా
ద్యమీచవములుతూర్పుదిక్కునను విదియదశములుత్తరమునను తదియవకాదీ
తుల్యగ్నేయదిక్కుననుచతుర్థి ద్వాదశులు, వైష్ణవిదిక్కునను పంచమిశ్రశ్చము
లువాయవ్యదిక్కుననుచతుర్దశిషష్ఠులుపశ్చిమదిక్కునను త్రయోదశశీనశ్చము
లుదక్షిణంబునను అమావాస్యక్షమవీశాన్య దిక్కునను స్థిరామోగినియం
ధుగాన నీదివసములందీకులకు బైనముఖోవువాచఅకుర్తుఃఖభయములుగ

(౧౨)

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః

౧౨౯

లుగుననియును- చరయోగినిప్రతిదినమందుసూర్యోదయశ్రవణసూర్యాస్తమ
యపర్యంతముతూర్పునకెయగడియలును-వాయవ్యమునకెయగడియలును-దక్షి
ణంబునకెయగడియ- లేశాన్యంబునకెయగడియలును- దీనికారవదగుపశ్చిమంబున
దానికారవదైన నాగ్నేయంబుననుదాని కారవదగునుత్తరంబున నాయుత్తర
మునకారవదగునైయుతిదికు-నందును చరయోగినియిట్లు సంపరించుచుండుగా
ననీయోగినికభిముఖముగ జైనముపోయి రేనిమరణముగలుగుననితాత్పర్యము॥ *

(౧౨౨) మూ॥ విఘ్నేశశ్చచతుర్తశీచనవమీషష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీవాగా
స్తత్వచతుర్దశాంకమనుదిక్షాద్యః క్రమాద్రోగదాః । సంఖ్యోధ్వాః ఘటికా
శ్శుభాశ్చతిథయః పట్టరంధ్రాభిధాః మాసాద్యంతదినద్వయంతు క్షృక్ప
త్సర్వేషుకర్మస్వపి॥ వ్యా॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రేషువజకాలమాహ॥ విఘ్నేశశ్చే॥ వి
ఘ్నేశశ్చతుర్థీచతుర్దశీచనవమీ షష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీచఏతాఃప్రసిద్ధాఃపతాసు
నాగాస్తత్వచతుర్దశాం కతెనుదిక్షాద్యః క్రమాద్రోగదాః చతుర్ధ్యాంనా
గాఃఅష్టాచతుర్దశ్యాతత్త్వం పంచవింశతీః నవమ్యాంచతుర్దశఃషష్ఠ్యాంఅం
కఃనవఅష్టమ్యాం మనుచతుర్దశద్వాదశ్యాంకౌ దశవీతత్సంఖ్యాకానాద్యఃఘ
టికాస్యాజ్యాగత్యాశయః- సంఖ్యోధ్వాఃఉక్తసంఖ్యోధ్వాఃఘటికాః, భాః
పక్షతిథయః పక్షశాదితిథయః పట్టరంధ్రాభిధాః పక్షచ్ఛిద్రసంఖ్యేకాః పక్షే
పక్షేచక్షేయః మాసాద్యంతదినద్వయం మాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ లుచదిం
అమావాస్యాయోః ద్వయంసర్వేషుకర్మసుశుభకర్మసుమృతికృత్॥ ౧.॥ ప
క్షచ్ఛిద్రములయందు వజకాలముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చతుర్థీయందుమొ
దట౮గడియలును - చతుర్దశీయందు౨గడియలును - నవమియందు ౧౪గడి
యలును - షష్ఠీయందు౬ఘడియలును - అష్టమియందు౧౪గడియలును - ద్వా
దశీయందు౧౦గడియలు - నశుభకరములుగానశుభకార్యములవిషయమైయీ
దినములయందీగడియలు నిషేధింపదగినదనియు నీయాటుదివసములయందు మి
గతగడియలు శుభకరంబులనియునీచెప్పబడినవిఘ్నేశాదిషష్టిధులుప్రతిపక్షమం
దును పక్షచ్ఛిద్రసంజ్ఞగలవనియును- శుక్లపాద్యమి - అమావాస్య- ఈరెండు
దివసములుసర్వశుభకర్మలవిషయమై మృత్యుద్రవములుగాన సర్వదానింద్యము
లనియునభిప్రాయమనితాత్పర్యము॥ *

(౧౨౩) మూ॥ శాక్రసప్తనవేశ్వరేదశయమేపూర్వాత్రయేషోడశ
త్వాష్ట్రేపంచదశానలేనవదశ ద్వావింశతిఃపైతృభే । స్వాతౌద్వాదశసార్వ
భేనవదశాప్యేంద్రాగ్ని భేతారకాస్త్యేతాయాత్పభయాన్తిదా అథశుభాస్సం
ఖ్యోత్తరానాడికాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథగమననిషిద్ధనక్షత్రేషువజకాలమాహ॥శా

దశ- పూర్వాత్రయే- పూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢా, పూర్వాభాద్రాసుదోషశ-
త్వాష్ట్రేచిత్రాయాంపంచదశ ॥ అనలేకృత్తికాయాంనవదశ ఏకోనవింశతిః
పైతృభేమఘాయాంద్వావింశతిః - స్యాతౌదశ - సార్పభేఆశ్లేషాయాంనవదశ
ఏకోనవింశతిః - ఇంద్రాగ్నిభేవిశాఖాయాంతారకాః సప్తవింశతిః ఏతానినా
డికాః- ఘటికాః- యాతృభయాతికదాః అథసంఖ్యోత్తరానాడికాఃసిద్ధాంత
త్రేమా క్తసంఖ్యాతిరి క్తఘటికాశుభప్రదాః॥ అ॥ గమననిపిద్ధః క్తత్రములయం
దువర్జకాలముజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ శ్యేష్ఠానక్షత్రమందు ౭ ఆద్రమందు ౭ భరణి
యందు ౧౦ పూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రలయందు ౧౬ చిత్రయందు
౧౫ కృత్తికయందు ౧౯ మఘయందు ౨౨ న్యూతియందు ౧౨ ఆశ్లేషయందు ౧౯ విశా
ఖయందు ౨౭ ఈ క్తమంబుననే క్తత్రములయందీగడియాల ప్రయాణం పయమైచి
ఖభయప్రదమనియు ను క్తసంఖ్యాతిరి క్తఘటికలక్షేష్టశమముననియు నభిప్రా
యములని తాత్పర్యము॥

*

(౧౫౪) మూ॥ దధ్యాజ్యాశ్చయవాంబు మాషచణకతోచేత్త్యపి
ష్టార్తగ్రీకక్షీరవ్యంజనముద్ద కాచెనతలఁచుకొని ద్విహాద్యాదితిః । తేప్రంపాదాన
కాంచికేవధిపయో దిగ్ధంతిలాన్నంక్రమా ద్వారాజ్యశుమతో ప్రయాత్యసు
ఖకృత్సవారభుక్తిం సేత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ దినభుక్తివారభుక్తిర్వయోమమాహ॥ ద
ధీతి ॥ దినాద్యాదితిః ప్రతపత్ప్రభృతిపూర్ణి మాసహిత దర్శన తపోదశదినోభ
దధ్యాజ్యాశ్చయవాంబు మాషచణకతోచేత్త్యపిష్టార్తగ్రీకక్షీరవ్యంజనముద్ద
పాయసతలాః యేపదాగ్ధాః తేషాంక్రమాత్ భుక్తిర్భోజనం దినభుక్తిర్వై
చ్యతేఅంశుమతో వారాది భానువాసరప్రభృతీనప్రవారేషు క్రమాత్ తక్రం
పాయసకాంతీకే పాయసంచకాంచికచ ప్రాయసంప్రసీద్ధం కాంచికంధా
న్యాన్లుం ఆంధ్రభాషామాంకలిగిత్యుచ్యతే॥ ౧॥ ఆవంతిసోమధాన్యాన్లుంజ
లానిచకాంచికగిత్యుచ్యతే- రధిపయః- దిగ్ధం- తిలాన్నం- ఏతేషాంయాభుక్తిః
ప్రయాతుసుఖకృద్భవేత్ - భానువారేతక్రంపీత్వాగమ్యతేచేత్ యాత్రాసు
ఖకృత్సాదితిగమ్యతేఏవం దినభుక్తిస్థితేపూర్వాహ్నిం - ఇయమేవవారభుక్తిః
త్యుచ్యతే - నవ్వేవంవారక్త్యేవ చరితార్థత్వాద్దినభక్త్యుపన్యాసోనిరర్థకః
తిచేన్నదినోక్తవారోక్త పదార్థద్యయంభుక్త్యాగంతవ్యమిత్యాశయాత్ ఏషై
వభుక్తిర్వత్సమాణనక్షత్రభుక్తిస్థితేపూర్వాహ్నిం॥ అ॥ దినవారభుక్తులస్వరూప
ముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పైనమువోవువారలుపాడ్యమిమొదలుపున్నచ అహం
వాస్యతోగూడ౧౬దినములయందును పెరుగు- నెయ్యి- అన్నము- గోధూమలు-
ఉదకము- మినుములు- సెనగలు-తొండ్రము- చెరుకు-జిప్సము- అర్ధగ్రకము- పాలం-
వంజనము- పెసలు- పాయసము- సుప్రలు- ఈ ౧౬ పదార్థములును క్రమంబుగా

నాకొకక దివసములందొకొకక పదార్థమును భుజించిపైనమహోపలయము
ననియునుతాక్రము-పాయసము-కలి-పెరుగు-పాలు-దగము-తలొన్నమీసప్రవిధ
పదార్థములను భానువారిప్రభృతిస్థిరవారిమువరకు నొకొకకకవారమందొ
కొకకక పదార్థమును భుజింపవలయుననియునీ సుక్తిసవారభుక్తికిన్నిచెప్పటవ
లనచినవారి సుక్తిప్రతిపాదకపదార్థద్వయమునుభుజించిపైనమహోపలయమును
వలయులగు విధినితాత్పర్యము॥

*

(౧౦౪) మూ॥ కుల్కాశాస్త్రే తిలకంబులాదధిస్యతందగ్ధంచమాగాఢ
మిషంతి తస్మిన్సంభృతపాయసంచ పృథుకామాంసంమృగేణ్యోపిధు । శాకం
వైష్ణి మోదసంపహువిధం ధాత్రీఫలంబులపంక్షిష్టాన్నం కిదళిఫలంశశశిరో
మాంసంకుశుత్థాదనం॥ (౧౦౫) నైవారంకృతరౌదనంఝషయతంచాన్నంస
మద్గాదనంశాల్యం చమివా న్నమిష్టమశనం దస్రాదిభుక్తిః క్రమాత్ ।
సాజ్యాన్నంకృతరాన్నమాదిదివసేవ్రాగాది భక్త్యాప్రజేనతస్యైవం ఘృత
పాయసంచగమనేదిగ్భుక్తిరేషాక్రమాత్॥ వ్యా॥ ౬॥ శ్లోకద్వయేననక్షత్రాదు
క్తింకృచ్ఛిష్యదహ్మయి॥ కుల్కాషాస్త్రే ॥ నైవారమితిచ ॥ కుల్కాశాస్త్రణకాఽ
ని॥ న్యాచ్యుతకస్తుకుల్కాషశ్చణకోహరిమంధకణ్డశ్శమరః ॥ లిలాః- తిండులాః-
దధి ఘృతం- అజ్యం-దగ్ధం- క్షీరంమాగాఢమిషంమృగసంబంధిమార్గంతచ్చయ
త్ అవిషంమృగమాంసంతత్సారం మృగమాంససారం- ఘృతసాయస-ఘృత
సహితక్షీరాన్నం - పృథుకాఃమృగేణ్యోపిష్యగన్య - రాజిదంతాదిషుపరమి
తిమృగశబ్దన్యభూర్వవిపాతః తస్యమాంసం - షధు - శాకంచసిద్ధంవైష్ణికంమ
ల్యవిశేషఃపదసంబహువిధంకృతరాన్నమితియావత్ ధాత్రీఫలంబమలకం॥ ని॥
ధాత్రీస్యాదుపరాతాపి క్షీతిరప్యమలక్య పీత్యమరః - మటపభత్యవిశేషఃపి
ష్టాన్నంకదళిఫలంశశిరో మాంసం - కుశుత్థాదనంనైవారం నీవారాన్నంకృ
తరౌదనం, ఝషయతం మత్స్యసహితమన్నం సమద్గాదనంమద్ధ సహితా
న్నం - శాల్యంనంశాలయోప్రీహివిశేషఃతేషామన్నంయవాన్నమితి - ౯ష్టమ
శనందస్రాదిభుక్తిః అశ్వోప్రభృతి అభిజిత్సహితా ప్తావింశతీనక్షత్రాణాం
భుక్తిః క్రమాత్ జ్ఞేయాఅశ్వన్యాంగంతుమిచ్ఛః కుల్కాషాన్నక్త్యావగచ్ఛతి కేది
ష్టసిద్ధిచ్చవేత్ ఏషమప్తావింశతినక్షత్రాణా ముక్తరీత్యావగతవ్యం అథదిగ్భు
క్తిమాహ ॥ సాజ్యాన్నంఘృతప్లుతాన్నంకృతరాన్నంచిత్రాన్నమితి ప్రసిద్ధం-
మత్స్యైవం మత్స్యసహితాన్నం ఘృతపాయసాన్నం ఘృకసంయుక్తక్షీరా
న్నంఆదిదివసే ప్రయాణప్రథమదివసేభుక్త్యాప్రజేత్ ప్రాగ్విగ్గమనవేశాయాం
సాజ్యాన్నం- దక్షిణేకృతరాన్నం- పశ్చిమేమత్స్యైవం ఉదగ్విగ్గమనేఘృతపా
యసాన్నం భుక్త్యాప్రజేదిత్యాశయః గమనేప్రయాణవిషయే ఏషాభుక్తిరాద

రణీయా||అ||రెండుశ్లోకములచేతనక్షత్రదగ్గుక్తులశెప్పుచున్నాడు||తా||సెనగలు
 నువ్వులు- బియ్యము- పెరుగు- నెయ్యి పాలు-మృగమాంసము-మృగమాంససార
 ము-ఘృతసహితక్షీరాన్నము-అటుకులు-లేడిమాంసము-శాకము పైష్టికమనుమ
 ద్యనిశేషముఅన్నము- చిత్రాన్నము- ఉసిరికపండు- అరటిపండ్లు-కుందేటిశిరో
 మాంసము- ఉలవలతోగలిపినయన్నము- నీవాన్నము-కృసరాన్నము-మత్స్యస
 హితాన్నము- పెసలపప్పున్నము-పిసాణబియ్యవన్నము-ఈలసదార్థములశ్వి
 న్యాది లసక్షత్రముయందొకొక-కొక-నక్షత్రమునందొకొక-పదార్థమును
 భుజించిపైనముపోయిరేని యిష్టసీద్ధిగలుగునని తూర్పుదిక్కునకుబైనముపోవు
 వారాజ్యసహితాన్నము దక్షిణమునకుబోవుసమయమునగృసరాన్నము పశ్చి
 మమునకుబోవుసమయమునమత్స్యన్నమును ఉద్దిగ్గమనసమయమునఘృతస
 హితక్షీరాన్నమును ప్రయాణదివసమనకుబూర్వదినమందుభోజనముచేసిపో
 వలయుననియును-ప్రయాణవిషయమైఉత్తనక్షత్రభుక్తియునుమిక్కిలియావశ్య
 కమనుట|| (౧౦౭)మూ||పప్తిఘ్నంగతధిష్ఠ్యమిందుఘటికాస్సంయుజ్యరాశిం
 పునర్వేదఘ్నంశరసాగరా ప్రమినతోభక్త్యాధలబ్ధంక్రమాత్ | మేషాదౌతు
 గృహేగృహేశశభృతో జ్ఞేయాలవస్థాద్విషడ్ద స్రాదిష్వధపాదయుక్త ఘటి
 కాశ్చైకాదశైకాదశ|| వ్యా|| అ|| అథచంద్రద్వాదశావస్థా ప్రకారద్వయమా
 హ|| పప్తిఘ్నమితి|| గతధిష్ఠ్యం అశ్విన్యాదిప్రకృతనక్షత్రాం తాగతధిష్ఠ్యానితే
 మాంసంఘః విధిష్ఠ్యంభప్తిఘ్నః పప్తిసంగుణితం కృత్వాతత్రఇందుఘటికాఃవ
 త్తమాననక్షత్రఘటికాస్సంయుజ్యరాశిః కార్యః తంరాశింపునర్వేదఘ్నంచతు
 ర్గుణితంకృత్వాశరహాగ రాస్తంచచతార్వించ ద్విభక్తంకుర్యాత్ అధానంత
 రంవిభాగతః యల్లబ్ధంపునః ఇనతః ద్వాదశభిఃభక్త్యావిభజ్యశల్లబ్ధం- మేషా
 దౌగృహేగృహే మేషప్రభృతి రాశౌక్రమాత్ శశభృతః చంద్రస్యద్విషట్
 ద్వాదశసంఖ్యాకా అవస్థాజ్ఞాతవ్యాఇశ్యేకః - పక్షః|| పక్షౌతరమాహ|| అథ
 వాదస్రాదిష్వశ్విన్యాదిషు ఏకైకా వస్థాయాః పాదయుక్తఘటికాః సపాదఘ
 టికాః ఏకదశైకాదశేతి స్థూలప్రకారోన్యః మమతుప్రతిభాతి చంద్రోయదా
 రాశిం ప్రవిష్టోభవతితదారభ్య సపాదైకాదశఘటికాః ప్రత్యవస్థాయాఃజ్ఞా
 తవ్యాఃఇతిసులభతరః అశ్విన్యాదిగతనక్షత్రాణిషష్టా సంగుణ్యతేషువర్థమాన
 ఘటికాః సంయుజ్యపంచత్రింశోత్తరశతేనఏభజ్యతేచత్ - శేషంసపాదైకా
 దశఘటికాః క్రమేణఏకైకావస్థాయాం జాతవ్యాఇతిసులభతమో పాయఇ
 తిదిక్|| అ|| గ్రంథకర్తృష్టానుసారముగ జంద్రద్వాదశావస్థలగ్నిర్ణయమునుశె
 ప్పుచున్నాడు|| తా|| జనులుప్రయాణముపోవు నక్షత్రమువరకు నశ్విన్యాదిగ

త నక్షత్రయలను ఓంట ఎచ్చగుణించి ఈగుణకములో నిత్యవక్షత్రములో బ్రయాణకాలమువరకు గతించినగనియలనుగూడజేర్చియొకరాసిచేసిదాని ౪ టగుణించి ౪౫దుచే భాగహరింపగా శేషించినగడియలజంఘోదయ రాశి మొదలుకొని పరస్పరకమందుజెప్పబోయేడి ద్వాదశాంశస్థల కొక్కొక్కయవ స్థకు ౧౧గడియలు చొప్పున భాగహరించి యెన్నియంశస్థలకుసంఖ్యవచ్చునో యాయంశస్థలకు నవస్థాయాప ఫలమును జూచుకొనవలయునని కాలామృత కారులయభిప్రాయము॥

(౧౦౮) మూ॥ సూక్ష్మంస్థూలమితిద్వయోఃప్రవసనంనాశంమృతాఖ్యం వయంభాస్యక్రీడితనామకంప్రియరతింసుప్తిచఘక్తింజరమ్ । కంఠంసస్థిర తాంస్వరామస్యశంచేందోరవస్థాఫలంయాత్రా యుద్ధవివాహస్తుజననక్షేత్ర ప్రవేశాదఘ॥వ్యా॥అ॥ అధచంద్రద్వాదశాంశస్థానాంనామదిరూపణద్వారాతద నురూపఫలమాహ॥ సూక్ష్మయతింసూక్ష్మ స్థూలమితిద్వయోఃక్షయోఃప్రవస న-నాశ-మృతాఖ్యజయ-హాస్యక్రీడిత-ప్రియరతి-సుప్తిచఘక్తింజరం-కంఠంసస్థిర తాశ్చితిచంద్రస్యద్వాదశాంశస్థానాంనామనిభవంతి-స్వనామసదృశంతతన్న మానురూపమిందోశ్చంద్రస్య అవస్థానాంఫలంయాత్రా యుద్ధవివాహస్తుజన నక్షేత్రప్రవేశాదిఘ-యాత్రాప్రయాణంయుద్ధంరాజావన్యోన్యకలహా-వస్తు గృహనిర్మాణాదివివాహాప్రసిద్ధంజననంపుత్రజన్మక్షేత్రంకృషికర్మ-ప్రవేశంనూ తనగృహప్రవేశంఏతేషుద్రష్టవ్యమితిశేషః॥ అ॥ చంద్రద్వాదశాంశస్థలకునామని రూతణచేసి నామానురూపఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ స్థూలము సూక్ష్మమ నెదుద్వివిధపక్షముల ద్వాదశాంశస్థలకు-ప్రవసనమునాశము-మృతాఖ్యము-జయ ము-హాస్యము-క్రీడితము-ప్రియరతింసుక్తి-చఘక్తి-జ్వరముకంఠము-సస్థిరతయనె దుద్వాదశవిధనామంబులనియను- చంద్రద్వాదశాంశస్థలయొక్క నామానురూప ఫలంబనియునుప్రయాణ-యుద్ధవివాహాగృహనిర్మాణ-పుత్రజన్మకృషికర్మ-నూ తనగృహప్రవేశాదులయందీ ద్వాదశాంశస్థానురూపఫల విచారమావశ్యకమని యునుతాత్పర్యము॥

(౧౦౯) మూ॥ అరాకాంతభతస్త్పతీయనవమేచాతర్థభంపం చమంచైతదిష్ట్యచతుష్టయంతుఖచరోనామాభవేత్తత్ఫలం । సీమంతేసువనే ప్రతేశిశుహారంసిస్తంఘలత్వం కృషావైధవ్యంకరపీడనేచగమ నేకుర్వాత్ప్ర యాతుర్వధమ్॥వ్యా॥అ॥ ఖచరయోగఫలమాహ॥అరేగతి॥ అరాకాంతభ తంసూర్యాధిష్టితనక్షత్రాత్ - తృతీయనవమే - చాతుర్థభంచతుర్థనక్షత్రంపం చమంపంచమనక్షత్రంచేతిచతుష్టయం - ఖచరోనామఖచరాఖ్యోయోగోభవే త్ - అయంఖచరయోగఃసీమంతేప్రసేదేసువనేపుంసువనే । వశేడవనయనేచ-

శిశుశూరంశిశుశూరణదూసం తత్ఫలంకృషాశాలకర్మణి - నిస్తండులశ్వంధా
వ్యాధావం - కరపీడనేవివాహేవైధవ్యంగమనే ప్రయాణేత్రయాయావధంచ
క్రమానుకూల్యద్వారాదితసర్వతాద్యపాశ్యం॥ అ॥ ఖచరయోగఫలమును స
ప్తచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యస్థితనక్షత్రమునకు-క-ర-౫-౯- నక్షత్రములేక-నక్ష
త్రములు ఖచరయోగమునకును ఖచరయోగపుంసంసనీమం- - ఉపనయ
నము సంపదయమై శిశుశూరణదూపఫలమును- వ్యవసాయపషయమై ధాన్యాభా
వమును వివాహమండు వైధవ్యమును ప్రయాణవిషయమై పెనపాటునానానికము
రణమునీత్రమంబుగలగజెయుచు తాత్పర్యము॥

(౧౯౦) మూ॥ సూర్యాధిష్ఠితశూరకాదిగణయేచ్ఛాతర్థభంఘాత
దంశ్యకేకాదశభంధంధంకద మిదంబాప్తాదశంమృత్యుదమ్॥ కర్తుస్సాన్యదభ
పంచమంశమపిభంహనిద్రాదం కర్మణి న మైకస్థితత్వయంత్యుగమితేపాణిగ)
హానిష్టది॥ వ్యా॥ అ॥ అశకర్మణేఫలమునా॥ సూర్యేతి॥ సూర్యాధిష్ఠితతార
కాదీసూర్యస్థితనక్షత్రమారభ్య - గణయేత్ చంద్రస్థితనక్షత్రంబ్యంబునిశే
షః- ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంచాతర్థభం సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చ
తుర్థనక్షత్రంఘాతదంనామఏకాదశభం సూర్యస్థితనక్షత్రాదేకాదశనక్షత్రం-
ప్రభంగదం- అష్టాదశంసూర్యస్థితనక్షత్రం ప్రాదశనక్షత్రం- మృత్యుదంపం
చవింశంభమపిసూర్యస్థితనక్షత్రాత్పంచ వింశనక్షత్రంచహరిదం- ఏకతేకర్మ
ణినామకర్మణిసంస్థితంభవత్వయం ఉక్తనక్షత్రవత్వయంకర్మగమనేపా
ణిగ్రహాదిష్టవివిహాహాదిశుభకర్మసుచతత్ఫలంస్యాతే సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చ
తుదై-కాదశాష్టాదశపంచవింశతి నక్షత్రేషుశుభకర్మన కుర్యాదిత్యాశయః॥
అ॥ కర్మణిఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యస్థితనక్షత్రముమొదలుచంద్రస్థి
తనక్షత్రమువరకుగణనచేయగా సూర్యస్థితనక్షత్రమునకునాలవనక్షత్రముత
ఘాతదమనియు పదనకొండవనక్షత్రముభంగదమనియు- పదునెనిమిదవనక్షత్ర
ముమృత్యుప్రదమనియువైమొదవనక్షత్రముహానినమనియు- ఈచెప్పబడిననాలు
గునక్షత్రములుకర్మణియనుసంజ్ఞగలవనియు నిదిప్రయాణవివాహాదిశుభకర్మల
విషయమై- ఉక్తఫలంబులగ్రమంగనిచ్చునుగాననీనక్షత్రచతష్టయమందునేశుభ
కార్యములు జేయగూడదని తాత్పర్యము॥

(౧౯౧) మూ॥ యన్నామప్రథమాతరస్వరముఖాద్ధ్యేయాలకా
రాదయోబాలోయావన రాజ్యవృద్ధమృత యస్సస్వాదిపంచాభిదాః । క్లే
స్తాన్యప్తిరకారఏవగతితోచైవ స్త్వికారోభవేత్ప్రేడాఖ్యాదిరుకారఏవముభ
యోరేకారబకారతే॥ వ్యా॥ అ॥ సర్వచక్రోక్తచాఖ్యాసర్వవివేకమాహ॥య
దితి॥ యస్యనామ్ని ప్రథమాత్మరేయః సర్వతన్నఖాత్తదాదితః - అకారాద

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః.

c3x

యః ఆకార ఇకార ఉకార ఏకార ఓకార ఓజ్జయః జ్ఞానవ్యాః వీరేపంచస్వరా
స్వస్వాదిబల్యయావనరాజ్యవృద్ధ్యుశయ ఇతిపంచాభిధాః పంచసంఖ్యాభా
వంతియథాఅకారాదినామ్మః పునః ఆకారోబాలస్వరః ఇకారః కుమారస్వ
రః ఉకారోరాజ్యస్వరః ఏకారోవృద్ధస్వరః ఉకారోమృతస్వరః ఇకారాదినా
మ్మః పునః ఇకారోబాలః ఉకారోయువా ఏకారోరాజ్యః ఓకారోవృద్ధః అ
కారోమృతః ఉకారాదినామ్మః పునః ఉకారోబాలః ఏకారోయావనః ఓ
కారోరాజ్యః అకారోవృద్ధః ఇకారోమృతః ఏకారాదినామ్మః పునః ఏకా
రోవః ఓకారోయావనః - ఆకారోరాజ్యః ఇకారోవృద్ధః - ఉకారోమృతిః
ఓకారోరాదినామ్మః పునః ఓకారోబాలః అకారోయావనః ఇకారోరాజ్యః
ఉకారోవృద్ధః ఏకారోమృతః అకారయేవద్యష్టిః బాలాఖ్యాకీప్తాసీద్ధాఇకా
రోదైవః యావనాఖ్యాగదితః ఉక్త ఉకారోప్రాధాభ్యే ఏవభవతామితి
సూక్ష్మశృణోవగతవ్యం విస్తరస్తుస్వరౌదయేప్రప్త్యః విస్తరభయాన్నేహలి
ఖ్యతేఅ॥ స్వరచక్రమంబు జెప్పబడినబాలాదిస్వరభవకము జెప్పించునాడు॥ తా॥
అకార, ఇకార, ఉకార-ఏకార-ఉకార ములను పంచస్వర ములలో నే స్వరమునా
మధ్యే మువ్వధ మున్నగలపంచగలదో స్వరముమొదలై మిశ్వరములక బాల్యయావ
న-రాజ్యవృద్ధ, మృత్యులను పంచవిధనామంబుల విదెట్లనగా అకారాదినామంబు
గలపురుషులక అకార ముబాలస్వరము ఇకారముకుమారస్వరము-ఉకారమురా
జస్వరము-ఏకారమువృద్ధస్వరము ఓకారము మృతిస్వరము ఇకారాదినామంబు
గలపురుషునికే ఇకారముబాలస్వరము ఉకారము యువ్వచస్వరము ఇతైః అంగునమి
గిలివస్వరంబు తకు స్వస్వాదిగా బాలాదిస్వర వివేకము నెఱుంగవలయుననియు అ
కారాదిపంచస్వరములకు స్వస్వాదికాభ్యష్టిచైవ ప్రౌఢ-ప్రౌఢ-ప్రౌఢలను పంచ
విధావస్థ గలపురుషునికే యమగ్రంధమమసూక్ష్మముగం శిష్టబడియున్నవిగా
నన్నుష్టముగ దెలుసుకొననిచ్చుచుంచువారు స్వరౌదయమను గ్రంథమున దెలుసు
కొనవచ్చునుట॥

(౧౩౨) ముఖ్య అల్పగ్రాధికలాభహామరణం కుర్యత్స్వచాలాద
యశిశువద్వ్యర్తుక పంచపంచభగవౌ దప్రాచినంచాద్యపి । వారాశిపంచవి
ధాన్యకరః కుజయోశ్చంద్రజయోర్వాష్టరే శ్చక్రస్త్వోకశుతస్య పంచ
శమయాన్యస్త్రిప్రాతరాద్యస్త్వరంశ్చాన్యజ్జాతస్థిలతంకాతిధివారకాలా
దీనాంచాలాదిస్త్వయాపమాహా । అశ్లేశి । స్వచాలానయశిస్వరాః క్రమాత్-అ
ల్పగ్రాధికలాభహామరణమితి భలానకర్మణి యథాబాలస్వరః అల్పంస్వల్ప
లాభంయూవనస్వరః అగ్రాధికంఅశ్లేశాధికంజాధికార్థలాభమితియావత్-ర
జ్యస్వరాలాభంఫలపాప్తిం పృథ్వస్వరహాగం మృతస్వరమరణం కుర్యాత్

౧౩౬ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః.

త్యాశయఃపంచద్వర్తుకముతవఃషట్ పునఃముతవఃషట్ - పునఃపంచ- పునర
 పిపంచభగణాః నక్షత్రగణాః దస్రాదిఅశ్విన్యాదితఃబాలాదయోభవంతిఅథ
 వా-అశ్విన్యాదిపంచకం అకారస్యబాలస్వరంతర్త్రాదిషటకం యావనాఖ్యం
 ఉత్తరాదిషటకంలాజ్యంజ్యేష్ఠాదిపంచకం వృద్ధాఖ్యం - ధనిష్ఠాదిపంచకంమృ
 తాఖ్యంఇకారస్యఅర్త్రాదిషటకం బాలాఖ్యంఉత్తరాదిషటకం యానాఖ్యం
 జ్యేష్ఠాదిపంచపంరాజ్యాఖ్యం - ధనిష్ఠాదిపంచకవృద్ధాఖ్యం అశ్విన్యాదిపంచ
 కంమృతాఖ్యం, ఉకారస్యఉత్తరాదిషటకంబారాఖ్యం - ఏవమన్యత్రగ్రామా
 మాఖ్యం నన్దాద్యపి నన్దాదిపంచ తిథయః అకారాదీనాం క్రమాద్బాలాద
 యోభవంతిఅకారస్వనదతిథిఃబాలాఖ్యః భద్రోయావనాఖ్యః - జయోరా
 జాఖ్యః- రిక్తతిథిఃవృద్ధాఖ్యః- పూణతిథిః- మృతాఖ్యఃఇకారస్యభద్రాదిపం
 చతిథిః బాలాదయోభవంతి ఉకారస్యజయాదిపంచతిథయః బాలాదయోభ
 వంతి ఏకారస్యరిక్తాదిపంచతిథయః ఓకారస్యపూణతిథిఃదిపంచతిథయఃక్రమే
 నబాలాదయోభవంతినారాః పంచవిధాస్సుయధారకుజయోరేకవిధః
 చంద్రజయోరేకవిధః వాక్పతేర్యూరేకవిధః శుక్రస్యైకవిధఃఅరకుతస్య
 శనైరేకవిధః ఇత్యేతదుక్తంభవతి అకారస్యఆదిత్యభౌమవాసరౌబాలాఖ్యో
 సోమబుధవాసరౌయాపనాఖ్యౌగురువాసరౌరాజ్యాఖ్యః - శుక్రవాసరోవృ
 ధ్ధాఖ్యః శనివాసరోమృతాఖ్యః - ఇకారస్యసోమబుధవాసరౌబాఖ్యౌగురు
 ర్యౌవనాఖ్యః శుక్రోర్రాజ్యాఖ్యః - శనిర్వృద్ధాఖ్యః ఆదిత్యభౌమామృతాఖా
 ఏవముత్తరత్రాపూర్వాయం , ప్రాతరాద్యాఃపంచసమయాఃకాలాఃబాలాద్య
 యోభంతి - యథాలకారస్యప్రాతః కాలోభాలాఖ్యః సంగమోయవనా
 క్యః- మధ్యాహ్నారాజ్యాఖ్యః, అపరాహ్ణావృద్ధాఖ్యః , సాయంతకాలో
 మృతాఖ్యః , ఇకారస్వసంగమాదయోబాలాదయోభవంతి , ఉకారస్యమ
 ధ్యాహ్నాదిపంచకాలాఃబాలాదయః ఏకారస్యఅపరాహ్ణాదయః ఓకారస్యసా
 యంతసప్రాతస్సంగమమధ్యాహ్నపరాహ్ణాః బాలాదయోభవంతిఏతేషాంఫ
 లానిపూర్వోక్తానిదిక్॥ అ॥ పూర్వార్హ్లోకమందుజెప్పబడియున్నబాలాదినామ
 ములకుఫలంబులనుతిథివారనక్షత్రకాలమునకు బాలాదిస్వరూపమునుజెప్పుచు
 న్నాడు॥ తా॥ బాలాదిపంచస్వరములలోబాలస్వరముస్వల్పలాభమునుయవ
 నస్వరముధనమును రాజ్యస్వరముఫలప్రాప్తి - వృద్ధస్వరముహానినిమృతిస్వర
 ముమరణమును , క్రమందునగలుగజేయుననియు - అకారమునకునశ్విన్యా
 దిపంచరముబాలస్వరమనియు, అర్త్రాదిషటకముయవ్వవనస్వరమనియు, ఉ
 త్తరాదిషటకమురాజ్యస్వరమనియు, జ్యేష్ఠాదిపంచకమువృద్ధస్వరమనియు,
 ధనిష్ఠాదిపంచకముమృతిస్వరమనియు - ఇకారమునకు ఆర్త్రాదిషటకముబా

(౧౮) కాలావ్యతే - సహ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః. ౧౩

అసర్వమనియు - ఉత్తరాదివర్తి - ముయస్వనస్వరమనియు - శేషంబిత్రైంగున
 నేటుంగవలయును - అకాశమునకుభాస్వంగారకవారములబాలస్వరమనియు
 సోమబుధవారములయకావనస్వరమనియు - గురువారమురాజ్యస్వరమనియు -
 శుక్రవారమువృద్ధస్వరమనియు - శనివారముమృతస్వరమనియు - ఇకారమునకు
 సోమబుధవారములబాలస్వరమనియు - ఉక్తశేషంబిత్రైంగుననూహ్యంబుని
 యు అకారమునకుప్రాతఃకాలముబాలస్వరమనియు - మధ్యాహ్నకాలమురా
 జ్యస్వరమనియు అరరాహ్నకాలమువృద్ధస్వరమనియుమధ్యాహ్నకాలముమృత
 స్వరమనియు-ఇకారమునకుసగమకాలముబాలస్వరమనియు - శేషంబిత్రైంగున
 నూహ్యంబనియు తాత్పర్యము॥

S. 16544

*

(౧౮౩) మూ॥ వస్వాద్యావ్యవిశాఖమిత్రవరుణాహ్యాఖ్యాశ్చధర్మా
 ధాః అర్థాఖ్యాస్తద్వదితంద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్వాయవః । కామ ఖ్యాం
 భిజిసద్భవాగ్నిదనుజా హిర్బుద్భ్యచిత్రేశ్వరాః విశ్వాప్యాంత్యకరార్యమే
 దువిధయో మోక్షాభిధాస్తాకాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథపంచభిక్షోక్తైఃపంధారా
 హుచక్రవివక్షయాధర్మార్థకామమోక్షనక్షత్రనిర్ణయమాహ- వస్వితే॥ వస్వా
 ద్యావ్యవిశాఖమిత్ర వరుణాహ్యాంఖ్యాం - ధనిష్ఠాశ్వినిపుష్యవిశాఖానూరాధా
 శతభిషగాశేషఇతి సప్తనక్షత్రాణి ధర్మాభిధాః ధమకనామధేయఃఅదితీం
 ద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్వాయవః పునర్వసూ జ్యేష్ఠాభరణీ మఖాశ్రవణ
 పూర్వాభాద్రాస్వాత్యఇతి సప్తతారకాః అర్థాఖ్యాః అర్థనామధేయః
 అభిజిద్భవాగ్నిదనుజాహిర్బుద్భ్యచిత్రేశ్వరాః అభిజిత్పూర్వఫల్గునీ కృత్తి
 కామూలాత్తరాభాద్రాచిత్రాదాకాఇతిసప్తతారకాఃకామఖ్యాః - కామ
 నామధేయః విశ్వాప్యాంత్యకరార్య మేదవిధయః ఉత్తరాషాఢా పూ
 ర్వాషాఢా రేవతీహస్తాత్తరఫల్గునీ మృగశిరరోహిణ్యితిసప్తతారకాః మో
 క్షాభిధామోక్షాఖ్యాః॥ ని॥ అఖ్యామేఅభిధానించ నామధేయంచనామచే
 త్యమః॥ అ॥ ఐదక్షోకములచేతపంధారాహుచక్రవివక్షత్వరాధర్మార్థకా
 మమోక్షనక్షత్రనిర్ణయముచెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని- ధనిష్ఠ- పుష్య- వి
 శాఖ-అనూరాధ- శతభిషము- అశ్రేషఈశినక్షత్రములు ధమకనక్షత్రములని
 యును- పునర్వసూ- జ్యేష్ఠ- భరణి- మఖ శ్రవణము- పూర్వాభాద్రస్వాతీ ఈశి
 ను - అర్ధనక్షత్రమనియును- అభిజిత్తు పూర్వఫల్గునీ- కృత్తిక- మూల - ఉత్తరా
 భాద్రచిత్ర అర్ధ) ఈశిను- కామనక్షత్రములనియుఉత్తరాషాఢా- రేవతీ హ
 స్త-ఉత్తరఫల్గునీ-మృగశిర-రోహిణీ, ఈశిను- మోక్షనక్షత్రములనియు తా॥ ని॥

(౧౮౪) మూ॥ మూర్త్యధర్మకతేతథాహిమకరేధమాకవిసంక్షేప్తమా
 ద్యావ్యభంగమవాత్మయో దధజయత్రోధాదన్తజయం । స్థాయాయాద్వి

జయంసభంగవికలం తద్విగ్రహంసంగరం భృత్యాజాండజసంగరేచ గమనే
సర్వత్రరాజ్ఞాంయది॥ వ్యా॥ సూర్యేధమేకతేపూర్వోక్తసప్తావినక్షత్రస
ప్తకేగతేనతథాహిమకరేచ ద్రేధమాకదిసంస్థేవధర్మార్థకామమోక్షసత్
త్రేషస్థితేనతయాయాక్రమాత్ భంగం - జయం - క్రోధానగ్ధం - జయంఅవా
ప్నుయాత్ - స్థాయాతువిజయంసభంగవికలం - తద్విగ్రహంసంగరమియాత్ -
ప్రాప్నుయాత్ - తేనాయవర్థసంపన్నం సూర్యేధర్మగతే - చంద్రేపిధర్మగ
తేనతయాయానోభంగం - చంద్రేధర్మగతేనతవిజయం - చంద్రేకామఖ్యగతేప
రాజయః - చంద్రేమోక్షగతేస్థాయానోయద్దందేత - భృత్యాజాండజసంగరే
భృత్యయోః - భటయోః - అభయోః - పాపయోః - అండజయ - కుకుటయో
శ్చసంగరేయద్ధర్మాజ్ఞాంయధిచ - కమసేత్రయాతేచసర్వత్రసర్వదా - ఇవం
విచారణీయమిత శేషం॥ తా॥ సూర్యది ద్రుతిరుపురుషాన్వజ్ఞోకోక్తధర్మనాత్
త్రములయందుండునపుడు రాజుపచేచ్చుకొనియద్దమునకుబోవుర జునకుభం
గమనిచంద్రుడర్థాఖ్యనక్షత్రములయందుండునపుడుజయమని - కామాఖ్యనక్ష
త్రగతుడైయుండగానపజయమని - మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతుడై యుండగా జయ
మని - ఈసూర్యచంద్రులుధర్మగతులై యుండునవయంబున దశకట్టణమున
సంపీయుద్ధముచేయు రాజునకువిజయమని - చంద్రుడర్థగతుడైయుండగాభం
గమని - కామగతుడైయుండగాపరాజయమని - మోక్షగతుడైయుండగావిశేష
యుద్ధమగునని - భటులుపోట్టేర్లుకోర్లు వీనికిబరస్పకముకలహముచేయించునను
యమునను రాజులుయుద్ధమునకుబోవునమయమునను నీవిచారమావశ్యకమని
తాత్పర్యము॥

*

(౧౯౫) మూ॥ అదిత్యేర్థగతేతథాహిమకరేపృథాకదిసంస్థే కమా
భృంధుద్యేషమియాబ్జయంచవసుధాం యాయాచసర్వాశుభం | లక్ష్మీభంగమ
ధాశుభంచవిజయంస్థాయాతుసం ప్రాప్నుయాజ్ఞాత్వాచక్రఫలంమయైవరచి
తంసమ్యక్ప్రకారాంతరం॥ వ్యా॥ అదిత్యఇతి॥ అదిత్యేసూర్యేర్థగతేపూర్వోక్త
క్తాధాఖ్యనక్షత్రగతేనతథాహిమకరేచంద్రేఅర్థాదిసంస్థేనతయాయాబం
ధుద్యేషం - జయం - వసుధాంశత్రురాజ్యం - సర్వాశుభంచక్రమాదియాత్ -
ప్రాప్నుయాత్ - అథస్థాయాతు - లక్ష్మీభంగంఅశుభంచవిజయంచ సంప్రాప్ను
యాత్ - అయమాశయః సూర్యేర్థగతేచంద్రేవర్థగతేనతయాయానోబంధుద్యే
షస్థాయానోలక్ష్మీః - చంద్రేకామగతేయాయానోజయః - స్థాయానోభంగం - చం
ద్రేమోక్షగతేయాయానోధూలాభః - స్థాయానఃఅశుభంగద్రేధమేకతేయా
యానఃఅశుభంస్థాయానోర్ధ్వద్యేషః - ప్రాచీనైఃపూర్వజ్ఞోకోక్తప్రకారపవత
తతత్రప్రతిపాదితః చక్రఫలంసంధార హుచక్రఫలం గమ్యక్ జ్ఞాత్వాపిచాగ్న్య

ప్రకాశాంతరమవ్యక్తకారః - మయీరచితమితకాలామృతకారోక్తిః॥ తా॥
సూర్యవంశధాన్యనక్షత్రగతులై యుండునపుడు యుద్ధమునకు వెడలినరా
జునిబంధుని ద్వేషము తనపట్టణములొననుండి యుద్ధముచేయు రాజునకువైశ్వ
ర్యము - చంద్రుడుకామగతుండైయుండగా యుద్ధమునకు వెడలినవానికి జ
యముస్వస్థానమందుండియుద్ధముచేయువానికి భంగముచంద్రుడుమోక్షగతు
డైయుండగా యాయీకిఘోరాభము స్థాయికిశుభము-చంద్రుడుధర్మగతుడై
యుండగా యాయీకిశుభము - స్థాయికిదీక్ష-ద్వేషమునగలుగునని పూర్వీకు
లచేబూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న క్రమముననే తఱచుగా బ్రతిపాదింప
బడియున్నట్టా రాహుచక్రముతెస్సగళోధించిన కాలామృతకారునిచేసకార్థ
ముప్రకారంతరముగా నీశ్లోకమందు జెప్పబడియున్నదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౯౬) మూ॥ అరేకామగతేతథావ్యక్తకరేకామాదిసంస్థేక్ర
మాద్యాయాయుద్ధమవాప్నయాదతిదనంసర్వాపదమంగళమ్ । యతిరచి
ద్విజసుంధనంశుభకరంస్థాయీతుభంగంసదావిద్వద్భిక్రమశః ప్రయాణసమ
యే శ్లేమం చతుర్థాంఫలం॥ వ్యా॥ అరేకామగతేకామాఖ్య
నక్షత్రగతేసతిఅమృతకరే చంద్రేపికామాదిసంస్థేయాయీక్రమాత్ యుద్ధం
అతిధనంసర్వాపదం మంగళమితిఫలాని అవాప్నయాత్ స్థాయీతుయతిరచి
ద్విజసుమీషేద్విజయం - ధనం - శుభకరం - భంగంచేతిఫలానిక్రమాత్ అవా
ప్నయాదిత్యనషంగః అయమభిప్రాయః సూర్యేకామాఖ్యనక్షత్రగతేచం
ద్రేచతిస్సక్షత్రే యాయాయుద్ధంస్థాయీతు యతిరచిద్విజయం చంద్రేమో
క్షగతేయా యీఅతిధనంస్థాయీతు ధనంచంద్రేధర్మగతే - యాయీసర్వప
దం- స్థాయీశుభకరంచంద్రేర్థగతే యాయీమంగళం స్థాయీభంగం అవా
ప్నయాదితివిద్వద్భిః ప్రయాణసమయే చతుర్థాంఫలం సూర్యేకామగతేచం
ద్రస్యకామమోక్షధర్తార్థావస్థానాం ఫలంక్రమశోఽస్థేయం సవ్యగ్విచారణే
యమిత్యర్థం॥ తా॥ సూర్యుడు కామాఖ్యనక్షత్రగతుడై యుండునపుడునచం
ద్రుడుకామమోక్షధర్తార్థనక్షత్రగతుడైయుండునపుడును - పట్టణమువెడలి
యుద్ధమునకుబోయినరాజు - యుద్ధము - అతిధనముసర్వాపదమంగళమనుచ
తుర్విధఫలములను - తనపురముననేయుండి యుద్ధముచేయురాజు కించద్విజ
యముధనముశుభముభంగమను చతుర్విధఫలంబులనుబొందుననియు విద్వాం
సులచేతనీచతుర్విధఫలవిచారమవశ్యముగబాడదగినదనితాత్పర్యము॥ *

(౧౯౭) మూ॥ భానామోక్షగతేతథావ్యక్తకరేకామాదిసంస్థే
క్రమాద్భంగంసర్వజయం శ్రియంచమియాద్యాయీచసంభింసదా । స్థాయీ
బాశుజయం మనోచమహాతీం భంగంమహాద్విగ్రహం పంధారాహుగతం

సంపదనాభివృద్ధిచక్రంబుదమ్॥ వ్యా॥ భానానితి॥ భాన సూర్యేమోక్షగ
తేమోక్షాఖ్య నక్షత్రగతేడమసతే డేదూనానక్షత్రాణాం పతిశ్చంద్రంతస్మి
న్నపేమోక్షానిసంస్థేత్రమాద్యా యాభంగంసర్వజయంత్రీయం సంధింసామో
చాయుసమియాత్ - స్థాయీతుజయం మహాతీవిపులాంమగ్నం పృథివీంభం
గమహాద్విగ్రహం చాతుశీఘ్రం శమియాత్ అయంభాఃః సూర్యేమోక్షన
క్షేత్రగతేచంద్రేగ్రతే సలియాయాభంగంస్థాయీఅధికజయం చంద్రేధగ్గన
క్షేత్రగతేయాయాజయ స్థాయీతు భూలాభచంద్రేలర్థగతే యాయాశ్రి
య స్థాయీభంగంచ. ప్రేకామ నక్షత్రగతేయాయాసంధి శ్రీమూస్థాయీక
లశంఃమియాత్ ఇదంపంధారాహుచక్రగతఫలంలిఖితందక్షిణాంక చతుష్ట
యోక్తధర్మాధిపక్ర మిశ్యమృతే॥ తా॥ చంద్రసూర్యలిరుపురు మోక్షాఖ్య
నక్షత్రగతులై యుండునపుడును సూర్యుడుమోక్షగతడైయుండగా జండ్రి
డుధర్మార్థకామనక్షత్రగతుడై యుండేనేని యట్టిసమయంబున రావణునిజే
ర్చుకొని యుద్ధమునకువెడలిన ప్రభుపుభంగమును- సర్వజయమును- సంపద-
నామోపాయమును నీచమర్విధఫలముగ్రహముగాబొందుననియును- జంద్ర
సూర్యులు క్త్రమంబుననుండగా దనపురంబుననేయుండి యుద్ధముచేసినరాజు
జయమునుశత్రురాజ్యమును భంగమును- విశేషకలహమును నీఫలంబుగగ్ర
మంబునబొందుననియు పంధారాహుచక్రఫలంబదియ కానక్షిణాంక చతుష్ట
యవంబు బ్రతిపాదించబడినయర్థమే ధర్మాధిపక్రంబని వ్యవహరింప బడుచు
న్నదనియుతాత్పర్యము॥

✱

(౧౯౦) మూ॥ నాసాదక్షిణభాగ జాతపవనస్సూర్యాఖ్యనాడీశు
భాసంగ వ్యవహారమైనున భయస్సానాన్నభంగార్తిషు । నాడ్యన్యాశశిన
శ్చబైరగమనాలంకారపాణిగ్రహాక్షేత్రాద్యేషుయదంశవాయుచలనేతత్పా
దపూర్వప్రళేత్॥ వ్యా॥ ౯॥ అథసూర్యచంద్రనాడీవివేకమాహ॥ నాసేతి॥
నాసాదక్షిణ భాగజాతపవనః నాసాయాః యోదక్షిణభాగతత్రజాతోయః
పవనోవాయుఃసఏవ - సూర్యాఖ్యనాఅత్యుచ్యతే - సానాడీసంగ్రామవ్యవహా
రస్సైసుసభయస్సానాన్నభంగార్తిషు సంగ్రామోయుద్ధం వ్యవహారఃక్రయ
విక్రయానివ్యాపారః మైథునంమిథునకరంభయం రాజభీతిఃస్నానం మంగళ
స్నానం అన్నఅన్నశబ్దేన భోజనకాలో లక్ష్యతేభంగః పరాజయఃఅర్తిః
పీడావీతాసు శుభాశుభప్రదా - అవ్యారాడి - *నాసావామభాగజాతవా
యః శశినఃచంద్రస-బంధినీ చాపిత్యవ్యతేసాచంద్ర నాడీగమతాలంకార
పాణిగ్రహాక్షేత్రాద్యేషుప్రయాణభూషణవివాహకృషికర్మసుశుభా - యదం
శవాయుచలనంభవతి - తత్పాదపూర్వంతద్భాగచరణపూర్వంప్రళేత్ - సం

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమనిందుః.

౧౪౧

గ్రామాదిమదక్షిణపాదపూర్వం ప్రయాణౌదమవామపాదపూర్వం వ్రజేదితి
భావః॥ త॥ చంద్రసూర్యనాడివివేకమును జెప్పుచున్నాడు॥ త॥ నాసిక
మునకుకుడిపక్కనున్నరంధ్రమునందు సంచరించుచువాయువును సూర్యనాడి
యనియు. ఈసూర్యనాడి-యద్ధము- క్రమవిక్రయాదివ్యపారము-మైధున
ము-రాజభయము- మంగళస్నానముభోజనకాలము- జరాజయము- మనః
పీడ- ఇవిముదలగుకార్యములః పలుమై శుభకరంబనియు - నాసికమునకు
నెడమపక్కనున్నరంధ్రమునందు సంచరించుచువాయువు చంద్రనాడియనియు- ఆ
నాడి- చూషణధారణమువివాహమువ్యవసాయముముదలగుకార్యములవిష
యమై శుభకరంబనియు- ఆనాసికమునకు నేభాగమునందేవాయువుసంచరించు
చు-దునోఅభాగము పాదసంచారము ముందుగాజేయ వలయునని యభి
ప్రాయము॥

*

(౯౯) మూ॥ కొదేరీముదవేరవేస్సర పతేర్దేశంతుమధ్యందినే
సాయంచారుణ దేశమంతకదిశం యతార్థరాత్రేవ్రజేత్ గోధూళౌఅభిజి
త్త్యుపగతి స్సర్వాసుదిక్షార్థదామం దాహేవాషసి కి-పునశ్చ గమనేల
గ్నాదిశుద్ధింవినా॥ వా॥అ॥ స్వర్దిగ్మననిణాయమాహ॥కొదేరీమితి॥రవేరుద
యేసూర్యోదయకాలే - కొదేరీముదీచీందిశం మధ్యందినేమధ్యాహ్నసర
పతేదేశంప్రాగ్గిశం సాయంకాలేవారుణదేశం పశ్చిమదిశంఅర్థరాత్రేఅం
తకదిశ-దక్షిణదిశం యత్రావ్రజేత్ - గోధూళౌ అభిజిత్తుడప్రవిచసర్వాసు
దిక్షు చతుదిక్షుఅర్థగా ధూర్యభిజిదుషసాం స్వరూపం ప్రాగేవోపా
దితత్వాన్నేహనలిఖ్యతే - మందాహేవాషసీశనివారోషః కాలేలగ్నాదిశుద్ధిం
వినాపిగమనేప్రయాణేఅర్థదెహింపునఃకిమువక్తవ్యంశన్యవసః - శుక్రబుధచం
ద్రహేరాక్రాంతత్వాదితిభాషః - మందాహేవాషసీత్యస్యశుక్రవారస్యచరమ
యామిత్కర్త॥ అ॥స్వర్దిగ్మననిణాయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ త॥ ప్రయా
ణకతకసూర్యోదయకాలమునందునత్తరమునకును - మధ్యాహ్నకాలమునం
దుతూర్పునకును - సాయంకాలమునందుపశ్చిమంబునకును - అర్థరాత్రియం
దుదక్షిణంబునకును - మైతముబోయేనేనియిష్ట సిద్ధిగలుగుననియును - గో
ధూళిఅభిజిత్తుడప్రవిచ కాలములయందు నేదికుగనకుప్రయాణము వెల్లినాధన
లాభముగలుగుననియును- శన్యవఃకాలమనగాశుక్రవారచరమయామమచుట
యికాలముశుక్ర- బుధ- చంద్రమౌరాక్రాంతమైయుండు గానలగ్నాయేవి
చారముజేయకఅట్టికాలమందుప్రయాణము వెల్లినవారికిసర్వభీష్ట సిద్ధిగలుగు
ననియునభిప్రాయము॥

*

(౧౦౦) మూ॥ పాణిస్థాధ్వనికార్యసిద్ధిరనిశంమైత్రేప్రయాత్యస్య

- 49

కాలానుసారే నవ్యాఖ్యానే . పంచన నిండఁ.

అశ్వేష్టాయామృషితస్యతత్ర హేమవర్షాత్ర స హానన్యమ | మాండవ్యస్య
మహాపయోహవ్యవసేచేద్ధాగ్యస్యయానం మతంస్య సస్యకృకునంబృహస్ప
తిమతం తత్రాపియాత్రార్థవా || వ్యా || అ | ప్రయాణే ముఖ్యతమనక్షత్రాణ
తత్త్వస్మిన్ సమ్మతకాలంచదర్శయతి || పాణిన్యే || మైత్రేయనారాధానక్షత్రేప్ర
యాతస్యపుంసః అధ్వనిమాగవపలనిశంసర్పదా - పాణిస్థాశస్త్రగతా
ః ఫలేత్యర్థః - శ్వేష్టాయామృషితస్యప్రయాతస్యవీరపుం మూలేమూలాన
క్షత్రేప్రయాతస్యతమగావీవకావ్యసద్ధిః - పాణిస్థామాండవ్యస్యముషేః
మనోజగుః ఇదానికార్యమవశ్యం భూతానసశయచిత్తుమతమిష్టంగార్గ్య
స్యతూషసేచేద్ధానంప్రయాగాంశుభకరమితి - మతమిష్ట-బృహస్పతిమతంతు
సమ్మకృకునంశుభకరం స్యాద్యదిత్రాపితదానీమేవ యాత్రార్థదేతిమతం
శకుచస్వయాపంతు అగేవక్యత యద్యపిశ్వేష్టా నక్షత్రముత్తమేషుహస్తాదిషు
వాసుధ్యమేషుశతధామహావిషువానోక్తం తత్రావ్యత్రోత్తమంవన స్వీకృతత్వా
వధేయం || అ || ప్రయాణవిషయమై ముఖ్యమగునక్షత్రములను ఆయా మునులకు
నిష్టములగుకాలంబులనుజెప్పమన్నాడు || తా || అనూరాధానక్షత్రమందు
నాశ్వేష్టమందు మూలముందు ప్రయాణమువెడలిన వారికి గార్గ్యసిద్ధికర
స్థితి మైముందువని గానిర్వస్తుంబుగ నిష్టసిద్ధిగలుగువచుట - చిత్తవందనశ
యమునుంచుచక నిపుడిష్టసిద్ధిగలుగునని మైమువెల్లెడివారికి స్వలాభంబులు
దేకూ నునిమాండవ్యమసోమునిమతంబనియు - గార్గ్యమహాషీమతము ఉషః
లకుచంబు బైముబోవువారలకు నిష్టసిద్ధిగలుగుననియు - బృహస్పతిమతమెప్పు
డును నిశంసములగుచున్నవోయప్పుడుప్రయాణమువెడలుటలాభకరమనియి
ట్లు శకుచస్వయాపంతు ముందు సెప్పబడుచున్నదనియు, శ్వేష్టానక్షత్రముత్తమమ
ద్యమనక్షత్రములలోగ్రహంప ఒడక బోయినచోటను బహరించుటవలననుత్త
మంబనియును తాత్పర్యము ||

(౨౦౦) మూ॥ ఆయుద్రవ్యశయాన్యమిత్రకలహ-హీవ్యాధిదా-
శ్యోత్సవప్రాప్త్యప్రాప్తికరాః క్రమాచ్ఛుషఖగా యాత్రాగృహాదిస్థితాః ।
మూ॥ రాస్వామయభీః పూషణ రిపుభాగ్విద్యర్థపీడామృతి క్రోధానర్థహనుంధ
వాప్యనుకరాస్సుర్వ్యాతురేవాధ్వని॥ వ్యా ॥ అ॥ సయాణలగ్నాదిద్వాదశ
కావేషుతత్తగ్నిగ్రహస్థితి ఫలమాహ॥ ఆయురితి॥ యాత్రాగృహాదిస్థితాః ప్ర
మాణలగ్నాపథ్యద్వాదశలగ్నేషుసితాః శుభఖగాః శురుశుక్రపాపాయు
ఃకుభః క్షీరచంద్రాశ్చే శుభగ్రహాః యాతుః ఆయుర్ద్రవ్యాదికరాభవంతిప్ర
మాణలగ్నేఉక్తగుర్వాది శుభగ్రహాస్థితాశ్చేయాతురాయుః ఆయువృ
ంప్రయాణలగ్నాత్ ద్వితీయకతాః ద్రవ్యాలగ్న తృతీయేజయం చతుర్థే

న్నంబేవ మేమిత్రబంధులాభం షష్ఠే కలహం సప్తమీ ప్రలాభం అష్టమే వాధం
 నవమే భోగం దశమే వృత్తవం ఏకాదశే ప్రాప్తిం ద్వాదశే అప్రాప్తిం స్వప్నం
 త్రైదశక్రమాద్వయ్యః క్రూరస్పృహ్యాదిపాపగ్రస్తు ప్రయాణలగ్నాదిద్వయ్యశః
 భావేషు స్థితాస్సృతః క్రమాదామయభివ్యక్తిక రాస్యాయథాపాపాలయః
 తాం ఆమయరోగం ద్వితీయే భీతిచోరాదిభ్యోజయత్యయే భూషణం తం
 ధేరిపుంశత్రుదన్యనం పంచమే భాగి-తం చిత్తవైద్యం షష్ఠే ధం సప్తమే పీడం
 శరీరబాధ్య-ఆష్టమీ స్మృతిం మరణం నవమే క్రోధం దశమే అపహరణం
 ధరాంధూలాభం ద్వాదశే వ్యయం పదార్థక్షయం చేతిత్రిమ-త అభ్యయం పు
 ర్వవ్యక్తిః ॥ ౬॥ ప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశభావములయందు సూర్యగ్రహ స్థితి
 కఫలముల జెప్పుచున్నాము ॥ ౭॥ శుభగ్రహంబులక గుళుక్రబుధపు
 ద్రులలో నెవ్వగు ప్రయాణలగ్నమందొండిననుచాయుఃస్వస్థి నిలగ్నస్థియ స్థాన
 గతులైయుండునన నడు ద్రవ్యమును తృతీయస్థానగతులై యుండిరేని య
 మును పంచమ స్థానగతులై యుండిరేని బంధులాభము పక్షస్థానగయై యుండి
 రేని కలహమును సప్తస్థానగతులై యుండిరేని స్త్రీలభమును అష్ట స్థాన
 తలైరేని వ్యధిని నవ స్థానగతులైరేని భోగమును దశవ స్థానగతులై
 యుత్సవమును - ఏకాదశస్థానగతులైరేని ఫలప్రాప్తిని - ద్వాదశగతులైరే
 ని స్వప్నావమును నీక్రమంబున ఫలంబుల త్తుగనియును సూర్యగ్రహ
 హంబులు ప్రయాణలగ్నాది ద్వాదశలగ్నములయందొండిరేని రోగము - భ
 యము - భూషణలాభము - శత్రుదన్యనము - భూలాభము పదార్థక్షయ
 బాధ్యము - మరణము కలహము అపహరణము భూలాభము పదార్థక్షయ
 ములను నిద్వాదశవిధఫలంబుల నీక్రమంబున ప్రయాణకతకమ గమంద గు
 గణేయమనెనితాత్పర్యము.

(౨౦౨) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతశ్శుభోర్ధ్వసుఖదోయోగాఖ్యైః ౧
 వినాలగ్నస్థానభిరూమిదౌ శుభభగౌమాగేధియోగస్వయం ॥ లగ్నస్థాస్త్రి
 శుభాయతీంద్రసుఖదాయోగాధియోగస్వయం సౌమ్యం కేంద్రగత ॥ ౨॥ పక్ష
 ఫలదాస్సోద్రదజయోగస్వయం ॥ వ్యా॥ యాత్రేతి ॥ ఇందుల వినాచంద్ర సక
 యశుభిః ఏకశ్శుభగ్రహాయాత్రాలగ్నగతశ్చేత్-అథ స్సుఖదః-అథ స్సుఖదః
 దశ్శుభవేత్ అయం యోగాఖ్యోయోగః శుభగౌర్ధ్వశుభప్రహా లగ్నస్థ్య
 ది - మగ-ఏవమణిభూమిదౌ భదరిః అయమదియోగాఖ్యోయోగః ॥ ౩॥
 త్రయశ్శుభగ్రహణి లగ్నస్థాయది-ఇ. ద్రిష్యదాగ్నగ-సుఖ రాగత్యధః-
 అయం యోగాదయోగః సామ్యాశుభగ్రహణి కే ద్రిగధాః-లగ్నశత్రుగస్త
 మదశమస్తాయది అభీష్టఫలదాః తస్మిన్ ఫలప్రదాత రఃస్యః చంద్రగ్రహయే

సర్వత్రానుషంగః అమంతరాజయోగస్సృతః॥ అ॥ ప్రణవిధయమైయోగ
నిణాయమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడువినాగానేశుభ గహమైననుప్ర
యాణలగ్న రుందుండే నేనియోధకసుఖకరుడగుననియు ఇదియయోగాఖ్యయో
గమనయు రుండుశుభగ్రహములు ప్రయాణలగ్నచతురైయుండే రేసిప్రయాణక
తకమాగకమధ్యమందురత్నలాభ భూలాభకరులగుదురనియు - ఇదియధి
యోగాఖ్యయోగమనయు మూడుశుభగ్రహములు లగ్నగతనైయుండే రేసిస్వ
గకసుఖముతో సమన్వగు సుఖమ్మును గలుగనేయు మరనియు ఇదియుయోగ
మయుచుండేయు సుభగ్రహములగ్నచతురథక సప్తమశస్థాములయందుం
డి రేసి సవాళీక్షుదులగుదురనియు నిదియు రాజయోగమనయు జన్మదు
విరాగానినుచుప్రపాయమిచ్చెప్పబడినయోగములన్నియుందును హివ్వచలయు
నని తెల్పగ్యము॥

(౨౦౩) మూ॥ జన్మతొ = ది ప్రసంగి పర్వ చనవస్మస్థార కాశ్చంద్రయన్తి
ష్ట్యాంతంగణయేత్సహశ్శుభ పుల్కాస్సాంత్యాప్సదానకిరంః॥ తానుత్యా)
ద్యవతుర్ద్వితీయవరణా సాజ్యాశ్చకంక్షుకాదానశ్చెల్లచాంచ హేమనత
లంతచ్చేషపాదాశ్చవాహివ్యాఅథ తారాబలమాహ॥ జన్మతొ = దితి జన్మగతి
జన్మకక్షత్రమారభ్య చంద్రయన్తిష్ట్యాంతం చంద్రస్థితక్షత్రపరంతంనవనవ
సంఖ్యాక్తమేణప్రసంగి పర్వ చనవస్మస్థార కాశ్చంద్రయన్తిష్ట్యాంతం తారాస్థు
నపరమమైత్రీసహితాః సమాస్సమతారాశుభఫలదాసన్ధిలద భవంతి
తారావచమాతరక్తవిషమతారాః సశుభలదాః పషమాన్వపికభాంచిత్పదా
నాంశుబఫలదత్వమస్తీత్యాహ॥ శాస్వితీ॥ తానుజన్మవిషమప్రత్యక్షేధనావి
షమతారాసుక్రమాత్ త్యాద్యవతుర్ద్వితీయః పాదాస్యాజ్యాలయభా
వః- జన్మతారాయాంత్యోయపాదవిపత్తారాయామాద్యపాదవిప్రకృతారా
యాంచతుర్థపాదః వైఖనతారాయాంద్వితీయపాదస్యాజ్యజన్మతారాః శా
కవిపదార్తా చుంగుడంప్రకృతార్తాయాంలవణంనైఖనతారాయంసతీలంతీల
సహితం హేమసుకర్ణదానందానవిషయంస్యాదేవంచేత్తచ్చేషపాదాశ్చభా
స్యః॥ అతారాబలనిణాయము జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ జన్మకక్షత్రము మొదలుచుం
ద్యమందునక్షత్రమువరకు పలుమాటు తొమ్మిదివక్షత్రములుగణనచేయవలయు
ననియట్లుగణనచేయగానవితారలగుచట్టి తారలలో పరమమైత్రమనగావతా
రతోగూడసమతారలుశుభఫలములనియు మిగతజన్మవిపత్ - ప్రత్యక్ - వై
ధనములనెడినవమాతరిక్తవిషమతారలనిషేధవిషయములనియు - నిట్లుచే
ధింతుబడినజన్మానినైధనాంత విషమతారలలో జన్మతారాయాంత్యతీయపా

(౧౯) కాలావృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః ౧౮౫

దమువిపత్తారయం దాద్యపాదము ప్రత్యక్తారయందునాలవపాదము వైధిన
తారయందు రెండవపాదమున శుభకరములుగానసీపాదములనునిషేధించగా
నేషించిన పాదములుదానపూర్వకముగ యాత్రోపాదేయములనియునదియె
ట్లుజన్మతారకుకొక దానమును విపత్తారకుడగుమునుప్రత్యక్తారకులపరామును
వైధినతారకునువ్యవలతో గూడినసువర్ణమును దానముచేసి రేసిసిద్ధివ్యతిరిక్తపా
దములుశుభకరములగుననియుతాత్పర్యము॥

(౨౦౪) మూ॥ షష్టే కాదశ సప్తమాద్యదశ మేష్వింగు స్త్రుతీయే
శుభస్తా రాచంద్రబలం త్వదంపగణయేజ్జగ్దాదిచంద్రాంతతః । యాత్రాదిష్ట
ధుచ మేద్వినమే పక్షేవళి డేశశీకృష్ణే త్వ-శ్యవతర్థ రంధ్రసదస్వేష్వి త్యా
హుర న్యేశుభః॥ వ్యా॥ అ॥ అథచంద్రపలమ హ॥ షష్టే ॥ ఇందుశ్చంద్రఃషష్టే
కాదశసప్త మాద్యదశ మేషు తృతీయేచస్థితశ్చేత్ శుభఃశుభకయాభవతి ఇదం
శ్లోఃద్వయం క్తం తారాబలం చంద్రబలం జన్మాదిజన్మవత్తతరాశి మారభ్య
చంద్రాంతతః చంద్రనక్షత్రచంద్రరాశిపర్యంతం విగణయేత్ తారాబలేజన్మ
నక్షత్రమారభ్యచంద్రనక్షత్రపర్యంతం చంద్రబలేజన్మరాశిమారభ్య చంద్రరా
శిపర్యంతమితివివేకః॥ మతాంతరమాహ॥ పక్షిణి॥ వళిక్షేపక్షేశుక్లపక్షేహ
చ మేద్వినవ మద్వితీయ నవమయోశ్చస్థితోపి శశీయాత్రాదిషుఆదిశ బ్దేనకలశుభ
కర్మస్వపిశుభః - కృష్ణేశుక్లపక్షే అంత్యవతర్థ రంధ్రసదస్వే దాద్యదశచతు
ర్థాష్ట మేషుశుభభిశ్యన్యవ్యాహుః॥ అ॥ చంద్రబలమునుబ న్నచున్నాడు॥ త ॥
జన్మరాశిమొదలు చంద్రుడుండురాశివరకుగణనచేయగా చంద్రుడుజన్మరాశి
యందును - జన్మరాశికితృతీయక్షే కాదశసప్తదశమరాసులయంద నుండనే
నిశుభకరుడనియు తారాబలం షయమై జన్మనక్షత్రముమొదలు చంద్రస్థితనక్ష
త్రమురకునుచంద్రబలవిషయమై జన్మరాశిమొదలు చంద్రస్థితరాశివరకు గణ
నచేయవలయుననిగ్రంథకర్తయభిప్రాయము మతాంతరంబట్లనిశుక్లపక్షమర
దుబంచమద్వితీయనవమస్థానములయందును కృష్ణపక్షమందు దాద్యదశచతుర్థా
ష్టమస్థానములయందు నున్నచంద్రుడు సకలశుభకర్మలక్షణమైశుభకర్మకలి
గ్రంథాంత రాభిప్రాయము॥

(౨౦౫) మూ॥ తల్లిగ్నేగమనం నచేన్నరఃతః ఖడ్గాదిసంచాలయే
స్థితై స్త్రిత్రగృహంపితృగ్రహసురాన్ సంపూజ్యతర్హిన్సమ్ । ఏతన్నిగ్రమనం
త్రిరాత్రమవధిః పశ్చాద్వ్రజేన్మంగతై ర్విప్రాదిర్వసు తండులాద్య పినయే
తస్యిత్వంచరాత్రావధిః॥ వ్యా॥ అ॥ అథనిర్గమనలక్షణమాహ॥ తల్లిగ్నేశి॥ త
ల్లిగ్నేబలయుక్తలగ్నే- గమనంనచేత్ ననింభవతియది- తతా- నరపతిరాజా
పితృగ్రహసురాన్- పితరః ప్రసిద్ధాః గ్రహః సూర్యాదయః సురాః గృహదేవ

౧౪౬ కాలావృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః.

తా: తాక్షింబతద్విత్పతింయాంచితంగమిష్యతి తద్విగధిపతించసంపూజ్యఖిల్లా
 దిఆదిశబ్దేన ఛత్రచామరాది రాజచిహ్నం గృహ్యతేమిత్రైస్సమిత్ర గృహం
 బంధుగృహంప్రతిసంచాలయేత్ బంధుగృహేస్థాపయేదితియవత్ పిస్యోన్
 సంపూజ్యేత్యనేన అభ్యుదయకంశ్రాద్ధం కర్తవ్యమితగమ్యతే ఏతస్మిన్గమనమి
 త్యుచ్యతే ఏతస్యత్రైరాత్రమపధి: పశ్చాత్తిగ్రాత్రానంతరం మిగగస్తూర్యా
 దిభి: సహవ్రజేదితిరాజ్ఞామయంవిధి:విప్రాది: ఆదిశబ్దేనవైశ్యకూడయోర్గ)
 హణంవసుతండుల్లాదివిప్రాణాం వసుహీరణ్యంవైశ్యనాం తండులశూద్రా
 ణాంవస్తాద్వికమిత్యాదిశబ్దార్థ: నయేత్నిక్షిపేత్ ఏతేషాంస్యమనస్య పంచ
 రాత్రావధి:పంచరాత్రఅవధి:స్యతేత్తథోక్తంశేషంగమ్యామ్ ॥ అ ॥ నిర్గ
 మనమునకులక్షణమునుజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పూర్వోక్తక్రమంగబలయు
 క్తమగులగ్నమందు బైనముపోవుటకనుకూలించనియెడల నెట్టి మయంబునక్ష
 త్రియుడభ్యుదయకశ్రాద్ధముచేసి సూర్యోనవగ్రహంబులసిష్ట నెవతలనేదికుర
 నుగూర్చిపైనముపోవదలచియున్నాఁ యాదిగధిపతిని భక్తితోఁజూచించి
 రాజచిహ్నంబులగు ఛత్రచామరాదులగైకొని బంధుగమూహంబుతోవెడలి
 యాచ్చత్రచామరంబులబంధుగృహంబుననుసించి యనంతరంబుపైనముబోవచ్చు
 నిదియనిర్గమనంబుదీనికిమూడురాత్రులవధియునిపిపులి క్తక్రమంబుననిర్గమనము
 జేయునెడల స్వర్ణమునువైశ్యులునియ్యును నుశూద్రులవస్త్రములు మొదలైన
 వానినిబంధుగృహంబుననునిచిపంచరాత్రపర్యంతముక త్రియులతప్పబ్రాహ్మణులు
 మొదలగువారుపైనముబోవచ్చుననితాత్పర్యము॥

(౨౦౬) మూ ॥ భారద్వాజమయూర చావనకులాముఖ్యాస్త్రము
 ఖ్యాఖిగాస్తేభాంచార్ధ్వగతి: ప్రదక్షిణగత: సవ్యకృమీపథితి: । ఏకస్యైవగ
 తిశ్శుభాథయుగపన్నై వోభయోశ్చేర్ధ్వస్తార్క్షీర సృగాలకుకుటశునాం
 వామాగతిస్తస్వర్థదా॥ వ్యా॥ అ॥ అథయాత్రాయాంశుభశకునాన్యాహ॥ భార
 ద్వాజేతి ॥ ముఖ్యా:ప్రసిద్ధా: భారద్వాజమయూర చావనకులా: అముఖ్యా:
 కాకాదయశ్చయేఖగా:పక్షిణ: తేషాంచార్ధ్వగతి: ప్రదక్షిణగతిస్సమ్యక్అన్ధ
 లనేనసమీపే అనతిదూరేస్థితిశ్చశుభాఏకస్యైవభారద్వాజాదినా సన్యతేమన్య
 ఏకస్యైవగతి: ప్రదక్షిణాదిగతిశ్శుభా - అథయుగపదేవఉభయో: ఏకజాతీ
 యయో: పక్షిణోర్గతిశ్చేన్నైవశుభదా - తార్క్ష్యక్షిగసృగాలకుకుటశు
 నాంతార్క్ష్యోగరుడ:॥ ని॥ గరుత్మాగరుడస్తార్క్ష్యజత్స్యమర: - క్షీర:పక్షివిశే
 ష:సృగాలోజంబుక: - కుకుట:ప్రసిద్ధ: - శ్వశున: - ఏతేషాంతువామాగతి:
 సవ్యగతి:అర్థదాప్రయాతురితిశేష: ॥ ఆ॥ ప్రయాణవిషయమైశుభశకునముల
 జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రసిద్ధంబులగు భారద్వాజము - నెవలి - జముడుకాకి -

ముంగినభిః మేదలగువానియొక్కయు నముఖ్యములగుకాకాదులయొక్కయు
ప్రదక్షిణగ మనమునూర్ధ్వక్రమమును సమీపస్థితయుశుభకరంబనియును - ఉక్త
భారద్వాజుఁచిపక్షులలోనొకొక్కటిగావెల్లెనేనిశుభకరంబనియు - రుద్రే
సిగాజేరివెల్లెనేనియుశుభకరంబనియు - గరుడపక్షి - పాలపక్షి - నక్క - కొడి - కు
క్క - వీనియొక్క వామగమనము శ్రేష్ఠమనగా గుహినుండియెడమపక్కకువెల్లె
నేనిప్రయాణకర్తగుధనప్రదమనియు తాత్పర్యము॥

(౨౦౭) మూ॥ భౌమేచ్ఛోష్ణకరే ప్రయాణ సథ వాతేఽంద్రోక్షోణా
ష్టగేఽక్రోగ్రాయుధఘోరవాక్యజటలప్రవాజకాదీక్షణమ్ । కృష్ణాంగారసమీ
క్షణంరపసుతేకతౌ కబంధేక్షణంస్వర్చానావృతగేతుణం ప్రథమతోమార్గేప్ర
యాతుశ్చైవ॥ వ్యా॥ అ॥ అథలగ్నాదిగతపాపగ్రహవశాద్భృష్యదవశకునా
న్యాహ ॥ భౌమభితి ॥ భౌమేలంగారకే ఉష్ణకరేనూర్జ్వలప్రయాణసదనాత్
యాత్రాలగ్నాత్ కేంద్రోక్షోణాష్టగేకేంద్రాణి లగ్నచతుర్థసప్త మదశమా
ని-త్రికోణపంచనవమేఽష్టమం లగ్నదష్టచస్తాపంచ ఏవేషాం అన్యతమేస్తానే
స్థితేసతిఃక్రోగ్రాయుధఘోర వాక్యజటిల ప్రవాజకాదీక్షణంరక్తేఽంద్రగంభ
యంకరం తచ్ఛతదాయుధం- అథవారకాయుధం ఉగ్రాయుధం చఘోరవా
శ్యం- జటిలోజటాధారి - ప్రవాజకోయితిః - ఆదిశబ్దేనపాపండాదయిఃఏతే
షామన్యతమస్య - ఈక్షణందర్శనం- రవిసుతేశనా - కేంద్రోక్షోణాష్టగేసతి-
కృష్ణాంగారసమీక్షణంసీలాంగారదర్శనం - కతౌసితేసతిబంధేక్షణం - కం
భః శిరోరహితజంతుః - తస్యఈక్షణందర్శనం స్వర్చానాలాపశాస్థితేయది ఉ
రగేక్షణంసర్పదర్శనం- ప్రయాతుఃజనస్య ప్రథమతోమార్గభవేదితి సర్వత్రప్ర
బోధ్యం ॥ అ ॥ ప్రయాణలగ్నాదులనుబొందిన పాపగ్రహవశమువలనగల గ
బోయెడియవశకునముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యంగారకులుప్రయాణ
లగ్నమునకుర - ౫ - ౭ - ౧౦ - ౯ ఈవోట్లచుండిరేనిపకాయుధముఉగ్రాయుధ
ము- కరివవాక్యోక్తవణము- జటాధారి - యతీశ్వరుడు- పాపండులుమొదలైన
వానిదర్శనము - శ్వనైశ్చరుడు - లగ్నపంచమనవస్తానగతజ్ఞేయంఁడేనేనిగల్గి
బొగ్గుదర్శనము - ఈచెప్పుబడినస్తానములయందురాహువుంఁడేనేని సర్పదర్శ
నము- కేతువుంఁడేనేని కబంధదర్శనము మైవముబోవుజనునికి ద్రోవయందు
ముందుగాననితాత్పర్యము-

(౨౦౮) మూ॥ శుక్రేపూర్ణ నిశాకరేచశశి శేకేంద్రోక్షోణాన్వితే
పుణ్యస్త్రిభగపూర్ణకుంభః యుగళంజీవేతువిప్రద్వయమ్ । భానాభూమిసుతే
ప్రయాణసదవల్లాభత్రిషష్ఠాన్వితే - తేజాశ్చావళేక్షణం రవిసుమార్గేమ
యాదేక్షణం॥ వ్యా॥ అ॥ లగ్నాదిగత శుభగ్రహవశాద్భృష్యచ్ఛుభశకునా

న్యాకా ॥ శుక్రఞ్చ ॥ శుక్రఞ్చార్థసంకారార్థచంద్రచంద్రస్యోగక్షయోద్ధృ
 ర్థఞ్చార్థగ్రహణంశశేషతేజదేవ - కేంద్రక్రొధాన్వితే ఛక్రస్త్రి ౪౫౪౪
 కుంభయుగశంఖస్త్రిజీవితభర్తృకా - ఖగాగరుడాదయఃపూర్వకుంభయు
 గశంఖార్థకలశద్వమిజీవేగరా కేంద్రాదిగతేయది - విప్రద్వయంభానానూ
 శ్యేనూమినుతేఅంగారకేవా - ప్రయాణసదనాత్ యాత్రాలగ్నాత్ - లాభ
 ప్రీత్యాప్యతే - ఏకాదశత్రివస్తాన్వితేయది - తేజదీప్యమానాన్వీ జాషకాక
 విశేషః ॥ ని ॥ ఆధవాషకిదివిశేషముః - భలానమాతాదీని సేషామీశ్వరం వి
 సుతేశనాలాభత్రివస్తాన్వితేయది మార్గే మార్గచుధ్యేషయా రక్షణంషయా
 రదర్శనంప్రయాతర్క వేదితీశేషః ॥ అ ॥ లగ్నాదిస్థానమును బొందియున్నను
 భగ్రహవశమువలనగలగవోమెడి శుభశకుచములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ శు
 కృడు పూర్వచంద్రుడుబుధుడు వీరలగ్నాదుర్ధపంచమ - సప్త - సవమ - దశ
 వస్తానకులయముంకిరినిమలైగుగగుడాదులు జలాదులచేత పూర్వమై
 యుండుకుంభయుగశము పీనియుండు దర్శనము - బృహస్పతియును క్తలగ్నాది
 స్థానగతుడై యుండెనేని దార్ద్రగ్రాహ్యులయొక్క దర్శనమును సూర్యాం
 గారకుల ప్రయాణలగ్నస్థానముజేకాదిక స్థానగతులైయుండెనేని ప్రజ్వలం
 చుచున్నదిగ్నియు జెముక కాకమామిడిపండుమొదలయినవాని దర్శనముశ
 వైశ్యమలూభత్వతయషష్ఠగతుడై యుండెనేని మార్గచుధ్యమందు నెమలియొ
 కదర్శనమునీక్రమంబుగ శుభశకుచములగుననితాత్పర్యము ॥

*

(౨౦౯) మూ॥ ప్రాగాదౌశశి వానరాదిగది త సూరాదయోష్టా
 గ్రహఃనాగానాగన గానధినిసెనభోవా దోఃసోనాడికాః సానిప్రీతిదురు క్తిబం
 ధుకనకస్మిగ్ధాన్నతాపార్తి దాత్రోతుః క్రోష్టురుతేషులెఫఃమిదంవృత్త్యస్స
 దాగోషుతం ॥ వ్యా ॥ తుతకోష్టు గ్రియోఽఘలమ హా ॥ ప్రాగాతాపి సూ
 ర్యాదయఃసూర్యక్రభృతిర హ్య్వంరాఆస్తా గ్రహః శనివాసరాదిప్రాగాదౌ
 ప్రాగాద్యప్యతిషువాగా నాగసరాదిఘటికా సంఖ్యాభేదేన సంవరంఘటిగన
 తాఃప్రాచీనైసుక్తాః తాద్యశాస్సూర్యాదయః తులైక్రోష్టురులేచక్రయాతీ
 హఃప్రీత్యాది ఖలదాభవంతి అనేనైతేదుక్తంభవతి సూర్యశ్శని వాసరేచా
 చ్యాంవాగాస్త్రింశత్ ఘటికాః సంఖ్యైశ్చతద్రాత్రౌచంద్రలగ్నీయాం నాగా
 స్త్రింశద్ఘటికాభామః ఆదిత్యవాసరేదక్షిణస్యాందిశినగాః త్రింశద్ఘటికాః
 ధంనైర్ముత్యాంధి ఆదిత్యవాసరే రాత్రౌత్రింశద్ఘటికాః సోమవాసరేదివా
 రాత్రౌషష్ఠిఘటికాః మిథి త్వానవతిఘటికాః గురుపశ్చిమేభామవాసరేదివా రా
 త్రౌచనిశిఘండాశద్ఘటికాఃశుక్రోభామవాసరేరాత్రౌశిష్టాః దశఘటికాఃబుధ
 వాసరేదివాత్రింశద్ఘటికాః మిథి త్వావాయవ్యాంనభఃవత్వారింశద్ఘటికాఃశుభ

నిరుదీగ్యాం వాదః బుధవానరేరాత్రా । త్రింశత్ గురువాసరే పంచాశత్ మిళిత్యాఅశ్శిష్యాకాః రాహురీశాన్యాదిశిసభః గురువానరేదశశుక్రావాసరేవస్థితీకాః మిళిత్యాసపశుటకాః సంచరంతీతి శేషః - సర్వత్రసూర్యేప్రాచ్యాస్థితీకాః క్రోష్టుః తేవాత్సులేవా యదిశ్రోతుఃపానః - చంద్రస్థితీవా యదిత్రాతః భౌమీదురైకైః - దుర్వరా- బుధబంధుబంధులాభః- గురొకనకం- సువర్ణలాభః-శుక్రేన్నగాన్నసంఖ్యాన్నభోజనం - శనౌతాపః- రాహవాత్రిపేడా-పాదదత్తతథోక్తాః - గొత్తుతంత్రశ్రోతుస్సద్వృత్త్యఃసరణప్రదభవతి అలమతిస్త రణా॥ అప్రియాణపిషయమైదిగ్భేదములయల తుమ్మన కరకూతలగఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యచంద్రాంగారికబుద్ధహస్తతశనైశ్చర రాహువులు శనివారాదిగ శుక్రవరమువరకు దివారాత్రులుతూర్పుముదలీశాన్యోక్తువరకుగడియలు ౩౦-౩౦-౩౦ ౯౦ ౫౦ ౪౦-౧౩౦-౧౦౦-ఈసంఖ్యాక్రమంబుగ సొకొకర గ్రహము నొకొకర ఓకర నడు సంచరించుచుండును గాన నీసూర్యాదిగ్రహంబు లాయాదికరల యందుండు నపుడుతువల్లుగాన - నకరకూతగానివిసబడేనేని ప్రయాణాదుల పోవువారికి హానిప్రీతియ రావారాశ్రవణము - బంధులాభముస్వర్ణలాభముసౌఖ్యాన్నభోజనముతాపముమనఃపీడయుసీఫలంబులక్రమంబుగ గలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౧౦) మూ॥ భాగ్యశ్రీజయయుద్ధలాభగమనక్షేమూర్తిపీడార్థకృత్పాదవివ్యధర్ధర్ధయోరపి గద్దాశ్రోతుః క్రమాద్గోళివాక్లక్ష్యేంమూర్ధ్విగ శేచమిత్రముదరేపుత్రంచపాద్భేవముదం కట్యాంవాహన వర్ధమేష్యతి పదేగాళిప్రపాతేఫలమ్॥ వ్యా॥ అ॥ గోళివాక్పతనయోఃఫలమాహ॥ భాగ్యేతి॥ గోళివాక్ గోళిగృహగోధికా - తస్యాఃవాక్ప్రాగాడిషుప్రాగాద్యోష్టక్షిత్తుల ధర్ధర్ధయోఃశ్రోతుః క్రమాద్బాగ్యాదేఫలకృద్భవేదితియోజనాలయవర్ధః గోళివాక్ప్రాగాగ్యాంచేత్ శ్రోతుః భాగ్యకృత్ అగ్నేయ్యాంశ్రీకృత్ - దక్షిణస్యాంజయకృత్ - వైఘ్నేయ్యాంశ్రీకృత్ ప్రతీచ్యాంలాభకృత్ - వాయువ్యాం- గమనకృత్- ఉదీచ్యాంశ్రీమకృత్ - ఈశాన్యామంశ్రీకృత్- మామూపీడాకృత్- స్వస్థోర్ధ్వభాగేచేత్- ఆర్ధకృత్- శ్రోతురితిసర్వత్రాస్వయః-అధపతనఫలమాహ- గోళిప్రపాతేమూర్ధ్విశిరసిచేత్- లక్ష్యేగ శేకంరేమిత్రంబంధులాభం - ఉదరేపుత్రంపుత్రలాభంపాద్భేవముదం సంతోషంకట్యాంవాహనంపదేపాదేర్ధంచేప్యతీతిఫలమవగంతవ్యం॥ అ॥ ఒల్లిపాటునకసుపలుకునకుసుఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు మొదలీశాన్యమువరకు నెనిమిదిదిక్కులయందునూర్ధ్వధః ప్రదేశములయందు బల్లిబలుకుచుండగా నట్టి సమయంబున బ్రయాణాదులుపోవువారికిభాగ్యము సంపదజయముయుద్ధము

౧౫౦ శాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమగిందుః.

లాభముగమనముజేచుముదుఃఖమునివయోధనమునీదశవిధిఫలములుక్రమముగనొకొక్కస్థానమునకనొకొక్కఫలముచొప్పనట్లునః యును పతనమునకుఫలంబట్లుననంస్సుచందుపడనేనియై శ్వర్యముకంతమంది బ ధులాభముఁడదమందుడు లాభముపార్శ్వముందునంతోషముకల స్థానమందువాహనముకాళ్ళముందుధనమునీఫలంబులంబొందుదురనియభిప్రాయము॥

(౨౧౧) మూ॥ ఆదిశ్యాశ్చితిసేద్ధకాలనియమాఃప్రప్రాగాదిదిక్షుక్రమత్యావోనుఘటికాచతుష్టరుచరాఃకాకాపదంత్యాగతం । లాభారాతివినాశనప్రియజనప్రాప్త్యర్థఃప్రప్రహవప్రాణాం త్యాల్పభయంకాకమిధునం రోగాతికృష్ణశ్చాపి॥ వ్యా॥ అ॥ కాకరుతస్యఫలమీహ॥ ఆదిత్యే॥ ఆదిత్యేవస్థితోయఃకాలఃతేనసిద్ధిఃసంభవః - నియమోస్థావసాంతేతేనోక్తాఃపాదోనయంతాతథాఘటికాచతుష్టరుచరాఃకాకావాయసాః ప్రప్రాగాదిదిక్షుక్రమాత్ లాభారాత్యాగతం భవిష్యత్ఫలం వదంతిఏతదుక్తంభవంతయంభావంకాకాః ప్రాచ్యాస్థితాస్సంతః లాభంత్యైర్వాయలరాతివిరాశంశత్రురాశవందక్షిణస్యాప్రియజనప్రాప్తి బ ధులాభంనైర్ముఖ్యార్థం పశ్యేమేవప్రప్తిం వాయవ్యమాహవంయద్ధ దక్షిణ్యాప్రాణాంత్యప్రాణహానిం - ఈశాన్యమల్పభయమితీక్రమాద్వదంతి - కాకమిధునం కాకమైధునంతుపశ్యత్యాంజరాపామిభజేనః - రోగాతికృష్ణరోగజన్యపదాకాఃకీభవేత్॥ అ॥ ఏయాణవిషయమైకాలగృహములచేతి కాకికూతకఫలములదెప్పుదున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుమొదలీశాన్యమువరకు నైమిదిదిక్కులయందుకాకమిధునమొదలస్తమానమువరకు నొకొక్కదిక్కునందుకెల్లగడియచొప్పున గుంఫగుడి కూయుచున్నవైప్రయాణాదులకుబోవుచారికికొకొకలానురూపఫలములగలుగజేయుగాననుదయానంతరముకెల్లగడియవరకుతూర్పుననుండేనేనిప్రయాణకతకలాభమును కెల్లగడియపిమ్మటకెల్లగడియవరకురాగ్నేయంబుననుండేనేని శత్రునాశనమునుదక్షిణంబుననుండేనేనిబంధులాభమునుచయిర్ముతిదిక్కుననుండేనేని ధనమునుబళ్ళిమంబునవర్షమునువాయవ్యముననర్థముచుడిగ్గిక్కుననుండేనేనిప్రాణహానియు- ఈశాన్యంబుననుండేనేని మల్పభయమునునీక్రంబునఫలముల నిచ్చుననియుకాకమైధునదర్శమాయనేనితప్పకవ్యాధికరంబగునని తాత్పర్యము॥

(౨౧౨) మూ॥ లక్ష్మీలక్షణలక్షితక్షీతిపతిక్షీరేక్షుదండేక్షణంపక్షీస్వామిమహోక్షపక్షీకులకక్షావ్రాక్షతప్రేక్షణమ్ । రుద్రాక్షక్షీతిపాలకోపకరణక్షోదేదయుగ్మేక్షణంక్షీప్రంక్షేమకరం ప్రయాణసమయే యాశ్చశ్చనుక్షేత్రందం॥ వ్యా॥ అ॥ యాశ్చేకుభశకువాంతరాణ్యానా॥ లక్ష్మీతి॥ లక్ష్మీలక్ష

తలక్షితక్షేపతిక్షే రేక్షుదండేక్షణం లక్ష్మీక్షణతలక్షితలక్ష్మీక్షణతలక్షితలక్ష్మీక్షణ
 హ్నోసువలక్ష్మా క్తికాదిభిలక్షితలక్ష్మీక్షణ - మణిభచితఘాషణాదికలక్షిత
 వాలక్షీలక్షణానిభత్రనామరాదీని - తైర్లక్షితప్రకాశితోయఃక్షితక్షితరాజా
 క్షీరంపయః ఇక్షుదండాః లేషామీక్షుదండవం - పక్షిస్వామిమహాత్మోప్య
 షభిఃపక్షుకుంకం కేషాంచితృక్షణాంసంఖ్యః తోద్రంపధుయోక్షమిలపారేక్ష
 త్రసంఖ్యః - అక్షతాఃర క్తపతాద్యక్ష తాఃలేషాంప్రేక్షణంరుద్ర డక్షితపాల
 కోపకరణస్సోదేవ యుగ్మేక్షణంరుద్రాక్షాః ప్రసిద్ధాక్షితపాలకానాంరా
 జ్ఞాముపకరి తాని చ్చిత్రచామరాదోళికానిస్సోదేవ త్రాప్యతాయోః
 యుగ్మం ఏతేషామక్షణంప్రయాతుః క్షప్రంక్షేక్షమకరంచేక్షయాతుః సు
 క్షేత్రదంభూలాభదంచభ వేదితశేషః॥ అ॥ మరలక్షుభి శకునములజెప్పచున్నా
 డు॥ తా॥ లక్ష్మీచిహ్నుబులగుచిత్రచామరాదోళికాదులచేబ్రకాశించుచున్నభూ
 పాలుడు - పాలుచెఱుకుగడలుగగుడపక్ష్యవభమపక్షులసంఖ్యము లేనేలక్ష
 తలురుద్రాక్షులు చిత్రచామరాదోళికాదుల తదచిత్రాప్యణుబువీనదర్శనము
 ప్రయాణసమయంబునగలిగేనేని ప్రయాణకలకకుక్షేమమునుభూలాభమునుగ
 లుగునసితాశ్చ్యము॥

✽

(౨౧౩) మూ॥ వేశ్యావంశశ్రేణీష వాక్యకుసుమచ్ఛత్రప్రదీప్తానల
 స్నిగ్ధాన్నాంబుజంతృశుభ్రవసంస్త్రీమద్య భాండధ్వజాః । గోవేదధ్వజాలా
 జపూణకలశ శ్రోత్రానుకూలస్వనద్రవ్యాజ్యాంబుచరాః ప్రయాణసమయే
 దృష్టాస్సఖాద్ధాన్మదాః॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణేశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥వే
 శ్యేతి॥ వేశ్యావారస్త్రీమంగళ శ్లోషామృదంగాధ్వజయః వాక్యానిమంగళ
 వాక్యాకుసుమానిసుగంధపుష్పాణి చిత్రమాతపత్రం ప్రదీప్తానలః జ్వలద్వ
 హ్నిఃస్నిగ్ధాన్నంశౌల్యన్నంలంబుజాని పద్మానిరత్నానిమాక్తి ప్రవాళాదీ
 నిశుభ్రవసనానిధౌతప్రాణి స్త్రీసువాసీనిమధ్యభాండః సురాఘటః ధ్వజాః
 పతాకాఃకించిగౌఢేనుంజనద్వార్వా- వేదధ్వజః వేదాశ్లోషఃలాజా-పూణక
 లశాః ప్రసిద్ధాః శ్రోత్రానుకూలస్వనః విదాదిధ్వజః శివకథాదిర్వాద్రవ్యా
 నియానికానిచిన్మంగళద్రవ్యాణి ఆజ్యంలంబుచరా మత్స్యదాః ఏతేప్రయా
 ణసమయేదృష్టాస్సంతః సుఖాద్ధాన్మదాః సుఖదాఅర్థదా అన్నదాశ్చభవం
 తియాతురితశేషః గవ్యమానర్థత్వాదప్రయోగః॥ తా॥ వేశ్యాస్త్రీమణ్డల
 మొదిలగు వానిధ్వజులుమంగళవాక్య శ్రవణమును వాసనగలపుష్పములుగొ
 డుగుఅగ్నిజ్వాలలుసన్నచియ్యపన్నిము కమలములముత్యములుప్రవాళాదులు
 శుభ్రముగానుదుకబడివస్త్రములు ముత్తైదువ సారాయికుండలుపెకేము
 క్తిపశువులువేదశ్లోషముపేలులుపూర్ణకలశములు శ్రోత్రానందికరంబగుధ్వ

సులనగాశిప్రతిపాదకథలు మంగళద్రవ్యములు నెయ్యి మత్స్యములివిమొదలైన
వానియొక్కదర్శనముప్రయాణకాలమందాయెనేని స్తుతిమునుధనముగీర్తనాన్ని
మునుగలుగుననుట॥

(౨౦౮) మూ॥ పుణ్యస్త్రీపురుషాన్వితాన్వపురతఃపుత్రాన్వితావా
గతాచైవంగౌమ్యగభృంగవానరయరుశ్వాశ్వాండజాభోగదాః । యద్యద్వా
హగతిః ప్రయాత్యసుఖకృత్పత్నీసుపుత్రార్థదాసర్వం వస్తుసతంశుభంయదిభ
వేతక్రష్టంతునప్రాయశః॥ వ్యా॥ పుణ్యస్త్రీతి॥ పుణ్యస్త్రీసువాసీపురుషాన్వి
తాన్వపతివాసహితాఅధవాపుత్రాన్వితాసతీవా- స్వగపురతఃప్రయాతురగ్ర
తఃఆగతాయదిపతీ గౌమ్యగోగవయః - ఛృంగాద్విరేభాః- వానరఃకపిరు
రుఃమృగవిశేషఃశ్వాశునకః - అశ్వస్తురగఃఅండజాఃప్రసేద్ధాఃపక్షిణశ్చ- స్వపు
రతః-ఆగతాయదభోగదాఃసుఖదాభవతి - ఏవముద్వాహగతఃవివాహార్ధం
యేగచ్ఛంతి తేషాంతః - అభిముఖగతీర్వాసాగతః పత్నీసుపుత్రార్థదాపత్నీం
సుపుత్రాన్ అర్థంవదదాత్మతిరభోక్తా- న్యతిక్రంబహునేత్యాశయేనాహస
ర్వంయద్యస్తువాసితంశ్వేలంయదిశుభం ప్రయాణషమయేశ్వేత వస్తుమాత్రం
శుభకరంకృష్టవస్తుతుప్రాయశఃశుభశరంకదాచిన్నేష్టమిత్యర్థః॥తా॥ముత్యై
దువశనిమిష్ఠితోగానిపుత్రులతోగానికూడి ప్రయాణముపోవువారికినెదురుగవ
చ్చిననుగురువోతుతుష్కదలకోతులరు రువనుమృగముశునకముఅశ్వముపక్షు
లుఇవియెదురుగవచ్చిననుశుభకరంబయి వివాహమునకుటోవువారైవచ్చుచు
నులెదురై రుపత్నీసుపుత్రార్థప్రదులగుదురనియును- ముఖ్యంబేమనినంబైనము
పోవువేళి నెల్లటి వస్తునగపడెనేని శుభకరమనియునల్లనివస్తున శుభకరంబని
యుననుట॥

(౨౦౯) మూ॥ జంతూనాంశ్రుతితాడనేసతితయోర్ముద్ధేక్షుతేరో
దనేక్రోధేపావి విషాణపుచ్ఛదశనేదంతక్షతేమైధునే । ప్రసాదపిచబంధనే
శ్యపురతోద్భవేచకోలాహలే ప్రాణత్యగనిరో నాతిసమయేహనిః ప్ర
యాతుద్భవేత్॥వ్యా॥ అధాశుభకునాన్యాహ॥ జంతూనామితి॥ జంతూ
నాంయేషాంకేషాంచిజ్జంతూనాంశ్రుతితాడనేక్రోక్తతాడనేసతి - తయోర్ద్వం
తోర్ముద్ధేక్షసతిచక్షుతేయస్యకస్యచిజ్జంతోః క్షుతేపిరోదనేసతి క్రోధేచపాద
విషాణపుచ్ఛదశనేపాదాశ్చపాదాశ్చవిషాణానిశృంగాజీచపుచ్చాచాలాదయ
శ్చపాదపిషాణపుచ్ఛంప్రాణ్యంగత్వాచేకపచ్ఛవః- ఏతేషాందశనేభ్రాంశేసతి
చదంత తేయస్యకస్యచిజ్జంతోర్ధం తేభ్యంశేసతితథామైధునేసతిచప్రసాదే
భూతోత్సర్జనకాలే॥ ని॥ మూత్రప్రసాదఉచ్చారణత్యమరః బంధనేనిర్బంధ
చసమయేచశ్యపురతః ప్రయాతురగ్రతః కోలాహలేద్భవే సతిచప్రాణత

(౨౦) కాలావ్యతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమభిధాః. ౧౫౩
 గతా లేనిర్భండనకాలేపీడా కాలేవప్రయాతుః హనిర్భవేత్ కస్యచిజ్జంతోరితిన
 ర్వత్రాధ్యాహరణి॥ అ॥ అశుభశకునములజన్మమున్నాడు ॥ తా॥ గమనకాల
 మందేజంతువులుగాని చెవులుతాడించినను రెండుజంతువులకు బరస్పరకల
 హముగలిగినను ఏజంతువులయొక్క-గానికొమ్ములుపాదములపుచ్చములుదంత
 ములువిరిగిపడినను మైధునముగానియేజంతువుల మూత్రపురీషోత్సర్జనముగాని
 యొకానొకజంతువునిర్భండముగానిప్రయాణముపోవుజనులకెదుటగలిగెనేనిఆ
 జనులకుహనిగలుగుననితాత్పర్యము॥ *

(౨౧) మూ॥ ఐస్తాద్రిష్టలనేగురు క్తిసమయేగతాదిపాతేభయే
 స్తంభాద్యైరపిఘాతనేకృతశనారోగ్యాన్వితేవాతథా । భుక్త్వాహేజనగమ్య
 తామితిజన్వైర్భండహస్తగ్రహే ప్రత్యాహ్వానసిధౌ ప్రయాణసమయే రో
 గఃప్రయాతుర్భవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అశుభశకునాంతరాణ్యాహ ॥ ఐస్తాద్రిష్టలనే
 స్తాద్రిష్టలనే ప్రమాద్యాదస్త్రపుస్తకాదీవాంపా తెఱనిశద్దేశస్వకీయం య
 త్కాంచిద్వస్తుగమ్యతే దురుక్తిసమయే దుర్వాక్యోచ్ఛారణకాలేగతాదిపా
 తేస్వయంగతాదిషుఁజితెసతి ఆదిశద్దేశఃస్మార్తభూమిః గృహ్యతే భ
 యేభయహేతువస్తుద్భవే స్తంభాద్యైరపిఘాతనేప్రహరణేవాక్యశతనాశరీ
 రబలరహితేసతీత్యర్థః రోగాన్వితః రోగయుక్తాహియదాతదాపిహేజనత్వ
 యాభుక్త్వాగమ్యతామితిజన్వైర్భండహస్తగ్రహేనిర్భండేనబలాత్కారేణ
 హస్తగ్రహే నశివాప్రయాణసమయే ప్రత్యాహ్వానసిధౌ హేజనపునరాగ
 వ్యేవాక్యంశ్రుత్వాగమ్యతామిత్యహాయమానేసతివా- ప్రయాతుంరోగోభ
 వేత్॥ తా॥గమనేచ్ఛగలపురుషులకుబ్రహ్మదముచేస్వకీయమగువస్త్రపుస్తకా
 దులుజారిపడుట దుర్వాక్యోచ్ఛారణకాలముతాముపల్లముందు జారిపడుట
 స్తంభాదులచేగొట్టుపడుట శరీరముమిక్కిలికృశించియుండుట రోగవలతులై
 యుండుటఓజనుడా భోజనశేముసి వెళ్ళుమాయనినిర్భండముచేయుటఓజనుడా
 యొకమాటవినిపోవలెననిపించుట రుట్టిద్రవ్యశకునములగుచుండగా ప్రయాణ
 మువెళ్లి దేనిరోగవంతులగుదురనితాత్పర్యము॥ *

(౨౨) మూ॥ ఉన్మత్తాంధవిరూప పంగుజటిల వ్యాధ్యన్వితాభ్యం
 గయుక్ ఖంజైకద్విజముక్తకేశవిధరానగ్నతృణధావీడితాః । పాఖండాప్రియ
 వండముండజడవాకుండప్రచండాయుధాః ప్రాయఃప్రాణహరాః ప్రయా
 ణసమయేసందృష్టమాత్రాఃపథి॥వ్యా॥ అ॥ పునశ్శుభశకునాంతరాణ్యాహ॥
 ఉన్మత్తేతి॥ ఉన్మత్తాఃభ్రాంతాః అంధాః అంధకజనాః విరూపాః విరద్ధరూ
 పాః - పంగుర్వక్రపాదఃజటిలోజటాధారి - వ్యాధ్యన్వితోరోగీఅభ్యంగయు
 క్ అభ్యంగకృత్వాఅస్మాతజనః - ఖంజః శోడః అసమగ్ధపాగ ఇత్యర్థః - ఏక

ద్విజఃవిముక్తశశఃవిలులితశిరోరుహః - విధవామృతభతక్యకాస్త్రీ - నగోద్దిగంబరః-శుభాపీడితాఃయేజనాస్తేచపాఖండాఃపాంతీతిపాఃవేదోక్తాధర్మాః
తాఖండయంతితిచాఖండాః- తేచఅప్రియాకృతః-షండఃనపుంసకాఃముండాఃతతాగలకృతపనాః- జడవాచిఃఅస్ఫుటవచనాః- కుండాఃజారస్త్రీసుతాః॥
తి॥అమృతేజారజఃకుండామృతభతక్రిగోళకృత్యషరః ॥ ౧౬ చండా యుధాఃతి
శ్లో యుధధారిణః ఏతేప్రయాణసమయేపథిమాగ్నేదృష్టమాత్రాయదిప్రాయః
అత్యంతప్రాణహరాఃఏతేషాందర్శనంగమనకాలేమృత్యుబ్రునుత్యాశయః॥ తా॥
మత్తుమ-అంధకుడుఉగ్రరూపి కుంకికాలగలవాడు-జడలుధరించినవాడురోగి
నూనెయొంటరాచుకొనిన ముచేయనివాడువక్రకాంగుడుఁ ఁటిచాహ్మణుడు
వేండుకలువిరియబోసికొన్నజనుడు విధవస్త్రీదిగంబరుడు-ఒప్పిగొన్నమనుష్యు
డుపాఖండులుశత్రువులుతతాగలమందు తొరముజేసికొన్నపురుషుడునపుంస
కుడునత్తివాడుతండ్రియుండగా జూరునివలనబట్టినవాడుశ్లో యుధములధరిం
చినవాడు- ఈచెప్పబడినరివాదర్శనములు ప్రయాణసమయమునగలిగినేసిమృ
త్యుప్రదములనితాత్పర్యము॥

*

(౨౧౮) మూ॥ చర్మాంగార తృణాస్థిపంకలవణ వ్యాధేక్షణం భీతి
దంగోధాసర్పబిడాలకుబ్జశశకవ్యాఘ్రేక్షణంమృత్యుదం । పంధ్యాసూకరై
లతక్రయతిరాడ్భస్తేక్షణం హానిదంకార్పాసేం ధనరిక్తభాడ తపకాప
శ్యన్నయాత్రాంప్రజేత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ పునరప్యశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ చస్త్రే
తి॥ చర్మఅజినంఅంగారాః ఇంగాలానితృణాని అస్థిప్రసిద్ధం పంకఃకడమఃలవ
ణః- వ్యాధఃకిరాతః- ఏతేషామీక్షణంభీతిదం భయంకరంగోధాగోధికా సర్పః
బిడాలమాజూరః కుబ్జఃప్రాస్వాంగోజనః శశకఃప్రసిద్ధఃవ్యాఘ్రఃశర్పూలఃఏ
తేషామీక్షణం మృత్యుదంమరణప్రదం పంధ్యానిస్సంతానస్త్రీసుకరః వరా
హఃతైలంతక్రంచప్రసిద్ధంయతిరాట్ - యతీశ్వరఃభస్మవిభూతిఃఏతేషామీక్ష
ణంహానిదంఅనిష్టప్రదంకార్పాసః ప్రసిద్ధఃఇంధనాశిశుపహసమిధః - రిక్తభాం
దొనిజలఘటః తుషకోధాన్యత్వకేతశ్శ్వంపశ్యక్ యాత్రాంప్రజేత్ నగ
చ్ఛేత్ ॥ తా॥ చర్మము- బొగ్గు- తృణము- ఎముకలు- అడుసు-లవణము-ఒకానొ
కకిరాతకుడువీనియొక్కదర్శనము ప్రయాణవిషయమైభయంకరమనియును ఉ
డుము- సర్పముపిల్లికుబ్జుడు-కుందేలు- పెద్దపులివీనిదర్శనములుమృత్యుప్రదములు
గొడ్డురాలుపందీనూనెమజ్జిగయతీశ్వరుడువిభూతివీనియొక్కదర్శనమనిష్టప్రద
మనియు-ప్రత్తియెందుకట్టెలు-రిక్తభాండముఉముకముదలగుదుష్టవస్తువులబొ
చుచుబైనముపోగూడదనియునుఅభిప్రాయమనితాత్పర్యము॥

*

(౨౧౯) మూ॥ బల్లూకద్విజరాజవానరరుతం తద్దర్శనంవాశుఁ

తేషాంకీర్తనమార్తి కృచ్ఛగమ సేషప్రస్థుతీర్చితదాః । మాతృర్మృత్యుకరంక
పోతవచనంప్రోక్తంవివాహేచయద్ధైర్యులత్సకలంత్యైవైవగమనేచాకాల
వృష్ట్యాదికం॥ వ్యా॥ భల్లూకఇతి॥ భల్లూకఃప్రసిద్ధఃద్విజరాజోగరుత్మాకవాస
రఃకపిః తేషాంతులంతర్తవాక్యం తద్వస్థనంవాతయోః వానరభల్లూకయోర్వర్మ
నంచఅశుభకగుంపక్షి స్వామిమహూక్షపక్షికులక ఇత్యాదౌగరుడదర్శనే శు
భఫలప్రీతిక్తల్పాత్తద్వస్థనమిత్య త్రయోరర్మనమితిద్వివచనగ్రహణం - అత్ర
వాశబ్ద స్సముచ్చయార్థః॥ సి॥ వాసాద్వికల్పపమయోరే వార్థేచసముచ్చ
యిష్యమరిఃతేషాంకీర్తనం నా మోచార్థంగమనే ఆర్తికృతీకంచదప్రస్థుకృ
తిసర్పాదిదప్రజంతుస్సరణం భీతిదాభయప్రదామనసాపి సర్పశశకాదిస్సర
ణంనకర్తవ్యమిత్యాశయః - కపోతవచనంతుయాతుః మృత్యుకరణంవివాహే
అకాలవృష్ట్యాదికం ఆదిశబ్దేన అభిభ్రమణాభిభ్రాషపరిధిద్విద్వాహాదయో
గ్రాహ్యోఇత్యాదియచ్చప్రోక్తం నిషిద్ధత్వేనాభిహితం తత్సకలంసర్వంత్యైవై
వగమనేఽప్లేయం॥ తా॥ ఎలిగొడ్డు - గరుడపక్షి - కోతి - వీనిధ్వనిభల్లూకవానర
ములదర్శనము స్తరణమును పీడాకరమని దప్రస్థురణములనగా సర్పములస్స
రణముభయప్రదమనియు శావురాతికూతమృత్యుప్రదమనిమరియువివాహఃప
యష్టేచేషేధిరబడిన యకాలవృష్ట్యాదికము లీప్రయాణమందు నిషిద్ధంబులని
తాత్పర్యము॥

*

(౨౨౦) మూ॥ ప్రాగుక్తాత్సకలైకవింశతి మహాదోషాన్విసృజ్యా
న్యతొయల్లగ్నంచగుణాధికం యదిభవేద్ద్రాహ్మ్యంనదోషాధికం॥ నోక్తాన్స్త
రభీతితశ్చబహుదోషాగుణాస్సంతి తేకించద్వస్తునిరూపితంచగమనే శాస్త్రే
షుసారాత్మకమ్॥ వ్యా॥ అ॥ శకునస్వరూపం నిగమయతి ॥ ప్రాగితి ॥ ప్రాగు
క్తా వివాహప్రకరణోక్తా సకలైకవింశతి మహాదోషా - విసృజ్యవిహం
య - అన్యతః అన్యలగ్నాత్ యల్లగ్నంవాగుణాధికం అనేకగుణయుక్తం భ
వేద్యదితల్లగ్నంప్రాహ్మ్యం దోషాధికంతునప్రాహ్మ్యం విచార్యమాణేబహుః॥ అ
నేకానిదోషాఃగుణాశ్చసంతి - ఘోరదోషాః విస్తరభీతిఃవిస్తరభయానో
క్తాఃకింతుశాస్త్రేషుసారాత్మకమ్ సారభూతం కించిద్వస్తుగమనేప్రయాణవి
షమేనిరూపితంప్రతిపాదితం మయేతిశేషఃఇదంకవేరాక్యం॥ అ॥ శకునస్వరూ
పమునునిశ్చయింపుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహప్రకరణమందు జెప్పబడియున్నవి
కవింశతిమహాదోషములవిడిచి ప్రయాణమునకు లగ్నవిమర్శచేయునెడలనేల
గ్నముగుణాధికమో యట్టిలగ్నముప్రాయమనియు దోషాధికలగ్నమప్రా
హ్మ్యమనియు విమర్శచేయునెడల గుణములదోషములుననేకములుగానుండు
టవలనగ్రంథవిస్తరభీతిచే నవియన్నియుజెప్పబడలేదనియు బ్రయాణవిషయ

మేశాస్త్రములయందు సాధూతమగుకేంద్రస్థులు నాశితనన కాలామృత
కారులచేతబ్రహ్మాదింపబడెనేనియుతాత్పర్యము॥

(౨౨౧) మూ॥ విప్రాదిశ్శయనాన్నపానవిభవాంత్యంపూర్ణాలక్షిం
మసీందత్తస్త్రీపశుధాన్యయానవిజయాల్లభాస్వధామాపున్నయాత్ ఏతే
సామధికాప్రయాతుమనసశుద్ధిః ప్రయాణే స్తిచేత్పర్వపాశుధికైవ యానస
మయే శ్రీవేంకటేశస్మృతిః॥వ్యా॥అ॥ప్రయాణస్యశుభలగ్నాదికంసీయాప్యేదానం
నిగమయది॥ విప్రాదిరణి॥ శుభలగ్నేగమసంభంపతిచేత్యది- విప్రాదిః-బ్రాహ్మన
క్షత్రియవిత్ శూద్రాః శయనాన్నపానవిభవా- సంపూర్ణాలక్షింమసీం
భూలాభరత్తస్త్రీపశుధాన్యయానః జయాల్లభాస్వధామాపున్నయా
పునరాపున్నయాత్ ఏతేసాం శుభలగ్నాదీనాంమధ్యే క్రయాణే క్రయాణసమ
యేక్రయా శృణునసంశుద్ధిఃఏతతాకలగమనంశుభదమితినిశ్చయమనస్వితా - అ
స్థివేదధికోత్తమామాండవ్య మతమనవలంబ్యోక్తమిదంయానసమయేక్రయాణ
కాలేశ్రీవేంకటేశస్మృతిర స్తిచేత్పర్వపాశుభలగ్నశకునాదీనామప్యధికైవవే
సాశ్రీవేంకటేశస్మృతిత్వపలక్షణం॥ష్టదేవతాస్మరణమాత్రమితిఫలితాధా॥అ॥బల
యుక్తములగులగ్నాదులయందు బైంముపోవువారికిఫలముల జెప్పుచున్నాడ॥
తా॥బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులకుబూర్వోక్తక్రమంబుగబయనముపోవు
టకుశుభముహూతముసంబవించి మైనవెళ్ళిరేని శయనాన్నపానములనున
ఖండైశ్వర్యమునుభూలాభముమరత్తమాక్తికషణిప్రపాశాదులనుస్త్రీపశు
ధాన్యవాసామునుపొంది యత్యంతసౌఖ్యముతో మరలస్వగృహమునుబొం
దుదురనియుశుభలగ్నముమొదలగున్నిటికన్యై బయనముబోయెడివారి నెపుడు
శుభముహూతముని నిశ్చయమనస్సుకలుగునో యట్టిముహూతముధికంబని
మాండవ్యమహర్షి మతమునవలంబించి గంధకతచేజెప్పబడినదనియును-మఱి
యుముఖ్యముగష్టదేవతాస్మరణచేసి!ప్రయాణమువెళ్లిరేనిసమస్తకార్యములు
నెరవేటుననియుతాత్పర్యము॥

(౨౨౨) మూ॥ ఏవంసత్సమయేవ్రజన్నరపతిస్సంశ్యక్తకేశాంబరప్రాణ
స్యందనశసాగతురగా కృత్వాశృకాస్యానరీక । కృత్వేచ్ఛాన్తకులాంగనా
సువిజయీం దత్వాబయంప్రాణి నాందగాశత్య పురాణిశతృకమలాం హృ
త్వాపురీంస్వాంవిశేత్ ॥ వ్యా ॥ అ ॥ శుభలగ్నే ప్రయాతస్యరాజ్ఞ ఆ
శీర్వాదరూపేణవిశేషఫలమాహ॥ ఏవమితి॥ ఏవంపూర్వోక్తరీత్యాసశ్యమయే
శుభలగ్నేనరపతిః రాజావ్రజ్గ గచ్ఛల్లరీక శత్రూ శంత్యక్తకేశాంబర
ప్రాణస్యందన శస్త్రవాగతురగా సంత్యక్తకేశాశిరోరుహః అంబరాణి

వస్తా)ని హిదాఃసంద్వం నిరధాఃశస్త్రాద్యయుధాఃనాగాఃగజాఃతురగా
 లశ్శక్యమైస్తథోక్తాః తాకత్వహాస్యాకసంక్షత్త్యముఖాంశ్చక్వత్వకలా
 గనానుశఃశూణాంపత్యశాస్త్రీషుస జయిమిచ్చాంనక్వత్వతః అనిరిగ
 హ్యోత్కర్షపరస్త్రీపరిగ్రహణిమహదోషస్సరణాదిభాఃః ప్రాణిచాంశత్ర
 దేశస్థజఃశామిబయ చదత్యాశత్రువురాణిదగ్వాబస్త్రిక్వత్వశత్రుకమలా
 లక్ష్మీహృత్వాస్వాధీఃలక్ష్మ్యైవ్యథాః పునఃస్వాంన్వకియంపురీనగరంప్రవి
 త్తుఅశులగ్నమందుప్రయాణముపోయినరాజునకాశీర్వాద రూపముచేవి
 వధలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబుగ శుబలగ్నమంద బైనము
 పోయిః ప్రభువునశత్రువులనువిడువబడినతలవెంట్రుకలు వస్త్రములప్రాణ
 ములురథములువస్త్రములుగజములుగుఱములుగలవారలుగాను-కరవబడినశ్మ
 ణముఖములుగలవారలుగాను అనగాశరణాగతులనుగాశేశిత్రు రాజస్త్రీ
 యంవాసక్తియుంచకనచ్చటనుండుప్రాణుల కబయముశేశిత్రు పట్టణములద
 హించిత్రులక్ష్మీరపహరిచియశ్యంతానందబరితుడైచరల తనపట్టణముజ
 రుననుట॥

(౨౨౩) మూ॥ యాత్రాలగ్నగర్భేవవరవిశేసూ ర్యేతదర్థం దినంశీతాం
 శాత్రిదినంకు జేశశిశు తేమా సద్వయంవాక్పతౌమా సంధైత్యగురౌచపక్షమథవా
 దృష్టే విలగ్నేగ్రహైస్సంఖ్యాయాః పరతస్సమేష్యతిపునస్స్వస్థానమాప్తాధిక
 వాక్॥ వ్యా॥ అ॥ అథప్రప్రయాణనిగూయమాహ॥ యాత్రేతి॥ రవిజేశనాయాత్రా
 లగ్నగర్భేనతిఅబ్ధః సంవత్సరఏవసూ ర్యేలగ్నగర్భేనతితదర్థంతస్యసంవత్సరస్మా
 ర్థంషణ్ణాపాద్యత్యర్థశీతాంశౌచంప్రేతుదినంఏకదివసఃకు జేశ్రిదినం- శశిశు తేబు
 ధేమా సద్వయంవాక్పతౌబృహస్పతౌమాగః ధైత్యరౌశుక్రేపక్షః - అథవావిల
 గ్నేయాత్రాలగ్నేగ్రహైర్వ్యాగ్రహైర్ధృష్టే సతితుసంఖ్యాయాః పరతఃప్ర
 యాత్రాప్రయాణక తాకలస్తాగ్ధావాక్ప్రాప్తార్థలాభాస్సనీపునఃస్వస్థానంస
 మేష్యతి॥ అ॥ ఉక్తలగ్నమందు వెళ్ళిన ప్రయాణకతకమరలపచ్చటకు గాలగర్భయ
 మునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శనైశ్చరుడుప్రయాణలగ్నగర్భాదైయుండెనేనిప్ర
 యాణకతకయొకసంవత్సరమునకుపిమ్మటమఱలస్వస్థానము జేరుననియును-
 ర్యమలగ్నగర్భాదైయుండెనేనియూరుమాసములకుపిమ్మటచంద్రుడుండెనేనినా
 కదివసమునకుబిమ్మటమఱంగారకుడులగ్నగర్భాదైయుండెనేని మూడుదివసము
 లకుబిమ్మటనుబుధుడుండెనేని రెండుమాసములకుపిమ్మటను బృహస్పతియుండెనే
 నిమాసానంతరమందును శుక్రుడుండెనేనినొక పక్షమనగా ౧౫- దివసములకు
 బిమ్మటప్రయాణకతక ఇష్టసిద్ధిబొందినవాడైస్వస్థానములు జేరుననియునీచె

కాటామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచగునిందుః.

నశశ్యాదిగ్రహములచేతప్రయాణలగ్నము చూడబడుచుండినను క్షత్రమంబున
కానికీఫలంబుల నెఱుంగవలయుననియును తాత్పర్యము||న

(౨౨౪) మూ॥ మందాదిగ్రహకాలఏవగదితో యాత్రాలగ్నేలద్విక్ర
దేకద్విత్రిగుణశ్చరస్థిరగృహేస్యాద్విస్వభావాభిధే । యాత్రాలగ్నరాచ
గ్రాహసహితేష్వరాగ్యాదిభేదేషు వాస్యాదేవప్రతియానము క్తగమనం నిశ్చి
త్రతావశేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అత్రైవవిశేషమాహ॥ మందాదీతి॥ యాత్రా
గ్నేచరేస్థిరేద్విస్వభావాభిదేసతివాగదితః పూర్వార్థోకోక్తమందాది గ్రహ
కాలఏవక్షమాదేకద్విత్రిగుణస్సాన్యతే అనేనాయవిర్థస్సంపన్నః శస్థితయా
కాలగ్నేచరేవత్సరః - స్థిరేసతివత్సరద్వయంద్విస్వభావేసతివత్సరత్రయం
శస్థితయాత్రాలగ్నేచరేసతిషణ్మాసాన్స్థిరేద్వాదశమాసాః - ద్విస్వభా
ష్టాదశమాసాః ఏవముత్తరత్రాప్రాయాం అగ్రాగ్యాదిభేదేషు శన్యాదిగ్ర
హామయాత్రాలగ్నేచరాదిభాగసహితేషు యాత్రాలగ్నేచరస్థిరద్విస్వభా
వాంశాఃతైస్సతేషుచతదాప్రాగుక్తకాలస్సాన్యతే శ్రియాణముక్తగమనప్రతి
యాణముక్తగమనంఏవముక్తరీత్యానిశ్చిత్యయాత్రావశేత్॥ అర్థో॥ ఈర్థో
ముననాకరవిశేషమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణలగ్నముచరమస్థిర
ద్విస్వభావమనెడుత్రివిధ నామాన్వితముగానుండేనేని పూర్వార్థోక్తమందు
పుబడియున్నక్షమంబుగశశ్యాది గ్రహములయొక్క కాలస్థలములకద్వి
గుణంబగుననగాబ్రయాణలగ్నముచరమైయుండి అట్టిలగ్నమందు శనైశ్చ
ందుండేనేనిప్రయాణకతకమరలవచ్చుటకు నొకసంవత్సరమవధియుగస్థిరమై
యుండేనేనిరెండుసంవత్సరములవధియుశియు ద్విస్వభావలగ్నమైయుండేనే
నిమూడుసంవత్సరములవధియునియు శేషించినగ్రహములకు గాలస్థలయమితై
వగుననేనెఱుంగదగినదనియు నిదియుచుం గాకయీచెప్పబడినశన్యాదిగ్రహ
లయప్రయాణలగ్నస్థలములగుచగస్థిరద్విస్వభావాంశలబోందియుండిననుప్ర
యాణకతకస్వస్థానమునకుమఱిలవచ్చుటకుగానిణయమునుబూర్వోక్తక్షమ
మనదెలుసుకొనిపైనముబోవలయునని తాత్పర్యము॥

(౨౨౫) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతోగ్రహః ప్రథమతః పస్సవక్త్రీ
వేత్తల్లగ్నేశ్వరఏవవాగమనదిభేతోపివక్త్రీయది । యాత్రజ్ఞస్థులగ్నరాశ్య
వతిర్వక్రంగతస్తద్దశాధీశోవాబలయుక్తవాక్స్వభవనంఛాయః ప్రయాత్రై
శ్చ॥ వ్యా॥ అ॥ యోగాంతరమాహ॥ యాత్రేతి॥ యఃయాత్రాలగ్నగతఃసగ్ర
ప్రథమతఃప్రయాణకాలే ఋజుగతిస్సన్నితశేషః । పశ్చాద్వక్త్రీభవేద్వదిత
ప్రయాత్రాభూయఃపునః స్వభవనంస్వగృహంఏష్యతియద్వాతల్లగ్నేశ్వ
రోప్రయాణలగ్నాధీపతిర్వాయదావక్త్రీభవతిరదాపునరాగమివతి - అధ్య

వాగమనదిభేదోపిస్వయం యద్విశంప్రతిగమిష్యతి తద్విక్వతిర్వా యదావక్రీబవ
తితదావాఅథవా యాతుఃప్రియాణకర్తుః జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిః జన్మలగ్న
ధిపతిర్వా యదావక్రంగతోబవతితదావా అథవాతద్దశాధీశః తస్యయాతుః
యద్దశాతస్య యోధీశః సంబలయుక్తవాక్స్థానాది వద్భులయుక్తవాక్స్థాన
యదావక్రీబవతితదావాప్రియాతాథూయస్సమేష్య తీతివక్తవ్యం దైః జ్ఞేనేతి
పదద్వయం యథ్యాహతావ్యం॥ అ॥ యోగాంతరములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ న
వగ్రములలో నేగ్రహముగాముందు ప్రయాణలగ్నమున ఋజుగతు డయి
యుండిప్రయాణకతాపై సముపొయినపిన్మటచక్రించినను లేక ప్రయాణలగ్నాధి
పతివక్రగతుడైనను లేక తానేదికుటను గూర్చి పైనముపొదలచియున్నాడోయా
దిగధిపతివక్రగతుడైయుండినచు ప్రయాణకతయొక్క జన్మలగ్నాధిపతివక్ర
గతుడైనను లేక ప్రయాణకర్తయొక్క దశాధిపతిస్థానాదివద్భులయుక్తడైయుం
డియెపుడు వక్రగతుడగుచున్నాడో అట్టిసమయస్సంభవ జైనముపొయినవాడుమ
రలస్వగ్రహమునుబాండుననిజ్యోతి శ్శస్త్రాగ్రజ్ఞునిచేత నీఫలముచెప్పదగినదని
యును తాత్పర్యము॥

(౨౨౬) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశబవనాద్యాత్రోదు
పాదాంత్యగాయాత్రాకత్యబపాదకస్య రధవాయాత్రేందుభాంశాంత్య
గాః । తావంత్యోహివి నాడికాశ్చ ఘటికాహఃపక్షమాసాప్తయోర్యజన్మధ్య
సవాంశకాగతివశాత్స్యాద్యాత్రకాలావధిః॥ వ్యా॥ అ॥ పునర్యోగాంతరమా
హ॥ యాత్రేతి॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశబవనాత్ యాత్రాలగ్నగతో
యఃఉదయాంసఃఉదయనవాంశః సఏవబవనంతస్మాత్ తదారబ్యయాత్రోదు
పాదాంత్యగాః ప్రయాణనక్షత్రపాదాంత్యగతాః అథవాయాత్రాకత్యబ
పాదతఃయాత్రాకర్తుః యద్భంజన్మనక్షత్రంతస్యపాదతః తదారబ్యయాత్రేం
దుభాంశాంత్యగాయాత్రానక్షత్ర పాదాంత్యగాతయోః యాత్రజన్మనక్ష
త్రపాదప్రయాణనక్షత్రపాదయోశ్చ యావత్స్యనవాంశకాః- యావంత్యో
యావత్సంఖ్యాకాః మధ్యనవాంశకాః తావంత్యోహివి నాడికాఃఘటికాఃఅహని
పక్షమాసాశ్చకతివశాత్ యాత్రకాలావధిస్స్యాత్॥ అ॥ మరలయోగాంతర
ముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమంబున ప్రయాణము వెళ్ళినవారికిమఱి త
చ్చేషిసంఖ్యకాలమేదియనిన- ప్రయాణలగ్నస్థనవాంశము మొదలు ప్రయాణ
నక్షత్రపాదనవాంశమువఱకుగానిలేక ప్రయాణకతయొక్క జన్మనక్షత్రపా
దమునవాంశము మొదలు ప్రయాణనక్షత్రాంశము వరకుగానిలేక అట్టగానే
న్నినవాంశములగుచున్నవో అన్నివిఘడియలు అన్నిఘడియలు అన్నిదినములు
అన్నిపక్షములు - అన్నిమాసములుకూడా చేర్చిన నెలకాలమవునో అతకాల

మునకుపిన్ముటవత్తుకనితాత్పర్యము॥

✽

(౨౨౭) మూ॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపోస్తనిలయేస్వాంశేశ్వరో
యదావక్రీసప్తమరాశిపాపినవమాధిశోపియాత్రాలయాత్ । తద్ద్రేకాహ
ణపతిః స్వకాలబలవాక్ తద్వారగ్నేశ్వరోయాతు సస్యత్పునరాగమస్స
వనంవా రేశ్వరోవాతదా॥ వ్యా॥ అ॥ పునర్యోగాంతరమద్యాహ॥ యాత్రా
గ్నేతి॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపః ప్రయాణలగ్ననవమాంశాధిపః - యదావ
క్రీభవతిఅథవాఅస్తనిలయేయాత్రాలగ్నాత్సప్తమలగ్నే - స్వాంశేశ్వరంలగ్న
యావత్సఖ్యాకోనవాంశః సప్తమలగ్నేపితావత్సంఖ్యా ఖోనవాంశఃతదధిపా
యాతదావక్రీభవతి- యద్వాయాత్రాలయాత్ సప్తమరాశిపః సప్తమరాశ్య
ధిపతిర్వా - నవమాధిపిపియాత్రాలగ్నాత్ నవమరాశ్యధిపతిర్వాయదావ
క్రీభవ తదావాఅథవాతద్ద్రేకాహణపతిః యాత్రాలగ్నద్రేకాహణపతిర్వా
స్వకాలబలవాక్ స్వకాలేయాత్రాకాలేబః వాక్స్థానాదిషడ్బలయక్తుస్సక్
యదావక్రీభవతియద్వాతద్వారలగ్నేశ్వరః తద్వారేశ్వరోయాత్రావారాధి
తః తల్లగ్నేశ్వరోయాత్రాలగ్నాధిపతిర్వాస్వకాల బలయక్తుస్సక్యదావ
క్రీభవతివా రేశ్వరోయాశృజన్మవారాదిపతిర్వాజన్మ రాశ్యధిపతిర్వాయదా
క్రీభవతితతదాతతాహలేయాతుస్సద్భవనంప్రతిపునరాగమః ప్రతిప్రయా
ంస్యాదితివదేదితశేషః॥ అ॥ మరలవచ్చుటకుయోగాంతరములజెప్పుచున్నా
॥ తా॥ ప్రయాణలగ్ననవాంశాధిపతిగాని ప్రయాణలగ్నమునకుసప్తమల
గ్ననవాంశాధిపతిగాని సప్తమలగ్నాధిపతిగాని ప్రయాణసమయమునఋజు
తుడైయుండియెపుడు వక్రగతుడగునో అపుడును లేక ప్రయాణలగ్నద్రే
కాహణాధిపతిప్రయాణకాలమందుస్థానాదిషడ్బలయక్తుడైయుండిపిన్ముటవక్రి
ప్రనుప్రయాణవా రాధిపతియుదల్లగ్నాధిపతియును దతాహలమందుస్థానాది
షడ్బలయక్తులైయుండి ఎపుడువక్రగతులగుదురోఅపుడునుప్రయాణకర్తయు
జన్మవా రాధిపతిగానిజన్మలగ్నాధిపతిగానితత్కాలమందుబలయక్తులైయుం
డిపుడువక్రగతులగుదురోఅపుడుప్రయాణకర్తకశీఘ్రముగస్వస్థానమునుజే
కనితాత్పర్యము॥

✽

(౨౨౮) మూ॥ భూత్వదౌగమనేప్రవేశశకునం పశ్చాత్సమీపా
నిప్రస్థానంశకునంభవేద్యతిమహాక్ లాభఃప్రియాతుస్సదా । పోక్తంయ
అంప్రయాణశకునం వ్యస్తంప్రవేశేశుభంక్షీరాఖ్యం విహగంవిహాయనగ
గ్రామప్రవేశాదిషు॥ వ్యా॥ భూత్వేతి॥ గమనేప్రియాణేఅథాప్రథమతః
ప్రవేశశకునంప్రవేశకాలాక్తశకునం భూతాపశ్చాత్పుని స్సమీపేప్రస్థానం
ద్యదితదాప్రియాతుఃషహాక్లాభఃస్యాత్ యద్యత్సకునం ప్రియాణేప్రి

(౨౧) కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః. ౧౫౩

క్తంతత్సర్వంశకునం ప్రవేశేవ్యస్తం విషరీతంసత్ నగరగ్రామప్రవేశాదిషుశు
భం-భారద్వాజమయూర చావనకలానాంప్రదక్షిణగతిః ప్రయాణేశుభాప్ర
వేశేతు వామాగతిః శుభాగరుడకుకుటశునకాదీనాంవాంమాగతిః ప్రయా
ణేశుభఫలదా ప్రవేశేతుప్రదక్షిణగతిరర్థ దేతివివేకః క్షీరాఖ్యంక్షీరనామవిహ
గంపక్షిణంవిహాయ క్షీరపక్షిగతిస్తూభయత్రాపి వామగతిరెవశుభదేత్యర్థః
తా॥ ప్రయాణసమయమునముందుగా బ్రవేశమునకుజెప్పబడియున్నశకునము
తైనపిమ్మట ప్రయాణశకునములాయెనేని ప్రయాణకర్తకు విశేషలాభమును
పాలపక్షిదకట బ్రయాణమునకుజెప్పబడియున్న శకునములునగరాది ప్రవేశ
శాదులయందు వ్యవ్యస్తముగానాయెనేని ముఖ్యములగు ననగా బ్రయాణ
ములకుశ్రేష్ఠములని చెప్పబడియున్న భారద్వాజమయూరాదిపక్షులయొక్క
ప్రదక్షిణగమనముప్రవేశమునక శుభకరంబనియువామగమనముశ్రేష్ఠమనియు
బ్రయాణమునకు శుభకరంబనిచెప్పబడియున్నగరుడకుకుట టాదులయొక్క వా
మగమనముప్రవేశమందుశుభకరంబనియుబ్రదక్షిణగమనముశుభకరంబనియు
పాలపక్షిగమనము ప్రయాణ ప్రవేశాదులయందు వామగమనమే శ్రేష్ఠమని
తాత్పర్యము॥

*

(౨౨౯) మూ॥ యాత్రాధిష్ఠ్యగజైర్విజస్యభలదాసిద్ధిర్గుణైర్లగ్నజై
ర్నానాయోగగజైర్మృపస్యతువిశాంసిద్ధిర్నిధైర్గుణైః శూద్రాణాంశుభై
శ్శుభైశ్శుభఫలం యాత్రానుకూలాభవేదస్యేషాంతిని హూర్త శక్తిబలత
స్సాస్యతార్కసిద్ధిస్సదా ॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణేవిప్రాదీనానియతఫలాన్యహా॥
యాత్రేతి॥ యాత్రాద్విజస్యబ్రాహ్మణస్యధిష్ఠ్యగజైః ఫలదాన్యపస్యరాజ్జస్తుల
గ్నజైర్నానాయోగగజైశ్చగజైః సిద్ధిః॥ యాత్రాసిద్ధిర్భవేత్విశాంవైశ్యానాం
దీనాథైర్గుణైస్సిద్ధిః శూద్రాణాంశుభైః శకువైశ్శుభఫలంభవేత్ అస్యేషాం
సంకరాణాంతుముహూర్తశక్తిబలతః ముహూర్తబలాద్యాత్రానుకూలాకా
ర్యాసిద్ధిస్సదాస్యాత్ ॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమై బ్రాహ్మణాదులకునియతఫలము
నుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణసమయమునబ్రాహ్మణులక గణయు క్తనక్షత్ర
ముగానుండేనేనిశుభప్రదమనియు రాజులకులగ్నయోగాదులశ్రేష్ఠములుగా
నుండేనేనియిష్టసిద్ధిప్రదమనియు వైశ్యులకుదినశుద్ధిచక్రగానుండేనేనిశుభప్రదమ
నియుశూద్రులకుప్రయాణకాలమందుశుభశకునములాయెనేనిశ్రేయస్కరమని
యు శేషించినజనులకుముహూర్తబలముచక్కగానుండేనేని కార్యసిద్ధిగలుగున
నియుచు తాత్పర్యము॥

*

(౨౩౦) మూ॥ క్షీరంవాకటనహంసుర్దర్శగమనంవైన్యంభయంవేప
భుంశోకంద్భునసంయమేకగమనంవిప్రత్రయంవక్రతాం॥ అభంగంసమభోవ

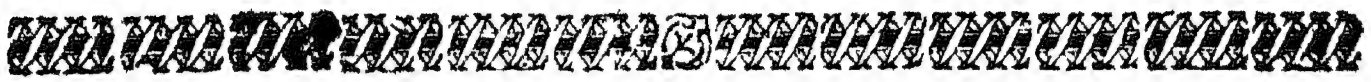
అంబకుటిలంత్యక్తాద్విమేహీ ప్రజేత్పుర్వాశ్శష్టవశాత్ప్రియాణశకునంయా
తుశ్శుభవాశుభం॥వ్యా॥అ॥అథగమనదినేవజాన్యాహ॥క్షౌరమితిక్షౌరంక్షు
రకర్మవాకలహం భార్యాదినావాకలహంసుదీర్ఘగమనంఅత్యతాధికగమ
నందైన్యంయాచ్చాదిదైన్యంభయం వివేకధుశరీరకంపంశోకవ్యసనందుష్టసహ
యందుర్జనసహాయంఏకగమనం విప్రత్రయంక్రతాంమూర్గవక్రతాం అథవాకిం
చిద్ధూరంగత్వాపునః నివృత్తింవాఅభ్యంగంతైలాభ్యంజనంసమపోషణంఉపో
ష్యంకుటిలం మనోవైకల్యంచఆదిమేహీప్రథమదివసేషర్జయిత్వాప్రజేత్గచ్ఛే
త్ఏవంగతేసతిపూర్వాదృష్టవశాత్జన్మాంతరపుణ్యపాపకర్మవశాత్యాతుః
ప్రయాణశకునంశుభమశుభస్పస్యాత్పూర్వాదృష్టంశుభస్పేచ్ఛుభశకునంఅశు
భంచెడవశకుమితివివేకః॥ అ॥పయసముబోవుతివసమందువిడువదగినకార్యము
లుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ప్రయాణదివసమందుక్షౌరముభార్యమొదలగువానితో
కలహముదీర్ఘమూర్గమనముయాచ్చాయలచేప్రాప్తముగుడైత్యముభయముశ
రీరకంపమువ్యసనముదుర్జనులసహాయము ఏకాకిగాబయలుదెరుటబ్రాహ్మణ
త్రయముబయలువెళ్ళడము మాగవస్తువక్రముగనడవడము అభ్యంగసాక్షన
ముఉపోష్యము చిత్తవైకల్యముఇవిమొదలగు దష్టకార్యములత్యజిన్చిప్రయాణ
మువెళ్ళిరేనిజన్మాంతరపుణ్యపాపవిశేషమువలన శకునములగుననగాపూర్వాదృ
ష్టముశుభమైయుండెనేని శుభశకునముఅశుభమైయుండెనేని అశుభశకున
ములునగుననితాత్పర్యము॥

*

(౨౩౦) మూ॥ ద్వైతీయేదివసేపియానశకునంసమ్యగ్భవేచ్ఛోభనం
వ్యాశంవాశశకం వినావశకునం దైవాత్తదన్యద్భవేత్ | పూర్వస్మిన్దివసేపి
యత్రశకునం తత్రైవగత్వాపునస్తార్తియేదివసేప్రజేత్పునరపిస్యాదేవయా
తుస్సుఖమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వితీయేదివసేగతిలక్షణమాహ॥ ద్వైతీయేతి॥ ద్వైతీ
యో॥ సూ॥ ఏద్వైస్తియ్యితితియబ్రత్యయః- తతఃస్వాధేఅణ్ద్వితీయ-ఏవద్వై
తీయఃతస్మిన్ద్వైతీయేదివసే - ద్వితీయేదివసేయానశకునం ప్రయాణశకునం
సమ్యగ్భవేద్యది - తదాశోభనంమంగళంస్యాత్ - దైవాత్ - విధివశాత్ - వ్యా
శంసర్పంశశకంచవినా అన్యదవశకునంభవేద్యదితదాపూర్వస్మిన్దివసేయత్ర
శకునం శుభశకునంజాతం త్రైవపునర్గత్వాతద్దివసం తత్రైవనీత్వాతా
ర్తీయే॥ సూ॥ త్రిణగ్నంప్రసారణంచేతితియప్రత్యయః త్యక్తియఃతతస్వాధే
అణ్ఆదివృద్ధిః తార్తీయేత్యతీయేదివసేపునః ప్రజేత్ ఏవంచసతియాతుస్సు
ఖంస్యాదేవ॥ అ॥ ప్రయాణదివసమునకు రెండవదివసమందుగతిలక్షణమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రెండవదివసమందుప్రయాణశకునములు చక్కగానా
యెకేని శుభకరంబనియు లేకదైవాధీనమువలన సర్పముక్కుదేలు ఈరెండువి

నాగా నేమియేవశకునములైనను - పూర్వవివసమందేప్రదేశమునకుశుభశకునములాయెనొమఱల నాప్రదేశమునబొంది యాదినమచటనేయుండిమూడవదివసమందు ప్రయాణముబోయిరేని సుఖవంతురగుదురనుట॥

పంచమప్రకరణంసమాప్తమ్.

కాలామృతేసవ్యాఖ్యానే - వాస్తుప్రకరణప్రారంభః.

(౨౩౨) మూ॥ క్షేత్రాణాంసవతిశ్శుభాకలియగేశ్రీవేంకటేశాజ్ఞయావింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితపైశ్రీగౌతమిసన్నిధౌ । సంపూర్ణాధ్వరవేదశాస్త్రసహితేస్వర్గాదిభోగప్రదేబ్రహ్మజ్ఞాని భిరన్వితైతి శుభదేముక్తిప్రదేస్థాయీహం॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాప్రకరణముక్త్యై ధానీంవాస్తు ప్రకరణంనిర్వక్తుంశన్ములభూతంగృహనిర్మాణయోగ్యప్రదేశమాహ॥ క్షేత్రాణామితి॥ క్షేత్రాణాం కాశ్యాదీహంమధ్యభితిశేషః సంపూర్ణాధ్వరవేదశాస్త్ర సహితే సంపూర్ణాః యెఅధ్వరాఃమఖాః యేవేదాఃదాగాదిశృతయః యానిశాస్త్రాణి ణితరగవ్యాకరణాదీని తైస్సహితేయుక్తా - స్వర్గాదిభోగప్రదేస్వర్గాదయోయేవ్యూహాకాః తేషుయోభోగః తత్ప్రదేదాతరిబ్రహ్మవిద్భిః వహత్యభిఃఅన్వితేసహితేస్థాయీనాం వసతాంజనా నామితిశేషః అశుభదలశ్యంతకల్యాణప్రదేముక్తి ప్రదేమోక్షదాయిన వింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితపైవింధ్యాఖ్యోయోఅచలఃపర్వతః తస్యదక్షిణావనితపై దక్షిణభూప్రదేశేగౌతమినదీసమీపేవశ్రీవేంకటేశాజ్ఞయా - కలియగేవర్తమానయగే - వసతిఃగృహం- శుభామంగళప్రదత్యర్థం॥ అ॥ జనులువాసముచేయుటకు ప్రదేశమునిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ కలియగమునవాసముచేయువారలకు ముక్తిప్రదంబునుశుభకరంబును నగువింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణభూభాగమును వేదశాస్త్రేత్రిహాసపురాణ పారంగతులగు బ్రాహ్మణోత్తములు నివసించియున్న గౌతమీనదీసమీపభూములును - జనులకుదాసయోగ్యంబని శ్రీవేంకటేశ్వరాజ్ఞాకరులగుగ్రంథకాదులచేజెప్పబడినదనియభిప్రాయము॥

(౨౩౩) మూ॥ సేవాయాంప్రభు నామభాదిగణరోద్భృత్యాఖ్యదిష్ట్యాం తతస్తత్కృత్యాభవతుర్గుణం ప్రభుజేవైచ్చైశ్చోష్ణంధనం । తద్వపూర్వవిపర్యయాగతమృణంజ్ఞేయం హీరాజ్ఞస్త్విదం భృత్వస్త్వైశ్చతభృత్యభాదిగణయేదర్థాధి గోరాజ్యకృత్॥ వ్యా॥ అ॥ అభవాస్తుస్వరూపంనిర్వక్తుంప్రసంగసంగత్యారాజభృత్యార్వణమాహ॥ సేవాయామితి॥ సేవాయాం విషయేప్రభునామభాది ప్రభునామనక్షత్రమారభ్యభృత్యాఖ్య ధిష్ఠ్యాంతతః బృహ్మనామనక్షత్రపర్వంతం గణయేత్తద్దణితం శతరుణంకావతారిః

సంగుళ్యైః సప్తసంఖ్యాభిః ప్రపంచజాతే ఏవంచసతి యచ్చిష్టంతద్ధనమితి
 జ్ఞేయంతద్వత్పూర్వ విపర్యయాగతంబుణం బృహ్మనామనక్షత్ర మారబ్యప్ర
 భునామనక్షత్రపర్యతం గణయేత్ తద్గణితం చతుర్భిర్గుణిత్యా సప్తభిఃపూ
 తంసత్ యచ్చిష్టంతద్ధనమితి వేదత్యుదాహరణం రాజ్యం రాజబృహత్పూర్వంబు
 తస్యతు బృహ్మరాజార్యణతు బృహ్మ భాదిబృహ్మ నక్షత్ర మారబ్య ప్రభు
 నామనక్షత్రపర్యతం గణయేద్విశ్వత్ - అన్యత్సర్వం పూర్వోద్ధృత్యన్య-
 ఏవంచసతి అర్థాధికోధనవధికంచేత్ - రాజ్యోద్ధృత్యేత్ - ఋణవధికంచేన్న
 శుబమిత్యర్థాల్లబ్యతే॥ అ॥ పిన్గుట వాస్తుస్వరూపమును దెలుపువాడైప్రసం
 ధిసంగతీచేరాజ బృహత్పూర్వంబును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ సేవకునివిషయ
 మైయర్వణముచూచునపుడు ప్రభునామనక్షత్రముమొదలు సేవకునినామనక్ష
 త్రమువరకుగణనచేసియాలెక్కనుర-ట హెచ్చుగణించిరి-ట భాగహరింప
 గారాశియందు శేషముండెనేని నదివధనమగును అట్టిధనశంఖ్యను ఒకచోటునుం
 చిమరల సేవకునినామనక్షత్రముమొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువరకును క్తక్ర
 మంబునగుణించి భాగహరింపగా శేషమ ఋణమగు- ఇట్లేర్పరచబడినధన
 ఋణములలో ధనసంఖ్యయధికముగనుండెనేని ప్రభువులకు లాభకరమగును
 సేవకుడుప్రభువిషయమై అర్వణము చూచునపుడు సేవక నామనక్షత్రము
 మొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువరకు గణనచేసి తక్కినవానిను క్తక్రమంబుగ
 జూచిఫలమునెఱుంగవలయుననితాత్పర్యము॥

*

(౨౩౪) మూ ॥ స్యాధ్యోఖ్యాప్రథమాక్షరోక్తగణనాసంలిఖ్యత
 ద్వామతస్తద్యత్సాధకనామచక్రవీబజే న్నాగైశ్చోష్టంధనం । తాదృక్పూర్వ
 విపర్యయాగతమృణం ప్రవ్యాధికంభోగదంసామ్యం చేత్సమతాన్యదన్నహీ
 తం వైరాఖ్యధామార్తికృత్॥ వ్యా॥ అథగ్రామార్వణలక్షణమాపా ॥ సా
 ధ్యాఖ్యాప్రథమాక్షరోక్తం గణనాంసాధ్యో గ్రామం దిః తస్యఆఖ్యానామత
 స్యాః యః ప్రథమాక్షరః తస్యోక్తగణనాం అకారాదిక్రమాత్ సాధ్యనామా
 ద్యక్ష పర్య తం గణనయాపా వత్సంఖ్యాభూమా సంలిఖ్యతద్వామతఃత
 స్యాస్సంఖ్యాయోః వాషతః వామభాగేసాన్యవిబక్తికస్తసిః - సాధకనామ
 సాధకోదేవవత్తస్తస్య సామాద్యక్షరంచతద్వత్ అకారాదిగణన యాయా
 వత్సంఖ్యా వత్సంఖ్యాంసంలిఖ్య తస్యస్వంనాగైః అష్టభిఃప్రవిబజేత్తు శిష్టం
 ధనంలభ్యేత్ యోజనంనాస్తి తాదృక్పూర్వోక్తసదృశం పూర్వవిపర్యయాగ
 తంపూర్వస్సవిపర్య యేణాగతంబుణంబవతి యథాసాధక నామాక్షగ
 సంఖ్యాంనిక్షిప్యదద్వామభాగే సాధ్యనామాద్యక్షరోక్త సంఖ్యాంచసంలిఖర
 సర్వంనాగైః ప్రవిబజేత్తు శిష్టంయథా బవేదిత్యభిప్రాయః ఏవంచసతిద్రా

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పక్షబిందుః.

౧౫౩

శ్యాధికంధనాధికేతు భౌగదంశుభప్రదం సామ్యంజేతు - ధనర్ణేనమానే
 జేదిత్యర్థః సమ తి అస్యేతు రుణాధికంజేతు అన్నరహితం దారిద్య్రం కుర్వా
 తు - కంచవై రాఖ్యధ ఉటత్రస్థానం అతపవార్తికృతు అత్రచాల బోధా
 ర్థంయజ్ఞించి దుదాప్రియతే- కుండిననగరం నామకల్పద్రావిషవశేషః - త
 స్యఅద్యక్షరణిక కారిః అవణాదారభ్యక కారపర్యంతంగణనయాన ప్రదశనం
 ఖ్యాభవతి తావస్య ఖ్యాం కర్మచూమానిక్షేప్య - తద్వాపభాగే ఈశ్వరో
 నామకల్పిద్విజః అవణాదారభ్య ఈకారపర్యంతంగణనయాచతుస్సంఖ్యా
 భవతి తత్స్త్రింసప్రదశోత్తర చతుశ్శతంబవతి తదష్టభిహృతంగతు ఏకంబ
 వతిశత్యలద్ధం ఏతదేవవ్యస్త్యస్తంగతుచతుస్సప్తత్యత్తరశతం తదష్టభిహృ
 తంవతు షట్శత్యంభవతితద్ద్యుగం ధనాధ్యుగవధికం - ఏకంబద్ధిమతా సర్వ
 త్రాప్యూహం కేచిదకారాదివర్గగణనయాకార్యమి | అ || గ్రామార్వణ
 మునకులతుణమును జెప్పుచున్నాడు || తా || అకారము మొదలుగ్రామమునామధే
 యప్రథమాక్షరమువరకు గణనచేయగావచ్చిన సంఖ్యనొక చోటనుంచేపరల
 అకారముమొదలుగృహము గట్టుటకు సిశ్చయించెడి ప్రయత్నని నావప్రథమా
 క్షరమువరకులెక్క పెట్టి యాసంఖ్యమొదట గణనచేసియుంచుచున్న లెక్క
 కుకుడిపక్కననునిచివరశిరాశిని గట్టభాగహరిన్పగా శేషము ధనమగుమరల అకా
 రముమొదలుగృహధిపతివామధేయప్రథమాక్షరమువరకులెక్క పెట్టితన ఖ్యు
 ఒక చోట వాసియున్చి అకారముమొదలు గ్రామవామధేయప్రథమాక్షరమువర
 కుగణనచేసియగునకముతోల్లికెక్కకు కుడిభాగముననుచి వరసిరాగట్ట
 భాగహరింపగా శేషమురుణమగున్లేప్పరచబడినధనరుణసంఖ్యలోనే గ్రామ
 మునధనసంఖ్యపొచ్చుగా నుండునోయట్టి గ్రామము వాసయోగ్యులని తా
 త్పర్యము ||

*

(౨౩౫) మూ || షేత్రస్యాకచటాఃక్రమా క్తపయశా వగాస్సన్య
 రష్టాస్థితాఃప్రాగాదౌ ఖగరాద్భేదాలమృగ రాట్యావహ్యఖుచాగాశ్శశః |
 స్యాద్వగాద్యదిపంచ మోరరదిగ్నర్షేషు యోనిస్త్యయదౌద్వదితు విది
 తుచైకమఖిలం మేషాదిపూర్వాదితః || వ్యా || అ || అశతేత్రార్వణమాహ ||
 శేత్రస్యేతి || అకచటతపయశాఇతిశేత్రస్య ఆష్టావగాస్థితాః - ప్రాగాదౌ
 ప్రాగాద్యష్టదితుక్రమాత్ ఖగరాట్ గరుడఃబిడాలోమాజాలః-మృగరట్
 సింహః- శ్వాశునకః- అహిఃసర్పః- ఆఖుర్ముషకః- నాగోగజః శశఃప్రసేద్ధః
 ఏతేఅవగాదీనా మధిపాన్యూచ్ఛాన్యో స్వకీయాద్వగాత్పంచమఃపంచమవ
 గోయది అరిఃశత్రుఃయస్యనామాక్షరోయద్వర్గః తస్మాత్పంచమవర్గః శత్రు
 రిత్యర్థః స్యాద్వగాత్పంచమవర్గః ఇత్యనేనాశేషాశ్శుభా ఇత్యర్థాతీభ్యతేష

శాంతరమాహా || అథేతి || దిగ్విక్షేపభయంయోగిర్మయ్యతే - పూర్వార్థాది
 ప్రాచిమారభ్య అఖలంమేషాద ద్వాదశ రాశయః ఓక్షుచతుర్దిక్షుద్వా
 ద్వాదశాః దీక్షా ఆగ్నేయాదిషుచతుర్దువీక్షైకం యోజయేదితి శేషః || అ || తే
 త్తార్వణమును జెప్పచున్నాడు || తా || పంచాశద్వర్గములలోనుండి - అ - క - చ -
 ౩ - త - య - శ అనడి యెనిమిదివర్గములకు ప్రాగాదిగా నెనిమిది దిక్కులు
 స్థాపంబులగును అట్టి ర్గములకు ప్రాగాదిగా గరుడసేదాలసింహశునక సర్ప
 కూషకగజశశములు అధిపతులనియును - పురుషులయొక్క నామప్రథమా
 షరమేవర్గముననుండునో ఆవర్గమునకు పంచమవర్గము శత్రువర్గముగాననా
 వర్గమునకు స్థాపంబగు పక్షులనగృహనిర్మాణముకూడదనియును శత్రుతర
 ములప్రాగాదీగ్రహమువరకు మేషాద్దీర్ఘదశ రాసులను క్షులయందునాకొగ
 గ్రహరాశియు ఏదికొలయందు రెండేసి గ ను చిరేసి ఇదియే దిగ్విర్గులయందు
 మోనియని జెప్పబడునుట ||

*

(౨౩౬) మూ॥ ఏకస్థిక్ యదిపంచమేచ నవమేస్యాద్వంధు సంతతు
 కోనాశస్యాద్వితయేచ వష్టవశమే శేర్మామరాశ్యాదితః | తాత్రేయేయది
 చప్తమేపరజనైః పోష్యస్తదైకాదశే చాతుర్థేవనఘాతు కోగృహపతిః స్థా
 య్యప్తమేద్వాదశే॥ వ్యా॥ పూర్వోక్త రాశిచక్రస్యనామరాశి మారభ్యఫల
 మాహా॥ ఏకస్థితి॥ నామరాశ్యాదితః యోగ్యపతిః తస్యనామరాశి మా
 రభ్యఏకస్థిక్ నవమే పంచమేచస్థాయీయది బంధుసంరక్షకః బంధుజనపో
 షకస్యాత్ ద్వితయేషష్టే దశమేచస్థాయీ యదివాశఃస్యాత్ - స్వస్యైవ
 హరిః తాత్త్రిమేస్థాయీస్థా నేసప్తమేకాదశేచస్థాయీయదిపరజనైః పోష్యః ప
 రాధేవవృత్తిస్యానిర్దిష్ఠ చతుర్థమేవచాతుర్థంతస్థిక్ అప్తమేద్వాదశేచస్థానే
 స్థాయీయదితదాఘాతకఃస్యాత్ - పరప్రాణాపహర్తాభవేత్ - నామరాశ్యా
 తేజితేసర్వత్రానుషంగః || అ || పూర్వక్షోకోక్తంబగు రాశిచక్రమునను నామరాశి
 మొదలుఫలమును జెప్పచున్నాడు || తా || గృహపతితన నామరాశి మొదలుపంచమ
 నవమరాశిస్థాపములైనదిమొలవాసముచేసినబంధుపోషకుడగును రెంటువారిం
 బుపదింటవాసముజేసిన వాశనముపొందును నూట నెనిమిదింటపదునొక్కటనుం
 జేనవితరులచేపోషితుడగుచు - నాలుగింట నెనిమిదింటపంజ్రెండింటనుండిననొకనికి
 కళిగలుగ జేయుచుండునని తాత్పర్యము ||

*

(౨౩౭) మూ॥ సంక్రామవ్యవహారధామనగరక్రామేషుమంత్రా
 వ్యజేజాతేసత్యపిజస్సుభేవసతతం వాషర్ష పంస్యాత్ఫలమ్ అజ్ఞాతంటననోదు
 తుస్యఫలదంస్యాన్నామభంతస్యతుత్రిశద్వత్సరతః పరంఫలఫణిత్వాహుఃప

రేచామథమే॥వ్యా॥అ॥అథ చామర్తాదౌక ర్తవ్యావ్యాహ॥సంక్రామేతి॥ సంక్రామ
వ్యవహారధామనగరక్రామేషు సంక్రామోయధ్యవ్యవహారిక్రయవిక్రయాది
వ్యవహారిధామత్తేతార్వణంనగరంపట్టణార్వణంక్రామఃక్రామార్వణంపతే
షువిషయేమంతార్వణేవిషయేచజన్మభేజన్మచక్షత్రేజ్ఞా సేసత్యపినావర్త జమే
వఫలంస్యాత్తుచామర్త జమేవఫలంస్యాత్తుచామర్త యాభ్యవసర్వార్వణంక్రామ
వ్యమిమిత్త్యర్థఃయస్యజనోడుజన్మచక్షత్రమజ్ఞాతం తస్యజనస్యనామబలనామన
క్షత్రమేవఫలదంస్యాత్తు అరణాతిరిక్తకా ర్ష్యప్రవ్యాధ్యాహారిపరేతుజన్మోక్ష
త్రేజ్ఞా తేపిత్రశద్యత్సగతఃపరంత్రంశదరాదూర్ధ్వంరావ బలఫలదమిత్యాహః
తన్నసంగశ్చ తేమా చాభావాత్॥అ॥నామనక్షత్రోడులయండు బేయవలయున
నిజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ యుద్ధమువర్తకగృహముపురముక్రామముమంత్రమువిని
శీలర్వణము చూచునపుడు నామనక్షత్రవేఫలప్రదమగును అర్వణేతరవిషయ
మందుముప్పదికత్యగములకుమైనచామనక్షత్రముఫలప్రదమనికొన్నిగ్రంథముల
యందు జెప్పబడియుండిననుప్రయాణములేమినది ఫలప్రదముగానేరదనిగ్రంథక
ర్తృశుభిప్రాయము॥

(౨౩౮) మూ॥ ఈషత్పశ్చిమరక్షిణోన్నతమహీలక్ష్మీప్రదానేతరా
సవ్యగ్గంధసమన్వితాకనకదాదుగ్గంధయుక్తార్తిదా । తేత్రంశ్వేతమథాల్పశ
క్తౌఖిలంపితంచకృష్ణం క్రమాద్విప్రాదేర్మధురం భవేచ్చకటు కంతిక్తకషా
యశుభం॥ వ్యా॥ అ॥ అథగృహాన్నతగంధరూపసానాంఫలమాహ॥ ఈ
షదితి ॥ ఈషత్పశ్చిమరక్షిణోన్నతమహీ ఈషతిరంచిచ్ఛాత్రంపశ్చిమరక్షిణ
యోథాగేడన్నతామహీభూమిః లక్ష్మీప్రదావిశ్వరప్రదానేతరాప్రాగ్త
రోన్నతా పశ్చిమరక్షిణాగేనిశ్చూంచ మహీలక్ష్మీప్రతాసవ్యగ్గగ్ధసమ
న్వితాసుగంధయక్తామహీకనకదాస్వణప్రదాదుగ్గంధయుక్తాతు ఆర్తిపీడా
కదీవిప్రస్యశ్వేతం తేత్రంక్షత్రియన్యాల్పగక్తం ఈషదక్తవైశ్యస్యాఖిలంపీ
తంఅత్యంతపీతవణంక్షేత్రం శూత్రస్యకృష్ణక్షేత్రంశుభంశుభ ఫలదంబవణ
క్రమాద్విప్రాదేఃక్షేత్రమధురంతత్రస్థితమృచ్ఛత్రేవమధురంబ వేద్యదివ్య
స్యకటుకంయదిక్షత్రియస్యక్తం వైశ్యస్యకషాయం లవణసమంయదిశూద్ర
స్యశుభంబవేత్॥ అ॥ గృహాన్నతరూపగంధరసములకుఫలమును జెప్పచు
న్నాడు॥తా॥ గృహముగట్టెడుభూమిపశ్చిమరక్షిణాభాగములందించుతేవిష్టయి
యుండినగృహపతికిభాగ్యము గలుగజేయును అటుగాకున్న దరిద్రప్రదమగు
నుమంచివాసనతోకూడియుండినస్వణమునిచ్చుదుర్వాసనాయుక్తమైనపీడా
కరమగునుతెలుపుచణముగల్గితయ్యనయియున్నచాహిణాలకును - ఇంచుక
యెట్టినయికారముగలదైయున్నరాజులకును - పచ్చనిణముగలిగిచేదైయు

న్న చైశ్చులకునునల్లఁగ్గ ముగలిగియుప్పుగానున్నశూద్రులకుదుప్ర - భశుదమ
గుననితాత్పర్యము॥

(౨౩౯) మూ॥ ఖాత్వాగర్తమరత్నిమాత్రమథతామ్మత్సామృతాః
పూరయేన్నాహునిక రాసమాతుసమదావృద్ధిస్తువృద్ధిప్రదా । తోయం
రాత్రిముఖేప్రపూర్వఖననేతతై గ్రీవ హిత్యామృదందత్పాత్రస్సుఖ దంజ్వంత్య
నశనంపంకోరుజోమృత్యుకృత్॥ వ్యా॥ అ॥ ఖాత్వేతి॥ అరత్నిమాత్రంచతువిం
శత్యంగుళిమానంగర్తంబిలం ఖాత్వాఖనిత్వాఖనేరుదిత్వాత్ క్త్వాప్రత్యయ
స్యౌషధిక త్వేన - అత్యంతామేవమృత్సామృత్తికాంపునఃపూరయేత్ ఏవం
పూదితాయాంసత్యాసామృత్తికాన్యూనా అసంపూర్ణాచేత్ హనిక రాస
మాతుల్యాచేత్సమదాసషఫలదావృద్ధిస్తుగతాగ్యఅధికాచేత్ కృద్ధిదాకించత
తై గ్రీవజనేగర్తేమృదంమృత్తికాంహిత్యా అపసార్యఅధరాత్రిముఖేసాయం
కాలేతోయంప్రపూర్వతజ్జలప్రాతద్రోష్టవ్యం జలమస్తిచేత్సుఖదంపంకోరు
దినిరశనం దారిద్య గ్రికుర్యాత్ రజఃధూళిశ్చేత్ మృత్యుకృద్భవేత్ గృహ
పతేరితిశేషః॥ అ॥ పల్లమునష్టజ్జలములనిండిచుటకు ఫలమునుజెప్పచున్నా
డు॥ తా॥ పిడితకురవమూరెమపల్లమునుత్రవ్వి యాపల్లమునుదానివట్టిచే
పూడ్వగాపూర్చిననున్నతకురవయ్యేనేని కీడుగలుగుజేయును సరియైనసమ
ఫలమునచ్చును అధికమయ్యేనేని వృద్ధిగలుగజేయును అపల్లముననే ముందునా
టిసాచుకాలమునజలముపోసి మరువాడుదయమునబాడగానుదకముండేనే
నిసుఖప్రదమగును అడుగు గానుండిననన్నము బెల్లముగజేయును దుమ్ముగానుం
డినత్యుప్రదము॥

(౨౪౦) మూ॥ అన్యక్షేత్రజలంస్వధామగమనహనిశ్చకోలాహ
లిప్రాగీశాన్య కుభేరదేశగళితంస్వక్షేత్రతోయంశుభమ్ । సౌమ్య ప్రాగ్జల
ధీశ కూపఖచనం కర్తుశ్చలక్ష్యప్రదం పాషాణాదిలభేత్సుఖచఖననేస్యాదస్థి
లాభోమృతే॥ వ్యా॥ అ॥ జలగలికూపఖననయోర్నిర్ణయమాహ॥ అన్యక్షేత్రే
తి॥ అన్యక్షేత్రజలం ఇతరగృహాదకం స్వధామగమనంస్వగృహగమనం భ
వేద్యంహనికోలాహలోయన్ధంచస్యాత్ - స్వక్షేత్రతోయం స్వగృహాద
కం ప్రాగీశాన్యకుభేరదేశగళితం ప్రాగీశాన్యోదీచీషుగళితంచేచ్ఛుభం - అన్య
క్షేత్రగళితం చేదశుభమిశ్యద్ధాల్లభ్యతేసౌమ్యప్రాగ్జలధీశకూపఖననంసౌమమ్య
దీచీప్రాక్పూర్వాజ్వలధీశః ప్రతీచీక్ ఏతాసుదతు కూపఖననంచేత్ కర్తు
గృహపతేః లక్ష్యప్రసంచకారః పాదపూగణార్థంకః ఖననేసతిపాషాణాది
లభేద్యదిశుభం అస్థిలాభోయదిమృతిర్భవేత్ ॥ అ॥ ఉదకముబైటపోవుటకును
చావిత్రవ్వటకునుదిజ్ఞానయమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ఇతరులయింటియను

(౨౨)

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పద్మబిందుః.

౧౬౯

దక ముతమయింటికివచ్చునటులను నై నేనిహానియొక లహ ముంగలుగునుతమయిం
టిగీళ్లు పాగీశ్యాపక బేరదికుల లబావుటశుభకరమగును- తనయింటిప్రాకృచ్ఛి
మోత్తరదికుల లయందుబావిత్రవ్వ రేనిగృహపతికిలక్ష్మీకరంబగునట్లుత్రవ్వబ
డినబావియందుపాపానాదులుండనేశుభమగును - ఎముకలుండె నేనిష్కత్య
ప్రదమగుననితాత్పర్యము॥

✽

(౨౪౧) మూ॥ చక్రస్యాద్గృహకర్ణి కాహ్వయమిదం సంఖ్యలింగత్ర
యం రేఖాస్తత్రచత్రసంపదవిలిఖే త్త్విచ్ఛదప్రాదితః ఏకైకస్సహితారకానవనవ
ప్రాగ్ని గవామాధరాదూర్ధ్వస్థా అపిచార్ధ్వగాశ్శుభఫలానింద్యాస్తవధోదే
శ గాః॥ వ్యా॥ అ॥ గృహకర్ణి కాచక్ర త్తేణమాహ॥ చక్రమిలింగత్రయం గాకా
ర రేఖాస్త్రయం సంఖ్యత్రయం గాత్రయం ఏవచత్రసోరేఖా స్త్రివ్యగ్విభేద్యదిదవేవ
గృహకర్ణి కాహ్వయంగృహకర్ణి కాచక్రంభవేచక్రస్కంధందర్శయః ప్రాకృ
భమసిలింగవామాధరాత్ లింగస్యయద్వామోవాష భాగంతస్యాధనవ ధోభా
గంతస్మాత్తవారభ్యఏకైకస్యలంగస్యో ప్రాదితః అశ్వే వ్యాదితః నవనవ కారకాః
భేదే ఏవం లిఖితేయాదూర్ధ్వస్థాలింగ త్రయోపరిస్థాం ర్ధ్వగాలం యాశ్చార్ధ్వగ
తాశ్చ తాస్తాశ్చ తారకాశుభఫలదాః ర్దుఃశుభఫలదాభవః ఆధోదేశగ మ్తు
లింగత్రయస్యాధఃప్రదేశగ తాస్తులింగ్యాః అశుభఫలదాః ॥ అ॥ గృహకర్ణి కాచక్ర
లక్షణమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ నిడుపుగమూడులింగ కార రేఖలు వ్రాసివాని
మై వాని గడ్డగీట్లుగీచియందు నెడమప్రక్కనున్నలింగమున నెడమ పార్శ్వమున
నున్నక్రిందియడ్డగీట్లు మొదలొకొక గీతకునల్పనిమొదలొకొక నక్షత్రమువరు
గనువ్రాయవలయును- అనగాలింగమునకు నెడమప్రక్క నాలుగునక్షత్రములశి
రస్సంగనక్షత్రముకడిపక్క రనక్షత్రములీతీరునప్రతిలింగమునకు వ్రాయగా అ
న్నిలింగములశిరంబుననున్ననక్షత్రములు ఎడమప్రక్క నున్నరనక్షత్రములు స్తం
భప్రక్షేప మొదలగుకార్యములవిషయమై శుభకరంబులగులింగమునకు గుడిప్రక్క
నున్ననక్షత్రములశుభకరంబులగుననట అశ్విన్యాదినక్షత్రములలోనిచక్రమందు
ప్రక్షేపములుగా నేర్పడెడునక్షత్రములదెలిసికొనుటకు నాయానక్షత్రజ్ఞా సకంబు
లగుసంఖ్యలవ్రాయబడియున్నవి ౧-౩-౪-౫-౧౦ ౧౧-౧౨ ౧౩ ౧౪-౧౯-౨౦
౨౧-౨౨-౨౩- ఈసంఖ్యలగనక్షత్రములశుభకరంబులనిమఖ్యాభిప్రాయము॥

(౨౪౨) మూ॥ రేఖాయాంచతిరశ్చతత్రగృహిణః స్తంభప్రక్షేపాగ
మేసూర్యేణాగ్నిభయం కుశేనసహితోమృత్యుంబుధేవామయం॥ ధార్పాగ్యం
గురుణాసి తేనకలహం మండేనచోరాగం దారిద్యగ్రితమ సాధ్యజేచలనం
క్షర్వాచ్ఛశోద్ధ్వసే॥ వ్యా॥ అ॥ గృహకర్ణి కాచక్ర- ఏకతర్యగ్రేఖాగతక్రహ

యుక్తచంద్రఫలమాహ॥ రేఖాయామితి॥ శశీచంద్రః స్తంభప్రేష్టాగమేయద్వ
హస్తంభప్రతిష్ఠాకాలేతిరశ్చరేవాయాః సూర్యేణసహితోయదితద్వహేపద్య
మానస్యగృహీణోయకమానస్యతత్రతదాగ్నిభయంకజేనసహితోయదివృ
త్యంమరణభయంబుధేనఆయమరోగంగురుతాదౌర్భాగ్యసి తేనశుక్రేనకిల
హంమందేనచోరాగమంతమసారాహుతాదారిద్యగ్నినిఃపిస్తురాహుగ్న్వి
ర్భానురిత్యమరః- ధ్వజేనకేతున్మాచలనంస్తానచలనంకర్యాత్॥ ఆ॥ స్తంభప్రతి
ష్ఠాకాలమున గృహకర్ణికాచక్రమునందుచంద్రుడున్నతక్షత్రమునిగ్నగ్రేఖయం
దుజేనియాన్నక్షత్రమునసూర్యుడుమొదలగుగ్రహంబులుండెనేనివాసికిఁబ్రామను
జెప్పదున్నాడు॥ తా॥ చంద్రునితోడసూర్యుడు కజుడు ఒకఁడు- గురువు శుక్రుడు-
శని- రాహువు- కేతువు- వీగలుచేరిరేసివరుసగాగ్నిమృత్యురోగదారిద్యలహ
చోరదారిద్యగ్నిస్తానచలనభయంబులుగలుగుగానచంద్రుతోనేగ్రహంబునిజే
రియుండగూడదనితాత్పర్యము॥

✱

(౨౪౩) మూ॥ ఆయామేనపిశాలమేవగుణదేత్ తేత్రీకృతంయశ్చ
దంనాగారైగ్న్వమృణఃభవేత్తిక్రికర్షిర్వారోఽంకజైర్దైర్దినః॥ షట్త్రింశేనభ
షష్టభేర్నవగజైరాయోంకఖాకైర్వయస్తవశష్టణ్ణవభిస్తదేవవిభజేదాయు
గః- జైర్పిక్పతిః॥ వ్యా॥ ఆ॥ తేత్రీకృతనవగజగణితక్రమమాహ॥ ఆయామేనే॥ ఆ
యామేనగృహభూతైశ్చేణపిశాలంగృహభూస్తారం గుణదేత్ ఇత్థం
సంగుణ్యయత్ తేత్రీకృతంభవతి - తత్పదం తేత్రీకృతం పదమేవనాగారైః పినా
నైష్ట్యైర్గుణితైశ్చాలరైః ద్వాదశభిర్భక్తైః సతియచ్ఛిష్టం త్ గ్వధసంభవతి
పునస్తత్పదమేవత్రికరిభిఃత్రిభిః సంగుణ్యకరిభిఃష్టభిర్నవభక్తైః సతిశిష్ట ఋణంభ
వతి- పునస్తత్పదమేవఅంకజైర్దైః నవభిగ్న్వగూర్వస్తం హృతేనశిష్టం చ రో
భవతిపునస్తత్పదమేవషట్త్రింశేనషట్త్రింశంగుణ్యత్రైశ్శంఖ్యాయా హృతేనతి
శిష్టంనందివసోభవతి పునస్తత్పదమేవఅష్టభైః అష్టభిస్సంగుణ్యభైః ప్రవింశ
తిభిః హృతేనతిశిష్టంభంసత్తత్రం భవతిపునస్తత్పదమేవనవగజైఃనవభిః సంగు
ణ్యగజైః అష్టభిః హృతేనతిశిష్టంఅయః శ్చపదంఅంకఖాకైఃఅ కైర్నవభిః సంగు
ణ్యఖాకైః పింతత్యుత్తరశతేనహృతేనతిశిష్టం పియోభవతిత్తదమేవశిష్టం
భిషట్త్రింశంగుణ్యనవభిః హృతేనతిశిష్టం- శతతేవపూర్వగతమేవాయోగ
జైఃశిష్టభిర్నవభిః జేద్యదిదిత్పతిరింద్రాదిగీరోభవతి॥ ఆ॥ దృహముగజ్యేష్ఠము
అకుఢవము ఋణము వారము దినము నక్షత్రముఅయముఅయఃస్సంఖ్యలంశముది
ప్యతులనెడు నవపగణితక్రమమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ గృహముగజ్యేష్ఠ
పింశముయొక్కరిడుపునుకొలిచి వీర్పనసంఖ్యచేపెట్టినప్పుడు గుణంప
నాసంఖ్యకుతేత్రీకృతపదమును నామంబగునట్టి తేత్రీకృతపదసంఖ్యనిమిషము

[వా. గుగలసంఖ్య] చే తొమ్మిదిమామలగుణలచిత్రమ్మదిమామలభాగహారింప
గామిగతసంఖ్య. యందు దెప్పినదిసముదానవివర్ణలగును అట్లువగఁజ్ఞాపకము
లకై పైనవ్రాయబోవుసంఖ్యలలో మొదటియంకెగుణకమనియు రెండవయంకె
హరణమనియు దెలిసికొనిగుణించి రే. సవవగఁగణితమేర్పడును గుణ-౮-హర్-
౧౨-దనం-౩ ౮ ఋ-౨-వార-౬-౩౦ ది-౨౭ స-౯-౭ ఆ-౯-౧౨౦-వయస్సు-
౬-౯. అంశముమరలవయస్సంఖ్యను ౮. బభాగహారింపగా శేష ముదిక్పతియనియె
ఋగవలయుననట॥

*

(౨౪౪) మూ ॥ షేత్రేపూర్వ దంపునశ్చగణయేన్నాగాది వాక్యా
ద్యయూతవాక్య లిఖ సంఖ్యయైవపభశేర్థ వ్యాదిశేషేర్థభేత్ । కర్తుశ్చే
దిధికంధనం శుభశ్చైవద్యైవపర్థోశుభం యద యోషషవశ్శుభశ్శుభఫ
లావారాశ్శుభానాంయది॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వోక్తధనాదీనాంప్రత్యేకఫలాన్యా
హ॥ షేత్రేభిత్తా షేత్రేగృహామాపూర్వపదలయోమేనవిశానగుణితంప
దంవాగాదివాక్యాయాగాదివాక్యే ఆద్యయాప్రథమసంఖ్యయా పునశ్చ
గుణయేత్ తద్వ్యక్తంలిమసంఖ్యయా నాగాదివాక్యేఅంతిమసంఖ్య యేవవి
భజేత్ అయవర్థః పూర్వపదమష్ట భిన్నగుణ్యద్వదశభిర్విభజేత్ ఏవంసర్వ
త్రైపూర్వాయం తథాచసతిశేషేః ద్రవ్యాదిధనముదాదికం లభేత్అధికంచే
త్కర్తుగృహపతేశ్శుభంముదాదర్థః అప్యంయదిఅశుభంఅయః విషమశ్చేచ్ఛ
భఃసమశ్చేదశుభభిర్ద్వైర్థాల్లభ్యతే శుభానాంశుభగ్రహణాంసంబంధినో వా
రాశ్శుభఫలదాభవతే॥ అ పూర్వశ్లోకమునజెప్పినధనముదాదులకఫలమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమంబుగగుణకభాగహారములుచూడగాధనసంఖ్య
మున. ఖ్యకంఠెనెకు వాయనేనిగృహపతికిశుభమగులక్తువాయనేనియశుభ
మగుఅయసంఖ్యజేసిగనున్నశుభమగుశుభ గ్రహవారములశుభకరంబులగునని
తాత్పర్యము॥

*

(౨౪౫) మూ ॥ అశ్మగ్నాద్గృహభాంతమేవగుణయేద్యదచ్చతారా
జలంచాత్మగృహభంయదేవమశుభం తా ర్తీయభంస్వక్షయః । దుఃఖంస్యా
ద్యదిపంచమంనిధనదం కర్తుగృహేత్సప్తమం షేత్రేపుత్రకరాశ్సదాగృహపతే
రేవేతరాస్తారకాని॥ వ్యా॥ అ॥ క్రమప్రాప్తస్యగణితాగతనక్షత్రస్యఫలమా
హ॥ ఆశ్మగ్నాయితీ॥ తారాబలంయద్వత్ తారాశలేయఫాఅశ్మగ్న మారభ్య
నిత్యనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ తద్వదాత్మగ్నాత్ స్వజన్మనక్షత్రమారభ్య గృ
హభాంతంగణితాగతగృహనక్షత్ర పర్యంతం గణయేత్ ఏవంచసతిఆశ్మగ్నం
గృహభంగేనానక్షత్రంచ ఏకంయదిగృహపతేరశుభః తా ర్తీయభంఅత్మగ్నా
ద్గృహనక్షత్రం తృతీయంయదిస్వక్షయః స్వస్యగృహపతేఅయంనాశఃస్యాత్

పంచమం యతిదక్షిణస్యాత్ సప్తమంచేత్ కర్తుమిదం మరణప్రదంస్యాత్
 ఇతరాః శృతిగుపంచసప్తమాతీక్తాస్తారకాస్తు తేత్రేగృహభూమోగృహ
 పతేఃపుత్రకరాః సంతానకరాభివంతి॥ అ॥ ఉక్తగణితలమంబునవచ్చిన గృ
 హానక్షత్రఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ తనజన్మనక్షత్రముమొదలుగృహనక్ష
 త్రమువరకు లెక్క పెట్టి యాసంఖ్యచతోమ్మిదిచేభాగహరింపగా తననక్షత్రము
 నుగృహనక్షత్రమును ఏకమాయనైన యశుభకరంబనియుద్దేశ్యనక్షత్రమునకుగృ
 హనక్షత్రమునూడవది ఐదవది ఏడవది యాయెనేనివరుసగా రాశిముదక్షిణము
 మరణమునుగలుగును - నాలుగుటియునిమిదితోమ్మిదిసంఖ్యలందైః ప్రేమపులిక
 రంబనియును తాత్పర్యము॥

✽

(౨౪౬) మూ॥ రాశ్యంతంగణయేద్గృహస్యగృహీణో గాశ్యాదితత్తస్మి
 లన్నిస్సృతానలరంత్రకోణనిలయంద్వర్తాదశోన్దర్శ్యత్ । పష్టాష్టాఖ్యగృహంస
 దాకలహదంచాన్యేసుభారాశయోదం పత్యోదపయత్ఫలంపరిణయే కర్తుగన్
 హేతత్ఫలం॥ వ్యా॥ అ॥ రాశ్యలతగణరాఫలమాహ॥ రాశ్యంఽమిత॥ గృహీ
 ణోయజమానస్యరాశ్యాదిజనరాశిమారభ్య గృహస్యరాశ్యంతంగణయేత్ ఏ
 వంగనతత్త్రకోణనిలయంగృహీణః । రాశేఃపంచమం - నవమంచేత్ సస్సంతాన
 కరం - ద్వర్తాదశఃగృహీణోరాశేః ద్వితీయోద్వాదశశ్చలన్దర్శ్యత్ - పష్టాష్టా
 ఖ్యగృహంషష్టగృహషష్టమగృహంచ కలహదం - అన్యేఉక్తాతరిక్తాః రాశయః
 శుభాః - కీంబహువాపరిణయేవివాహేదంపత్యోర్గద్యత్ఫలము క్తంతత్ఫలంకర్తుః
 యజమానస్యగృహేగృహవిషయేపిప్రజ్ఞవ్యమిత్యర్థః॥ అ॥ గృహరాశ్యలతగణన
 కుఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ యజమానునియొక్కజన్మరాశిమొదలుగృహ
 రాశివరకుగణనచేయగా గృహపతి రాశికిగృహరాశిలన్నిదవదితోమ్మిదిదిగా
 నున్నపీడాకరంబగు ౬వదీరవదిగానున్నకలహప్రదమగు - శేషంబులుశుభకరం
 బులగు - మఱియువివాహవిషయమై దంపతులకు జెప్పబడియున్న ఫలంబులన్ని
 యునిచటగృహవిషయమై యూహ్య - బులనియును తాత్పర్యము॥

✽

(౨౪౭) మూ॥ రిక్తాసూన్యగరామూని ధనదామసాదిరార్తి
 ప్రదాతచ్ఛేషాస్తిశయశ్శుభాగృహతేరంశస్య చేదంఫలం । నాకోవృత్తికర
 శ్శుభశ్శిలయేదాహూన్యస్తపరః పుత్రోగోధనమిష్టిప్రప్తిరనిశంశోహేవ
 వాశాఃక్రమాత్॥ వ్యా॥ గణితాగతదివసాంశానాంక్రమాశ్శిలాన్యాహ॥ రి
 క్తారిక్తతిథయఃగృహపతేః॥ శూన్యకరానాశప్రవాభవంతి - అమాలమావా
 స్యా - నిధనదామరణప్రదామాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ - అర్తిప్రదాపీడాకరీతచ్ఛే
 షాః ఉక్తారిక్తాస్తిధయః శుషాఃగృహపతేరంశస్య ఇదంవత్క్యమాణం ఫలం

జ్ఞాతవ్యం గే హేగృహవిషయే ప్రథమనవాంశో నాశః నాశకరణిద్వితీయే వృద్ధికరః
తృతీయశ్శుభోఽక్షిప్తదశః చతుర్థో దాహః దహనః పంచమో మృతః మృతకరః పష్ఠ
స్తసూరః చోరభయనః సప్తమః పుత్రః పుత్రప్రదః అష్టమే గోధనం పశుధనకరః
నవమః ఇష్టవృష్టిః ధోరధనీధికరః నవాంశాంక్రమాత్ - ఉక్తరీత్యానిశంసతతం
నిలయేగృహే ఉక్తఫలదాభవంతీత్యర్థః॥ అ॥ పూర్వోక్తగణితక్రమమున నేర్పడిన
దివసమునకు అంశములకు ఫలముల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ గణితము చేయగా నేర్ప
డినవిరిక్తధృవైన నాశము అమావాస్యయై మరణమును శుక్లపాడ్యమియై న
వీడయుగృహపతికి గలుగుననియు పతీయుగృహపతినవాంశమునకు గృహసవాం
శము మొదటిదిగా నున్నచు భకరంబును అవదిగా నున్న వృద్ధియు మూడవదిగా ను
న్న సంపదయు చాలవదిగా నున్న గృహదహనము - ధవదిగా నున్న మరణము - వ
దిచోటభయము - వది పుత్రప్రదము - వది పశుధనప్రదము - వది ఇష్టవృద్ధిక
రంబున గుననితాత్పర్యము॥

*

(౨౪౮) యా॥ ఆయుష్షవ్యధికంశుభంగృహపతేర్హీనతనోప్ర
దంసాభాగ్యం సురరాక్షసాస్యదహనం వహ్నిర్యమోమంగళం । రక్షశ్శత్రు
భయం పశుంజలపతిః కుర్యాన్మరుచ్చంచలం ధాన్యం యజ్ఞపతిశ్శివశ్శైవ మిదం
స్వాద్దిక్పతీనాం ఫలమ్॥ వ్యా॥ అ॥ గణితాగతాయుషః దిక్పతీనాం చ ఫలమాహ॥
ఆయుః ౩॥ ఆయుః గణితాయుః పష్ట్యధికంచేత్ గృహపతేర్యజమాన్యశుభంభ
వేత్ హీనపష్టిసంఖ్యాచ్యునంచేద్ధానిప్రదమితలభదిక్పతీనాం ఫలం సురర
త్ ఇంద్రశ్చేత్ గృహపతేస్సాభాగ్యం వహ్నిచ్ఛేద్దహస్యదహనం యజ్ఞస్తు అమంగ
ళం రక్షసిన్ యుతిః॥ స॥ వైర్ యుతో యాతురక్షసీ ఇత్యమరః శత్రుభయం జలపతిర్వ
రుదాః॥ స॥ యాదశం పతిరప్తరిత్యమరః పశుంగోలాభం మరుద్వాయుః చంచలం
స్థానచలనం యజ్ఞపతికుచేరూ ధాన్యశివః ఈశాన్యశివం వంగళకుర్యాత్॥ స॥
శ్వేత్రేయసంశివంభద్రం కల్కాణమంగళం శుభమిత్యమరః ఇదమేవదిక్పతీనాం ఫ
లం శ్శాత్॥ అ॥ ఆయుడిక్పతీలకు ఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ గణితము చేయ
నేర్పడిన ఆయువు మొక్క సంఖ్య - యింటికి యెచ్చగా నుండే నేనిగృహపతికు
భకరంబు గురు - యింటికి తక్కువగా నుండే నేనిహానికరంబు గుగణితమువలన నే
ర్పడిన ఇంద్రదాద్యదిక్పతీలు వరుసగా సాభాగ్యము గృహదహనము అశుభము శ
త్రుభయము పశుభాభయ స్థానచలనము ధాన్యము శుభము ఈమిదివిధముల ఫల
ముల గలుగజేయుదురనితా॥

*

(౨౪౯) యా॥ చైత్రదాక్రమశశ్శుభంబహుధనం మృత్యుం చ గో
నాశనంగోలాభం సుదశాశనం త్వనశనం సంపూర్ణం సౌఖ్యం సదా । ధాన్యం వ
హ్నిభయః క్షయః ఒహునుఖం స్తంభప్రతిష్ఠాగమేకుర్నుస్తద్గృహేణశ్శుభో

పిశుభకృత్సాహాయ్యములు|| వ్యా|| అ|| అథచైత్రాదిమాసానాంక్రమాత్ఫల
మాసా|| చైత్రాద్యాది|| చైత్రాద్యాచైత్రాదిద్వాదశమాసాః|| స్తంభప్రతిష్ఠా
మే|| స్తంభప్రతిష్ఠాకాలేక్రమశః|| తత్సృజానికుర్యుతిసంబంధః|| యథాచైత్రమా
సశుభ|| వైశాఖో బహుధనంజ్యేష్ఠోమృత్యుం|| అషాఢోగోనాతనంత్రా|| షణ్
గోలాబంభాద్రపదస్సుతనాశనం|| ఆశ్వయుజః|| ఆశనమనా|| భావంకార్తికస్సం
పూర్ణసౌఖ్యం|| మార్గశీర్షోధాన్యం|| పౌషః|| వహ్నిబయం|| మఘాజయం|| ఫాల్గునో
బహుసుఖమితి|| శుభోపమలాభోమాసః|| అధికమాసోయదితద్గృహిణితద్గృహ
పతేసుబకృత్సంత|| అ|| చైత్రాదిద్వాదశమాసములకునుఫలమునుజెప్పుచున్నా
ము|| తా|| చైత్రమాసముమేదలు|| ఫాల్గునమాసమువరకు|| ౧౨|| మాసములలోగృ
హమునకుస్తంభప్రతిష్ఠచేసిరేని|| క్రమముగనుబముఅధికధనమువరణము|| పశు
నాశముపసులాబముపుత్రనాశము|| ఆశన|| భావముసంపూర్ణసుఖము|| ధాన్యము
అగ్నిబయముజయము|| బహుసౌఖ్యము|| ఈద్వాదశవిధఫలములు|| గలుగుననియు
ఈమాసములలోనుబకర|| బైనమాసవిధికమాసముగానుండేనేని|| నదియునకు
బకరంబనితాత్పర్యము||

*

(౨౫౦) మూ|| తిగ్మాంశుశ్చరరాశిగఃస్థిరగతోనాప్యర్థకృత్సృజా
మృత్యుస్సృజ్జీకరీర|| గోగృహపతః|| స్తంభప్రతిష్ఠాగమే|| వారావారదినేశ
యో|| సలదౌషీణశ్శశోకకృత్సృజ్జీకరీర|| పుత్రకృదధః|| దౌగురుబృగుజః|| ధైర్యకృ
ద్భుజః|| వ్యా|| అ|| చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమాసా|| తిగ్మాంశురతి|| గ్మాం
శుః|| సూర్యః|| నరరాశిగతః|| చరరాశిగోవాస్థిరరాశిగః|| స్థిరరాశిగోవాసర్వదాల
తః|| కృత్సృజ్జీకరీర|| బహుప్రతిష్ఠాగమే|| స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే|| సూర్యోన్మీశరీరగః|| ద్విన్వ
భావరాశిగతశ్చేత్సృజ్జీకరీర|| పతే|| మృత్యుః|| స్యాత్|| అథవారఫలమాసా|| ఆదినే
శయో|| ఆగో|| గా|| కః|| నే|| సూర్యః|| తయో|| ర్వాకుజభానువాసరౌ|| అసలదౌషిత
ద్వాదశయే|| స్తంభప్రతిష్ఠాచేత్తుతద్గృహం|| దగ్ధం|| బవేదిత్యథః|| షీణశశీప్రణేం
దుష్టారణ్యథః|| శోకకృత్సృజ్జీకరీర|| పు|| ణః|| చంద్రః|| పూ|| ణే|| దుష్ట|| సరః|| పుత్రకృత్సృజ్జీకరీర
బృగుగురుశుక్రవారౌ|| అథ|| దౌ|| సంపత్|| రాజ్ఞః|| బుధవాసరః|| భానుజః|| శనివాస
రః|| ధైర్యకృత్సృజ్జీకరీర|| కాలస్థి|| కారిణా|| విత్యథః|| అ|| చరరాశ్యాదిగతసూర్య
ఫలమునుజెప్పుచున్నాము|| తా|| గృహమునకుస్తంభప్రతిష్ఠచేయునమయమున
సూర్యుడుచక్రస్థిర|| నామాంకితములగు|| లగ్నములయందున్న|| ధనప్రదుడగుద్వి
స్వభావలగ్నగతుండైయున్నగృహపతికి|| మృత్యుకరుడగుభాన్వంగారకవారము
లయందు|| స్తంభప్రతిష్ఠచేయుబడిన|| గృహమగ్నిదగ్ధమగుషీణచంద్రవారము|| దుఃఖ
ప్రదమగుపూ|| ణే|| దుష్ట|| వారము|| సుపుత్రప్రదమగుగురుబృగువారములు|| సంప
తరంబులగుబుధశనివారము|| చక్రస్థిరకర|| బుగుననుట||

*

(౨౫౧) మూ॥ సూర్యం గారకలగ్నవగృహీతం సర్వస్థితం శోభ
నం లగ్నం వాద్విశరీరమత్రగృహీతో లగ్నంచరంచలం । సూర్యం గారకల
గ్నమప్యథశుభం సౌమ్యగ్రహై స్సంయుతం సౌమ్యై ర్వాచావీక్షితం సుబలిభి
క్రూరాస్త్రై వష్టా యుగాః॥ వ్యాఅ॥ అథ లగ్నఫలాన్యహా సూర్యేతి॥ సూ
ర్యం గారకలగ్నవగృహీతం సూర్యం గారకయోః లగ్నే సీహా పృచ్ఛకత
యోర్వగృహం వద్వగృహం తాభ్యాం హీతం సర్వస్థితం శోభనకీంచద్విశరీరం ద్వి
శ్వభావమపి లగ్నం గృహీతం అతస్తంబప్రతిష్ఠాయాం శుభంచలంచరలగ్నంచే
త్ చలచల చలచప్రద బలతో అథ సూర్యం గారకలగ్నం సీహా పృచ్ఛకమపి సౌ
మ్యగ్రహై స్సంయుతం యుక్తంచేచ్ఛబలతథా సుబలిభిః అధికబలయుక్తస్సౌ
మ్యై శ్శుభగ్రహైః విక్షితం వ్యష్టంచాయది శుభం అథవాక్రూరాః పాపగ్రహాః
ప్రతిష్ఠా యుగాః లగ్నే త్రైవష్టై కాదశస్థానగతాయదితదావా సూర్యం
గారకలగ్నం శుభం బవతి॥ అ॥ లగ్నఫలముల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ సీహా
పృచ్ఛకలగ్నములు సువాసివద్వగృహం గాక తక్కిన స్థిరలగ్నములు నుద్విస్వభావ
లగ్నం శుభస్తంబప్రతిష్ఠ శుభరంబులగును చరలగ్నము చాంచల్యము నిచ్చు
గుమణియు నిర్దిష్టములైన సీహా పృచ్ఛకములు శుభగ్రహములు క్తములై యున్న
సుఅధికబలయుక్తములగు శుభగ్రహముల చే జూడబడుచున్నను పాపగ్రహ
ములు ౩-౧౧- ఈస్థానములందుండిన నపుడే లగ్నముల శుభకరంబులగునని
తాత్పర్యము॥

✽

(౨౫౨) మూ॥ పౌష దిర్భకరత్రయార్కశశబ్ధస్త్రి త్రద్వయాఖ్యా
శుభాస్సస్థిర్భుభుతారకాగృహవిధౌ ముఖ్యానాం వాధౌ ముఖాః । కొవా
దౌతుడిత్యద్విదైవదనుజాహగ్ని త్రైపుర్వార్వంతక శ్చేషా స్తుర్ధ్వముఖాభిదా
నవశుభావృత్తాదినం స్థాపనే॥ వ్యా॥ అ॥ అథ నక్షత్రాణాం తిర్యగధోర్ధ్వముఖ
త్వందర్భయే తేషాం తత్రప్రవిసి యోగమాహ॥ పౌష్టేతి॥ పౌష్ట్యదిత్యేకత్ర
యార్కశశబ్ధస్త్రి త్రద్వయాఖ్యాః రేవతీపునర్వసుప స్త చిత్రశ్వోశ్వోద్వేష
గశీర్వానూరాధాశ్శేష్టాఖ్యాః వనతీర్భుభుతారకాః గృహవిధౌ స్తంబప్రతి
ష్ఠాయాం శుభాస్సస్థిః పితృష్టదైవదనుజాపృష్ఠి త్రైపుర్వార్వంతకాః వసువి
శాఖామూలాశ్రేషా కృత్తికా పూర్వార్వంతుః పూర్వార్వాధా పూర్వాభాద్రప
రణ్యం నవాధో ముఖాస్తారకాః - కూపాదౌ కూపవాపీతటాకాదిభి ననకర్కణి
ముఖ్యాః శేషాస్త్రపుష్కార్తాశ్రవణే యోత్త రాషాధోత్త రాభాద్రాశతభిషగ్రో
హీణీ ఫణిష్టాని వార్ధ్వముఖాభిధాస్తారకాః వృత్తాదినం స్థాపనే శుభాః॥ అ॥ న
క్షత్రములకు తిర్యగధోర్ధ్వముఖ త్వములనువాసిధలములను జెప్పచున్నాడు॥
తా॥ అగ్నిని మొదలు రేవతి వరకును నదియే శుభక్షత్రముల జెప్పిన కొనుట కీక్షిత

వా) యద్యుక్తం సత్తత్త్వం పకంబులగు సంఖ్యలచేత నా సంఖ్యావాచ్యనక్షత్రముల దెలిసికొనువలయు - నక్షత్రజ్ఞాపకంబులగు సంఖ్యలు ౧- ౫-౭-౧౩-౧౪-౧౫-౧౭-౧౮-౨౭- ఈ సంఖ్యావాచ్యంబులగు తిర్యక్సూఖ నక్షత్రములు స్తంబప్రతిష్ఠకు శుభకరంబులనియు ౩- ౯-౧౦-౧౧-౨౬-౧౯-౨౦-౨౫- ఈ సంఖ్యావాచ్యంబులగు శుభోముఖనక్షత్రములు చావులు గుంటలు చేరువులు మొదలైన వానిని తిర్యక్సూఖ శ్రేష్ఠములని యుర-౬-౮-౧౨-౨౧-౨౨-౨౩-౨౪-౨౬-ఈ సంఖ్యావాచ్యంబులగు మార్గస్వముఖనక్షత్రములు - నివనములు మైర్లు మొదలైనవాటని స్థాపించు నెడల శుభకరంబులనియు ననుట॥

*

(౨౫౩) మూ॥ నా సత్యాదితి రేవతీతరగురుశ్రోణత్రయేందూతరామితత్త్వస్య విధాతృభేదానుతదాస్తంబప్రతిష్ఠార్తదా । యన్నిర్మాణగృహేశదేశవివరే స్తంబప్రతిష్ఠాం శుభాంశృత్వా తద్గృహసంయుతస్య బవనం కార్యంధాతవ్యతం॥ ఐ॥ అ॥ పూర్వంసామాన్యేన స్తంబప్రతిష్ఠానక్షత్రాణ్యుక్తా ఇతానిం విశేషేణ రూపయం॥ నా సత్యే॥ నా సన్యో॥ అశ్వినీ అశ్విని పునర్వసు రేవతీ ప్రసాదా రోహస్తం గురు పుష్యః శ్రోణత్రయం శ్రీణా నక్షత్రం శతభిషడి ఇందుమగ శీషః ఉత్తరాత్రయం మిత్రమనూరాధా శ్శష్ఠా చిత్రా విధాతా రోహిణీ ఏతేషాం చందశనక త్రేషు స్తంబప్రతిష్ఠానుతదా త్రతరా అర్థవాసంపతరరాచ యన్నిర్మాణగృహేశదేశవివరే యన్తు నిర్మాణగృహంతస్య ఈశదేశః ఈశాన్యదిక్ తస్యాదిశివివరేగర్తే శుభాస్తంబప్రతిష్ఠాకృత్య తదనంతరం తద్గృహసంయుతస్య బవనం తద్గృహం సంయుతం యుక్త అన్యబవనం గృహంతరం కార్యం నిర్మాణవ్యంతే ధాతవ్యతం గృహంతరపి కార్యం ధాతవ్యమస్తంబప్రతిష్ఠాయామేవ మఖ్యనక్షత్రే ది పశ్యేష విచారిః న తుప్రతగృహస్యాపీత్యనయి॥ అ॥ పూర్వజ్ఞోకమందు సామాన్యముగా స్తంబప్రతిష్ఠకు నక్షత్రముల జెప్పించుట విశేషనక్షత్రముల జెప్పించుట॥ త॥ అస్మి పునరేవ- పుష్యత్ర ధని శత- మృ-ఉత్త ఉషా-ఉభా-అనూ చి రోగ౫ నక్షత్రములు పుత్రకరంబులను సంపతర రంబులననియు అస్తంబమును తాను కట్టబోయెడి గృహమున కీశాన్యదిక్కున నొక కల్లము త్రవ్వించు ప్రతిష్ఠము చేసి పిమ్మట గృహం నిర్మాణము జేయవలయుననియు ఇట్లు నిర్మితమైన గృహముతో మరల నెన్నిగృహములు గ నిర్మాణము జేయు నెడల లగ్నదివిచారముల నావశ్యకములనియును తాత్పర్యము॥

*

(౨౫౪) మూ॥ మానేషుక్రమశస్త్రేషు సదాప్రాచీనబస్వాది శంస్వోపాదేయమసీషువాస్తుపురషస్తద్వామశాయీబవేత్తు॥ త్యక్తవీతచ్ఛరణేక్షణసశకుభౌతత్త్వమ్ మూర్ధస్థదికాలాగ్నేవ నినిక్షి పేతదుదరేశంకుం

(७३)

కాలామృతే-సవ్యాఖ్యానే-పద్మవిందుః.

22

యథోక్తంశుధీః॥ వ్యా॥ అ॥ వాస్తుపురుషస్తి తక్రమమాహ॥ మాసేష్విల॥ స్తుత్తు
రుషః క్రమశోవక్ష్యమాణప్రకారేణ ప్రాచీనభస్యాదితః ప్రాచీమారభ్యమానే
షుభాద్రపదమారభ్యేత్యర్థః త్రిషుమాసేషు సదా తత్ఫలి- అయమేవాశయః ప్రా
చ్యాంభాద్రపదాశ్వయుజికార్తి కేషు తితి దక్షిణ శ్శంకమాగౌశ్చ పౌషమాసే
షు ప్రతిచ్యాం ఫాల్గుణ చైత్రవైశాఖేషు ఉదీచ్ఛ్యాంస్తాషాడ్రావణేష్వితి స్తో
పాదేయమహీషు స్వస్త్యోపాదేయాః యూహ్యః లాసువామశాయీ వామ
భాగశాయీ భవీత్ తచ్చరణేక్షుః స్థకకుభౌ తస్య వాస్తుపురుషస్య చరణేక్షుః
సేయేకకుభౌ దిశౌ తే॥ ని॥ దశస్తుకకుభః ३ స్తాభ్యామరః-త్యక్వా విహిత
త్పృష్టమూర్ధన్ద విచ్ఛలానుతస్య వాస్తుపురుషస్య పృష్టమూర్ధ్నోః యెడిశౌ
స్తః తయోర్ధ్వశ్చ లాగృహః తాస్వేవతమద రి తన్మృగభాగ ఏదనుధీర్వి
ద్యాకయథోక్తంశాస్త్రోక్తరీత్యాశంకురివిని హేత్ స్థాపయేత్॥ అ॥ వాస్తు
పురుషుడుండెడిక్రమమును దానికి ఫలముచు జెప్పిన న్నాదు॥ తా॥ వాస్తుపురు
షు షుభాద్రిపదము మొదలు ౩- మాసములు తూర్పుతలగాను మాగౌశవక
ము మొదలు ౩-మాసములు దక్షిణశిరస్సుగాన ఫాల్గుణము మొదలు ౩ మాసములు
పడమటితలగాను జ్యేష్ఠమాసము మొదలు ౩-మాసములవరకు ఉత్తరశిరస్సుగాను
యెడమ పక్కగా మల్లిశయనించియుండును గాన నశని పాదము ఒడ్డుదిక్కి నను
నేత్రములు చూపున్నది కుక్కనను వదలి యతనికి రిస్సును వీపునున్నది కుక్కలయందు
దానుగట్టెడు గృహమునకు మధ్యభాగమున శాస్త్రగ్రహకారముగ శుక్లస్థాపన
చేయవలయు॥

(౨౫౫) మూ ॥ తచ్చంశంత్రవిధంవిభజ్యసమశశోచీర్ధ్వదిభాగత్ర
యేప్యష్టాశ్రంచతురశ్రమప్రామ్యజుచానశ్రమేవంవిధమ్ । సర్వేషామవత
స్తిమాత్రమవధిః స్వశాదిరత్నవృతం గధాద్యైరపిపూజితం శుభదినేశం
కుంభసేన్మంగళైః॥వ్యా॥ అ॥ శంకులక్షణమాహ ॥ తదితి ॥ సర్వేషాంసర్వవ
శానాంవిత స్తిమాత్రంచాదశాంగుళమాత్రమవధిః ప్రమాణం ॥ ౩ ॥ స్తి
ర్ద్యాదశాంగుళమిత్యమరః- తచ్చంకుండ్యాశాంగుళపరిమితశంకులసంశః అ
న్యూచాధికం యథాతథాత్రివిధం విభజ్యఉద్ధౌర్ధ్వభాగత్రయే యర్ధవృద్ధ్య
మాధోభాగేషుఉద్ధౌర్ధ్వభాగేఅష్టాశ్రం అష్టాశ్రయోకో శాసంస్కంఠం
మభాగేచతురశ్రం అధోభాగేఅనశ్రంయోకో-ణంపర్శ్వకాంమిస్యర్ధః పంచఅ
వ్రణయోకోటరాదితహితం ఋజుంఅక్రంపవం వివరద క్షలక్షణంసంపన్నంశం
కుంగంధాద్యైఃగంధపుష్పాత్తైరభిపూజితం పృతప్సవి శాదిరత్నవృతేను
వణప్రవాళమాక్తికాదినమన్వితేగర్తభితశేషః మంగళైః మంగళతూర్కభూ
జ్యైః శుభదినేపూర్వోక్తలక్షణసంపన్నశుభదినసేన్మంగళ నిక్షేపేత్ ॥ అ॥ శంకు

అక్షణమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణాదిసమస్తమణులవారైనతొ
ఱ్ఱముడివలపులేకయుండవలసినదేననుచు పాదవననాకమేకునేర్పరచి యా
మేకును సమాంశములుగా ౩ - భాగములు చేసి అందులలో భాగముగనుండుగను
మ్ము మధ్యభాగమును నాలుగుమూలలుగానున్న మొదటిభాగము నెనిమిదిమూ
లలుగలుగుచు గానుచేకొని దానిని స్వయంకారత్నాదులతో పల్లమున శుభనక్షత్ర
లగ్నయుక్తమగు దివసంబుమంగళవాద్య ఫోషములతోడ నాటవలయునని
తాత్పర్యము॥

(౨౫౬) మూ॥ వా పీకూ పతటాక సేతు పరిఘా స్వే తానుభిత్తైరధోభిత్తి
నామపిబాహ్యదేశనిటే సర్వత్ర దేవాలయే । భిత్తీనామపిచాంత రేచనిలయేన్యా
ణాంపశూనాంసదాతావత్తాలగృహస్థితర్గహ పతేర్యావచ్చశంకస్థితిః॥ వ్యా॥
అ॥ శంకుప్రక్షేపణస్థానాన్యాహ॥ వా పీ॥ వా పీకూ పతటాక సేతు పరిఘానువీతా
నుభిత్తైకుడ్యస్య॥ ని॥ భిత్తిస్త్రీకుడ్యమేదూకమిత్యమరఃఅధఃఅధోభాగే సర్వత్ర దే
వాలయే సకలదేవతామందిరేషుభిత్తిరాంబాహ్యదేశనికటే బాహ్యదేశగమిపే
న్యాణాంమనుష్యాణాం పశూనానిలయేచభిత్తీనామంతరోమధ్యదేశ ఏవంశ
కుంనిక్షిపేదితి శేషః శంకుస్థాపనఫలమాహ శంకుస్థితిః యావత్ గృహపతేర్యజ
మానస్య తావత్ తాలగృహస్థితిః తావానాగ్లోయస్యాస్సాతావత్ తాలగృ
హేస్థితిః చిరకాలస్థాయినంశంకుంనిక్షిపేదిత్సాశయః॥ అ॥ శంకువునుస్థాపించు
టకుస్థలములను జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ బావిచేరువుగుంటలునేర్పరచెడి సమయము
నవాటికట్టలక్రిందను దేవాలయములుగట్టెడు సమయమున ప్రాకారమునకు వెల
పటసమీపప్రదేశమునను పశువులకొట్టముగృహనిర్మాణముచేయునెడల తామే
ర్పరుచుకొనియున్న ఆయమునకు మధ్యప్రదేశమందును శంకుస్థాపన చేయవల
యుచుండును మఱియు శంకు వెంతకాలమువరకునుండునో అంతకాలమాగృ
హపతేసౌఖ్యముగనుండును గాన బహుకాలముండదగిన మ్రాకుదేశంకువు నే
ర్పరచవలయునని తాత్పర్యము॥

*

(౨౫౭) మూ॥ కారంజార్జునసాలనీపకుటజాః పారాదమందార
కాభిల్వావైణవయుగ్మపత్రాదిరా వృక్షైశ్చభాస్సద్గును । త్యాజ్యా దగ్ధవిభీత
కాస్సుప్తహీవటానింబాశ్చయేకంటకా అశ్వత్థామ్రకపిత్థ తాళవకుళిష్టతా అ
గస్తాదయః॥ వ్యా॥ అ॥ అథశంకుగృహదారూణాంశుభాశుభవృక్షనికాయ
మాహ॥ కారంజేతి॥ కారంజానక్తమూలాః-ఆంధ్రభాషాయాంకానుగతర్జు
నాఃకకుభాఃఆంధ్రభాషాయాంమద్ది - సాలసగ్ధకాః ఆంధ్రభాషాయాంపపే-
నీపాః కదంబాః ఆంధ్రభాషాయాంకడప - కుటజాః ఆంధ్రభాషాయాంకొడి
శపాల-పారదాః తాలవిశేషాః మందారాః పారిభద్రకాః వేణవవీవవైణ

వా- వంశాఃయుగ్మపత్రాఃకోవిదారకాఃఅందభాషాయాందేవకాంగనము-
ఖదిరాశిప్రసిద్ధాఃఏతేవృక్షాస్సద్గుహేషుశుభాః అభాశుభవృక్షానాహ॥
త్యాజ్యాభిః॥ దగ్ధాఃదత్తవృక్షాః విభీతకాః భూతావాసాః స్నుహాయః ఆం
ద్రభాషాయాంజెముదు- పటనిబాపిచునందాః యేకంటకాఃకంటకినో వృ
క్షాస్తేపితశ్వత్థాఃప్రసిద్ధాఃఅక్షాశ్శుతాః కపిత్థాఃతాళాః తాళవృక్షాః వ
కుళాఃకేసరాఃప్లతాఃప్రసిద్ధాఃఅగస్త్యాః ఆంద్రభాషాయాంఅవిశ - ఇత్యాద
యోవృక్షాః గృహేషుత్యాజ్యాః లశుభాభివృద్ధిః॥ ౭॥ శంకువునుస్థాపించుట
కునుగృహముగట్టుటకునుశుభా శుభవృక్షములజెప్పుచున్నాడు॥తా॥కానుగ-మ
ద్ధియేపి కడప-కొడిశపాల నీ త్రాళపారిజాతమువెదురుదేవకాంచనము చం
ద్రభివీశుభకరంబులనియుకాలినచెట్లు తాండ-జెముదు అత్తి-అశ్వత్థము- మా
మిడి-చుట్టి-ముండ్లుగలచెట్లు-తాటిచెట్లు-అశోకము-వేపచెట్లు-జివ్వ-విశ- ఈ
చెట్లుఅశుభకరంబులనియును తాత్పర్యము॥

(3౫౮) మూ ॥ ప్రాచ్యాంస్సానగృహంచపాకసదనం వహ్నాత్ము
మస్త్యాలయోయాశ్శాయామథశస్త్రసద్గుహనుజేభుక్త్యాలయఃప్రమే । వా
యవ్యాం పశుమందిరంశుభకరంభండారవేశ్మతరే శైవేదేవగృహం ప్రశ
స్తమఖిలంస్వస్వానృకార్యంసదా॥ వ్యా॥ అ॥ అథగృహణాందిజ్జిర్ణయమా
హ॥ ప్రాచ్యామితి॥ ప్రాచ్యాందిశిస్సానగృహంచపశ్చాత్తగ్మయ్యాం పాకస
దనం- పాకశాలాయామ్యాయాందక్షిణస్యాంసుస్త్యాలయఃశయనిగృహం ద
మశేనైర్ముత్యా శస్త్రసద్గుహాయుధగృహంపశ్చిమేప్రతీచ్యాంభుక్త్యాలయం
భోజనగృహం వాయవ్యాంపశుమందిరం పశుగృహంఉత్తరేభండారవేశ్మధ
నధాన్యదిగృహం శైవే ఈశాన్యాదిశీదేవగృహం దేవతామందిరం నిర్మితం
చేచ్ఛుభకరం అఖిలం స్నానాదిసర్వగృహంస్వస్వానృకార్యం యథాతథాకార్యం
చేత్ప్రశస్తం యశ్చాందిశియతాయుక్తః తస్యాందిశితదాయేన కార్యమితి
భావః॥ అ॥ గృహములకదిజ్జిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥తా॥తూర్పునస్నా
నగృహమునుఅగ్నేయమున వంటయిల్లును దక్షిణంబునపడకటియిల్లును నైర్
ముతిదిక్కుననాయుధగృహమునుపశ్చిమంబునభోజనగృహమును - వాయవ్య
మునపశువులగృహమును ఉత్తరంబునబొక్క-నగృహమును-ఈశాన్యభాగమున
పూజాగృహమును నీవరుసనుగట్టి రేనిమంగళకరంబులగుననియునాయాగృహ
ములశిల్పితాస్త్రానుసారిముగనాయముదవుకగట్టవలయుననితా॥

(౩౫౯) మూ ॥ ఇంద్రాగ్నోరధమంధనస్వసదనంఘాతం యమా
గ్నోర్గృహంజైదేయాం తకయోః పురీషసదనం విద్యాగృహంమన్యమేద
యావారుణయోశ్చరోదినగృహం తోమేశవాయవ్యయోర్మధ్యేకామగృహం

కుభేరమమతోఃకుభాత్సదాభూపతిః॥ వా॥ అ॥ అథశ్లోకద్వయేన రాజ్ఞాంనై
 విశ్విక్త్యాసృష్ట్యాంవివేక మూహా॥ ఇంద్రాగ్న్యోరితి॥ ఇంద్రాగ్న్యోః ప్రాగా
 ధ్యే శు సతయాశ్చధ్యేమధనస్య సదనందధిమంధన శాలాంచయమాగ్న్యోః ద
 ష్టే శాగ్న్యే యయోరంతదా శేఖూకంప్రీహ్యదిహాననగృహం దై తేయాంతకయోః
 నైతేదక్షిణాయోగ్యధ్యేత్రరీషసగనం మూత్రపురీషోత్సర్గగృహం తక్షోలారు
 ణాయోనైఋతిపశ్చిమయోర్మధ్యేవిద్యాశ్చపంతోయేశవా యజ్ఞయోః పశ్చిమ
 వా యజ్ఞయోగ్యధ్యే రోదనగృహం కుభేరమరుతో ఉదగ్వా యవ్యయోగ్య
 ధ్యే కామగృహం క్రీడాగృహం ఏవంధూపతిః రాజాసదాకుర్యాత్॥

(౨౬౦) మూ॥ కొబేరీశ్వరయోశ్చవైద్యభవనం శాకేశయోస్సా
 తకంజ్యేష్ఠభాతుపితృవ్యమాతృభువనస్వస్మాద్యమేపశ్చమే । శాలానాముపరి
 స్థితేషుభవనే మ్యేవవిచింత్యంబుదై రత్యుచ్చంససీసాతినీచమధవాసామ్యం
 గృహంకారయేత్॥ వ్యా॥ అ॥ కొబేరీతి॥ కొబేరీశ్వరయోఃఉదగీశానయోర్మ
 ధ్యేవైద్యభవనంబౌషధగృహంశాకేశయోః ప్రాగీశాన్యయోర్మధ్యేసౌతికం
 స్థిశ్చైతాంశూతిగృహం స్వస్మాద్గృహం యమేదక్షిణసంపశ్చిమేచ శ్యేష్ఠ
 భాతృపితృవ్యమాతృశాంశూతిగృహం కుర్యాత్ శాలానాంగృహీతాం ఉపస్థి
 తేషుభవనేష్యపివీవమక్తరీత్యాఆగూడికంబుదైః జ్యోతిశ్శాసక్లేవినుం
 త్యంవిశేషేణాలోచనీయం అత్యుచ్చం అశ్యంతోన్నతం అతినీనం అత్యంత
 హ్రస్వమపిగృహంనకారయేత్. కింతుసావ్యఅంతిహ్రస్వం అనత్యుచ్చం చ
 గృహంకారయేత్॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత రాజులవైమిత్తికగృహములకు
 స్థారములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రాగాగ్నేయదిక్కులకుమధ్యభాగంబున పె
 రుగుజిలుకుటనుగుడిచాగ్నేయమధ్యభాగంబును ధాన్యముదంచుటకును
 ఋతి దక్షిణములకు మధ్యభాగంబున మూత్రాద్యర్జనమునకు నైఋతి
 పశ్చిమంబులకు మధ్యంబున విద్యాభ్యాసమునకును పశ్చిమవాయువ్యములకుమ
 ధ్యంబునయోభిమంబులకును ఉత్తరవాయువ్యములకు మధ్యంబున క్రీడించుటకు నీ
 శాన్యోత్తరములకు మధ్యంబునవైద్యముచేయుటకును ప్రాగీశాన్యములకుమ
 ధ్యంబునప్రసూతకిని గృహమునేర్పరప వలయుననియు తనయింటికి దక్షిణం
 బునయినను బశ్చిమంబునయినను తనయింట్లపెత్తండ్రీబినతండ్రీళ్లు వీరల
 కుగృహములనేర్పరచ్చఫలయాననియు మైమిదైగట్టించు నేడల నీగృహములకు
 జెప్పబడినక్రమంబుననే ఆయను మొదలగులక్షణముల నాలోచింపవలయునని
 యు ష్టికీలిపొట్టిపొడవులేక సమముగనుండునటులగృహములుగట్టవలయు
 ననియానభిప్రాయము॥

(౨౬౧) మూ॥ ఆయాస్సర్థ్వజధూమసింహశునకాశ్చాఖ్యరాఖోః
 గజఃకాకోష్ఠాహికృతాథకతాంచమరణంశశ్వజయంచామయంరాజ్యంధ్వ
 ఖకరంసదాశుభకరం తన్నిష్ఫలంబక్రమాత్పదిష్వపిసంయుతాగృహపతె
 దద్మర్థ్వజాగ్యాఃఫలం॥ వ్యా॥అ॥అధధ్వజాద్యాయానాం క్రమాత్ఫలమాహ॥
 అయాఇతి॥ధ్వజధూమసింహశునకాశ్చత్వారఃఉత్తౌవృషభాఖ్యఃఖరః ఖరాఖ్యః
 గజః కాకఇతిచత్వారఃఏతేమిళితౌలప్తౌవాయాఃశ్వఃధ్వజాద్యాః ధ్వజాధ్వ
 ప్తాయాఃక్రమాత్క్రమాదీమప్రపాద్యప్తదిక్షుసంయుతాఃసంయుక్తాస్తతఃగృ
 హపతేర్యజమానస్యఫలంద్యుయథాధ్వజాయప్రపాచ్యాంధికృతార్థతాంమ
 నోరధసిద్ధింధూమః ఆగ్నేయామరణంసంహృదక్షిణస్యాశశ్వత్ - పర్వ
 దాజయంశునకాయాఃనైఋత్యాం అమయరోగంఉత్తౌపశ్చమేరాజ్యం ఖరో
 వాయవ్యాం దుఃఖఃగజఉత్తీర్వాం సదాశుభంకాకాయ ఈశాన్యం తన్నిష్ఫ
 లంతస్య యజమానస్యస్ఫలం ఫలాభావంకుర్యాడేవేధ్వజాద్యసోస్సీక్షా
 తిరిక్తస్థానసహితావపిక్షక్తఫలదాభవంతిస్వస్థానతుసర్వసఫలదా ఏవేత్య
 వధేయంస్వదిక్ష్యగదాకతివత్సమాణత్వాత్ స్వసానికారం సదేతిప్ర
 గుక్తత్వాచ్చేత్॥అ॥ ధ్వజాయమమొదలగు నైమిదింటికలములజెప్పెచున్నా
 దు॥తా॥ ధ్వజాయమధూమాయముసింహాయముశునకాయము వృషభాయ
 ము ఖరాయముకాకాయము ఇతితూర్పుమొదలగ నీశాన్యదిక్కువరకు
 వరుసతప్పకయుం నేని గృహపతికిసత్ఫలంబునిచ్చును వరుసదప్పేనేనిక్రమం
 బుగజిప్తసిద్ధిమరణము జయమురోగము రాజ్యముదుఃఖముశుభము ఫలాభావ
 ముఈఫలములగులుగనేయుననుట॥

*

(౨౬౨) మూ॥ పాదాధికస్యమోఽధ్వజోయదిగజఃపాదేన హీనస్స
 మఃపాదోనోవిషమోహూస్తువిషమస్సాంఘిర్వృషాయోభవేత్॥ ధ్వజా
 యస్తుభవేత్కేవలసమచాధోసమాయఃఖరఃశ్వాయస్సోష్ణపప్తౌసాధా
 సుసమోధూమస్వదిక్ష్యథదా॥ వ్యా॥అ॥ ధ్వజాదీరాంస్వయాపం నిరూప
 యతి॥పాదాధిక్యేతి॥ పాదాధిక్యసమఃపాదేనఅధిక్యసమఃనచాసౌసమశ్చపా
 దాధిక్యసమః సమసంఖ్యాకః ఆయావః పాదాధికోగధిధ్వజః ధ్వజాయః
 స్యాత్ పాదేనహీనః ఏకపాదశాన్యఃసమఃసమాయఃగజఃగజాయస్సాస్వితే
 విషమోవిషమసంఖ్యాకఃపాదోనః పాదన్యూనస్థేత్ హగ్నిసింహాయఃవిష
 విషమసంఖ్యాయామఃఅఘ్రితా సహితస్సాంఘి తేనసహేతి తుల్యయో
 గఇతిబహువ్రీహిఃపాదాధికోయం వృషాయోవృషబాయస్సాస్వత్తు॥ ని॥ పా
 దఃపదంఘ్రిశ్చరణోన్త్రీయమిత్యుపరః కేవలసమఃకేవలశబ్దేన పాదాభ
 వ్యానాతిరిక్తస్థేత్ ధ్వజాయః కాకాయోభవేత్ అసమామోవిషమా

యస్మాథా శ్చేత్ ఖరఃఖరా యోభవేత్ విషమస్తు కేవలవిషమస్తు శ్వాయశ్శుర
 కాయస్మాత్ సార్థసమఃఅథాధిక సమాఃఋధూ మోధూ మాయఃస్మాత్ వి
 శాలస్తు సర్వత్రచతుస్సంఖ్యాంకః ఏవబోధ్యఃఏతేఆయాఃస్వదిక్షుస్వస్వోక్తి
 యుతిథాదాభవంతిఏతేనానుక్తదిక్షుఅశుభదాశ్శుభాకల్లభ్యతే॥ అ॥ధ్వజా
 ధ్యాధ్యాయములస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥గృహముగట్టు
 టకైయేర్పరచినప్రదేశమునందాయింటికినిడివిగొలవగానాపరిమాణముపాతి
 కేయధికముగాసమసంఖ్యగలదైయున్నధ్వజాయమగు పాతికేతక్కువగాసమ
 సంఖ్యలదైయున్నగజాయమగు పాతికేతక్కువచేసిసంఖ్యగలదైయున్నసింహ
 యమగుపాతికే హేచ్చుగాజేసి సంఖ్యగలదైయున్నవృషభాయమగుఎచ్చుతగ్గు
 లులేకసమసంఖ్యగలదైయున్నకాకాయమగుఅథామధికముగ విషమసంఖ్యగల
 దైయున్నఖరాయమగు కేవలవిషమసంఖ్యగలదైయున్నశునకాయమగు అథా
 మతిశయంబుగ సమసంఖ్యగలదైయున్నధూమాయమగు ఈచెప్పబడిన ధ్వజా
 ద్యాయముకన్పిటికిని వెడల్పుచతుస్సంఖ్యాకమైయుండవలయునీమాయములు
 ముంపుజెప్పియున్నతెలుంగున తమతమదిక్కులయందున్న శుభకరంబులగునని
 తాత్పర్యము॥

*

(౨౬౩) మూ॥ ఉష్టాశ్చౌమపిదంతినాంచభవనంకార్యం ధ్వజేవాగ
 జేహ్యశ్శాంసదనంధ్వజేచ వృషభేయద్వాపశూనామపి । స్త్రీశ్చయ్యావన
 యంత్రకమభవనం సింహేధ్వజేవావృషేసర్వేషామపి సర్వకమ సుసదా
 కార్యోధ్వజాయోర్ధదః॥ వ్యా॥ అ॥అథోష్ట్రగజాదశానా మాయవివేకమా
 వా॥ ఉష్టాశ్చౌమితి॥ ఉష్టాశ్చౌదంతినాంగజానామపిభవనంశాలాధ్వజేధ్వ
 జాయేగజేగజాయేవా ధ్వజాయేనగజాయేనవేత్యధః కార్యంనిమాతవ్యంత
 శూనాంపశూనాంచసదనంగృహంధ్వజేధ్వజాయేయద్వావృషభే వృషభాయో
 వాకార్యం. స్త్రీశ్చయ్యావనయంత్రకమభవనం స్త్రీశ్చౌశయ్యావనంతసన
 భవనంతస్థావరుటపంయత్ర కమఅభిచారకమతద్యవనంసింహేధ్వజే వృ
 షేవాకార్యంయద్వాసర్వేషామష్టాశ్చినాంసర్వకమసుధ్వజాయ స్సర్వదా
 అథాదఃసంపత్కరోభవతి॥ అ॥ గజతురంగాది సాలలగట్టుటకునాయముల
 నిణాయించుచున్నాడు॥ తా॥ఏనుగులకునుబంటెలకునుధ్వజగజాయములలో
 నొకటిచేతనుగట్టుములకును పశువులకునుధ్వజవృషభా యములలో నొకటిచే
 తను స్త్రీశ్చయ్యావనయంత్రకమంతస్థావరుమునకునుయంత్రకమయొకకును సింహధ్వజ
 వృషభాయములలోనొకటిచేతను గృహములుగట్టిరేని శుభముగలుగును ఇది
 గాకఈచెప్పబడినయన్నియిండ్లకును ధ్వజాయముశుభకరంబగుననుట॥

*

(౨౬౪) మూ॥ అగ్రేపావకధిష్ఠ్యగేవభరణేధిష్ఠ్యోత్తరాధాన్వితే

బ్రహ్మార్థాదీమపాదగవియది వాచం దేస్మిధిష్ట్యాన్వితే । భామేచాగ్నిమఘాం
త్యభాగ్యసవిత్తక్వాదిపుష్ట్యాన్విసేన్యాద్దుఃఖంబహుదహ్యతేచ భవనం స్తం
భప్రతిష్ఠాగమే॥ వ్యా ॥ ఆ ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంగృహనిర్మాణనిర్దిష్ఠకా
లమాహ॥ అర్క-ఇతి॥ స్తంభప్రతిష్ఠాగమేస్తంభప్రతిష్ఠాకాలేఅర్క-సూర్యే
త్రస్యఉత్తరార్థగదేవాబ్రహ్మర్థాదీమపాదగరోహిణినక్షత్రస్యప్రథమ పా
దగెనతివాచం దేవావాశబ్దస్సముచ్చయార్థకః॥ ని ॥ వాస్యాద్వికల్పాపిమయో
రేవాగ్ధేచసముచ్చయఇతి కేశవః అగ్నిధిష్ట్యాన్వితే కృత్తికానక్షత్రగతే సతిచ
భామేఅంగారకే అగ్నిముఖాంత్యభాగ్యస విత్తక్వాచపుష్ట్యాన్వితే కృత్తికా
మఖారేవత్యుత్తరఫల్గునీహస్తమూలాపుష్యేషు సప్తనక్షత్రేషుస్థితేసతివాయ
దిబహుదుఃఖంస్యాత్ గృహపతేరితిశేషః - కించభవనంతద్గృహందహతేభ
స్సీభవిష్యతి॥అ॥ రెండుశ్లోకములచేసిల్లుకట్టుటకొరగానికలములజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా ॥ స్తంభప్రతిష్ఠచేయునవసరంబునసూర్యుడుకృత్తికానక్షత్రమం
దయుననుభరణినక్షత్రోత్తరార్థమందయునను రోహిణినక్షత్రప్రథమపాదమం
దయునను చంద్రుడుకృత్తికాయందయునను అంగారకుడు కృత్తికమఖారేవతి ఉ
త్తరఫల్గునీహస్తమూలపుష్యమి ఈనక్షత్రములయందుయిననుఈరీతిననుండిరే
నీగృహపతికి బహుదుఃఖము గల్గుటయగాక యాగృహమగ్ని కర్థమగుననియు
నుతాత్పర్యము॥

(౨౬౫) మూ॥ మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్వయయమేష్వే తేషుసంధ్యసేవ
నాతత్పద్మాశునిగృహ్యతేసుబభిజిత్తేయయత్యాదిభిః॥ ఏకశ్చత్రుగృహస్థితోద
శమగోద్యూనస్థితోవాగ్రహస్తద్దేహంపరహస్తగంధిభవేన్నీర్మాణలగ్నాబ
లాత్తు॥ వ్యా॥ మిత్రేతి॥ మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్వయయమేషు అనూరాధాశ్వ
ష్ఠాస్వాతీపూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రాభరణీషుపతేషువట్సుశనాస్థితే సతియ
ద్భవనంకియతేతత్సద్భవద్భవంఆశుశీఘ్రమేవసుబభిరగ్యంతబలవద్భిః॥ ఇతే
యయత్యాదిభిః ఇతేయాబ్రహ్మరాక్షసాఃయత్యాఃక్షుద్రపిశాచాదాః॥ త్రైనిగృ
హతేఏకోగ్రహఃశుభః పాపోవాశత్రుగృహస్థితఃసత్రుక్షేత్రగతస్సృదశమగః
స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్తు దశమగతోవాద్యూనస్థితస్సప్తమలగ్నగతోపాయదిత
గ్గేహంపరహస్తగంపగాధీసంభవేత్తు ఖలుఖల్వితినిశ్చయేనిర్మాణలగ్నాబలాత్తు
నిర్మాణలగ్నస్య అబలాత్తుబహిఃసత్వాదితసర్వత్రాపిహేతురశగంతవ్యః॥ తా॥
శనైశ్చరుడు. అనూరాధ- శ్వేష్ట-స్వాతి- పూర్వాభాద్ర-ఉత్తరాభాద్ర-భరణి-
ఈక్షనక్షత్రములయందుండగ గట్టినగృహము- పిశాచిబహుగానలకాలయం
బగును ఒకశుభగ్రహముగానీపాపగ్రహముగానీస్వశత్రుక్షేత్రగతమయినా

భద్రప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు-౧౦-౬-౨-౬ ఉండగగట్టిన గృహము అనాకాగ్రంథమగు న
నితాత్పర్యము॥

(౨-౬) మూ॥ చిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్ర విధిషస్థాయంబుభిశి
ప్రసోబహ్యైర్యేంద్వహివైష్ణవోత్తరజలేష్విజ్యస్థిశఃపుత్రదః । రుద్రాచి శ్య
వసుద్వివైజలరాట్ చిత్రాస్థితోధాన్యదశ్శక్రస్సప్తగ ఏవశేద్భూహదతః స్తం
భద్రప్రతిష్ఠాగమే॥ ౧॥ అ॥ గృహనిర్మాణేముఖ్యకాలమాహ॥ శీతే ॥ స్తంభప్ర
తిష్ఠాగమేస్తంభప్రతిష్ఠాకాలేచిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్రవిధిష చిత్రాశ్వస్య
త్తరభల్లూహస్తమృగశిఖరోహిణిషు పట్టుబురంస్థాయస్థిశశ్చైత్ గృహపతే
ర్యజమానస్యశ్రవణః విశ్వోప్రదోభవేత్తు - బ్రహ్మర్యేంద్వహివైష్ణవోత్తర
జలేషురోహిణీలక్ష్మణగశ్చిద్వా శ్రేష్ఠాశ్రవణోత్తరాత్రయ పూర్వమాధాన
ఇజ్యోగమః స్థితశ్చైత్తుపుత్రప్రదోభవేత్తు - శుక్రఃరుద్రాద్యోవసుద్వివైజల
రాట్చిత్రాస్థితః - అర్ధాపునర్వసుధాన్యవిశాఖాశతభిషక్ప్రతాపస్థి శ్చైత్తు
ధాన్య అభవాశుక్రస్సప్తగవశేత్తు స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నత్సప్తమ లగ్నగ
తోవాగృహగతం స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నగతోఽపిధాన్యవోభవేత్తుగృహపతే
తిసర్వత్రానుషంగః॥ అ॥ గృహనిర్మాణమునకుముఖ్యకాలమునుజెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమందు చి- అశ్వఉభ- పూమృ-రో-ఈ-నడ
త్రములయందును బుధుండుండినగృహపతివైశ్వర్యప్రదుడగును. రో-పుష్క
మృ-అశే-త్ర-ఉభ ఉసా-ఉభా-పూసా- ఈ-నడత్రములయందు బృహస్పల
యండిన-పుత్రప్రదుండగును-అర్ధ ౧-పున-భ-శ-చిఈ-నక్షత్రములయందైనను
స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమందయినను-లగ్నమునకు ౬టనయిననుశుక్రడుండిన
స్వప్రదుండగుననితా॥

(౨-౭) మూ॥ పాపేషుత్రభవారిగేషు బలిషు స్తంభ ప్రతిష్ఠాలయా
త్రోందద్విత్రిభవత్రోణ సహితేస్వార్యజ్ఞకావేదుషు । స్వాచ్చ స్వాలయ
మిత్రరాశిసహితే ష్వరాదిషుద్రవ్యదం కార్యంసర్వగౌభృగారిపుగతే
చస్థితేవార్థిదం॥ వ్యా॥ అ॥ అథ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నగృహస్థితీఫలమాహ॥ పా
పేష్వతి॥ బలిషుస్థాపచాదిబలయుక్తేషు పాపేషుక్రూర్లగమేషు స్తంభప్రతి
ష్ఠాలయాత్ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ త్రభవాగేషుత్యోమైకాదశవక్షస్థానగ
తేషుసత్సవా- అగ్యజ్ఞకావేందుషుగురుబుధశుక్రచంద్రుషు - స్తంభప్రతిష్ఠా
లయాత్రోందద్విత్రిభవత్రోణ సహితేషు కందద్వితీయస్థితీమైకాదశ నవ
పంచమైస్సహితేషుసత్సవా- అరాదిష్వేషు పాపేషుశుభేశుచస్వాచ్చ
స్వాలయమిత్రరాశిసహితేషుస్వాచ్చాస్వయోచ్చస్థానాని- స్వాలయాః స్వ
త్రాణిమిత్రరాశయః మిత్రస్థానానైస్సహితేషు- తేషుస్థితేషుసస్వీశ్వర

సద్భగ్యహంకార్యంసర్జితంచేత్ - ద్రవ్యదంసంపత్కరంభవేత్. గృహాభిగౌ
చరిపుగతే శత్రుత్వేతగతేవాసితత్వేత్రగతేవాసతి- గృహమకరగతే శత్రుక
న్యాగతేసతివాకార్యంచేత్. ఆర్తిదంపిడాకరంభవేత్॥ అ॥ సంభద్రాస్థాల
గృమునకు గ్రహస్థితనిజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బలయుక్తములైన వాస్తవ
ములులగ్నమునకు ౭-౬-౧౦- యాస్థానములయందునుగురుబుధ శుక్రచంద్రు
లు ౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯-౧౦-౧౧-ఈస్థానములయందునుసూర్యాదిగమస్త్ర
గ్రహంబులు పుతమతమయుచ్ఛస్థానములయందునుస్వదేత్రములయందునుమిత్ర
త్వేత్రములయందునుండగాగట్టినయిల్లుసంపన్నదంబగుబృహస్పతితనకుశ
తుత్వేత్రమగుచుకరరాశిగతుండైయుండగాను శుక్రపుతనకునీచదేత్రమగుక
న్యారాశిగతుండయియుండగాను గట్టినయిల్లుపీడాకరంబగునీతాస్పర్శము॥

(౨౬౮) మూ॥ లగ్నేకర్కటకేయదాగురుదినేజీవేందుసంస్థేధవా
నిర్భాణేధవనేపిజాతపురుషారాజాభవేస్సర్వదా । లగ్నేచాపగ్నహేయమే
గురుదినేశుక్రార్యసంస్థేశచానిర్భాణేధవనేపిజాతపురుషాపాదవాతత్స
మః॥ వ్యా॥ అ॥ సంభద్రప్రతిస్థాలగ్నగృహజయోగానాహ॥ లగ్నవతి॥ గురుది
నేగురువాసరే యదాజీవేందుసంస్థే గురుచంద్రాశిస్థితేకర్కటకలగ్నేనిర్భా
ణేనిజేధవనేగ్నహేచాతపురుషఃఉత్పన్నపురుషఃస్వదాయావజ్జీవంకాజా
ప్యధివీశ్వరోభవేత్ గురుదినేశుక్రార్యసంస్థేచాపగ్నహేధన్వగ్నేచాపగ్నహేమీ
నలగ్నేవాశుక్రార్యసంస్థితవిశేషణమత్రాప్రాయశ్చానిర్భాణేధవనేతుజా
తపురుషఃధూపప్యధివీశ్వరోభవేత్ అధవాతత్సమోరాజసమోవాభవేత్॥ అ॥
సంభద్రప్రతిస్థాలగ్నమునకురాజయోగములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గురువారము
నగురుచంద్రులండెడికటకలగ్నమునందుగట్టినయింటపట్టిపురుషుడుబ్రహ్మకే న
న్నాత్మునువసుధాధిపుడైయుండునుఅగురువారముననేగురుశుక్రఃండెడి ధను
ర్జీవలగ్నములయందుగట్టినయింటబుట్టిననరుడునరాధిపుడయినను నరాధిపన
మానుండైననగుననితాత్పర్యము॥

(౨౬౯) మూ॥ ఆయుష్యంశతవర్ష మిజ్యసహితేతద్వచ్చుక్రొస్తి
తేతస్యార్థంబుధనంయుతేసుబలిధి స్సౌమ్యే స్థితిస్థియుతే లగ్నేస్థితస
ద్భవస్తు బహువస్సంవత్సరాస్సృష్టుభాస్తదేహేచసతానరస్య బహువోభా
గాభవేయుస్సదా॥ వ్యా॥ అ॥ శల్లగ్నస్థితగ్రహవశాద్గృహణామాయుర్నిజా
యమాహ॥ ఆయుష్యమితి॥ ఇజ్యసహితేగురుస్థితలగ్నేస్థితసద్భవఃకల్పితగృ
హస్యశతవర్షతసంవత్సరపరిమిత మాయుష్యం శుక్రక్రొస్తితేలగ్నే స్థితస
ద్భవశ్చదత్వత్ శతవర్ష మేవామాయుష్యమిత్యర్థః- బుధసంయుతేలగ్నే తస్యార్థః
పంచాశద్వత్సరానుబలిధిస్థానాదిబలవద్భిఃప్రతిస్థితస్సౌమ్యేష్టుభగ్రహైస్సంయు

తేలగ్నేనిశ్చితసంస్కారము కలయ్యుంబహువృత్తరాశితాధికా స్సంవత్సరాః కేవల
మేతావత్తద్వ సావనసంవత్సరమునకును సవ్యాఖ్యానసంస్కారానామకాలేషుభాబ
హువృత్తసంస్కారవేయము అలగ్యమందు జెడిగ్రహములబలమువలననిష్కలు
నాయువునుచిహ్నముచునున్నామృతము తా|| గ్రహములగ్రహలగ్యమందుండగ గట్టిన
యిల్లునూ ససంవత్సరములనుబాడుచున్నందు డగట్టినగృహముగల సలవ
త్సరంబునుస్థానాదిబలయుక్తంబగు నీగుభగ్రహస్వయముతోగాడియున్నల
గ్యమందుగట్టినయిల్లుమాడికివశేయించినసంవత్సరంబులు స్థిరంబుగనుండట
యాయుంట్లనున్న నసంవత్సరములగట్టినగంబులు గలుగుచుండునని తాత్ప
ర్యము||

(౨౭౦) ము|| ఏకద్విప్రచసప్తయేష్య చినయామేషుసూర్యోర
యాత్యైపుప్రాగ్యమ పచ్చిమేషుడివ నేతద్విత ఉపాయామః| వాస్తవీకోమ
విసంవిశేత్ ప్రధమతోయ వ్యచితద్విత మాద్విజ్ఞేయంక్షేవ వస్తునామతది
దంస్తంభప్రతిష్ఠాగమే|| వ్యా|| అక్షణికవాస్తుస్వరూపంరూపయతి|| ఏకే||
వాస్తవీశః వాస్తుపురుషః అనుదినంప్రత్యహందివసేదివాభాగేఏకద్విప్రచస
ప్తయేషుఆసూర్యోదయాత్ సూర్యోదయమారభ్యసౌమ్య ప్రాగ్యమపచ్చిమే
షుఉదక్వాద్దక్షిణప్రతీచీషుచతుర్దిక్షుభువిక్రమేణసంవిశేత్ ఉపాయాంరా
త్రేపితధైవచతుర్యామేషు ఉదీచీసూరభ్యసం విశేదిత్యర్థః- ప్రధమతోమాసే
షుక్రమశభ్యస్మిన్ శ్లోకేయద్యత్ ఏష్యప్రాజ్ఞిజ్ఞేయం అనువర్తంనాస్తవీ
శఃప్రాతరుదచ్చాయాభవతిసాత్తచ్చరణక్షేతదక్షిణపాచీదిశౌవర్జయ
త్- ఉదక్ష్పచ్చిమేతుతత్సప్తముగ్ధోస్థిశల్వాచ్చభేదీవంప్రాగ్యాస్థితేసతచ
రణేక్షుస్థితదిశౌ విహయతస్యేగావ్యానిదిక్- ఇదమేవత్సవాస్తు నామ
స్తంభప్రతిష్ఠాగమేవిజ్ఞేయంపూర్వమాసభేదేనవాస్తుపురుషస్థితీరుక్తాఇదానీం
తుయామభేదేనత్రయోనేవభేదశేషంసహానం|| అక్షణికవాస్తుస్వరూపము
నుచెలియజేయుచున్నాడు|| తా|| వాస్తుపురుషుడుప్రతిదినంబును| సాతః కాల
ముమొదలుగనొక్కొకయామమానంతుత్తరదిక్కు మొదలుగనొక్కొక దిక్కు
వరుసనురాతరిబవలునెనిమిదిజాములయందును క్రమంబుననుత్తరప్రాగ్దక్షిణ
పచ్చిమంబుల రెండుమార్లుపరుండుచుండును గాన ముందుజెప్పియున్న తెలింగు
ననఁనిపాదములనుశృష్టియునున్నదిక్కలబరిత్యజించి తక్కినదిక్కలగ్రహిం
పథలయుండుట||

(౨౭౧) ము|| త్వావాస్తుచహస్కరా చవిధితోపూజాంస హా
మాంసురానభ్యర్చస్వసిత్యగ్రహాగ్ గణపతింధత్వాబలింభోజనం| తగ్గేహ
సుఖవాటగోపన కుతం భిక్ష్యన్ముగంశంవిశే ద్యాదిత్యభ్యుదయంకై శ్చుభాది

పు.శ్యాంగనాభిర్విజైః॥ వ్యా॥ అ॥ అనగృహప్రవేశ విధిమః॥ కృత్యేకాః
 వాస్తుగృహంకృత్వాసిర్భూయ॥ ని॥ దిష్ట్యమేకానివససంస్థానావసస వాస్తుచే
 త్యుపరిశేషః॥ తతఃమహాశ్మనాంసత్పరమాణాంసహౌమాంహేమామసహి
 తాతేనసహేతితుల్యయోగఇతిబహువ్రహిః॥ పూజాంచకృత్వా- విడిచి
 ప్రోక్తక్రమేణసురాభిష్టదేవతాంస్వపితరోనాందీముఖాః
 గ్రహాన్సుర్యాదయఃతాన్- గణపతీంశభ్యర్చ్యసంపూజ్య- బలింగృహ బ
 లింభోజనంబాహ్మణానామితేశేషః॥ తద్వాసుకవాటగోతనయుతందృఢకవా
 టుచ్ఛదనసహితం భిత్త్యస్వతంప్రకారాదికుడ్యసంయుక్తంతగ్దేహం నూ
 పనగృహంవాదిత్ర్యభజమంగళైః॥ నానిత్రాణి తూర్వాణిధ్వజాః పతాకాః
 మంగళాని అన్యానియాని మంగళీద్రవ్యాణితైస్సహభుక్త్యాంగ నాభీస్సవాస
 భీస్తీర్భిః ద్విజైర్దేవశాస్త్రసంపన్నైః॥ ప్తదైశ్చహాశుభదినే పంచా
 గంశుద్దిదివసేసంపిశేత్ సమ్యక్ప్రవిశేత్॥ అ॥ గృహప్రవేశవిధానమును బెప్పుచు
 న్నామ॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబునఁజ్జుగట్లశుభదినమందుకాస్తోక్త ప్రకారం
 బుగచాయంటడపహామాచ్యోముల సరివేచ్చిసత్పరుమలసెష్ట దేవతలంబి
 త్యదేవతలనవగృహములంగలఁగతి గూజి-చిగ్గసూబలిచా)ష్టాంభోజ నాదు
 లుగావించియభేద్యములగుకవాట వాగ్గిరాభిత్త్యిడులతోకూడియున్పు నూ
 తనగృహమునుబహువిధమంగళవాద్యముల మ్రోయుచుండధ్వజాదులగు బిరు
 దులతోమంగళద్రవ్యసహితులగువాసీనులతోవేదశాస్త్రసంపన్నులగు బ్రా
 హ్మణతోబ్రవేశింపవలయుచునుట॥

*

(౨౭౨)ము॥ వైశాఖేబహుపుత్ర జశ్యశుభదోజ్యేష్ఠేర్ధధః ఫాల్గు
 నేమాఖేధ్యాశుఖప్రదోగృహపతేర్ధాసే ప్రవేశోభవేత్॥ ఆదిత్యేమకరాది
 పబ్బుసహితే కుంభాఖ్యమాస విహ సర్వాశ్శుభ ఇత్యధాహుర పరేశేషే
 గ్వమందుంభదః॥ వ్యా॥ అ॥ గృహప్రవేశమాస ఫలమాహ॥ వైశాఖ-తి॥
 వైశాఖమాసప్రవేశోగృహప్రవేశః గృహపతేర్ధశుభపుత్రదః॥ శ్వేష్ఠశుభ
 గోఫాల్గునేఅర్ధవస్సంపత్కరః॥ మాఖేధాన్యశుఖప్రదోధాన్య ప్రిదస్సఖిప్ర
 శ్శుభవేత్॥ ఆదిత్యేమకరాదిపట్నుసహితేడత్త రాక్షసకాలేకుంభాఖ్యమా
 సంవినామకరాదిపట్నాసేకుంభమాసంవిహగోత్సర్ధః॥ పంచనూమానేషు
 గృహప్రవేశస్సర్వాశ్శుభఇతి॥ అపరేవదంతి॥ శ్వేష్ఠకటకాదిపట్నాగేషుతి
 యగృహప్రవేశః దుంభదః॥ అ॥ గృహప్రవేశమాసకుమాసఫలమును బెప్పుచు
 న్నామ॥ తా॥ గృహప్రవేశవిషయమైవైశాఖమాసముగృహపతికి బహుపుత్ర
 పదమగునుశ్వేష్ఠమాసము శుభప్రదమగును ఫాల్గుణముసంపత్కర మగును
 మాఖ్యముశుభమునుధాన్యసమృద్ధినిగలిగించునుమఖ్యయు తరాయణము నుభయ

కుంభమాసముతస్ప తకీ-సమాసములలో గృహప్రవేశముచేసిన గృహపతి
 కిసర్వాభీష్టములుగల్గుననియుకటకమాసము మొదలైనతకీ-సలరుమాసముల
 యందునుగృహప్రవేశముచేసినదక్షిణముగలుగుననియుతాత్పర్యము॥ *
 (౨౭౩) ము॥వా రే-రస్యనుదుఃఖదంకలహదక్షిణేంద్రువా రేర్థదక్షిణా

రే దౌకుజవాగ రేహచదస్సోమ్యేతుధాన్యప్రదఃజీవా హేపశుపుత్రదోభ్యగు
 దినేకల్యాణసౌఖ్యప్రదోమందాహేస్థిరదశ్యచారభయదోవేశ్యప్రవేశోభవత్
 వ్యా॥అ॥గృహప్రవేశేవారఫలమాహ॥వారభితి॥అరక-స్యవారేవేశ్యప్రవేశోగృ
 హప్రవేశ॥సుదుఃఖదఃఅత్యంతదుఃఖదఃగృహప్రవేశేతిత్యధ్యాహరః- టీకేంద్రువా
 రేకలహదః పూర్ణదోపూర్ణేంద్రువా రేర్థదక్షిణ జవాసరేదహనదఃసౌమ్యబుధ
 వాసరేతువాన్యప్రదఃజీవా హేగురేవాసరేపశుపుత్రదః-భ్యగుదినేశుక్రవాసరే
 తుకల్యాణసౌఖ్యప్రద్యమందాహేశనివాసరేస్థిరద్యతే-గృప్రదశ్యోరభయదశ్య
 భవేద్యేశ్యప్రవేశభితిసర్వత్రకర్తావోద్యు॥ అ॥ వారఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥
 తా॥అదివారముశ్యుతదుఃఖమును టీకేంద్రువారముకలహము పూర్ణేంద్రువార
 ముసంపదనుమజవాసరముగ్నిభయము ముఖవారముధాన్యముచుగురువారము
 పశుపుత్రుల శుక్రవారముశుభసౌఖ్యంబులనుకనివారమునై-త్యముం బోరభ
 యమునిచ్చును॥ *

(౨౭౪) ము॥రిక్తాండగ్ధ ధించపిష్టిచువహంపిష్టి రక్తస్థాప్త టీంమా
 సాంతేది న రుచకంప్రతపదంశుక్లాప్రచోషానపి । పద్వర్గంచకుజస్వభానుశశి
 నోదక్ష్వాప్తింశశ్చారముంశ్యద్వాదక్షిణసంముఖేస్థితమి న శుక్రించగేహం విశే
 త్॥వ్యా॥అ॥ ప్రవేశకర్తృకాలమాహ॥రిక్తాంక్తసధిరిన్యర్థగ్ధతధీందగ్ధధిరపి
 విష్టింసక్రకరణంఅపహంబిన్ద్రానియం పస్తింపక్షిద్వయగతాం కృష్ణాప్తముం
 సాంతేననపంచకంశృష్ట సత్యైంత్యపంచకంశుక్లాంప్రతపదంఉభయత్రాపి టీకా
 చంద్రత్వాదితిభావప్రదోషాకప్రసిద్ధాకకుజస్వపద్వర్గంభానుశశినో స్సూ
 ర్యా చంద్రచసోన్యకృష్టింశశిస్థాలయంచంద్రస్థితరాశిందక్షిణసమ్మఖేదక్షిణంసం
 ముఖంచేతిద్వంద్వైకవద్భావ్యతస్థిత్వక్షిణదక్షిణ సమ్మఖేస్థితందక్షిణాయనగతం ఇ
 నంసూర్యంభీముఖగతంశుక్రంచశ్యక్తా వగేహంనూనగృహంవిశేత్ప్ర) విశే
 చ్చుభదినమితశేషః॥అ॥గృహప్రవేశవిషయమయివర్జింపదగినకాలముల జెప్పుచు
 న్నాడు తా॥రిక్తదగ్ధతిసులుసుభద్రకరణమునుండిత్రధితయస్సృకుగలదిసంబం
 నుపక్షిద్వయంబునుకృష్ణాప్తమినిబహుళైకాదశిమొదలుశుక్ర ప్రతిపత్తువరకును
 ప్రచోషములనుఅంగారకపద్వర్గునుసూర్యచంద్రులచూపునుచంద్రుడున్న రాశి
 నిదక్షిణాయనగతసూర్యమతనకెదుటనున్న శుక్రుసంబరిత్యజించిశుభకరంబగు
 దినమందునుతనగృహమునుబ్రవేశింపవలయుననితాత్పర్యము॥ *

(౨౭౦) మూ॥ కృత్వా దౌనవధాన్వనిమితగృహక్షేత్రం నవస్వేవత
ద్భ్యగేష్వరగమఖాన్ సవప్రతిదిశంసంస్థాప్యతేష్వర్గసు॥ మత్యామత్యచ
తుష్పదాంకవిగృహాంశేషుర్గృహద్వారాణ్యేష్వరః పహిరాక్షసమరు
తోగృహాదిరవా, దిశు॥ వా॥ అ॥ పంచరశమశాలాచాంద్వారనిణయమా
హ॥ కృత్వేతే॥ అదాప్రపమతఃస్వనిమితగృహక్షేత్రం స్వనిమితం యద్గృ
హక్షేత్రంశృహంసు మః॥ తప్రతిదిశంచత్వర్తిక్షునవధాన్వితానవస్వేవత
గేషుఅరగమఖాన్ సూర్యాదినవగ్రహాన్ సంస్థాప్యతేష్వర్గసుతద్గృహేషుమ
ర్త్యామనుష్యా॥ ని॥ మనుష్యామానుషామత్యాగ్భ్యచరః ఆమత్యాదేవ
తా॥ ని॥ అమర్త్యామృతాంధసభ్యచరః చతుష్పదోగజాశ్వపశ్వాదయాః తే
షాంక్రమాత్ కవిగురుజ్ఞాంశేషుశ్శక్రాంశేషుచష్యాణాంశ్చంద్వింశేదేవానాం-
బుధాంశ్చేపశ్వాదీనాం- ఈశ్వరవహ్నిరాక్షసమరుతోగృహాది అయవధః
పశ్చిమగృహస్య ఈశాన్యాద్యాగ్నేయపర్యంతంక్షుహస్య ఆగ్నేయది
వైర్బుతపర్యంతం ప్రాగ్గృహస్యనైఋత్యాదివానవ్యపర్యంతం దక్షిణగృ
హస్యవాయువ్యాదీశాన్యపర్యంతం రవ్యాదిషుసూర్యాదిభాగేషు ద్వారాణ్యే
శ్చ॥ అ॥ దేవమనుష్యపశుగృహంబులకువాక్తల్లనునిణయంపుచున్నాడు॥ తా॥
నేర్పరచియున్నయింటినిడివిని భాగములయందు పడమటింటికిశాన్యముమొ

వరుకొనియాగ్నేయమువరకును ఉత్తరపింటికాగ్నేయముమొదలనిర్ముతపర
కునుతూపింటికెనిర్ముతమొదలుకొని వామవ్యమువరకునుదక్షిణపింటికపా
యవ్యము మువలీశాస్యమువరకును సూర్యాదివగ్రహంబులనుంచగా నేర్ప
డినశుక్రనిభాగంబున మనుష్యగృహంబునకును బృహస్పతిభాగమునదేవతా
గృహంబునకునుబుధునిభాగమునగజపశుతురంగశాలలనువాక్షిణ్య నేర్పరచ
వలయుననితాత్పర్యము॥

(౨౭౭) మూ॥ సర్వేషామథనాయథారుచిగృహద్వారాణికుర్యుఃక
వేరాచార్యస్యబుధస్యవాత్రదిశంభాగేసమస్థాలయే । అప్తస్వప్తసువాత్రసు త్ర
మగృహేకార్యేషుభాగేమతస్మద్భ్యేవాధికధామభాగమతస్మద్భ్యేవాధికధా
మభాగసహితంవామేకవాటాప్వతం॥వ్యా॥౨॥ ద్వారవిషయేపక్షాంతరాచ్యా
హ॥సర్వేషామితి॥అథవాసర్వేషామనుష్యదేవచతుష్పదాంచ- యదారుచిమ
నత్రక్రమ్యయథేష్టమిశ్యర్థఃసమస్తాలయేసర్వగృహేశుకవేశ్యుక్తస్య ఆచార్య
స్యబృహస్పతేర్వాబుధస్యవాభాగేద్వారాణికుర్యుః మనుష్యాణాం శుక్రబాగ
ఏవేత్రయమోనాస్తీతి ఇయానేవపూర్వస్మాద్భేదఃశేషంతుల్యమేవయద్వాఅ
ప్తస్వప్తసువాత్రదిశ్యప్తభాగేషు పూర్వవత్కేతువ్యతిరిక్తసూర్యా ద్యప్తగ్ర
హాన్ సమస్థాయశుక్రగురుబుధభాగేషు ద్వారాణికుర్యుఃఅథవాప్రతిదిశం త్రే
ధావిభజ్య కా ర్యేషుక్రమంభాగమతస్మద్భ్యేతేషామధ్యభాగేఅధికధామభా
గసహితంభామోగృహస్యభాగః అధికశ్చసౌధామభాగశ్చేతి సమానా
ధికరణసమాసః తేసహితంయథాతథావామేఅధికగృహభాగం విషాయే
త్వథః అస్మి పృత్యగ్రహానియమోనాస్తీకవాటాప్వతంద్వారంకార్యం॥ అ॥ ప
క్షాంతరమువలనసిద్ధమద్వారములనిణాయంపుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమం
బుననేర్పరచబడిన-౯-భాగములయందును మనుష్యాదులగృహములకు శుక్రా
దిభాగములలో నేర్పరచవలయునను నియమమునువదలిమనుష్యదేవపశ్వాదుల
సకలదిగ్గతగృహములకును శుక్రగురుబుధులలానాకభాగమునందుద్వారము
నేర్పరచవలయుననియమమియొకపక్షమున- గృహముమునెనిమిదిభాగములు
చేసి సూర్యాదిరాహుపర్యంతమాభాగములవిభజించిశుక్రబుధగురువారము
లలో నేర్పరచవలయుననియునికొకపక్షమందింటినిడివిని మూడుభాగములుచే
సియందుమధ్యభాగమున నెడమప్రక్కకొంచమధికముం కునటుల ప్రదేశము
నువదలితలుపుతో గూడునటులద్వారమునేర్పరచవలయున ట॥

(౨౭౮) మూ॥ ప్రాగ్ద్వారంక్షుషకర్కటాళి గృహేణాం ద్వారంతు
యామ్యంశుభంయుగ్మస్తీ గ్రిమృగసద్గు నాంఘటతులా గోవేశ్వరాం పశ్చిమం
ద్వారంతుత్తరమగ్ధదంహరిదనుమేక పాలయానాం నృణాం బుద్ధైశ్చైకమ

జూదీచప్రతిదశం ప్రాగాదితద్దేహినాం॥ వ్యా॥ అ॥ అథరాశిభేదేనబహిర్ద్వ
రనిర్ణయమాహ॥ ప్రాద్వారమితి॥ యవరగ్టాశ్చగృహీణాం మీనకగ్టటప్య
శ్చికరాశిజాతానాం- నృణాంప్రాక్షార్యంశుభం యగ్నస్త్రీమృగపద్మనాం
మిథునకన్యామకరరాశిజాతానాం యమ్య ద్వారందక్షిణ ద్వారంశుభంఘ
టతులాగోవేశ్యనాంకుంభతులా వృషభరాశిజాతానాంపశ్చిమం ద్వారంశు
భంహరిభనుర్దేవో లయానాం సింహాధనుర్దేవ రాశిజాతానాంనృణామ
ర్యానాండత్తరంద్వారంతు అర్థప్రదంబశ్వర్ణకరంభవతి - యద్వాఅజాదీమే
షాద్యేక్తకంరాశిం- ప్రాగాది - ప్రాచీమారభ్యప్రతిదిశంనిక్షిప్య - తద్దేహం
తత్తద్రాశిజాతపురషాణాం - యస్యాందిశియస్య రాశిర్వర్తతేతద్దిశ తస్య
పుంసః ద్వారంకార్యం ప్రాచ్యాంమేష సింహాధనురాశి జాతానాం దక్షిణ
స్యాంవృషభకన్యామకరరాశిజాతానాం - పశ్చిమేమిథునతులాకుంభజాతా
నాం - ఉదీచ్యాంకగ్టటవృశ్చిక్మీనరాశిజాతానామితితత్త్వం॥ అ॥ రాశిభేద
ముచేతదలవాకిలి నేర్పరచుటకు చిక్కులనిజాంబులచున్నాడు॥ తా॥ మీనక
గ్టటవృశ్చికరాసులయందు బుట్టిననరులుతూర్పునను - మిథునకన్యామకరరా
సులయందు బుట్టిననరులుదక్షిణంబునను - కుంభతులావృషభరాసురయందు
బుట్టిననరులు పశ్చిమంబునను - సింహాధనుర్దేవరాసులయందు బుట్టిననరులు
త్తరంబునను - తమతమయిండ్లకుతలవాకిండ్ల నేర్పరచి రేనిశుభ సంపదలు గలు
గుమరియొక పక్షమున మేషాదిరాసులంబ్రాగాది చిక్కులయందుమాడవ
ర్తులుగణనచేయగాగృహపతిరాశియేదిక్కుకువచ్చునో ఆదిక్కునదలవాకిలినే
ర్పరచవలయుననుట॥

*

(౨౭౯) మూ॥ సంవేశశ్శుభదస్వజన్మనిగృహేలగ్నేచతుర్థాకలయే
తాబ్యాంహోపచ యేక్రమాశ్శుభమిదం కర్తుస్వజన్మాదిషు । నిర్వ్యాధింపద
రిగ్రహకీర్తికసుహృదో నిష్పత్రసిశ్శత్రుతాంనిజాకాయంనిధనావయస్థిరగ్ధనిచ్చే
స్యాప్రదద్యాత్సదా॥ వా॥ అ॥ కర్తజన్మరాశిలగ్నాదిషంగృహప్రవేశఫల
మాహ ॥ సంవేశఇతి ॥ స్వజన్మనిగృహేస్వస్వజన్మరాశౌ - లగ్నేస్వజన్మలగ్నే
చ- చతుర్థాకలయేస్వజన్మలగ్నజన్మ రాశోశ్చతుర్థలగ్నేచ - కించతాభ్యాంజ
న్మలగ్నజన్మ రాశిభ్యాముపచయే తృతీయపక్ష దశమైకాదశేషంచ సంవేశః
సూతనగృహప్రవేశః - శుభ - అథవాకతుకస్వజన్మాదిషు- జన్మలగ్నాదిషు
జన్మరాశ్యాదిషువా - క్రమాదిదంపత్యమణం ఫలంభవతి - యథాజన్మని
నిర్వ్యాధినిగోగతాం ద్వితీయేదారిద్యం - తృతీయేకీర్తికం చతుర్థేసుహృ
దంసంచ మేనిష్పత్రతాం నిస్సంతానత్వంషష్ఠేనిశ్శత్రుతాంశత్ర సూన్యత్వంస
ప్రమేనిజాకాయం భార్యాసూనృతం అవ మేనిదనగమగణనవశే ఆహుంతుః

గం-దశ మెస్థిరంచర కాలస్థిరం ఏకాదశేధనంద్వాదశేద్వేష్వంశత్రుత్వంచసదా
దవ్యాత్తు-సర్వజన్మరాశితో జన్మలగ్నాద్వేతిభోద్యం॥ అ॥ జన్మరాశిలగ్నాదుల
యందుగృహ-ప్రవేశముజేయగలిగెడిఫలముజెప్పుచున్నాము॥తా॥ జన్మరాశియం
దును జన్మలగ్నమునందు-జన్మరాశిలగ్నమునకు-౩౫-౬-౧౦-౧౧- ఈలగ్నముల
యందుచుగృహ-ప్రవేశము-శుభకరంబగువరియొక్క పక్షంబున తనజన్మాదిద్వా
దశరాశిలగ్నములయందునుగృహ-ప్రవేశముక్రమంబున - ఆరోగ్య-దారిద్ర్య-
తి-స్నేహనిస్సంతాననిస్సత్రు - భార్యాభావ-మరణరోగస్థైర్య-ధన-శత్రుత్వ
ములగుగజేయవలెనాచార్యము॥

(౨౨౨) మూ॥ పాపంపాపయతేక్షితోష్టమగతఃపాపాలయస్థోద
వావసాఃచ్యేచ్ఛన విక్షితోష్టగుణతో హర్మార్గహస్వామిసం । క్షేణే
శ్చపక్షస్థిరగృహగజ్యేష్ఠి వేశాలయాద్దన్యాత్కర్మకళత్రమాశునిశే
ల్లగ్యేవిశుద్ధేషమే॥ ౧॥ అ॥ ప్రవేశేపాపాష్టచంద్రదోషానాహ ॥ పాప
తిపాప యః కర్మకర్తూర్లక్షహః పాపయతే ॥ పాపగ్రహేణయతో
వా-ఈక్షితోష్టమోవా- అష్టమగతః పాపాలయస్థోద
లగ్నస్థఃపాపగ్రహాశితోష్ట అష్టమగతః పాపాలయస్థోద
మానంవసా-గృహగృహనంతరం,హనాత్ పాపగ్రహం,శుభకరత శుభ
గ్రహాద్భవస్థా అష్టమగతశ్చేత్ అష్టమగతఃపాపాలయస్థోద
క్షేందుఃక్షీచంద్రశ్చరన్నివేశాలయాత్ గృహప్రవేశలగ్నాత్ పక్షస్థిరగృహ
గజ్యేత్తుషన్మాసాష్టమద్వాదశేస్థాశ్చేత్తుషన్మగతః కళత్రం యజమానభార్యాం
శుభిభ్యమిహహర్మ్యాత్తు ౩౫ తాగ్రహతే అష్టమగతశ్చేత్తుషన్మగతః
నివిశేత్తు ॥ గృహప్రవేశవిషయమైపాపాష్టమచంద్రదోషములజెప్పి
న్నాము॥ తా॥ ఒకనొక పాపగ్రహము మఱియొక పాపగ్రహముచేబూడబడుచు
నయినను-పాపగ్రహముతోగూడినయెనను-పాపగ్రహరాశినిబొందినయెనను-
ప్రవేశలగ్నమునకురటునుండెనేనియొకసంవత్సరమునకుపిదపరాగృహపతిభా
ర్యవైధ్యమునొందును-పాపగ్రహముశుభగ్రహముచేబూడబడుచురటును
నెనిమిదిసంవత్సరములకు పిదపముందుజెప్పినదుష్కముగలుగును-క్షీచంద్ర
ము-౨-౧౨-ఈస్థానములయందుగృహపతియిప్పకడగునుకావున-దిం
నేగ్రహంబునునుండగూడదుట॥

(౨౨౩) మూ॥ పాతాఖ్యాదశమేశ్వతీయభవనేదృష్టిర్విపాదాభిధాఖేట
త్యానవమేచపంచమగృహేరాశౌచతుర్థేషమేదృష్టిర్విపదాధనప్ర
గృహేసంపూర్ణదృష్టిక్రమాదేకద్విత్రిచతుష్పదేషంబనోమందార్యభామ
నా

(౧౫)

కాలామృతేనవ్యాఖ్యానే వ్యవచిందుః.

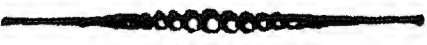
౧౯౩

స్వాతంత్ర్యోక్తాగ్రహణికాదృష్టిఃదశమేత్యతీయభవనేత్యతీయలగ్నేచ పాదఖ్యా
 పాదసంజ్ఞికాభవంతి గ్రహణామితీశేషః నవమేపంచమగృహేచర్విపదాభి
 దా చతుర్థేలక్షమేచరాశౌన్దిపదాఅథసప్తమగృహేనంపూర్ణదృష్టిః మందా
 ర్యభామాశనిగుర్వంగారకఃపరేచక్రమాత్ ఏకద్విత్విజతుష్టదేహబలినః శనిః
 పాదదృష్టిస్సృక్బలవాక్ గురుర్ధదృష్టిస్సృక్బలవాక్ కుజస్త్రీపాదదృష్టిస్సృక్బల
 వాక్ పరేసూర్యచంద్రబుధశుక్రాంపూర్ణదృష్టిమంతోబలవంతేఇత్యనేనసంపూ
 ర్ణదృష్టిమంతేఇత్యవగంతవ్యమ్॥౧॥గ్రహములదృష్టిన్న్యాయమునుదెల్పచున్నాము॥
 తా॥గ్రహములకుతమరాశిమొదలుకొని౩-౧౦- ఈరాసులయందు పాదదృష్టి
 యుగ-౯- ఈరాసులయందర్థదృష్టియు ౪౦ ఈరాసులయందుత్రిపాదదృష్టియు
 ౭-వరాశియందుపూర్ణదృష్టియుంగలిగియుండుచుఅందు పాదదృష్టిచేశనియుఅ
 ర్థదృష్టిచేగురుండునాత్రిపాదదృష్టిచేకుజుండునుపూర్ణదృష్టిచేసూర్యచంద్ర బుధ
 శుక్రకులునధికవీక్షణముగలవారని॥

(౧౫౨)మూ-ఏకశ్చేత్పరభాగగోదశమగౌజాయాస్థితో వాగ్రహస్తదై
 హంపరహస్తయాతమధవాతత్సద్భవేశాలయాత్క్రూర లాభరిభత్రగాశ్శుభ
 ఫలాఃకేంద్రత్రికోణస్థితాఃసౌమ్యాస్సౌమ్యనిరీక్షితేస్థిరగృహేరాత్రోదివావావి
 శేత్॥వ్యా॥౧॥ప్రతేశలగ్నస్యగ్రహస్థితఫలమాహ॥ఏకఇతి॥ ఏకశ్శుభోవాపాపో
 వాగ్రహఃపరభాగగఃశత్రుభాగగతస్సృక్వేశాలయాత్ ప్రవేశలగ్నాత్ దశమ
 గంజాయాస్థిత స్సప్తమరాశిగతోవాయదితద్దేహంపరహస్తయాతం పరాయ
 త్తంస్యాత్ అథవాప్రవేశలగ్నాత్క్రూరాఃపాపగ్రహఃలాబరిభత్రగాఃఏకాదశ
 వ్యవృత్తియస్తావగతాస్సంశయభఫలాశుభఫలదాభవంతి సౌవ్యశ్శుభగ్రహ
 స్తుకేంద్రత్రికోణస్థితాశ్శుభఫలాఃసౌమ్యనిరీక్షితేశుభగ్రహదృష్టే స్థిరలగ్నేరా
 త్రోవాదివాదివాభాగువాతత్సద్భవనూతనగృహంప్రవేశేత్॥౨॥గృహప్రవే
 శలగ్నములకుగ్రహస్థితినిజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ఒకగ్రహముశత్రుభయొక్కఅం
 శమునుబొందియుండిలగ్నమునకు౭-౧౦-ఈస్థానముల యందున్దైనేయాగృహ
 ముపరాధీనమగును పాపగ్రహములు౨-౬-౧౧ ఈస్థానములయందుశుభగ్రహ
 ములుకేంద్రత్రికోణస్థానములయందుండగశుభగ్రహములచేబూడబడుచున్నస్థి
 రలగ్నమునందునూతనగృహమునుబ్రవేశించినశుభఫలంబులుగలుగుననుట॥

(౧౫౩)మూ॥అష్టామేషకుశీరచాపధటగోకుంభాశిమీనాఃక్రమాత్ జ్ఞే
 యాయామ్యదిగాదయఃప్రతిదిశంత్యేకైకరాశిర్భవేత్॥ తత్తద్రాశిభవస్యతద్దిశ
 గృహేమ్యత్యుప్రదంనోవిశేద్భ్రహ్మస్థానగృహంతుకేసరిపుగ స్త్రీయుగ్మజా
 నాంతధా॥వ్యా॥౧॥తత్తద్రాశిజాతానాంతత్తద్దిగీశగృహప్రవేశనిమేధమాహ
 అష్టామితి॥మేషకుశీరచాపధటగోకుంభాశిమీనాఃమేషకర్కటధనుస్తులావృషభ

కుంభవృశ్చికమీనాదిత్యష్టా రాశయః యావ్యదిగాదయశ్చ క్రమాత్ జ్ఞేయః త
థాచసతీష్టక రాశిః ప్రతిదిశః ప్రత్యదిపాభ వేత త తస్మాత్తదాశి భవశ్యేషం
సతద్దిశిగృహేతదాశి దిశిగృహేతల్లగ్నేనప్రవిశేదితిభావః యథామేషః దక్షి
ణదిగిశః అతోమేష రాశిజాతః మేష రాశౌదక్షిణదిశిగృహం నప్రవిశేత్ కర్క
టాన్తైర్బుతిదిగిశః అతః కర్కట రాశిజాతః కర్కటరాశౌనైబుతిదిశిగృహంస
ప్రవిశేత్ ఏవంసర్వత్రయోజ్యంబ్రహ్మస్థానంగృహం మధ్యమగృహంతు కేసరిమృ
గస్త్రీయుగ్మజాతానాంసింహమకరకన్యామిధునరాశిషుజాతానాంనృశౌంప
తదాశిషుతదామృత్యుప్రదత్వాన్నప్రవిశేత్ || అ|| జన్మరాసియందుగృహప్రవేశ
మునకుకొరగానివిషమును జెప్పుచున్నాడు || తా|| మేషకర్కటభనుతులా, వృ
షభవృశ్చికమీనరాసులక్రమంబునదక్షిణదిక్కుముదలుగనెనిమిది దిక్కులకున
ధిపతులుగానృహపతిజన్మరాసియేదిక్కున కధిపతియైయుండునో యాదిక్కు
నందుండెడిగృహమునుజన్మరాసిలగ్నమందును మధ్యమగృహమును సింహమ
కర, కన్యామిధునరాసులయందుబుట్టిననరులు యీలగ్నములయందును ప్రవేశ
సించిరేనిమరణముగలుగుననితా||

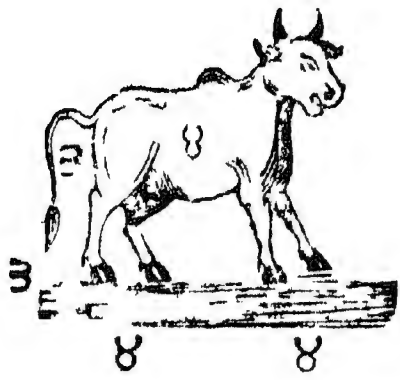
అరమూ|| యస్మిన్ భరగ్రయత స్తదాది గణయేచ్ఛ క్రాన్విత ర్నాంత
తంకుర్యాన్యత్యముడుత్రయంశిరసిచపాక్వాదయోర్ద్వైశామ్చత్వా ర్యేవతు
పశ్చిమాంఘ్రియుగ శేన్ధైర్యంచచత్వారితత్పుచ్చేతుభ్రమణంత్రయం చతుర
థౌవామేతు పార్శ్వేర్ధకృత్ || వ్యా|| అ|| అధద్వాభ్యాంగృహ ప్రవేశవి
షయేవృషభ చక్రగతనక్షత్రాణాం ఫలమాహ|| యస్మిన్వి వృషభాకారం
చక్రివిలీఖ్య మస్తకాద్యవయవేషు వత్యమాణకమేణ సర్వనక్షత్రాణి విన్య
సేత్, యేవంచసతియస్మిభ్రమణున్నక్షత్రేఅరగ్రయతః యస్మిన్నక్షత్రేసూర్యస్తి
వృతీత్యర్థః తదాదితన్నక్షత్రమారభ్యచంద్రాన్విత ర్నాంతతఃనిత్యనక్షత్ర పర్యం
తంగణయేత్ || యేవంచసతివృభశిరసిస్థితముడుత్రయంనక్షత్రత్రయం మృత్యుం
కుర్యాత్ గృహంపతేరితీశేషః ప్రాక్వాదయోరగ్రపాదయోంచత్వారి నక్షత్ర
చతుష్టయంగుర్ధశాంకుర్యాత్ - వశ్చిమాంఘ్రి యుగ శేచరమ పాదద్వంద్వేస్థి
తానిచత్వారి నక్షత్రచతుష్టయందైర్యంస్థిరకాలస్థితిం తర్పుశ్చే వృషభలాం
గూలేస్థితంత్రయంనక్షత్రయంభ్రమణంకుర్యాత్ అథౌమావపార్శ్వేచత్వా
రినక్షత్రచతుష్టయంగుర్ధకృత్ చంపతగ్రంచస్యాత్ ||

అర మూ || ధాన్యం దక్షిణపార్శ్వ కేచతురథౌపృష్ఠే త్రయం
సంపదంవక్త్రభ్రతి త్రయంపశూక్రప్రకురుతేచక్రంవృషాఖ్యంత్విదం । ద్వం
ద్యాభ్యేగ్నిభయాదికేచనురుపతేర్యాత్రాపృత్రాపునస్సంవేశేచవిధీస్స వినిమి

తగృహేసర్వంవిచింత్యంబుడైః ॥వ్యా॥ ధాన్యమితి॥దక్షిణపాశ్వక కేన్ధితంబం

౩

౪

భిజిత్సహేతనక్షత్రచతుష్టయంధాన్యంకరుతే
అధోనంతరంషష్ఠేచరమాంగేత్రయంసక్షత్రత్రి
యంసంపదంప్రకరుతేవక్త్రేఆననేభత్రితయం
నక్షత్రత్రితయంపశూన్ప్రకరుతేఇదమేవవృష
ఖ్యాంచక్రంవృషభచక్రమిత్యవ్యతేఇదంచక్రద్వై
న్వాభ్యేద్వద్వయుద్ధే - అగ్నిభయాదికేచన్యప
తే రాజ్ఞాయాత్రాని వృత్తైప్రతిప్రయాణే పున

స్సవేశేరాజ్ఞాయాత్రానివృత్తానాం పునర్గృహప్రవేశే-స్వనిషతగృహే
నూతనగృహప్రవేశేచ-అయంసిథిఃపర్యాలోచనీయః - బుద్ధేః -పండితైఃసర్వం
పూర్వోక్తంవిచింత్యంసమ్యగ్విచార్యం ॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేగృహప్రవేశ
విషయమైవృషభచక్రగతనక్షత్రములకుఫలమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా ॥ వృష
భాకారమగుచక్రమునువ్రాసి దానిశిరస్సుమొదలగునవయవంబులయందీచెప్ప
బొయ్యెడితెరంగునసూర్యుడున్ననక్షత్రముమొదలుగవ్రాసియదిమొదలునిత్యన
క్షత్రమువరకుగణనజేయగానక్షత్రముచక్రరూపమైనవృషభముయొక్కశిరస్సు
ములగుతె-నక్షత్రములలోనున్నవృత్తువునుమందరకాశ్యలోనున్నర-నక్షత్రము
లైనదురవస్థనువెనకటికాశ్యమందున్నర-నక్షత్రముల చిరకాలమందుటనుతో
కమందున్నమూడునక్షత్రములుదేశభ్రమణమునువీడమపార్శ్వమందున్నర-న
క్షత్రములుధనమునుకుడిపక్క-ర-నక్షత్రములుధాన్యమునుపృష్ఠభాగమందున్న
తె-నక్షత్రములుసంపదనుముఖమందున్నతె-నక్షత్రములు పశువులనుంగలుగజే
యుననియు ఇదివృషభచక్రమనియు-నీచక్రముద్వంద్వయుద్ధముజేయునపుడును
రాజులుయాత్రబోవునపుడునుమరలవచ్చునపుడును -నూతనగృహప్రవేశకాల
మందును-ఇత్యాదికార్యముల ఇందుపండితులచెజూడదగినదనియుననుట॥

౨౦౬ - ౨౦౭ - మూ ॥ చక్రంస్యాత్కలశస్వయేపమధతత్సంలిఖ్య

మూర్ధ్నేకభంప్రాగాద్యాచుచతుశ్చతుః ప్రతిదిశంచత్వారితన్మధ్యమే । కం
రేత్రీణగుడే త్రియంచవిలిఖేద్భానాం త్రిమాతృత్వలం వక్ష్యేరాగ్నిత భా
దితశ్చగణయేత్సం వేశఃషష్ఠ్యాంతతః॥౨౦౭ ॥మూ॥ శీర్షశ్చేదమధప్రవాసమ
భయంధాన్యం తతోనిర్గనంగర్భస్సావమధశ్రియం గృహపతేర్న ద్యాచ్చతా
యస్సదా । సంక్రామాభీలదుర్గ శైలనగర ప్రాశాదదే వాలయ తేత్రా
రామగృహప్రవేశసమయేజ్ఞేయంహిచక్రద్వయం॥ వ్యా ॥ అ ॥ అథద్వాభాం
కలశక్రస్వరూపం నిరూపయత్ తద్గతనక్షత్రాణాం గృహప్రవేశవిషయే
వీరాన్యాహ ॥ చక్రమితి ॥ శీర్షశ్చేదమితిచ ॥ కలశస్వరూపం ఖటాకారచ

క్రం బధాస్యా తథా సంలిఖ్య అధచక్రలేఖనానంతరం అరాహ్వితభాంశ
తఃసూర్యాధిష్ఠిత నక్షత్రమారభ్యసంవేశః స్థానః గృహప్రవేశ నక్షత్ర
పర్యంతంగణ యేత్తు అభియూర్ధ్వ కలశ శిరసివకభం ఏకనక్షత్రంపాగా
ద్యాసుపాగ్రీచీగ్రీస్య చ సర్గిత్తు - ప్రతిదశం చతుర్ణత్రత్రాణ - తన్మధ్యేచ
త్వారికంరేచిణగుదేత్రయం- చాభిజిత్వర్జంవిలిఖేత్తుభానాంమూర్ధాదిగతనక్ష
త్రాశాంక్రమాల్పలంక్ష్యేయథాశిరోగతనక్షత్రప్రవేశ శ్చేద్యహపతేస్థీర్
చ్ఛేదనంకలశస్యపాగ్భాగస్థితనక్షత్రచతుష్టయం ప్రవాసంసర్వదా దేకాత
దగనునందక్షిణభాగస్థితనక్షత్రచతుష్టయంఅభయంభయాభావం - పశ్చిమ
భాగగత నక్షత్రచతుష్టయం ధాన్యంఉదగ్భాగ గతనక్షత్రచతుష్టయం సర్వ
సంహారిద్య గ్రిం - మధ్యనుగతనక్షత్రచతుష్టయం గర్భస్రావంయజమాన భా
ర్యాంశ్చ పేద్యం - కంఠగతనక్షత్రత్రయంశ్రియంసంపదంగుదస్థితనక్షత్రత్ర
యంకలాయుదద్యాత్తుసంగ్రామాభిలదుగశైలనగరప్రాసాదదేవాలయ
కృషీగ్రామ్యద్యానగృప్రవేశకాలేచ క్రద్వయంవృషభకలశచక్రయోర్ద్వయం
జ్ఞాయంవిచింత్యంశ్చ॥అ॥ శింషుశ్లోకములచేతకలశచక్రమునొందిననక్షత్రముల
కఫలములశిష్టమున్నాడు॥తా॥ కలవాకారంబగునొకచక్రమువ్రాసియిందునీ
చెప్పబూయ్యెడికమంబునసూర్యుడున్ననక్షత్రముమొదలుగా ౨౭ - నక్షత్ర
ములనువ్రాసియిది మొదలుగృహప్రవేశ నక్షత్రమువరకునెంచగా నాప్రవేశ
నక్షత్రముకలశశిరస్థంబగునొకనక్షత్రవైయున్నగృహపతి శిల శ్చేదంబును-
కలశమునకు ప్రాగ్భాగమందున్న ౪-నక్షత్రములలోనొకటియైన నెల్లకాల
ముహూర్తేశగనునమును దక్షిణభాగమందున్న ౪-లోనొకటియైననెల్లకాలము
వశదేశగమనమును-దక్షిణభాగమందున్న- ౪ -లోనొకటియైనధాన్యమును
ఉత్తరంబుననున్న ౪-లోనొకటియైన దారిద్ర్యమును - మధ్యభాగమునను
న్న౪-లోనొకటియైన గృహపతభార్యనుగర్భస్రావంబుకంఠస్థానమందున్న-
౩ లోనొకటియైనసంపదయు అధిప్రదేశమందున్న ౩- లోనొకటియైనపూ
ర్వాంశ్చ యుఫల్లంగ నా ఈ దేప్పబడినవృషభకలశచక్రములురెండునుయద్ధదర్శ
పర్వత-పుర-సౌధ దేవతాలయ-కృషిభూమి-ఉద్యానవన సూతనగ్రపాములను
బ్రవేశించునపుడు బాడవలయుననుట॥

శ్రీరస్తు

కాలామృతే-సవ్యాఖ్యానే - స ప్రచుబిందుప్రారంభః.

౨౦౨ ॥ మూ॥ వారేష్వేవకవిజ్ఞజీవశశివాంశ్రోత్రయేహోత్రరామై
త్రాదీశ్వకరద్వయాంత్యశశభృద్ధస్రప్రజేతోదుషుభిదాపూర్ణజయాసుహృద

గయనేశుక్రేజ్యయోద్యోక్తయోఃకుర్యాత్కామదినంవిహాయచకహూందేవ
ప్రతిష్ఠాంశుభాం॥వ్యా॥అ॥అథసకలదేవతాప్రతిష్ఠాకాలమాహ॥౧౩॥రేష్యితకవి
జ్ఞప్తివశశినాంశుక్రబుదగురుచంద్రాణాంవారేషుశోత్రయేత్రవణదశిష్టాశతభిష
క్తోత్రయేఉత్తరామైత్రాదిత్యకరద్వయాన్త్యశశభృద్ధ్రాప్రజేశోడుషుఉత్తరోత్త
రాషాఢోత్తరాభాద్రాదానూరాధాపునర్వసూహస్తచిత్రారేవతిమృగశీర్షాశ్వి
నీరోహిణీదత్తుతేషుభద్రాపూర్ణజయాంభద్రతిథయఃపూర్వతిథయోజయతిద
యశ్చతాసుఉదగయనేఉత్తరాయణేశుక్రేజ్యయోః శుక్రబృహస్పద్యోవ్యుత్త
యోఃఅనస్తంగతయోస్సతోంగురశుక్రమాద్యరాహీత్యేసతిత్యర్థజయంతిషు
కామదినంత్రయోదశీంపూర్ణాతిథిషు కహూమమహావాస్యాం చత్యక్వాపూ
ర్వోక్తశుభదివసేశుభాందేవప్రతిష్ఠాంకుర్యాత్॥అ॥ సకలదేవతాప్రతిష్ఠలకు
కాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉత్తరాయణమందుగురు శుక్రలస్తమించక
యుండగా శుక్రబృధగురుసోమవారములును-శ్ర-ధ శ-శత-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-అ
నూ-పున-హచి-రే-మృ-అశ్విరో-ఈనక్షత్రములు భద్రతిథులనుఅమావాస్యవ్య
తిరిక్తపూర్ణాతిథులునుత్రయోదశీవ్యతిరిక్తజయతిథులునుఇవిసకలదేవతాప్రతి
ష్ఠలకుప్రశస్తములనుట।

౨౮౯ ॥మూ॥ అద్రాక్షైకపదాంత్యమూలశశభృత్తోయాగ్నిభేష్వర్థ
దంశస్తంస్యాత్పశుబన్దనంగురుభృగుబృధ్నాఖ్యవా రేష్యపిత్యక్వాత్వష్టజనా
ర్థనోత్తరవీధీదర్శంకలింఛాప్తమించాంద్రంవాపశుఅన్యవారమపిత్యేషాతిది
శోభనా॥వ్యా॥అ॥అథపశుబంధనకాలమాహ॥ఆరైతి॥ ఆదాక్షైకపదాంత్య
మూలశశభృత్తోయాగ్నిభేషుఅద్రాక్షపూర్వాభాద్రరేవతీమూలమృగశీర్షపూ
ర్వాషాఢాకృత్తికాసుపతేషుసప్తనక్షత్రేషుగురుభృగుబృధ్నాఖ్యవా రేషు
గురుశుక్రాదిత్యవా రేషుబశుబంధనంఅర్థదంశంపతకరంశస్తంమఖ్యంస్యాత్-
బంధనమతిగోష్టప్రవేశాదీనామవ్యపలక్షణంత్యష్టజనార్థనోత్తరవీధీచిత్రా
శ్రవణోత్తరాత్రయరోహిణీదర్శమమావాస్యాంకలింఛతుర్దశీంఽష్టమిచకంచ
చాంద్రసోమవారసరంపశుజన్మవాసరంచత్యక్వాత్వేషాఉక్తాతిరిక్తాతిథిశో
భనాశుభకరాతిధీరిత్యుక్తాతిరిక్తవాసరరాదివామవ్యపలక్షణం॥అ॥పశుబంధ
నకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ఆర్ధృపూర్ణా. రేమూ-మృ-పూషా-కృ-ఈ-
ఈనక్షత్రములునుగురుశుక్రభానువారములునుపశుబంధనగోష్టప్రవేశాదులకు
ముఖ్యంబులనియుచి-శ్ర-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రోహిణి ఈనక్షత్రములును- అమా
వాస్య-చతుర్దశి-అష్టమి-సోమవారముపశుజన్మవారములివినిషేధ బులనియు-త
క్రి-నతిధివా రాధ్లుశుభకరములనియునభీప్రాయము-గోష్టమనగాపశులదొడ్డి

౨౯౦॥మూ॥యావంత్యోఘటికాదినేవిఘటికాస్సర్వాశ్చకుర్యాత్సమం

౧౯౫. కాలామృతే. సవ్యాఖ్యానే. సప్తబిందుః.

కాలంపంచవిధంక్రమాశ్చగణనాత్ ప్రాత స్తతస్సంగమః మధ్యాహ్నాప్యప
రాహ్నాత్యధభవేత్సాయంతసీ మాసికేదర్శేచాబ్దికి ఏవవాపితృతిథిస్సానత్వకా
లాయః॥వ్యా॥అ॥అధపైశ్చక్రప్రసంగంవివక్షుస్తావ త్తిథిఃకణాయమాహ॥ యా
వంత్యృతి॥దినేదీవాభాగేఘటికావిఘటికాశ్చయావంత్యఃయావత్సంఖ్యాభవం
తితాస్సర్వాదినప్రమాణ ఘటికావిఘటికాశ్చసమంతిన్యూనానంతరి క్తంయథా
తథాగణయేత్ కాలంపంచవిధంకుర్యాత్ సకాలక్రమాత్ ప్రాతఃసంగమః మ
ధ్యాహ్నఃపరాహ్నఃఅధానంతరంసాయంత్రసీతేపంచవిధౌ బవతియాతిథిస్స
ర్వకాలక్రమంపంచవిధకాల వ్యాప్తా సాతిథిమాసికేదర్శేఅబ్దికేసాంవత్సరికేచ
యోగ్యాభవేదితిసామన్యోక్తిః ॥అ॥ పితృక్రియావిధానమిదేలుపువారై ముందు
తిథినికణాయముసామాన్యముగాదెలియజేయుచున్నా॥తా॥ అహః ప్రమాణ
ఘటికలవిఘటికలతోకూడ సమంబుగ నైదుభాగములుజేయగానవిక్రమంబున
ప్రాతస్సంగమమధ్యాహ్నపరాహ్నసాయంకాలములనంబడును-ఈగ-విధము
లగుకాలములయందునువ్యాపించుయున్నతిథిఅబ్దికాదిపితృక్రియలకుయోగ్యంబ
నితాత్పర్యము॥

౨౦౧॥మూ॥ కార్యాస్యాద్వ్యవహారాహ్నయోస్సమధికా సామ్యాతుపూ
ర్వాద్వయోఃపూర్వాసాయదినద్వయోరధపరాప్రాగ స్తకాలాద్రవేనానోచే
త్త్రిముహూర్తగాపితృతిథిస్సాయంతసీచెద్ద్వయోస్సాన్యదేవాత్రపరాబ్దికేవి
ధిరయంతర్వేధవామాసికే॥వ్యా॥అ॥అధమాసికాదీనాంవిశేషకాలమాహ॥కా
ర్యేతి॥ ద్వ్యవహారాహ్నయోఃద్వయోపరాహ్నయోర్మధ్యయాసమధికాయాత్రాప
రాహ్నోఅధికకాలవ్యాపినిసాతిథిఃకారాశ్రాద్ధకార్యాద్వయోపరాహ్నయోసా
మ్యాతుల్యవ్యాపినితుపూర్వాపూర్వాతిథిఃఅత్రాయంవిశేషః తిథిక్షయేతుపూ
ర్వావృద్ధాసామ్యేపిపరేతతథాహోక్తంనుమంతునా॥శ్లో॥ క్షీయమాణేతుపూ
ర్వైవవర్ధమానతువైపరాసమత్వేపితథేవాసావపరాహ్నద్వయేయదీతిసాపి
తృతిథిఃయదినద్వయాఃద్వయోరపరాహ్నయోఃనవ్యాపినియదితదారవేరస్తకా
లాత్తుప్రాక్ సూర్యాస్తమయాత్పూర్వంహతిథిఃత్రిముహూర్తగాముహూర్త
వ్యాపినిచేత్తదాపిపూర్వైవనోచేత్తురవేరస్తమయాత్పాక్ త్రిముహూర్తగా
నయదితదాపరాకార్యా తిదేరపరాహ్నవ్యాపిత్యాభావేపికుతపకాలవ్యాపి
త్యాత్తుపితృతిథిద్వయోస్తథోఽసాయంతసీసాయంతనవ్యాపినిస్యాద్వదిఅత్రాపి
పక్షేపదాఅబ్దికేప్రతిసాంవత్సరికేదర్శే అయావాస్యాయామాసికేచసర్వవ
ర్ణానాంతయంవిధిఃగ్రాహ్యః॥అ॥ రెండుదినములయందొక్క-తిథివ్యాపించియుం
డుటవలనగలిగెడుతిథిసద్దేహమునునివర్తిన్పజేయుచున్నాడు॥తా॥ఒకతిథికిన్దు
దినములయపరాహ్నములయందువ్యాపించియున్ననపుడెద్దియపహానామంద

ధీకముగనుండునొకతధియందును. రెండుసపరాహ్ణములయందును సమముగా
నుండెనేనిపూర్వతిథియందును. ఒకయపరాహ్ణమందైననువ్యాపించక పూర్వది
సంబునసూర్యాస్తమయమునకు ముందు-౬-౧డియటవ్యాపించియుండెనేనిపూ
ర్వతిథియందును. అట్లు లేకయున్నప్పుడును. రెండుసాయంకాలములయందొకతి
థివ్యాపించియున్నప్పుడును పరతిథియందును ప్రతీసాంవత్సరిక వషణశ్రాద్ధమా
సికములజేయవలయు రెండపరాహ్ణములయందు సమముగానున్నయెడలఁజేతు
యగాలమందుపూర్వతిథియు. వృద్ధిసామ్యకాలములయందు పరతిథియునుగా
హ్యంబులు॥

౨౯౨ మూ॥ కుర్యాద్భాద్రపదే ప్రమితపిశ్యక సతకష్టపతాదితః పక్ష
శ్రాద్ధమహ్యే ప్రతిపదాయుక్తంచపతాదితః పక్ష దాయకసూతకాదీసహి
తస్తత్పంచమీవాష్టమీయద్వాస్యాద్దశమీతదాదిషు సతాతత్పక్షశేషేషువా॥
వ్యా॥ అ॥ అధపంచభిశ్లోకైర్నహాలయః సర్గయమాహ॥ కుర్యాదితి॥ ప్రమితపిశ్యకో
మృతపితృకః సమాఖ్యాద్రపదేమాసేకృష్ణపతాదితః కృష్ణపక్షప్రభృతిః ఆశ్విప్ర
తిపదాయుక్తస్సహాలయః నాంషోడశత్వాదితిభావః తత్ప్రసీద్ధంచక్షుశ్రాద్ధం- అ
త్రతచ్ఛబ్దస్యప్రసిద్ధార్థకత్వాన్నయచ్ఛబ్దాశేతాడక్తంచదండినాప్రకాంతప్ర
సిద్ధాలుభూతార్థవిషయతచ్ఛబ్దోయచ్ఛబ్దం నాపేక్షాభికుర్యాత్ పతాదా
భాద్రపదకృష్ణపక్షదౌసూతకాదీసహితసూతకాదినాయక్తాయదితధిశబ్దేన
పత్నీరజోదర్శనాదికంగృహ్యతేతదాతత్పన్నమీఆష్టమీవాయద్వాదృశమీవాత
దాదిషుపంచవ్యష్టమీదశమ్యాదిషుతత్పక్షదేశేషేషుకృష్ణపక్షశేషదివశేషువా-
పక్షశ్రాద్ధంసదాకుర్యాత్తుసదేత్యనేనపక్షశ్రాద్ధమత్యవశ్యకమితిగవ్యతాఅ॥
౫శ్లోకములచేతమహాలయకాలమునునిర్ణయింపుచున్నాడు॥ తా॥ మృతపితృకు
డగునరుడుభాద్రపదగిరిమొదలాశ్వయుజశుద్ధంతో శేరినగిరి- దినములనునిశ్చ
శ్రాద్ధముజేయవలయునొకవేళయాపక్షప్రభమదివసమందుజేయుటకు అశౌచ
ము-పత్నీరజోదర్శనముఇత్యాదులగునభ్యంతరములుసంభవించెనేనియాపక్ష
చుందుపంచమి - అష్టమిదసమివీటిలో నేదినమైనమొదలుగనాపక్షశేషదినముల
యందుమహాలయంచావశ్యకముగజేయవలయుననితాత్పర్యము॥

౨౯౩ మూ॥ పంచమ్యాదిషుచేచ్ఛభేషుదివశేష్యేవప్రకుర్యాత్సదా
ద్వాదశ్యాం యతిపైతృకం కలిదినేశస్త్రైర్నతానాం పునః ! వశ్యేకావది
నేపిపైశ్యభయతే హస్తాన్వితేభాసూరేస్యాత్సకల్ప విదిశ్చ పార్వణవిధి
స్యద్వాపితృప్రీతిదః॥ వ్యా ॥ అ॥ సకృన్మహాలయకాలమాహ॥ పంచమ్యాదిష్టితి
శేషేషుపంచాంగంశుద్ధిదింహసేషు పంచమ్యాదిషుది వశేష్యేవసకృన్మహాల
యకుర్యాత్ ఏవకారేణపంచమ్యాః పూర్వదివసేష్టిత్యర్థో లభ్యతేయలిపై

తృకంయతిమహాలయం కలిదీనే చతుర్థశ్యాంకుర్యాతు శసేర్ తానాంపున
స్సప్తహానానాంష హాలయం కలిదీనేచతుర్థశ్యాంకుర్యాత్ పునరిత్య సేవయ
స్థితికస్థిం బిద్ధి నేన పార్వణవిధా నేన శ్రాద్ధంకృత్వా పునశ్చతుర్థశ్యా వేకోద్ది
ష్టవిధా నేన కార్కమి గమ్య తేడ క్తంచమాధిపయే॥ శ్లో॥ సత్వమాగత స్యాపి
షషశస్త్రహతస్యచ । ఏకోద్దిష్టంసుతైః కార్యచతుర్థశ్యాంమహాలయ ఇ వ
ర్జ్యే పిమహాలయనిషిద్ధేపికామదీనేత్రయోరశది సప్తైభిభయతే మఘా నతి
త్రయ్యుక్తై సతిభాసూ రేహస్తావైతే హస్తాక్షత్రగతేసత సుంకల్పవిధిః సుం
కల్పశ్రాద్ధం యద్వా పార్వణవిధిః పార్వణశ్రాద్ధంవాపీత్యప్రితదస్యాత్ ఏతద్యో
గేన త్యేవ్రతయో దశ్యాంకార్యం నర్వ్యధా యయమేవగచచ్ఛయేత్యచ్య
తే॥ తదుక్తం॥ శ్లో॥ యదేంగుః పితృదేవ శ్మహం సశ్చైవకరేస్థితః । యావాతిధి
ర్భవేచ్ఛాపాజగచ్ఛాయాప్రకీర్తితా॥ అత్రేయంశ్యవస్థాద్రష్టవ్యాయజమానః
భత్రవారి శ్యేతు మఘాయుక్తత్రయోగస్యాంసుంకల్పశ్రాద్ధం నోచేత్పార్వణ
శ్రాద్ధమేవకు ర్యాశ్చ్రయత్తుతఃపిండదానంసకుర్వీత యదీచ్ఛేజీవినస్సులానితి
అ॥ ౨॥ శ్లోకములచేత సకృన్మహాలయమునకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥
పంచాంగశుద్ధిగలకృష్ణపక్షపంచమిమొదలగుదీనములయందే సకృన్మాహాలయము
జేయవలయుననియతికి ద్వాదశియందు జేయవలయుననియుచిషశస్త్రా గ్రులచే
మృత్తులైనవారలకితరదీనములయందు పార్వణశ్రాద్ధముచేసినను చతుర్థశినా
డేకోద్దిష్టవిధిచే జేయవలయుననియుసూర్యుడుహస్తాక్షత్రమందుండిననుచం
ద్రుడుమఖయన్దుండిననపుడుమహాలయనిషిద్ధమైనత్రయోదశియందునుమహాల
యముసుంకల్పవిధిచేతనైనపార్వణవిధిచేతనైన జేసినపితృప్రీతికరంబనియును
ఖానక్షత్రముతో గూడినదీనమునందు నాయుగాదీయందును భరణీక్షత్రమందు
నుఆవశ్యకంబుగ జేయదగినశ్రాద్ధమునుశ్రాద్ధకర్తృపుత్రవంతుడైయుండేనేనిసం
కల్పవిధిగానే చేయవలయుననియునభిప్రాయము॥

౨౦౧ ॥ మూ॥ కారుణ్యోన్మితపైతృకంశుభదినేతత్పక్షఏవాచరేత్కా
న్యాయాంయదీభాసూరేప్యగతికఃకన్యాదీమాసద్వయేయావద్వృశ్చికదర్శనా
శ్శ్మితిబలాదేకంచవాపైతృకంకామ్యత్వాచ్చసకృన్మహాలయదీనంశుద్ధాయు
తంచేచ్ఛుభం॥ వ్యా॥ కారుణ్యోన్మితేతి॥ ధాసూరసూరేకన్యాయాంయదీకన్యా
రాశిగతేసతితత్పక్షఏవభాద్రపదకృష్ణపక్షఏవశుభదినేకస్థింబిద్ధివశే - కారు
ణ్యోన్మితపైతృకంకారుణ్యప్రయుక్తశ్రాద్ధంఆచరేత్కూర్యాత్తు-షషశ్రాద్ధేకృ
తేపికారుణ్యశ్రాద్ధమావశ్యకమిత్యాశయః అగతికోయదీదరిద్రశ్యేతుభాసూ
రేకన్యాదీమాసద్వయేకన్యాయాంతులాయాం చస్త్రితేసతివాయావద్వృశ్చిక
దర్శనాత్తువృశ్చికప్రవేశాత్పూర్వమేవేత్యర్థఃస్మృతిబలాత్తు॥ శ్లో॥ వృశ్చికాదర-

నాద్యాంతిని రాజాః పితరౌగ తా శత్రువికంచ వాపై శ్రద్ధా కుర్యాత్ - అస
షర్థస్యాపిషికంకారుణ్యశ్రద్ధాంకార్యమిత్యావశ్యకవిధిః - సకృన్మహాలయదినంశు
భ్యామృతంవత్సమాణప్రకారేణపంచాంగ శుద్ధియుక్తంచేచ్ఛుభంభవేత్ - ఆ
త్ర హేతుమాహసకృన్మహాలయస్య కామ్యత్వాతిపక్షశ్రద్ధాస్య శ్లత్వాన్నా
యంసియమః॥ తా॥ పితృపక్షముననన్నిదినములయందునిత్యశ్రద్ధము చేసినను ఒక
దినమున సకృన్మహాలయము బహుదైవశ్యముగ చేయవలయుననియు ఆకారుణ్య
శ్రద్ధముకామ్యమగుటచేతనాదినంబు పంచాంగశుద్ధిగలదైయుండవలయునని
యు ఆపక్షమున చేయుటకు దాదిద్యము చేతనైనను - అనుపపత్తి చేతనైనను సంద
ర్భించకపోయెనేని తులామాసముతుదవరకు శుద్ధిగలదినముల జేయవచ్చునని
తత్పర్యము॥

(౨౬౫) మూ॥ వర్జ్యాన్యేకమహాలయేజననభంసందాశ్చ కామః కఠిను
క్రూరాకర్యదినానిసూతకదినంపత్తిశజోదూషితం॥ తారాసప్తదశస్య రేవతు
భద్రావిష్ణుత్రయార్థత్రయాహ్యర్ద్రామిత్రచతుష్టయాద్యశశభృద్భాగ్యార్యయా
మ్యాభిధా॥ వ్యా॥ అ॥ సకృన్మహాలయేవర్జ్యానాహ॥ వర్జ్యానితా ఏకమహాలయే సకృ
న్మహాలయేజననభంజన్మనక్షత్రంసందాశిసందతిథయః॥ త్రాగక్తాః॥ వత్సయోద
శికలిశ్చతుర్దశీచశుక్రూరాకర్యదినాని శుక్రభాగురువాసరాః॥ సూతక
దినం - పత్తిరజోదూషితంస్వభార్యారజోదూషితదినంచ - ఏతానివర్జ్యాని -
ఏతేషు సకృన్మహాలయంసకుర్యాది త్కర్థః॥ సక్రన్మహాలయే గౌర్యక్షత్రా
ణ్యాహ - విష్ణుత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః అరకత్రయంహస్త చిత్రా
శ్చవ్యోః॥ ఆహిరాత్రేహాత్రిప్రసిద్ధామిత్ర చతుష్టయం అనూరాధా
శ్చేషామూలాపూర్వాషాడాః ఆద్యః ఆశ్వినియ శశభృత్ మృగశిర్షం - భా
గ్యం - ఉత్తర ఫల్గునీ - ఆర్యపుష్యంయఃష్యం భరణీ ఇశ్యభిదాః ఏతత్సం
జ్ఞికాః సప్తదశాతారాః సక్రన్మహాలయేశుభదాస్స్యః॥ యేవ కారేణా
న్యానిదశ నక్షత్రాణి త్యాజ్యనీతిస్ఫుట మగవగంతివ్యపశ్చకోక్త ప్రధ
మోషక్రమణవిషయం॥ అ॥ సూతః ముగసకృన్మహాలయమనారంభింప నయో
గ్యతిధివారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సందర్భులత్రయేదశి - చతు
ర్దశి - శతధులును శుక్రభాగురువారము ను - సూతకదినంబులను - భార్యబ
హిష్టయైయున్నదినంబులును - జన్మనక్షత్రము - యోగ - పుష్యమ - పూష - ఉషా -
పూర్వా - ఉభా - రేచ - గ - నక్షత్రములును నిసిద్ధములనియు - తక్కిన నక్షత్రా
దులు ముఖ్యంబులనియు నభిప్రాయము॥

(౨౬౬) మూ॥ నాకుర్యాన్యదిపక్షమేకదినంహంహంశ్చ మల్పంచవ్రా
దాదిద్యంపక్షమదుఃఖమత్రచపరేదాన్యేషమేవాన్యోగోదాత్యుక్త ప్రతిఫలసంభ

వేదిహపరేస్వర్గాదిపశ్చాద్భవే దిత్యక్తాస్వగృహంవిసృజ్య పితరస్సన్వంస్వం
విశేయంపదం॥వ్యా॥అ॥మహాలయాకరణేదోషంకరణేఫలఃచదర్శయతి॥ నో
ఇతి॥పక్షంపక్షశ్రాద్ధంవా ఏకదివసం సకృన్మహాలయంతసల్పం అధికవాసమ
ద్దశేద్దితిభావః । అర్పణవాదదిదశేద్దితిభావః నోతుర్యాద్యది- తదాఅత్మనః
దారిద్య్రంబహుదుఃఖందౌర్గత్యందుర్గతత్వంస్యాత్ - దాతుమహాలయప్రదా
తుఃఇహఅస్మిసకభూలోకేపుత్రధనం- పరేపరతఃస్వర్గాదివ- భవేదిత్యక్తాస్వ
పశ్చాత్పితరఃస్వగృహంవిసృజ్యస్వం స్వపదం స్వస్వస్థానం పితౄలొకంవిశే
యం॥అ॥పితౄపక్షమునునిత్యశ్రాద్ధసకృచ్ఛార్ధములచేసినగలిగెడి ఫలమునుశే
యకపోవుటవలనగలిగెడిదోషమునుదెలియ జేయుచున్నాడు॥ తా॥ పక్షశ్రా
ద్ధమునైనను సకృన్మహాలయమునైననుజేసిన కర్తకు ఇహంబున పుత్రజన్మాది
సంపదలును- జేయనివానికిహంబునపుత్రధననాశదుఃఖములును- పరంబుననర
కాదులుంగలుగునట్లువానిపితౄదేవతలశపింతరనితా॥

(౨౦౨) మూ॥ మన్వాద్యాశ్చమహాలయాయుగదినా న్యాదిత్వసం
కాంతయోదర్శాశ్చవ్యతిపాతవైశ్యతిదినాన్యస్వప్తకాః పైతృకై । కావాష్ట
ణ్వనాన్యతాశ్చసతతందాతుస్సపుత్రార్థ దావాయంతోయవనేరిపూరితబ
కాలోకారిపుస్తతక్రమాత్తు॥ వ్యా॥అ॥ అథషణ్ణవతిస్వరూపమాహ॥ మన్వా
ద్యాఇతి॥ మన్వాద్యానాయంతక్షరసంఖ్యయాచత్వర్థశమహాలయం తోయం
పోషకయగదినానియుగాదయః వనచత్వరిదిత్యసక్రకాంతయః రిపుః
ద్వాదశదర్శాః రిపుద్వాదశవ్యతిపాతవైశ్యతిదినాన్యవ్యతిపాతదినానిదికాః త్ర
యోదశవైశ్యతిదినానిచలోకాః త్రయోదశ- అస్వప్తకాః త్రినోప్తకాః రిపుః
ద్వాదశఏతేమితిత్వాషణ్ణవతిస్సతాః షణ్ణవతిశబ్దప్రవిదితాఃకాలాః పైతృకై
పితౄకర్మణీక్రమానుక్తక్రమాత్తుదాతుఃసుపుత్రార్థదాధవంతి॥ అ॥ షణ్ణవతి
శ్రాద్ధస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ మన్వాదులు౧౪ - లు
హాలయములు౧౬- యుగాదులు౪-సంక్రాంతలు౧౨- ఆమావాస్యలు ౧౨-
వ్యతిపాతదినములు౩-వైశ్యతిదినములు౩అస్వప్తకదినములు౧౨- ఈ౧౬- దిన
ములయందునుశ్రాద్ధముజేయువారలకుపుత్రపౌత్రధనాభివృద్ధిగలుగుననితా॥

(౨౦౩) మూ॥కృష్ణాభాద్రపదేష్టమీయదినభోదర్శశ్చశేషాస్సితా ఆమా
భేదశమీప్వేషేచనవమీసాకార్తికుద్వాదశే । శ్యేష్టే ఫాల్గుణచైత్రయోరశిశుభా
పూర్ణేతిధిఃపూర్ణిమామాభేమాగ్యధసప్తమీశుభరాపాషేసితైకాదశీచైత్రే
భాద్రపదేచమాసయుగశేగేయాస్తృతీయాతిధిర్న న్యాద్యాశ్చచతుర్వైవతిన
యఃపుణ్యాయుగాద్యాశ్చతుః । శుక్లాక్షణవమీసితేవశుభదాదాధేత్యతీయాతిధి
ర్నాభేదర్శతిధిర్నాభివృద్ధిశుభసంశేకామఃకృత్వాద్యాఇమాః॥వ్యా॥అ॥ కృష్ణేతి॥చై

నభిచిత్రాద్రపదేమాసిక్ష్ణాష్టమినభోదర్శిత్రావణబహుళమావాస్యాచ ఏ
తేద్యేకృష్ణ పక్షగతేనేషావత్సమాదాస్యితాశ్చుక్ల పక్షగతాః ఆమాధేదశమీ శు
పక్షదశమీ ఇషేతు ఆశ్వయుజేనవమీశుక్ల పక్షనవమీచకార్తి కేమాసేనాద్వ
శశేష్మే ఘాల్గుణచైత్రయోః శుచౌ ఆమాధేహరేకార్తి కేచపూర్ణి మాతధిః అధ
మాఖేమాసేనప్రమీపౌష్యమాసిస్త్వైకాదశీశుక్ల కాదశీచైత్రే భాద్రపద ఇతి
మాసయుగ శేచతృతీయాతధిశుక్ల తృతీయాచసర్వేమిళిత వత్సర్దశతధయః మ
వాద్యాః మన్వాదిసంజ్ఞే కాః శుభఫలాః శుభఫలదాః జ్ఞేయః శ్రాద్ధ కర్తురితి శే
షః హరేకార్తి కేమాసిశుక్లానవమీరాధేవై శాఖేమాసేనైవతృతీయాతధిః మా
ఖేదర్శితధిః నభస్యబహుళే భాద్రపదబహుళపక్షే కామిత్రయోదశే ఇమాశ్చ సృ
ష్టిధయః క్రమేణ కృతా ద్యాకృతత్రేతా ద్వాపరకలియుగాదయః పుణ్యాః జ్ఞేయా
ఇతి చూర్వేనాన్వయః॥ అ॥ రెండు శ్లోకముల చేత మన్వాదియుగాదుల జెప్పచున్నా
ము॥ తా॥ భాద్రపదబహుళ-శ్రావణబ-౩౦-ఆమాధశుద్ధగ- ఆశ్వయుజశుద్ధగ-
కార్తికశుద్ధగ-చైత్రశేష్టాషాఢ కార్తికఫల్గునమాసములయందు పూర్ణిమ
మాఖశు-పుష్యశుగ-చైత్రభాద్రపదశు-ఈగ-దినంబులును మన్వాదులనం
బును కార్తికశు-వైశాఖశు-మాఖబ-౩౦ భాద్రపదబ-౩-ఇవినాలుగును క్ర
మంబున కృతత్రేతా ద్వాపరకలియుగాదుల సంబంధముగా ననీమన్వాది యుగాదు
లయందు శ్రాద్ధము చేయుననితీశుభంబుగలుగునని తాత్పర్యము॥

(300) మూ॥ పౌషే ఘాల్గునశౌమ్యయోరపితధామాఖేంత్యరక్షేమచే
స్సప్తమృతతథాష్టమీచనః మితసోష్టాద్యాదశషష్టే మాసిమహాలయాంతర
తాస్తిసోష్టాకాస్తర్హి నోదర్శాద్యాస్తదనుప్రసిద్ధదివ షాః శ్రాద్ధపితృప్రీతిదం॥
వా॥ అ॥ అష్టకాశ్రాతిధినికాయమాహ॥ పౌషఇతి పౌషేమాహ॥ పౌషఇతి॥
పౌషేమాసిఘాల్గునమాగణేశః యోః పితధామాఖేవతేషు చత్వీమ మాసేషు
తంత్యపక్షేమకృష్ణ పక్షేమచేత్ సప్తమీఅష్టమీనవమీచమిళితాద్వాదశతసోష్ట
తాభవంతియద్యపిషష్టే మాసేభాద్రపదమాసేనసోష్ట కామహాలయాంతర
తాభవంతితహితస్సాత్కారణాత్ నో-తస్మాసిత్సోష్టకాన సంతీత్యర్థః
జ్యేష్ఠమాసమాత్రేనసోష్టా ఇతిస్మృత్యంతరేవద్య మానత్వాత్ భాద్రపదేపిత
స్రీసక్తాతన్నికారణార్థం మహాలయాంతరగతా ఇత్యుత్తమిత్యనుసంధయంతద
మతతదర్శాద్యాః అమావాస్యావర్తకారిత్యుపాతప్రత్యుతయోయేప్రసిద్ధదివ
షాః తేనవీతస్సోష్టకవత్సయోక్తావల్గవతః శ్రాద్ధపితృప్రీతిదాః పితృసంతోషప్ర
దాభవంతి॥ అ॥ అష్టశ్రాద్ధముల జెప్పచున్నాము॥ తా॥ మాగణేశీర్ష పుష్యమాఖ
ఘాల్గునమాసకృష్ణ పక్షములయందు సప్తమీఅష్టమీనవమీ-ఈతిధులుగ- మృతి
సోష్టకలనంబుననియు మన్వాద్యాదునుశ్లోకముమొదలి నాలుగుశ్లోకములు

యందును జెప్పబడినది దినములయందును శ్రాద్ధముజేసినపితృదేవతలు ప్రీతి పొందుదురనియుభిప్సాయము॥

(౩౦౧) మూ॥ పితౄదేవహుమ నకర్మఫలదంశ్య ప్రిప్రదంస్వగృహం సాయుజ్యప్రదమేవ వాతదవియోగం బిద్ధయూపావృత్తిమ్ సాయాత్రాప్యధవా మహాసుఖకరీదైవాశ్చకర్తుర్ముః స్యాదత్రైవిహిముక్తిదైవ సహతతకర్తాపి త్యాదాంభవేత్॥వ్యా॥అ॥గయత్ర ధృఫలమాహ॥ పితౄదేరితి॥యత్కంచిదిష న్మాత్రపిగయాపార్వణంగయాయాంపిండదానం పితౄదేః పిశ్యణాంబహు దానకర్మఫలదం బహుదానకర్మాణిషోడశమహాదాచాదికమాణితేభ్యోయ శ్శులంకించత్యప్రిప్రదంస్వర్గగంచ సాయుజ్యప్రదంమోక్ష ప్రదంచభవతికించ సా యాత్రాగయాముద్దిశ్యయాత్రా సాపిమహాసుఖకరీలధవాదైవాత్ దైవవ శాత్ కర్తుః గయాప్రయాణకర్తుః మృతీర్మరణంస్యాద్యదిసాయాత్రా తతక త్రాగయాశ్రాద్ధకర్తాసహపితౄణాంముక్తిదాభవేదేవగయాముద్దిశ్య ప్రయాతస్వగయాశ్రాద్ధాత్పూర్వమేవదైవవశాన్మృతీర్మదిపదాపిగయాశ్రాద్ధ ఫలంభవేదిశ్యర్థః॥అ॥గయత్రాద్ధఫలమును జెప్పచున్నాడు॥తా॥గయయందు స్వ ల్పముగవైనపిండపదానము చేసినవానిపితృదేవతలకు షోడశమహాదానాది కర్మలవలనగలిగిడిఫలమునుసంతుష్టియుస్వగృహంబును మోక్షంబునుంగలుగు నని యుగయానూత్రయ పారమగు నానందములుగలుగ జేయుననియుదైవవశము వలనగయకుబోవుచుండగమాగృహధ్యంబున దేహత్యాగముసంభవించిననుగ యయందుపిండదానముజేసినఫలముగలుగుననితా॥

(౩౦౨) మూ॥ నిత్యశ్రాద్ధవిధిస్స్వకాలబలవా నేకంవినాసుతకం శుర్యాశ్శుతకనిర్గమేధదివసేకార్యంతదైవాబ్ధికం తారాచంద్రబలంవిరాషిణు దివాపత్నీరజోదూషితానుద్వాచక్షతథిశ్చసాపితృతథిః కారైశ్చవనిత్యాగది వ్యా॥అ॥నిత్యశ్రాద్ధసాంవత్సరికమోనిర్ణయమాహ॥నిత్యశ్రాద్ధేతి॥ఏకంసూతకం జాతకంమృతకమపివినానిత్యశ్రాద్ధేవిధిప్రతిదివసక రవ్యశ్రాద్ధవిధిఃస్వకాలబల వాప్రత్యహంబలవత్తరంతశాచదినమాత్రంవిదాయప్రత్యహంనిత్యశ్రాద్ధ శు ర్యాదిత్యర్థఃసూత్రకప్రాప్తేగతిమాహసూతనిర్గమేసూతకేసమాప్తేసతి అన దివసేఅనంతరదివసఏకుర్యాత్తు అనసాంవత్సరికకనియమమాహ॥కార్యణి॥ఆ బ్ధికంప్రతిసాంవత్సరికమపితదైవసూతకేప్రాప్తేనిర్గమనదివసేతారాచంద్ర బలంవిరాషికార్యంకించసూతకనిర్గమనదివసేపత్నీయజమానభార్యారజోదూష తాపిసాద్యాఅనంతరదివిపంభాంగశుద్ధిరహితాయద్యపినిత్యసాపితృతథిఃకా రైశ్చస్వకాలేసూతకప్రాప్తేనన్నివృత్త్యనంతరతిథిఃచంద్రతారాబలాదిగుణై రయక్తాపికార్యైత్యర్థః నిత్యత్వాత్ నిత్యకర్మణామకరణేరయక్తాపికార్యైత్యర్థ

నిత్యత్వాత్ నిత్యకర్మణామకరణేరయక్తాపి కా ర్యేత్యర్థనిత్యత్వాత్ నిత్యకర్మ
నామకరణే ప్రత్యనాయ శ్రవణాచ్చేతిభావః॥ అ॥ నిత్యశ్రద్ధాప్రతిపాదనవత్సరికము
లనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశౌచదినములబరిత్యజ్యైశ్చక్తి నసక్తలదినం
బులయందును నిత్యశ్రద్ధము చేయువలయుననియు ఆశ్చర్యము సంభవించి నశు
దాయశౌచము సమాప్తమైనమరునాడావశ్యకముగ జేయవలయుననియు ప్ర
త్యాభికముసూతకము సంభవించినయెడల తత్సమాప్త్యంతరదినంబుననే చేయ
వలయు- గాక తక్కి నయే హేతువు సంభవింపజ్జనభ్యంతరము చేయక యమృత
తిథియందు శ్రద్ధము చేయవలయునని తాత్పర్యము॥

(303) మూ॥ ఆద్యం యోడశ సయంతం మృతతథైరేకాదశా హేతధాదా
హాదేరథయజ్ఞనాంత్యన గతస్త్రీణాంతుభర్తృతయత్తుకుర్యాదుద్రగణా
న్విశంకృషపరిత్యాగానుయక్తంక్రిమాన్తగృహాద్ధనుధాదిమేష్ఠివిషమేశుజ్ఞే
ద్విశీయేధవా॥ వ్యా॥ అ॥ ఏకాదశాహావిధిమాహా॥ ఆద్యమితి॥ మృతుభేః మృతదినా
నంతరం ఏకాదశాహే ఏకాదశదినే యోడశలం యంతం యద్రగణాన్వితవృష పరి
త్యాగానుయక్తంకృషోత్సర్జనసహితం ఆద్యశ్రద్ధంక్షుర్యేత్ అనాహితాగ్ని
నామితశేషః అహితాగ్నేర్ద్విశేషమాహ॥ దాహాదేరితి॥ యజ్ఞనాం అహితాగ్ని
నాంతు దాహాదేః పహననదినమారభ్య ఏకాదశాహే ఆద్యంకుర్యాత్తు దాహాదే
రిత్యనేన అంతర్దశాహేవాబహిర్దశాహేవావిధిపూర్వకదాహదిజాదారిభ్య ఏ
కాదశాహే ఆద్యంకుర్యాత్తు దాహాదేరిత్యనేన అంతర్దశాహేవా బహిర్దశా
హేవావిధిపూర్వకదాహదినాధారభ్య ఏకాదశాహావిధివ్యక్తవంనతు లోకీకా
గ్నిదహనదిచాధారభ్యేతి అనుగతస్త్రీణాముభర్తృతయత్తు భర్తృమరణా
ధారభ్య ఏకాదశాహే భర్తృమృతదినాతిరిక్తదివసే మృతర్యదితధాపి భర్తృమ
రణాధారభ్యైవేత్యర్థః సగృహాద్ధంతు ఆదిమేష్ఠిదహనదివస ఏవ ఆథనా విష
మేత్యత్రయపంచమసప్తమనవమానామస్యతమేమేవకుర్యాత్తు అథవా శుద్ధే పం
చాంగశుద్ధేద్వితీయేదివసేవాలగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రద్ధంకుర్యాత్తు॥ అ॥ ఏకాదశాహా
విధిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యజ్ఞము చేయక మృతు స్తనవారలకు మరణదినము మొ
దల గను అహితాగ్నిలకు విధియు క్తదహనదినము మొదలగను సహాగమనము
చేసిన స్త్రీలకు భర్తృమరణదినము మొదలుగను గణవదినంబున యోడశము రుద్ర
గణమువృషోత్సర్జనమువీనితోక ఆద్యశ్రద్ధము చేయవలయుననియు సగృహాద్ధ
ము ప్రధమదినమున జేయవలయుననియు ఆదినముదప్పే నని-దినములలో వా
క జేసిదినంబున వైవసు పంచాంగశుద్ధియు క్తంబగుద్వితీయదినంబున వైవసు జేయ
వలయుననియునభిప్రాయము॥

(304) మూ॥ షట్పర్యుర్విషమేషుపట్స్వసినవశ్రద్ధాన్వితైకతేనర్వా

కాలాక్షుప్తే సవ్యాఖ్యానే సప్తమీందః

పరశ్చైతన్మశాద్ధంభవేత్ | నవశాద్ధంవిచాపకావశేహీనవశ్రాద్ధస్యల |
 నమోఽప్యేపిఆమద్రవ్యేణైవనవశాద్ధంసస్వప్నేనతదవిఘ్నాన్వ్యాఖ్యానవ || ౧ || వ
 పనవిధానంబును ఆమశ్రావాన్మశాద్ధ కాల-బున్ధుంశేష్పచున్నాడు || తా || దహ
 వదినమునకర్తగాకయితరులకు పవనంబగుడగనియ్యసప్తమపురుషునకు లోబడి
 నజ్ఞాతులలోవయస్సువృద్ధునికంటెచిన్నవాండ్రైనమృతపితృకులకలకతోగూ
 డగగవదినమునకొరముచేసికొనవలయుననియు - ఒక వేళవాచ్యతునికిజ్యేష్ఠు
 డ స్మిప్రదానముచేసేనియిండు నుదహరణదశమదినములయందుజేసకొ
 నవలయుననియు, ఆ-ముతోజేయవలసిన సవశ్రాద్ధలగ్నశ్రాద్ధములుఘ్నాన్వ
 ఘ్నామందుజేయవలయుననియునట్లుగాకున్నచుధ్యాహ్నమువరకు జేయవచ్చున
 నితద్యశ్రాద్ధముమొదలగునగ్నశ్రాద్ధమపరాఘ్నామందుజేయవలయుననియును
 నుట ||

(30౬)ము || ధౌయేన్యధకాంజవీతలయతాత్రేదద్యురార్య
 దిసేచైకైకోత్తరవృద్ధిగాదశచిత్రప్రైశ్చిలాయాంపిత | మృతస్సిన
 యంభవేప్రతిదినంవసోదకాశాంత్రయం పిండస్వైకేజహాకృతయదిపితగ
 ద్యుర్దశాహేఖులమ్ || వ్యా || ౧ || తిలోదకవాసోదకయోగ్నిర్ణయమాహ || కర్తార
 త్ || దర్తారసర్వేత్రతాంపితస్త్వప్రైశ్చిలాయాంజలయతాత్రేనుదకాంజ
 ఆద్యేదినేదద్యురార్యతాంజలచిదినాతీదశది-వధివ్యవ్యవహిత్రవృద్ధియధాతధా
 ద్వితియేదినేచతురశ్చతీయేపంచభిత్తంపంచసప్తతితిలోగకానిపిత్రాదద్యురార్య
 యాతాంతుశ్లోచతుష్టస్తిపంచషష్టర్నవతి సంచసప్తః || క్షుత్రేపిట్టాద్రవిషా
 తాంవర్ణావాన్తుతిలోదకంక్షుత్రయాతాంప్రశ్యహంపంచ న్వాదశేహీనవ-వై
 శ్యావాంప్రశ్యహంపత్వారిచదశాహేవరఃసూద్రాతాంప్రశ్యహం ప్రణివంచ
 దశాహపక్షేషట్-తిలోదకానిస్వపర్ణానాంప్రణిదినం మృతస్సినప్రతయఃవృ
 త్తికాస్సినప్రతయం-వసోదకాశాంత్రయంచ- ఆశౌచసమాప్తేర్చవత్కిండ
 సైగ్గికపవపత్యహమేకైకపవసర్నవర్ణవాం ఇహదశామధ్యేలక్ష్మణంతిలోదకా
 టకంనకృతంయదిఅఖిలంతిలోదకాదికంగశాహేవాకుర్యాత్ || ౨ || తిలోదకవా
 సోదకాదులనిజకాయమునుబెప్పుచున్నాడు || తా || బ్రాహ్మణులకుఘత్రులందరును
 పిశ్యప్రీతికొఱకుగిలయందుతిలోదకమునుప్రథమదినంబునముంమారునుఅదిము
 దలాకొక్కొక్కదిదంబుననొక్కొక్కొక్కమారధికముగవిడువగగండినములపగక
 నివియన్నియు ౨౫ అగుననియుక్షత్రయలకుచరణదినముమొదలుప్రతిదినంబును
 ౫-మార్లునుగదిస బునకామార్లునవిడువగనివిగన్నియు ౬౩-అగుననియు
 శ్యులకప్రతిదినంబును ౪ మార్లునుగది-పదినంబును ౬౩నకిండినములైనను
 రుసను ౨౫-దినములైననువిడువగలవి-౦-అగుననియునకలవణజాలను ౬౩-న

నివృత్తివరకు ప్రతిదినంబును-అమృత్తికాస్నానములు ౩- వాసోదకములు గపిండ దానము చేయవలయునని యాయాదినంబుల జేయకున్నవాశాచాంత్యదినంబున జేయవలయునని తాత్పర్యము॥

(౩౦౨) యూ॥ దర్శశ్చావదశాహమధ్యదిన సేయవామ తేత్సంక్రమోష్య న్యేషాంత సమాప్య పింకు ముదకం దేయ-పితృభ్యాం వినా॥ పితౄశ్చైవ సమాప యేద్రిది నతస్సాన్యేత్పరంతద్వయం పూర్వం చేన్న సమాపయేత్త్రిది నతస్సాన్య త్పూర్వమాత్రం సంధా॥ వ్యా॥ అ॥ తిలోదక-దీనాం సిషిద్ధ కాలమాహ॥ దర్శణః॥ శావదశాహమధ్యదిన సేమతా శావమధ్యదినే దర్శస్య కమోవా ఆపతవ్యది ప్రాప్త శ్చేత్॥ తదా పితృభ్యాం వినా-అన్యేషాంతు పిండం- ఉదకం తిలోదకం వా సోదకం చ సమాప్య ఉత్తరదిన కృత్యం సంస్వంసంగృహ్య-దేయం గాతవ్యం చ॥ తా పితౄస్తు యథా పూర్వ మేవ పిండముదకం దాతవ్యమిత్యర్థః॥ దిన సతః పరం త్రిది నానంతరం తద్వయం దర్శసంకాంతిద్వయం సాద్యది-తదా త్రోరపిండాదికం స మాపయేత్తు సంగృహ్య పద ద్యాత్తు ఇదమనార సమత్రవిషయం బౌరగస్తు పృత్య హంద దాత్తు తమ క్తం యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ దశాహమధ్యే దర్శ శ్చైత్రింశదానంతిలో దకం బౌరగః సత్యహంద దాన్తు చ దధ్యే సమాపయేదితి॥ తేర్హ త్తరదినే మకింక ర వ్యమిత్య త ఆహ॥ స్నాన సూత్ర మేవ స దాస్యాత్తు శివా స్నాన మేవ కు ర్యాతు- త్రిది నతః పూర్వం తద్వయం చేన్మ సమాపయేత్తు-కింతు యథాక్రమ మేవ దేయమిత్య ర్థః॥ అ॥ తిలోదకాదుల సిషిద్ధ కాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తల్లిదండ్రులు గాక తక్కినవారలకు గర్భ జేయునపుడు దశదినాశావమధ్యమున నమావాస్యయైనను సంక్రాంతియైనను సంభవించే నేనియా పిమ్మట జేయదగిన సకల తిలోదక వాసోదక పిండ దానములను తత్పూర్వదినంబున జేర్చి సేయవలయుననియు ౩- ౧ నమైన పిమ్మట నాదర్శ సంక్రాతులు సంభవించే నేనిద త్తప్రదాదులు చేయునపుడు తల్లిదం డ్రులకు బూర్వోక్త క్రమంబున జేయవలయుననియు బౌరగ సమత్రులు యథాక్రమం బున జేయవచ్చుననియు ఆసంగ్రహించి చేసినపురుషుడు తక్కిన వినములయందు శి లాస్నానయాత్ర ము చేయవలయుననుట॥

✱

(౩౦౩) యూ॥ త్యక్తా వ్యాంధవసూత కేతు సకలంచాద్యాది పశ్చాత్తరే తా-ర్థ్యం శల్లఘసూత కేతు విహి శం గాద్యాదియచ్చోగితం । సాపిండ్యాగ్ధమ మపకృష్య మఖిలం శ్రాద్ధం పరిత్యజ్య తత్సాపిండాద్విహితోద కుంభమధవా ప్యానంచ పశ్చాచ్ఛరేత్తు॥ వ్యా అ ఏ కాదశాహ తస్మాద్విహిత కప్రాప్తా గతి మా సూ॥ త్యక్తే వ్యాంధవసూత కేసమానజ్ఞాతిమృతసూత కేప్రాప్తై సతిదశా మే వీ కాదశా మేత శేషః సకల సూ ద్యాది ఆద్య మాసికా దాదౌడశ శ్రాద్ధాని త్యక్తా వ్యా పరిత్యజ్య పశ్చాద్బాంధవసూత కేనీవృత్త్యనంతరం చ రేత్తు ర్యాత్॥ ఏతచ్చింత్యం

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపికుర్యాదేకాదశేహనిర్గుస్తాత్తాలికేశుద్ధిరశుద్ధః పున
 రేవస ఇతమాధవోక్తః లఘుసూత కేదాంధవై రాత్రాశౌచాదికప్రాప్తేషు
 హతమావశ్యకం ఆద్యాదియత్-ఉదితముక్తత తాకార్యం గురుదాలభౌశుద్ధ
 త్యాదితిభావః-సాపిండ్యార్థంచాదశేహనిసపిండికరణంకర్తుమిచ్చేచ్ఛేత్ విహి
 తౌదకుంభంచాదశేహని-విహితోదకుంభంపరిత్యజ్యఅపకృత్యసంగ్రహ్యంఆ
 భిలమూనాద్యఖిలాతత్ శ్రాద్ధంఆద్యమాసి కేనసహకుర్యాత్ అధవాణాధవి పూ
 రమాసికాదీన్యపిసాపిండ్యత్ప్రశ్నాత్-సపిండికరణానంతరంత తత్తాలేషు పున
 రపికుర్యాదిత్యర్థఃఉదకుంభమపిపశ్యాచ్చ రేత్ ॥అ॥ ఏకాదశాహమనకు ముందు
 శ్లాత్యాశౌచముసంభవించినజేయదగినవిధినిజెప్పచున్నాడు॥తా॥౧౦వ-దినము
 ౨నైన-౧౧వ-దినముననైననుజ్ఞాతినంబంధమైనదశరాత్రాశౌచముసంభవించె
 నేనిగి-దినంబునఆద్యమాసికమనగానేకాహశ్రాద్ధముజేసి అశౌచమునివృత్తి
 యైనపిమ్మటతక్కినకృత్యములజేయవలయుననియు-త్రైరాత్రాశౌచముసంభవం
 చె నైతిఅయ్యేకాహశ్రాద్ధముతోడనపుడుచేయదగినయన్నిశ్రాద్ధము జేయవచ్చు
 నినియు౧౨ దినంబునసపిండికరణముచేయనిచ్చగలపురుషుడాదినంబునచేయద
 గినసోదకుంభశ్రాద్ధమునువదలితక్కిన౧౫-ఏకోదిషశ్రాద్ధముంజేర్చి౧౧-దినం
 బునజేసినపిండికరణంబయినపిమ్మటమరలనాయాకాలములయందూనాదిమాస
 శ్రాద్ధములకుతక్కినసోదకుంభశ్రాద్ధములనుజేయవలయుననితాత్పర్యము॥

(౩౦) మూ॥ త్రిష్యాత్యాద్విరుచత్రపక్షవిషయేమాసేత్రిమాసేధవాషా
 ణ్మాసేనవమాఖ్యమాసవిషయేష్యాకాదసేవత్సరే।కార్యంతత్రసపిండనం దశ
 సుతత్తాలేషుశుద్ధేదినేన్యాత్రైప్రపక్షీకకర్మపంచసుదిదేష్వైవత్రపక్షాదిషు॥ వ్యా॥
 అ॥సాపిండ్యత్రైప్రపక్షీకయోఃకాలనిర్ణయమాహ॥త్రైస్విత్రా॥ఆద్యాదిషు ఏకాదశ
 ద్వాదశత్రయోదశేషుత్రిషుదివసేషుత్రైపక్షవిషయేతృతీయేపక్షేమాసే ప్రదమ
 మాసేత్రిమాసేతృతీయమాసేఅథవాషణ్మాసేషష్టమాసేవానవమాఖ్యమా
 సవిషయేనవమమాసే-ఏకాదశేమాసి-అధవావత్సరేసంవత్సరాంతేవా ఏతేషు
 దశసుకాలేషుశుద్ధేదినేయస్మిన్స్తస్తింబ్బిచ్చుభదినేసపిండనంసపిండికరణంకాగ్గం
 కర్తవ్యం॥త్రైప్రపక్షీకకాలమాహ॥స్నాదిత॥త్రైపక్షాదిషు పక్షఃతృతీయపక్షఃఅది
 ర్భేషాంలేషుపంచసుధినేషుతృతీయపక్షాంతేషు౬నచసుదినేష్విత్వర్థః-చత్వా
 రింశద్దినాదూర్ధ్వమితిపచనాత్తైప్రపక్షీకకర్మన్యాత్కుర్యాదిత్యర్థః-తృతీయప
 క్షవిహితంకర్మతైప్రపక్షీకమిత్యవ్యక్తంజ్ఞేవ॥అ॥సపిండికరణత్రైప్రపక్షీక శ్రాద్ధ
 మనకుకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥మృతాహస్సుమొదలు౧౧-౧౨-౧౩- ఈ
 దినములలోనైనను౩-వపక్షంబుననైనను౧-౩-౯-౧౧-౧౨- ఈమాసలలోనైన
 నోకముచాగళుద్ధయుక్తదినంబునసపిండికరణముచేయవలయుననియు౩వ ప

తేజఃసనాదీయందుగం-దినములకుపెట్టుట-దినములలోహాకదినమునత్రేపక్ష
కశ్రాద్ధము చేయవలయునని తాల్పర్కము.

(౩౧౦) మూ॥ నిత్యం ద్వాదశ వాసరే శ్చుతదినాదూనంత సర్వస్య తస్మాదే
న్యాసత్యతయభాదవిషమేశుద్ధేహీ కార్యం ఘనః షానం మధ్యమపంచకేశుభదిన
పక్షే తథా ద్వాదశే పూసంచాంతమపంచకేన్యదపితత్వజ్జేచతుర్వింశకే॥ వ్యా॥
అథోనత్రయకాలనిర్ణయమాహ॥ నిత్యమిత్యుతదినాత్తుద్వాదశవాసరేద్వాదశ
దినే సర్వస్య సర్వశాఖామిత్యర్థః షానమూనమాసీకంతునిత్యంతవశ్యకమిత్యర్థః
తదూపనోచేద్వాదశేహనిసంభవేద్యదిమాసత్యతయభాగవిషమే మాసస్య
ప్రథమమాసస్య స్తతయోభాగః తత్రకస్త్రింశద్విషమే-ఆద్యమాసే వింశతిది
నానంతరవిషమదిన ఇత్యర్థః శుద్ధేహీ ఘనః దైవత్వేన సపిండికరణానంతరం క
ర్మ-ఏకాదశేహీ ప్రేతత్వేన కర్మమిత్యుక్తత్వాత్పునరతుక్తంద్వాదశేహీ
తా-శుభదినాదికం న విచార్యం-ద్వాదశేపక్షే శ్చుతదినాత్తుద్వాదశేపక్షే శ్చుతది
నాత్తుద్వాదశేపక్షే శ్చుతది నాత్తుద్వాదశేపక్షే మధ్యమపంచకేద్వితీయపంచకే
స్త్రింశద్విషమదినే షానమాసమాసాసీకంకుర్యాత్-తథాచతుర్వింశకేపక్షే అం
తముపంచకేశుభదినే అన్యదపూసమూనాబ్ధికంకుర్యాత్॥ అ॥ షానత్రయకాలము
సుజెప్పుచున్నాడు॥ త॥ స్మృతే దినమునకు-౧౨వ-దినంబున షానమాసీక మవశ్యము
గ శేయవలయుననియు-అదినంబున జేయుటకును పపతి స్తంభవించినేనితం-దిన
ములకుపైసగం-దినములలో శుద్ధిగలయొక్క-బేసిదినంబున జేయవచ్చుననియు ౬-
వమాసమున ౨౨-దినము మొదలు ౨౫-దినమునకులోగా శుద్ధిగలయొక్కదినంబున
షానమాసాసీకంబును ౧౨-వమాసంబును ౨౫దినములకుపైసనొకశుద్ధి యుక్త
దినంబున-షానాబ్ధికమాసీకంబునుం శేయవలయునని తాత్పర్యము॥

(౩౧౧) మూ॥ నాదాదర్శచ బర్హశీభృగుశనిష్వగ్నిత్రిపూర్వాను రేషా
నాన్యేవనహిత్రావర్హరది నేష్వస్యేషువర్జ్యేభ్యః కుర్యాదుత్తరమాసీకేనసహ
తత్సాక్షాసీకంచాత్పతంనత్రేపక్షకమానకర్మచతథాపశ్చచ్చరేదేవతత్॥
వ్యా॥ అ॥ షా-త్రయః క్షణకాలమాహ-నందేతి-నందాః-నందతిధయః-దర్శమా
వాస్యాచతుర్దశేపక్షస్వయగతా-భృగుశనిశుక్రశనివాసరౌ ఏతేషుచ-అగ్నికృత్రి
కా-త్రిపూర్వాపూర్వాఘ్నసీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాః అనురంకూలం
సీతేషుచతథాత్రిభావగ్నిరదినానివత్సమాణాని-ఏతేషుచ అన్యేషాక్తవ్యతిరిక్త
ేషువర్జ్యేషుద్విషాత్తివాన్మత్తేషుచ-షానాన్యేవనకార్యాణి-షానకాదీనా
మునియమీనాస్తీత్యేవకార్యః-మాసీకానామంతదితేగతిమాహ॥ ప్రా
జ్ఞాసీకమితి॥ ప్రాజ్ఞాసీకం అకృతంచేత్తత్ అంతరితం మాసీకం ఉత్తర మాసీకేన
సహకుర్యాత్ శ్చేపక్షకం షానకర్మచ అంతరితం దిపశ్చాత్ నకర్మవ్యం॥ అ॥ షానత్రే

మమునకునిపెద్ద కాలముల జెప్పుచున్నాము. తా||నందతిధులును. అమోవాస్యయు
భయపడుచుతిర్ద శతధులును. శుక్రశనివారంబులును-కృతాభ-పూసా-పూభా
యాద్విపాత్రిపాన్మతుత్రంబులును. చెప్పబోయ్యెడిప్రభుమగరదినంబులు-నివి
గ్రాసమాసకములకునిపెద్దంబులనియు- అనుపపత్రిచేతనిలిచియున్నమాసకము
పైమాసకముతో శీర్షజేయవచ్చుననియుపూనతైత్రిపక్షికమాసకములుచే
మిగూడవనియుతాత్పర్యము||

(౩౧౨)మూ|| త్రింశతగ్రుటకేతుపూర్వమయనేనాడ్యఃపరేవింశత
ర్తైత్యారంభి]షురాడికాన్యపమతామేషేతులాయాందశః| పక్షిశ్చైవపరేషు
పుణ్యఫలదాః| స్నానంచదానంపితుః| గ్రంథంకార్యమివాబ్జయోగక్రీపణయో
స్తద్వత్ప్రశస్తితదమ్||వ్యా||అ||అథసంక్రాంతపుణ్యకాలనిర్ణయమాహ||త్రింశది
గ్రుటకగ్రుటకేకగ్రుటసంక్రాంతౌ-పూర్వసంక్రమణాత్పూర్వత్రింశనాడికాః
అయనేమకరేతుపరేశుక్రమణావంతరంవింశతర్నాడ్యఃపుణ్యఫలదాః| దివాసం
కమణవిషయమేతత్ రాత్రౌతువత్పూర్వశద్భుటికాః| పుణ్యాతద్భుక్తంహేమ
దౌ||శ్లో||త్రింశతగ్రుటకేనాడ్యమకరేతుదశాధికాః| తాపవదక్షిణేపూర్వమ
తేచోత్తరాయణే||అస్మాత్ప్రకృంకమేగ్రతేదహఃపుణ్యమాచరేత్||౩౧౩||
షీవార్థరాత్రౌపాస్నానందానంపరేహనీశిజైత్యార్యంఘ్రిషువిష్ణుపదపుణ్యకా
లేషున్యపమితానోడశనాడికాఃపుర్వార్వామేషేతులాయాంచదశపూర్వంంచ
ఉత్తరేపంచనాడ్యఃపరేషుమిథేనకన్యాధనుర్నీనేషుషడశీతిమభేషు-పక్షిర్నా
డికాఃపుర్వార్వోత్తరయోరితివివేకంపితేషుస్నానందానంపిత్సగ్రంథంచకార్యంక
ర్తవ్యంఇనాబ్జయోఃసూర్యచంద్రమసోగ్రహణయోః| స్తద్వత్గ్రంథాకంపిప్రీ
తిదంభవతి||అ||సంక్రాంతపుణ్యకాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాము| తా||గ్రుటక సం
క్రమణమునకుపూర్వమున-౩౦-గడియలునుమకరసంక్రమణముసగటియందైన
తదనంతరంబున-౨౦-గడియలును-రాత్రియందైన౪౦-గడియలును- వృషభ-మ
హ-వృశ్చిక-కుంభ-సంక్రాతులనెడివిష్ణుపదపుణ్యకాలములకుపూర్వంబున-౧౫-
గడియలునుమేషతులాసంక్రమణములకుపూర్వంబున-౫-గడియలును- పరంబున-
౫-గడియలును-మిథున-కన్యాధనుర్నీనములనెడిషడశీతిపుణ్యకాలములకు పూ
ర్వంబున-౩౦-గడియలును పరంబున-౩౦-గడియలును-పుణ్యఫలప్రదంబులుగాన
నీపుణ్యకాలములయందును-సూర్యచంద్రగ్రహణకాలములయందును - స్నాన
దానపితౄశ్రాద్ధాదులవశ్యకంబుగ జేయవలయుననితాత్పర్యము||

(౩౧౩)మూ||సంపూర్ణాయదితారకాశ్చతిథయస్సుస్తాఅఖండభిధా
అపరోగదయసంయుతాననుభదాస్సర్వవ్రతానామపియద్వాగ్గోదయగా
నిరాస్తసహితాస్తాఅప్యఖండాఃపరేపాహుర్యాదినఖండమప్యధికతాస్తా అ

స్వఖండాభితి||వ్యా||అ||అఖండతిధినక్షత్రనిణకాయమాహ||సంపూర్ణభితి||తా||రా
కా స్తిథయశ్చయాస్సంపూర్ణా-సూర్యోదయమారభ్యపరేహనిసూర్యోదయస
ర్వంతంవ్యాప్నువంతితాస్తారకా స్తిథయశ్చఅఖండాభిధాఃఅఖండసంజీకాఃఅ
ర్కోదయసంయుతా అపిసూర్యోదయకాలమాత్రమభివ్యాప్యేతరకాలానభి
వ్యాప్తాయదితాస్తుసర్వవ్రతానామపినకుభదాఃఖండతిధినక్షత్రేషువ్రతారంభ
వ్రతోద్యాపనంచనకుర్యాదిత్యర్థఃతథాచ్ఛ్దైఃజ్ఞతీలాసేసత్యవ్రతః||శ్లో||ఉదయ
స్థాతిధిర్యాపినభవేద్దీపమధ్యగా|సాఖండాప్రధానాస్యాద్వితారంభే స
మాపనభితియద్వాఅగ్లోదయకాఃసూర్యోదయగతాస్సత్యేషాప్తసహితాః
సూర్యాస్తమయయుక్తాఃసూర్యోదయప్రభృతిసూర్యాస్తమయపర్వంతంయా
ప్రవర్తంతేతాశ్చత్యర్థతాఅస్వఖండాభవంఃయాదినఖండందివసంపూర్ణార్థం అ
తేగతాఃఅతిక్రాంతాస్తాఅస్వఖండాభితిరేప్రాహుఃకేచిద్వస్తతిఅఖండతీద స గు
ప్రేష్వేవ|వ్రతారంభవ్రతోద్యాపనంచకర్తవ్యమిత్యాశయః-వ్రతాంతేతు నా
యంసియమఃస్వకాలేబలవత్త్వాత్||అ||అఖండనతిధినక్షత్రనిణకాయమును జెప్పి
చున్నాడు||తా||సూర్యోదయము మొదలుమరునాడు సూర్యోదయమువరకువ్యా
పించి యున్నతిధినక్షత్రంబులునుకొందరిమతంబునసూర్యోదయము మొదలు మ
ధ్యాహ్నకాలమువరకున్నతిధినక్షత్రంబులునుఅఖండంబులనియునివి వ్రతారం
భవ్రతోద్యాపనములకుయోగ్యంబులనియుసూర్యోదయమందుమాత్రమున్నతి
ధినక్షత్రముల సర్వవ్రతంబులకునయోగ్యంబుననియువ్రతసమాప్తికినినియమము
పనిలేదనియుననుచు||

✽

(3౦౪) యూ||శుక్లేభాద్రపదేచతుర్థదివసేభూపుత్రవారాఃవ్రతేచిత్రా
ధిష్ణ్యయుతేస్వఖండతిధిభేసిద్ధేశపుత్రవ్రతమ్|కుత్యాద్భాద్రపదేసితే కలిదినేనం
తవ్రతంత్రపదంభాద్రేపంచది శేస్వఖండదివసేకుర్యాదుమేశవ్రతమ్||వ్యా||అ||అ
ఖండతిధినక్షత్రేసేకేర్తవ్యానివిశేషవ్రతాన్యాహ||శుక్లేభాద్రపదేమాసేశు
క్లేశుకపక్షేభూపుత్రవారాఃవ్రతేచిత్రాధిష్ణ్యయుతేచిత్రానక్షత్రయుక్తేపి అ
ఖండతిధిభేఅఖండతిధినక్షత్రేసిద్ధేశపుత్రపక్షేకలిదినేచతుర్థశ్యాంఅఖండదివసే||
ప్రదమైశ్వర్యేప్రదమనంతవ్రతంకురాత్ భాద్రేభాద్రపదేపంచదశే పౌర్ణమా
స్యాంఅఖండనేఅఖండదివసవేవఉమేశవ్రతము మామహేశ్వరవ్రతం కుర్యా
దారభేత్||అ||అఖండతిధినక్షత్రములయందారభింపదగినవ్రతములజెప్పుచున్నా
ము||తా||భాద్రపదశుద్ధంబునకుజవారచిత్రానక్షత్రములతోగూడినయఖండ చ
తుర్దశీయందునంతవ్రతంబునుఅట్టిపూర్ణిమయందుమామహేశ్వరవ్రతంబునా
రంభింపవలయుననితాత్పర్యము||

✽

(3౦౫) యూ||శ్రీశాద్రాదిమశక్రభేమనిషిశేత్పాతేష్టమిద్వాదశే నందా

పర్వచతుర్థశీవతపిశ్యశాద్ధేమదీక్షాన్వపియత్రాహేమృతసూతకేకుజకపట్ర
 ధ్వార్యవా రేషువానాభ్యంగం శిశువృద్ధిరోగిషుయద్రదవ్యాంతరస్థం శుభం॥
 వ్యా॥ అ॥ అభ్యంగనిషేధకాలమాహ॥ శ్రీశేతి॥ శ్రీశార్దూఃమశక్రభేషక్రవణా
 ద్ద్రావ్యసీశ్యేషానక్షత్రేషునిశితాత్రాపాతే వ్యతీపాదషహహాతదీనేచలప్తమీశు
 క్లాషమిద్వాదశీపక్షద్వయగతానాదాః పూర్వోక్తతిథయః పర్వాణిపంచచ
 తుర్థశీశుక్లచతుర్థశీవరానివ్రతదినానిపిశ్యశాద్ధానిదినానివీరేషుదీక్షానుదీక్షా
 తిధిష్వపికించయాత్రాహేప్రయాణదివసేమృతసూతకేమృతాశౌచమధ్యేకుజక
 పట్రధ్వార్యవా రేషువానింగారకశుక్రాదిత్యగురువాసరేష్వలభ్యంగతైలా
 భ్యంగంనకుర్యాత్ శిశువృద్ధిరోగిషువిషయేతుద్రవ్యాంతరస్థంయదిదూర్వాదిక్ష
 వ్యాంతరయంతంజేత్ తైలంశుభంశుప్రదంభవేత్॥ శ్లో॥ రహదూర్వాంగురౌపు
 ష్పంభృగౌగోమయమేవచభామేచ యోజయేన్యతస్సైతైలదోషావనుతమ
 ఇతివచనాత్ శేషేషుశోభనమిత్సర్వార్థభ్యతే॥ అ॥ అభ్యంగనిషేధకాలముమజె
 స్పచున్నాదు॥ తా॥ శ్ర-ఆద్ర-అశ్వ-శ్యే-ఈనక్షత్రములును రాశియువ్యతపాత
 నుహాపాతలతో చేరినదినంబులును శుక్లాషమియుపక్షద్వయగత ద్వాదశియు
 నందతిథులును పంచపర్వంబులును శుక్లచతుర్థశీయుప్రతిదినంబులును స్వకల్యైక
 శ్రాద్ధదినంబులును దీక్షామద్వదినంబులును ప్రయాణదినంబులును శుశ్చతాశౌచమ
 ధ్యదినంబులును కుజశుక్ర భానుగురువారంబులును వీనియందభ్యంగనము చేయ
 గూడదనియు చాలవృద్ధిగోగులకు భానువారముచూర్వముగురువారంబునబు
 ష్పంబును శుక్రవారమునగోమయంబును కుజవారమునవృత్తికయుచైలముతో
 జేర్చియభ్యంగనము జేయదోషంబులేదనియు నీచెప్పినదినములుగాక తక్కినదినం
 బులశ్రేష్ఠములనియును తాత్పర్యము॥

(3౧౬) మూ॥ అభ్యంగంశుభవత్రదుష్టసమయేప్యాద్యంతయోర్వాశు
 భేస్వాతీయుక్తదినేత్విషేచబహుళేత్రేష్వేషుభూతాదిషుపూర్వస్థి౯దివసేర
 వామృగయుతేహ్యశౌచపూర్వేదినేవషా౯దౌభ్యగువాసరోత్తరదశేచేదర్థకా
 మీభవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ నిషిద్ధదివసే అభ్యంగవిధిమాహ॥ అభ్యంగమిత॥ శుభేవిహ
 హాపవయనకాలేశుభకర్మణివిషయే ఆద్యంతయోర్దివసయోర్వాశుమే ఆశ్వ
 యుజమాసేబహుళేకృష్ణపక్షే స్వాతీయుక్తనక్షత్రదినేస్వాతీనక్షత్రయుక్తది
 వసేభూతాదిషుచతుర్గన్యాదిషుత్రిష్యేవరవామృగయుతేమకరసంక్రమణేసం
 పూర్వస్థి౯దివసే॥ అశౌచపూర్ణాదివసేచవషా౯దౌచైత్రశుక్లప్రతిపదిదుష్టస
 మయేదుష్టవారతిధిః॥ త్రేషువాశుభం మంగళప్రదమభ్యంగకకుర్యాత్ భృగు
 వాసరోత్తరదశేనిషిద్ధేభృగువాసరేడుత్తరదశేదివసోత్తరాశ్థే అగ్ధకామీభవే
 ద్యదిఅభ్యంగంకుర్యాత్॥ అ॥ నిషేధదివసములయందునభ్యంగము చేయవలసిః॥

౩౦౪

కాలావృత్తే సవ్యాఖ్యానే సప్తమచింత్య

ధినిజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ వివాహాదిశుభ కాలముయొక్క ఆద్యంతదినములును
శ్వయంజబహుళంబును స్వాతీనక్షత్రముతో గూడినదినమనగా దీపావళియుమకర
సంక్రమణమునకుఁ బొందినమనగా భోగిపండుగయుజాతాశౌచ పూర్ణ దినంబు
నుసంవత్సరాదియునీదినములుపూర్వశ్లోకోక్తనిషిద్ధదినములతో జేరియొంపినను
ఈకాలములయందు మంగళకరంబగునభ్యంగమావశ్యకముగ జేయవలయునని
ధనకాముడగునరుడు శుక్రవారమందు మధ్యాహ్నసంతరంబుననభ్యంగముజే
యవలయుననుట॥

(౩౦౬) మూ॥ ఆర్ద్రాగ్నేయమఘాను రేంద్రభరణీపూర్వాంబునాథో
ర్ధగ స్వాతీతృప్త్యహాయేషుకృష్ణవిజయారిక్తాసువిష్ట్యామపి॥మ హేయామరపు
జ్యమందదికృద్వారర్తు లగ్నాంశ కేయఃకుర్యాత్సమరంసజైత్రవిభవఃస్యాద్విరక
ర్నాచిరం॥వ్యా॥ అ॥ యుద్ధేనక్షత్రవారలగ్ననిర్ణయమాహ॥ ఆర్ద్రే శ్రీతి॥ ఆర్ద్రా
గ్నేయమఘాను రేంద్ర భరణీపూర్వాంబునాథోర్ధగ స్వాతీతృప్త్యహాయేషు ఆ
ర్ద్రాకృత్తికామఖామూలాశ్లేష్ఠా భరణీపూర్వాత్రయశతతారాశ్రేషాస్వాతీ
చిత్రాశ్వినీచతుర్దశనిక్షత్రేషుకృష్ణ విజయాఃకృష్ణపక్షజయతిధయఃరిక్తాప్రసి
ద్ధావతాసుచవిష్ట్యాంభద్రకరణేపిమా హేయామరపుజ్యమన్తదినికృద్వారర్తు ల
గ్నాంశ కేకుజగురుశ న్యాదిత్యవాస రేషు ఏతత్సంబంధిషుబుక్షేషు మేషవృశ్చికధ
నుర్మీనమకరకుంభసింహరాశిషుఏతేషుచంద్రాభీష్టితేషులగ్నేషుఏతదంశేషుచ
సమరంయుద్ధందయఃపుమాకకుర్యాత్-సజైత్రవిభవఃజయశీలపరాక్రమఃచిరం
చిరకాలవీరకర్మాచస్యాత్॥ అ॥ యుద్ధమునకుతిధివారనక్షత్రలగ్నములనిర్ణా
యంపుచున్నాడు॥ తా॥ ఆద్రే-కృ-మ-శ్లే-భ-పు-భ-పు-భా-పు-షా-శ-ఆ-శే-
స్వా-చి-అశ్వి ఈగరనక్షత్రములయందునుకృష్ణ పక్షజయతిధులయందును- రిక్త
తిధులయందును-భద్రకరణమునందును-కుజగురుశనిభానువారములయందునువీ
దినసంబంధములగు-మేషవృశ్చిక-ధనుర్మీనమకర-కుంభ-సింహరాసులలోచంద్రు
మండగనీలగ్నములయందునువీనియంశములయందునుయుద్ధమునకుబోయినపు
రుషుడుజయశీలపరాక్రమవస్తున్తు స్థిరతరంబగుశౌర్యముగలవాధునగుచును॥

(౩౦౮) మూ॥ భానాదాణనగాబ్దయశ్చశివినేతోయర్తుశైలాః కుశేగామే
వ్యక్షిణుధేక్షిసాగరశలాజీవేక్షితిశ్శ్రీష్టమాః॥శుక్లేశైలదృగ్గయశ్చనిదీనేశ్వ
ప్తేకషప్తాఃక్రమాద్యామార్థంయమకంటకాఖ్యగుళికాఖ్యార్థప్రహరగాధిధాః
వ్యా॥అ॥యమకంటకగుళికార్థప్రహరస్వరూపమాహ॥ బాహావి॥భాశారణివా
సరేదాణనగాబ్దయఃపంచమచతుర్థాఃయామార్థవర్థగూమార్థమితిష్టత్రాసు
మంగళశివినేసోమవాసరేతోయర్తుశైలాఃచతుర్థషష్ఠసపమాన్యగూమాఃకు
శేభానువాసరేరామేవ్యక్షిశ్వతీయపంచమద్వితీయార్థమాయాః॥బుధేతిక్షిసాగ

రశరాగ్నియోబతుర్థ పంచమూర్తయమాఃజీవేగురువాసరేక్షితత్త్వమాఃప్ర
థమతృతీయాష్టమూర్తయమాఃశుక్రేశుక్రవాసరేశైలదృగగ్నయఃసప్తమ ద్వితీ
యతృతీయార్థయమాఃశనిదినేతిఅష్టైకవస్తూలష్టమప్రథమషష్ఠార్థయమాఃక్ర
మాత్తుయమకంటకాఖ్యాగుళికాఖ్యాఅర్థప్రహారాభిధాశ్చభవేయఃఏతేశుభ
కర్మసువర్జ్యాఇతిశేషః॥అ॥యమకంటకగుళిక ర్థప్రహారములస్వరూపమునుజెప్ప
చున్నది॥తా॥అమాఃప్రమాణఘటకలనేమిదిభాగములుచేసిభాగములులా-
అదివారంబున౫ వభాగముయమకంటకంబును2 భాగముగుళికయు౪ భాగమ
ర్థప్రహారంబును ఈదీతినసోమవారంబును-౪-౬-౭-కుజవారమున౩-౫-౬ బుధ
వారమున౨-౪-౫ గురువారమున౧-౩-౪శుక్రవారమున ౭-౨-౩ శనివారమున
౪-౧౬ ఈభాగములకువచ్చేడి యధికాయామకాలము క్రమంబునయమకంటక
గుళికార్థప్రహారములనంబమకు కాననివిశుభకర్మలయోగ్యంబులనుట॥

(౩౧౯) మూ॥ఏకస్మిన్నపిదారవేవతిధియోద్యాప్తాధాయస్సావమాత్రద్వ్య
స్పృక్తిః॥మవాసరేషుచతిధిశ్చైకాతనింద్యాశుభే॥ప్రత్యక్షోనవమీప్రయాణస
మికార్యమసర్వమయాత్రాధిష్ణ్యునః॥ప్రవేశనవమీతస్సశ్చమృత్యుప్రదాః॥
వ్యా॥అ॥అవమాత్రద్వ్యస్పృక్తివిధనవమీస్వరూపమాహ॥ఏకస్మిన్మిత్రయస్మి
ధయఃఏకస్మిన్ వారేవాసరవేవ-వ్యాప్తాస్సంక్రాంతాశ్చేతు, తదాసాతధీరవ
మాఅవమాసంజ్ఞికావకాతధిః॥త్రమవాసరేషుచవ్యాప్తాయదినాత్రద్వ్యస్పృక్
సాఅవమాచశుభశుభకర్మణిఆతనింద్యాఅతదుష్టాస్యాత్తు, సర్వేషుసకలేషు
కార్యేప్రత్యక్షోనవమీప్రయాణనవమీచ,యాత్రాధిష్ణ్యునః॥ప్రవేశనవయాత్రా
ధిష్ణ్యాస్మవమనత్రత్రేనవమిదివసేవాశ్చునః॥ప్రవేశనవమీవతాస్సశ్చమృత్యుప్ర
దాంస్యః॥ అ॥ అవమాత్రద్వ్యస్పృక్తివిధనవమీస్వరూపమును జెప్పచున్నది॥
తా॥ ఒకవారమున ౩తీధులువ్యాపించియున్నదిఅవమయనియు- ౩-వారముల
యందొకతిధివ్యాపించియున్నదిత్రద్వ్యస్పృక్తనియునెంబడుంగాననీరెండితి
ధులునుశుభ కార్యములకత్యంతయోగ్యంబులనిప్రత్యక్షనవమియు,ప్రయాణన
వమియు, ప్రవేశనవమియు, నీమూడును సకలకార్యములకునతనింద్యంబులని
యుతా॥

(౩౨౦) మూ॥యావంత్యశ్చరణప్రభాఃప్రతిదినంవేషాదిషత్స్వేవష
డ్యోజ్యశ్చైవతులాదిషట్సుజలధిప్రద్యక్షేరామబ్రయః॥అర్థీకృత్యదినప్రమా
ణఘటకే॥స్సప్తాహతానాడికాస్తావవంత్యోపరభూర్వయోఃస్థితగతాతాత్పూ
ర్వసంఖ్యాభిధాః॥వ్యా॥అ॥పాదచ్ఛాయాగణఘటికాప్రమాణయాహ॥యావం
త్యితిప్రతిదినంప్రత్యహంచరణప్రభాఃపాదచ్ఛాయాయావంత్యోయావత్సం
ఖ్యాకాఃతాసుమేషాదిట్సు, మేషాదిషట్సుంక్రాంతిషంక్రమాత్తజలధి త్రద్వ్య

క్షరామాబ్రయజలదగుశ్చోస్తోతస్సం ద్వేద్వయంతి. తే ద్వే రామా సి శ్చో
అబ్రయశ్చోస్తో, ఇతిషట్ షట్సంఖ్యాపవయోజ్యాః, తులాదిషట్సుతులాదిషట్సు
క్రాంషంచక్రమాత్ - ఏతాష్టట్సంఖ్యాపవయోజ్యాః తాః గృథక్ స్థాపనియాః శతః
దినప్రమాణఘటికాః అర్థీకృత్యసపాః హతాస్స పభిర్గుణితాః యాస్తాః జలధి త్ర
ద్వక్ష రామాభిసంఖ్యాయుతాభిపాదచ్ఛాయాభివిభజేదితి శేషః తేనయత్పు
ర్వసంఖ్యాభిధాః పూరం యాతత్సంఖ్యాకానాడికాః తావంత్యో నాడికాః ఘట
కాః అపరపూర్వయోః దినాపరార్థపురార్థసూక్తితగతాః శక్తితాశ్చగతా
శ్చక్రమేణభవేయందినపరాధేస్థితాపురార్థగతా ఇత్యుక్తాః॥ అ॥ పాదచ్ఛ
యవతినఘటికాప్రమాణమును దెలుసుకొనువిధము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తననిడ
దనఅడుగులచేగొలిచి ఆయడుగులసంఖ్యతోడ, మేష, న్యాయులా, మినమాస
ములయందు ౪, వృషభసింహవృశ్చికకుంభ-మాసములయందు ౩ను, మిథున, క
ర్క-టథనుర్జకరమాసములయందును, అనుజెర్చి ఆపూర్వప్రమాణఘటికల౨భాగ
ములు జేసియందొకచాగము నేడింటగుణించి పూర్వోక్తంబగునధికసంఖ్యతో జే
రిన పాదచ్ఛాయలసంఖ్యచేచాగింపగా నేర్పడినన్నిగడియలప్రొద్దు, మధ్యాహ్న
మునకు ముందుగ నైనజరిగినదనియు చుధ్యాహ్నమునకు పండువైననున్నదనియు
నేలుంగవలయుననితాత్పర్యము॥

✽

(౩౨౦) మూ॥ త్యక్త్వా రాగస్వితభాదిన ప్రతిశేచే ద్యావంతి మధ్యాహ్న
భాన్యే కైకస్యతు నాడికాద్వయమిదం చోర్ధ్వం ఘ్రియుక్తిక్రమాత్తు ॥ ౧౮౮
నామషట్ష మేవనియతం సూర్యోదయాద్యాలయాత్పూర్వస్వాస్తమియాదిచే
న్నిశితథా ॥ ౧౮౯ నిషట్చక్రమాత్తు ॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వక్షోకపాతచ్ఛాయయాదివా
భాగే ఘటికానిణాయముక్త్వా ఇదాని రాత్రౌ ఘటికానిర్నయమాహ ॥ త్యక్త్వా
తినిశిరాత్రోచేత్తు అరాగస్వితభావసూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రప్రభృతిమధ్యాహ్న
భానియావంతి నభోమధ్యగతనక్షత్రపర్వంతం గణయామావత్సంఖ్యకాని
నక్షత్రాణిభవంతీత్యర్థః- తేషు సప్తభానిత్యక్త్వా విహాయ ఆవశిష్టాస్వయాని-తే
ష్వే కైకస్యనక్షత్రస్య నాడికాద్వయం-ఇదంచ ఛోర్ధ్వం ఘ్రియుక్తిక్రమాత్ సూ
ర్యాధిష్ఠితనక్షత్రమారభ్య-వత్సమాంతోపాదాయావంతః తేషామే కైకస్య అ
థఘటికానియ మేనజ్ఞేయ ఇతిభావ-నిణాయాంతరమాహ సూర్యోదయాద్య
ాలయాత్తు సూర్యాధిష్ఠితరాశిమారభ్యలగ్నరామిషట్ష మేవనియతదివసస్యప్ర
మాణానిశిరాత్రోచేత్తు సూర్యాస్తమయాదియథాతథా వినస్సూర్యోదయప
ర్వంతంతథాక్రమాత్తులగ్ననిషడేవనియతానిషవేయుః॥ ౨॥ రాత్రీయందుబా
ర్జును దెలుసుకొనుటకు సాదకమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రతిదినమందు సూర్య
ున్ననక్షత్రము మొదలుచ్చగతనక్షత్రమువరకు గణనచేసి అందు ౭-నక్షత్రముల

(30) కాలామృతే సఖ్యాభ్యానే సప్తమబిందుః: ౨౧౩
 పదార్థతత్వసతత్వతములకునొక్కొక్కనత్వత్రమునమరెందేసిగడియలుచూపు
 ననున్నసూక్ష్మదుతానున్ననత్వత్రమందెన్నవపాదమందుండునో- ఆపాదము
 మొదలుతక్కినపాదములలోనొక్కొక్కపాదములకుఅరగడియచూపుననున్న
 గణనచేయగానేర్పడినమొత్తమప్పటికిగతించినగడియలనియసూక్ష్మదున్నరా
 శేమొదలుసూర్యాస్తమయమువరకుఁరాసులనియఅస్తమయముమొదలుమరు
 నాడుసూర్యోదయమువరకుఁరాసులనియభిప్రాయము॥

3౨౨॥మూ॥ రాకాశూర్వద శేష్మమితిదినయోర్విష్టిస్స తేవృత్త్యదానై
 కాదశ్యేపిమృత్యుకృత్పరదలేవిష్టిశ్చతుర్థితయోఃసప్తమ్యత్రచతుర్థశ్చనయో
 ర్జాతాతుపూర్వాతయోర్విష్టిస్సాస్యదశమీతయోఃపరదతేకృష్ణేత్తగీయాసదా
 వ్యా॥అ॥విష్టిదీవాన్యాహ॥రాకేతసితేశుక్లపక్షైరాగావూర్ణిమాఅప్తమిన్ద్రా
 భుతదీనయోర్ధినినసయోఃపూర్వదలేపూర్వార్ధవిష్టిర్చద్రకరణంస్యాత్త సా
 త్యుదామరణకారిణేభవేత్ అన్యశుక్లపక్షస్యసంబందినోః ఏకాదశీచౌర్ధ్వత
 యోర్ధినయోరపిపరదలేఉత్తరాధైవిష్టిః స్యాత్ కృష్ణేబహుళపక్షేసప్తమేచతు
 ర్థసీదినయోస్తువిష్టిఃపూర్వాపూర్వార్ధవ్యాపినిజాతాస్యాత్ అస్మిన్మహాదశమీ
 త్యేతియోరపరదలేఉత్తరాధేసదాసర్వదావిష్టికస్యాత్ ఏషామృత్యుకృద్భవత్
 శుభకర్మస్వీతిశేష॥అ॥భద్రకరణదినములజెప్పుదున్నాడు॥తా॥శుక్లాప్తమిన్ద్రా
 మాకృష్ణదతుర్ధశీకృష్ణపక్షమితిథిలపూర్వార్ధమందును శుక్లేకాదశిశుక్లచతుర
 శ్చక్షదశమీకృష్ణతృతీయలయుత్తరాధమందునుభద్రకరణముసంభవించుచున్నది
 గాననదిశుభకర్మలవిషయమైమృత్యుపదమనితాత్పర్యము॥

3౨3॥మూ॥ స్వాచ్చక్రంహంనామకంసమచతుషోఽణంభిచ్ఛేత్తక్ర
 మాదీశావ్యాంరవిన్ముక్తభాదివిలిఖేద్ధిష్యావిదిత్యుత్తను॥ గంగాగాణగమాగురు
 శ్చసతతంజ్ఞేయంమహాదిక్షుభద్యాత్పూర్ణఖలంఃదిక్షువిఫలంభూమిప్రపశే
 త్పషా॥వ్యా॥అహలచక్రమాహ॥స్యాదితి॥సమచతుషోఽణం సమచతుర్రం
 చ్చింవిలిఖేచ్ఛేత్ హంనామకంలాంగలాఖ్యంచక్రంస్యాత్-అత్రఈశాస్యం యీ
 శానదిక్పృథివీత్యర్థఃక్రిమాత్ అష్టసుదిక్షురవిముక్తభాదీసూర్యవిస్పష్టనక్షత్ర
 పృథివీయధాతథా-గంగాగాణగమాగురు-అక్షరశంఖ్యయాగంత్రిణిగాత్రిణి
 మంచ-గత్రిణిమాపంచగుత్రిణిరుంవివంధిష్యాది సప్తవింశతినత్వతాణివిలిఖే
 ఛేత్ మహాదిక్షుభంపూర్వదక్షిణ పశ్చిమోత్తరాసుచతస్రభుదిక్షుస్థితనక్ష
 తాణిత్యర్థఃకృషాకృషికర్మణివిషయేభూమిప్రపశే పూర్వలంపూర్వలాభం
 తతందద్యాదితిజ్ఞేయంవిదిక్షుతశశ న్యగ్నయనైర్భూమిహయవిహస్థిత నత

కాలామృతే సవ్యాఖ్యానే- సప్తమ'

భిరేఖిత్రయే అథాఅథోభాగేభతుర్థబిందుంపరివ్యప్తసప్తమదింద 'కృష్ణ' పరివేష్టయేదీ శేషకం మూలతఃపూర్వంయస్మిన్కంబో రేఖాసమాప్తం మూలమారభ్యడార్థమూర్ధ్వబాగేసదిత్రయంసంవేష్టయే తుల్యపరివహేనాదశ బిందుంపరివ్యప్తం శేషకంపరివహేనాదశ రేఖాసమాప్తంబిందుమభ్యుత్థోభాగేభతుర్థబాగేభద్యాదశషోడశవింశ చిత్తంశం దూష్టయే తేదింబుగిణ్యగంకుతోంభ్యుత్థదిశేతే వద్యమాం కే బహిస్తు సడప్యతే త్వాత్తస్యోకభణిచక్రస్యత్రై ప్రధమంబిందౌలిఖేత్తు- రావ్యాధిష్ట సయ త్రిమిశేషం కుస్వర్భానుబాత్తు రావ్యాధిష్టితనడిశ్రిమారిభ్య సక్షత్రేషుచి క్రిగినక్షితేషు మధ్యేత్యవక్ర చలరాస్మిన్ నక్షత్ర పర్యంతం విలూ మతఃగన్యతే క్షత్రజామిశేషం యద్వా రాహురాహుసంబందిగతరాది వాముక్తకషు ప్రపథ్యసివాగన్యతే॥అ॥బిజపణిచక్రస్వరూపమును జెప్పచున్నా దు॥ తా॥ బిజప మసగతి, బింపులనుగాల్పిచి రాములంబాసరిలందు ముదటను న్నమూ సుబిందువులయందుమూడు రేఖల- నారంబి చిరం-బిందువునువదలి ముందువ్రాసియున్న రేఖల(౧-౬ ౭-ఈబిందువులతో గలిపిమరలకవబిందునుబరి త్యజించిఈరీ నడిబిల్లువులకొకొక బిందువువరుసనపరివ్యప్తింపుచుతక్కినబిం దువులతోను క్తక్రమంబున రేఖలవ్రాయ గాబీజపణిచక్ర మగునుఆచక్రంబున మొ దటిబిందువునందురాహువున్ననక్షత్రము నైననుత త్కాలమునర హువునువద లిననక్షత్రమునైననువ్రాసిఅదిమొదలుతలక్రిందుగనన్నినక్షత్రములను ౨౭ బిందు వులయందు వ్రాయవలయుననితాత్పర్యము॥

౩౨౬ మూ॥ చక్రంబిజపణిచక్రవిఖ్యపణిభాత్తస్మార్థి ౨ హశంత్రయం కన్యత్రయపికజ్జలంబరరేఖానిక్రమాద్వాదశద్యుత్పన్నమృద్ధిమస్త్రక్యస్థితోనిస్తండులత్వంత్రయంపుచ్చేత్వితభయంబహిస్తుషడప్రాగ్బిజసంతాపనే ॥ వ్యా॥ అ॥ చక్ర పరిమాహ॥ చక్రమితి॥ బిజపణిపూర్వోక్తంచక్రంపరివ్యప్తపణిభాచ్చ క్రస్థితనక్షత్రప్రపథ్యతస్మార్థి ౨ పణిశీరసిత్రయంచక్షత్రత్రిత్రయంనాశకం దేవి బిజపణికంరేఖణిచక్రత్రయమపి కజ్జలమంజనంజంజనవర్ధన్యమిర్ధంజం రేఖ దరేద్వాదశదానిద్వాదశనక్షత్రాణిఅన్నసమ్మర్థిపుచ్చేపుచ్చభాగేత్రయంపత్రిణి కృషితఃకృషికర్తృణిస్తండులత్వం ధాన్యాభావంబహిర్భూహ్యదేశేస్థిదాని పనక్షత్రాణితు ఈతభయంశీలసాదిభయంక్రమాత్క్రమశంప్రాగ్బిజసంతాప నేప్రదమబీజావాపేద్యుత్పన్నగృతంసంబదఃఆచక్రపలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబుననన్నినక్షత్రములవ్రాయ గాచక్రశీరమునగొందియు

న్న ౩నక్షత్రములుబిజావాపవిషయమై ఘోషితముననున్న ౩నక్షత్రములుకృష్ణ
ధాన్యమునుకుక్షిలోనున్న ౧౨నక్షత్రములుఅన్నసమృద్ధినితో కయందున్న ౩నక్ష
త్రములుతండులాబావమునుమూడేసిబిందువులనడుమపరివ్రజింపబడియున్న
౬బిందువులలోనున్ననక్షత్రములుపైర్లకుమిడతలుమొదలం ననుగానిబాధలంగ
లుగ జేయుననియు తాత్పర్యము॥

౩౨౨-మూ॥ శ్వేష్టాయామధమూలభేశుభగృహే గ్నైవిశుద్ధేష్టమేసం
పూజ్యాభిలదేవతాఃకృషిభువంసంస్పృశ్యసన్మంగళైఃబవ్యైఃసీతేనమోభా
గవతిత్యేతేనసంమత్రితాంబిజావాపనమాద్యమేవపలదంకర్యత్స తారాసు
వా॥వ్యా॥అ॥బిజావాపనమంత్రవిధిమాహ॥ శ్వేష్టాయామితి శ్వేష్టాయాం శ్వేష్ట
నక్షత్రైఃఅథవామూలభేమూలనక్షత్రైశుభగృహే శుభగృహసంబంధిని లగ్నైః
ష్టమేలగ్నైఃబిజావాపనలగ్నాదష్టమలగ్నైవిశుద్ధగృహేగృహాపితేశతిఅభిలదే
వతాఃగణపత్యాదిసకలదేవతాఃసంపూజ్యసవ్యగర్భయైర్వాబంవిశ్వేవహే
నమోభాగవతిత్యేతేనసంమత్రితాంసవ్యగర్భయైర్వాబంవిశ్వేవహే
కృషిభూమింసన్మంగళైఃస్సంస్పృశ్యస్పృష్టాద్యంత్రధమంబిజావాపనంసతా
రారుశుభనక్షత్రైశువాకుర్యాత్॥అబిజావాపనమంత్రవిధినిజెప్పుచున్నాడు తా
అత్యంతముఖ్యంబులగు శ్వేష్టాయామూలనక్షత్రములయందైననుశుభనక్షత్రముల
యందైననుఅష్టమశుద్ధిగలశుభగృహసంబంధలగ్నమునందుసకలదేవతలంబూ
జించిబంవిశ్వేచుహేతేనమోభాగవతిఅనునీమంత్రముచేతనభిమత్రింపబడినకృ
షిభూమినిమంగళవాద్యాదులతోడస్పృశించి ప్రధమబిజావాపనము జేయవల
యునని తాత్పర్యము॥

౩౨౩-మూ॥ రిక్తాసర్వపిషపదోషరహితేవారెశుభానాంగృహేక్షీ
ప్రస్వాతమృదుద్రువాసురమఘావిష్ణుత్రయాభ్యోడుషుబిజావాపనమాద్యమేవ
ఫలదంస్యాత్పూర్వసశ్వేపరేయద్యణగృహవాసరేషుయదీవాతద్వర్ణవిజంవ
పేత్తు॥వ్యా॥అ॥బిజావాపేతిధీవారనక్షత్రాణ్యహా॥రిక్తైఃరిక్తాప్రసిద్ధాః ప
ర్వాణిపంచపర్వాణివిషావిషఖటికాప్రదోషకాలః ఏతైరహేతేభిశుభా
నాంశుభగృహతాంవారేవాసరేగృహేశుభానాంలగ్నైక్షీప్రస్వాతమృదుద్రు
వాసురమఘావిష్ణుత్రయాభ్యోడుషుక్షీప్రాణిలగ్నీనీహస్తవృష్యాణిస్వాతిప్రసి
ద్ధామృదునిచిత్రారేవతీమృగశిషానూరాధాద్రువాణిలోహిణ్యుత్తరాశ్ర
యంఅనురంమూలంమఘాప్రసిద్ధావిష్ణుత్రయంత్రవణధనిష్టాశతతార్యావితదా
భ్యేషుఏతత్సంజ్ఞికేషుఉడుషునక్షత్రైషుచపూర్వసస్యవాతద్యంప్రధమంబిజా

కామ్యులే సవ్యాఖ్యానే స పమందుః.

భాషాసంఘలద... యద్యర్థగ్రహణానైషు య...
 శ్లోపనయోగ... రేపంతద్వయా...
 విజానిసోమస... క్రవాసరయో...
 సరైశ్చక్ష్మ... నివపేతిబావః॥అ॥విత్తనమజల్లటకులధిగార నడు త్రములు
 జెప్పుచున్నా... ॥తా॥రిక్తతీధులునుపంచపర్వములునుతాజ్యముఃకలునుప్రదో
 షకాలంబులు నింబరిత్యజించితశీ-సతి...లంబునుశుభగ్రహసంబంధంబు
 గురువారము మందునుక్షిప్రసంజ్ఞికం...లకు నస్వినిహస్తలవ్య నడుత్రములు
 యందునుష... సంకచిత్రారెవతీషగ్రహా...నూదధలంబును స్థిరసం...
 కంబులకు... త్రామాడోత్తగాబాద్రలమందచు స్వా...ల
 ముక్తిక్రవా... ధనిష్ఠతభిషకు... యీనడుత్రములయందును విత్తనమజల్లినఫ
 లంప్రదంబ...ననియునొకపక్షంబున శివశ్చైవవిత్తనమజల్లటక వన్నెగల
 గ్రహములవారలుశుభకరంబులనియుచనుట॥

328. మూ॥ మేషే చేత్పశుశాశనంబహుఫలం చేత్తు రు-టే చేద్దటేకు
 ర్యాప్రాణహృదయసస్యహరణంబ గ్నిమృగేనన్వదా॥ సింహేచోరభయంఘ
 టేబహుభయంబీజా పిరాద్యాశుభాకన్యగోముషయుగ్మప్రకథనుష్వేతే
 మధాన్యప్రదా॥వ్యా॥అ॥బీజావాప్తాలగ్నఫలాన్యాహ॥మేషశితి॥ ఆద్యాదిభ
 మాబీజా ప్రిజావాపపమేషలగ్నేచేర్ పశుశాశనంబనన్వదానాశనంకుగ్యా
 త్కకకటేచేత్ బహుఫలమధీకలాభంబచేత్ లాయంప్రాణహృదయస
 నంబుగెలగ్నమకరలగ్నేనన్వదాన్యహరణంబు సింహేచోరభయం
 ఘటేకుంభలగ్నేబహుభయమధీకధీకంకుగ్యా ప్రతనంబందరిన్యాగోయ
 షయుగ్మప్రకథనుష్వేతేపంలగ్నమంబు ౨ భాళిభద్రాధాన్యప్రక
 తస్యాదీతి శేష॥అ॥విత్తనముజల్లన రుణిన్యూత లగ్నఫలమునుజేష్టపన్నాది ॥
 తా॥ మేషలగ్నమునందువిత్తమున్నట్లకంభిచేనపశునంబును-కటక
 మునందుబహుఫలంబును,కుంభమునందుప్రాణహృదయముకరంబునందుసస్యహర
 నియుసింహమునందుచోరభయంబును కుంభమునందధీకధీతియు-కన్యావృషభ
 మీనమిధుసవృద్ధికధనర్లగ్నములయందుకుభసమ్పద్ధియుధాన్యసంపద్ధియుగ
 లుగుననిరాత్మగ్యవ ॥

యజ్ఞనా వెంకటా ఘోష రచియింపనం తాముదే.

కాలావృత్త్యేకాయాన ప్తమోవిందురప్యభూత్ ॥

కాలామృతమునన పమవిహారునమాప్తము.

అం

విషయసూచిక పాఠ్యరంభః.

శ్లోకసంఖ్య.	విషయములు.	శ్లోకసంఖ్య.	విషయములు.
౧	విష్ణుదేవతాప్రార్థన-	౪౦	అనన్యాయసవిషయము. (గ్రంథము.
౨	తిథివారాధిపతులనిర్ణయము.	౪౧	వేదప్రతిగోదా వ్రతపరికాలని
౩	నక్షత్రాధిపతులనిర్ణయము.	౪౨	సమాధివ్రతకాలము.
౪	నక్షత్రగులకుక్షిప్రాదిసంజ్ఞలు-	౪౩	—జ్యోతిషము—
౫	ప్రహములక్రూరసౌమ్యపురుష	౪౪	వివాహవ్రతకాలము.
౬	ప్రీతపుంసకసంజ్ఞాభాతినిర్ణయము-	౪౫	చంద్రగురుశుక్ర కుప్పిద్ధర్మ బాహ్యని
౭	చంద్రునిపూర్ణక్షణత్వఫలములు.	౪౬	నిర్ణయము.
౮	ప్రథమరశోదర్శనవిషయము	౪౭	ప్రత్యేకస్వరూపము. (గ్రంథము.
౯	గర్భదానవిషయము.	౪౮	వివాహయోగ్యా యోగ్య సంబం
౧౦	యుతుకాలనిర్ణయము.	౪౯	వడ్డ్యగణనిర్ణయమునకు స్థానకులగు
౧౧	పుంసవనకాలము.	౫౦	రాశ్యాధిపతునిర్ణయము.
౧౨	సీమంతకాలము.	౫౧	కుంభాష్టమభ్యుదయము.
౧౩	జాతకర్మకాలము.	౫౨	కాలహారాస్థ్యము.
౧౪	నామకరణకాలము.	౫౩	భార్యుచంద్రాక్షణము.
౧౫	అన్నప్రాశనకాలము.	౫౪	పంచమరశోదర్శనము.
౧౬	కేశఖండనవిషయము.	౫౫	విషనాడికోపము.
౧౭	కర్ణవేధవిషయము.	౫౬	వివాహలగ్నమునకు గ్రహసంప
౧౮	చౌళకాలము.	౫౭	వివాహలగ్నమునకు గోమాప
౧౯	అంకురార్పణకాలము. (గ్రంథము	౫౮	హదము.
౨౦	ప్రశ్నాంతరములచేతములచేతముల	౫౯	నాడికూటము.
	—జ్యోతిషము—	౬౦	రాశికూటము.
౨౧	ఉపనయనప్రకరణము.	౬౧	గ్రహమిత్రత్వములు.
౨౨	వేదాధిపతులనిర్ణయము.	౬౨	యోనికూటము.
౨౩	వడ్డ్యనక్షత్రస్వరూపము. (గ్రంథము.	౬౩	ప్రేమకూటము.
౨౪	జన్మనక్షత్రమున జన్మదగిన కార్య	౬౪	గణకూటము.
౨౫	అక్షరాభ్యాసకాలము.	౬౫	నూతనంద్రకూటము.
౨౬	విద్యారంభవిషయము.	౬౬	వశ్యవర్గము.

శ్లోకసంఖ్య	విషయములు.	శ్లోకసంఖ్య	విషయములు.
౧౨౬	దినకూటము.	౧౬౮	చంద్రగర్భసమ్మతి.
౧౩౧	గజకూటము.	౧౬౯	అడలస్వరూప తుణము.
౧౩౨	బ్రాహ్మణ మలకుల భేద్యము దితవ ములు.	౧౭౦	త్ర్యంకస్వరూపలక్షణము.
	- * - వర్ణబిందువు. * -	౧౭౧	యాత్రాచంద్రకంటక నిర్ణయము.
౧౩౩	ప్రాకారముకాలము.	౧౭౨	యాత్రాలలాటము.
౧౪౦	పాకకాలము.	౧౭౩	గమనవజ్రకాలము.
౧౪౯	రాకకాలము రులకు చురికావ ధ కాలము.	౧౭౪	అభిజిత్తగిష్టాపంచకమందు గమననిష్ఠ ధనిర్ణయము.
౧౫౦	సూర్యవహుగృహప్రవేశికా ము-	౧౭౫	నానాయాత్రలకునిర్ణయము.
౧౫౧	నిషేధానిర్ణయము	౧౮౦	స్థిరచరయోగినులకుఫలము.
౧౫౨	సూర్యవహుగృహప్రవేశికా ము- నిర్ణయము.	౧౮౩	గమనిష్ఠనక్షత్రములు.
౧౫౫	ద్వాదశాక్షము కుఠటా ప్రమా నిర్ణయము.	౧౮౪	దినభుక్తిచారభుక్తి స్వరూప ములు.
	- * - వర్ణబిందువు. * -	౧౮౭	చంద్రద్వాదశాపస్తాప్రకారద్వ యము.
౧౫౭	భుక్తిమొదలుయాత్రా ప్రకారము.	౧౮౯	ఖచరయోగము.
౧౬౧	వారము నక్షత్రములు.	౧౯౧	బాల్యావిస్వరూపేనసము.
౧౬౨	సూర్యుని పక్షము.	౧౯౩	పంధారాహుచక్రగిష్టము.
౧౬౩	సూర్యుని పక్షము.	౧౯౪	సూర్యుని ప్రవాహము.
౧౬౪	సూర్యుని పక్షము.	౧౯౯	సర్వవిగమనిర్ణయము.
౧౬౫	సూర్యుని పక్షము.	౨౦౦	ప్రయాణనక్షత్రములు.
౧౬౬	సూర్యుని పక్షము.	౨౦౧	యాత్రాయోగములు.
౧౬౭	సూర్యుని పక్షము.	౨౦౩	తారాబలనిర్ణయము.
౧౬౮	సూర్యుని పక్షము.	౨౦౪	చంద్రబలనిర్ణయము.
౧౬౯	సూర్యుని పక్షము.	౨౦౫	నిగమనలక్షణము.
౧౭౦	సూర్యుని పక్షము.	౨౦౬	యాత్రాశుభశక్తిములు.
౧౭౧	సూర్యుని పక్షము.	౨౦౯	శుక్రప్రభుత్వములు.
౧౭౨	సూర్యుని పక్షము.	౨౧౦	గౌరీవాక్పతనములు.

శ్లోక సంఖ్య

విషయములు.

శ్లోక సంఖ్య

విషయములు.

౨౧౧ కాకరుత ఫలము.

౨౨౩ ప్రతిప్రయోగలక్షణము

౨౨౯ ద్రవ్యాణామివయమై ని ప్రాచీన కుని
యతిఫలములు

—*షష్ఠ చిందువు.*—

౨౩౨ ఇదిమొదలు వ్రాస్తున్న కరణ.

౨౩౩ రాజ్యభృత్యార్థము.

౨౩౪ గ్రామార్థలక్షణము.

౨౩౫ క్షేత్రార్థము.

౨౩౬ నామనక్షత్రాదులయందు చేయదగిన
కార్యములు.

౨౪౦ ఇదిగతి కూపఖననములకు దిజ్ఞాన
యము

౨౪౧ గృహకర్ణికాచక్రలక్షణము.

౨౪౩ క్షేత్రమునకునవర్గగణిత చక్రము.

౨౫౦ నక్షత్రతీర్థగర్భోర్ధ్వత్వములు.

౨౫౪ వాస్తుపురుషస్థితిక్రమము.

౨౫౫ శకునలక్షణము.

౨౫౬ గృహదిజ్ఞార్థము.

౨౬౨ ధ్వజాధ్యాయములు.

౨౬౬ గృహముగట్టుటకుముఖ్య కాలము.

౨౬౯ స్తంభప్రతిష్ఠాగ్నరాజయోగము
లు.

౨౮౨ గృహప్రవేశవిషయములు.

౨౮౫ గృహములకుద్వారనిర్ణయము.

౨౮౮ గృహవృష్టినిర్ణయము.

౨౮౯ వృషభచక్రలక్షణము.

౨౯౫ కలశచక్రము.

—*షష్ఠ స్తంభచిందువు.*—

౨౯౯ సకలదేవతానతిష్ఠాకాలము.

౩౦౯ పశుబంధన కాలము.

౩౧౦ ఈశ్వోక్తము మొదలు ప్రత్యేక విషయ
ము.

౩౧౧ మానీకామలకువిశేష కాలము.

౩౧౨ మహాలయనిర్ణయము.

౩౧౩ మణివతిశ్రాద్ధస్వరూపము.

౩౧౪ గియాశ్రాద్ధఫలము. ము.

౩౧౫ నిత్యశ్రాద్ధ సామవత్సరిక నిర్ణయ

౩౧౬ నవశ్రాద్ధస్థలిం అస్థిసంచయన కా
లము.

౩౧౭ వపనవిధి.

౩౧౮ తిలోదకవాసోదకనిర్ణయము.

౩౧౯ సావిండ్రత్రైపటికములకు కాలనిర్ణ
యము.

౩౨౦ ఊనత్రయనిర్ణయము.

౩౨౧ సుక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణయము.

౩౨౨ అభ్యంగనవిధి.

౩౨౩ ధూమకంఠక్షగుళికార్థ స్రవణః

౩౨౪ అవమాత్రిద్యుస్సృగాదిః

౩౨౫ పాదబాహుగత ఘటికానిర్ణయః.

౩౨౬ విష్టిదీపములు,

౩౨౭ హలచక్రము.

౩౨౮ బీజఫణిచక్రము.

౩౨౯ బీజావాపనమంత్రవిధి.

౩౩౦ జానాశతిధివార నక్షత్రములు.

౩౩౧ బీజావాపనగ్నఫలనిర్ణయః.

విషయసూచికసమాప్తము.

